

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
ÜRETİM YÖNETİMİ VE PAZARLAMA BİLİM DALI

**KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN GİRİŞİMCİLİK
YETKİNLİĞİ ÜZERİNDE ETKİSİ SÜRECİNDE
ÜNİVERSİTE KOŞULLARININ MODERATÖR
ROLÜNÜN İRDELENMESİ**

Deniz KOYUNCUOĞLU

DOKTORA TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Mahmut TEKİN

Konya - 2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

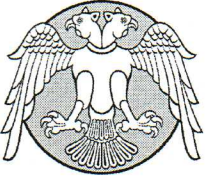
Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin

Adı Soyadı	Deniz KOYUNCUOĞLU
Numarası	154127021005
Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme / Üretim Yönetimi ve Pazarlama
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☒
Tezin Adı	Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Yetkinliği Üzerinde Etkisi Sürecinde Üniversite Koşullarının Moderatör Rolünün İrdelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Deniz KOYUNCUOĞLU

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Doktora Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Deniz KOYUNCUOĞLU
	Numarası	154127021005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme / Üretim Yönetimi ve Pazarlama
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☒
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Mahmut TEKİN
Tezin Adı	Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Yetkinliği Üzerinde Etkisi Sürecinde Üniversite Koşullarının Moderatör Rolünün İrdelenmesi	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Yetkinliği Üzerinde Etkisi Sürecinde Üniversite Koşullarının Moderatör Rolünün İrdelenmesi” başlıklı bu çalışma 20/12/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Mahmut TEKİN	Jüri Başkanı (Danışman)	
Prof. Dr. Nuri ÖMÜRBEK	Üye	
Prof. Dr. Vural ÇAĞLIYAN	Üye	
Doç. Dr. Pınar GÖKTAŞ	Üye	
Dr. Öğr. Üyesi Esen ŞAHİN	Üye	

ÖNSÖZ

Ülkemizin kalkınmasında ve buna bağlı işsizliğin azalmasında bireylerin girişimci olmaları ülke ekonomisi açısından oldukça kritik bir öneme sahiptir. Özellikle teknoloji alanındaki girişimler ülkemize katkısı büyüktür. Bu düşünceden hareketle ele alınan araştırma, kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerinde etkisi sürecinde girişimci-yenilikçi üniversite koşullarının moderatör rolünün irdelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarının girişimcilik bilimine ve girişimci-yenilikçi üniversite yönetimlerinin stratejik planlarının geliştirilmesi ve tasarlanmasında katkı sağlaması beklenmektedir.

Öncelikle, öğrencisi olma şerefine nail olduğumdan beri bana destek olan ve yol gösteren, her zaman arkamda olduğunu hissettiren tez danışman kıymetli hocam Prof. Dr. Mahmut TEKİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin savunma sürecinde ve şekillenmesinde emeği geçen değerli tez izleme jüri üyeleri sayın Prof. Dr. Vural ÇAĞLIYAN ve sayın Prof. Dr. Hülya EŞKİ UĞUZ'a, sundukları değerli önerileri ile önemli katkılarından dolayı tez savunma jüri üyeleri Prof. Dr. Nuri ÖMÜRBEK, Doç. Dr. Pınar GÖKTAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Esen ŞAHİN'e,

Ölçme aracının geliştirilmesinde büyük katkıları bulunan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Tahsin GEÇKİL ve Dr. Öğr. Üyesi Özdal KOYUNCUOĞLU'na,

Araştırma boyunca bana destek veren tüm meslektaşlarıma ve yöneticilerime,

Hayatımın her anında sevgileriyle, sabırlarıyla yanımda olan, beni destekleyen canım aileme içten teşekkürlerimi sunarım.

Deniz KOYUNCUOĞLU

Konya, Aralık 2019

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Deniz KOYUNCUOĞLU
	Numarası	154127021005
	Ana Bilim/Bilim Dalı	İşletme / Üretim Yönetimi ve Pazarlama
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☒
	Danışman	Prof.Dr. Mahmut TEKİN
Tezin Adı		Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Yetkinliği Üzerinde Etkisi Sürecinde Üniversite Koşullarının Moderatör Rolünün İrdelenmesi

ÖZET

Günümüz yükseköğretim kurumları yoğun rekabet ortamında iş ve sanayi dünyasının beklentileri doğrultusunda donanımlı bireyler yetiştirmekte sorunlar yaşamaktadır. Bu durum, üniversitelerin üç temel yapı taşı olan eğitim, araştırma ve toplumsal katkı hizmetlerini, çağın beklentilerine cevap verebilir şekilde yönetebilmeyi ve sürdürülebilir hale getirmeyi ve bu doğrultuda bu hizmetleri yeniden düzenlemeyi son derece önemli hale getirmiştir. Bu çalışmada, kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerinde etkisi sürecinde girişimci-yenilikçi üniversite koşullarının moderatör rolünün irdelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla anket yöntemiyle elde edilen veriler SPSS 24.0 paket programıyla analiz edilmiş ve üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, girişimci-yenilikçi üniversite koşullarına ilişkin algıları ve girişimcilik öz-yetkinlikleri arasındaki ilişkilerin demografik, aile, çalışma/iş durumu ve teknoloji faktörleri açısından nedensel ve ilişkisel tarama modelleri ile incelenmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin büyük üniversitelerinin birinde saha araştırması yapılmış öğrencilere anket uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, üniversite koşullarının kişilik özellikleri ile girişimcilik yetkinliği arasında moderatör etkisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin girişimci-yenilikçi üniversite koşullarına ilişkin algılarının ve kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliklerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Öğrencilerin girişimcilik yetkinlikleri en güçlü şekilde yordayan değişkenin kişilik özellikleri olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmada öğrencilerin girişimcilik yetkinliklerinin demografik, fakülte, bölüm, sınıf, aile, çalışma/iş durumu, teknolojiye ilgi duyma ve teknoloji alanında proje yapma faktörleri açısından anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Girişimci-Yenilikçi Üniversite, Öğrenci Girişimciliği, Girişimcilik Yetkinliği, Kişilik Özellikleri, Yükseköğretim

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Deniz KOYUNCUOĞLU
	Numarası	154127021005
	Ana Bilim/Bilim Dalı	İşletme / Üretim Yönetimi ve Pazarlama
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☐ Doktora ☒
	Danışman	Prof.Dr. Mahmut TEKİN
Tezin Adı		Investigation of the Moderation Role of University Conditions on the Effect of Personality Traits in Entrepreneurship Competence

SUMMARY

Today, higher education institutions have difficulty in training qualified individuals in line with the expectations of the business and industrial world in fierce competition environment. This has made it quite important to manage and sustain the three basic building blocks of universities which are education, research and social contribution services in a way they can meet the expectations of the age, and to rearrange these services accordingly. In this study, it is aimed to examine the moderator role of entrepreneurial-innovative university conditions in the process of the effect of personality traits on entrepreneurial competence. For this purpose, the data obtained by the survey method were analyzed with SPSS 24.0 program and investigated with relational and causal screening models regarding students' personality traits and their perceptions related to entrepreneurial-innovative university conditions; and regarding demographic, family, work / job status of the relationships between entrepreneurship self-competence, and technology factors. In this context, the field research was performed in one of the biggest universities in Turkey and the survey was applied to students. According to the results of the research, it was seen that the students' perceptions related to entrepreneurial-innovative university conditions and their personality traits significantly predicted their entrepreneurial competencies. It was determined that university conditions did not have a moderator effect on the effect of personality traits on entrepreneurship competence. In addition, the entrepreneurial competencies of the students show significant differences in terms of demography, faculty, department, class, family, working / job status, interest in technology and doing project in the field of technology.

Key Words: Entrepreneurial-innovative university, Student entrepreneurship, Entrepreneurial competency, Personality traits, Higher education

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
DOKTORA TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİ-YENİLİKÇİ ÜNİVERSİTE KAVRAMI VE ÖĞRENCİ GİRİŞİMCİLİĞİ

1.1. Girişimci-Yenilikçi Üniversite	5
1.1.1. Üniversite Anlayışındaki Değişim.....	5
1.1.1.1. Birinci Nesil Üniversite: Eğitim Üniversiteleri.....	6
1.1.1.2. İkinci Nesil Üniversite: Araştırma Üniversitesi.....	8
1.1.1.3. Üçüncü Nesil Üniversite: Girişimci Üniversiteler	13
1.1.1.4. Dördüncü Nesil Üniversite: Tematik Üniversite.....	19
1.1.1.5. Üniversite Nesillerin Karşılaştırılması.....	21
1.1.2. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Kavramı ve Özellikleri.....	22
1.1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Modelleri.....	32
1.1.3.1. Etzkowitz'in Girişimci Üniversite Modeli.....	32
1.1.3.2. Wissema'nın Üçüncü Nesil Üniversite Modeli.....	35
1.1.3.3. Guerrero ve Urbano'nun Girişimci-Yenilikçi Üniversitenin Kavramsal Modeli	36
1.1.3.4. Goddard'ın Toplum Etkileşimli Üniversite Modeli.....	37
1.1.3.5. Dublin Teknik Üniversitesi Modeli.....	38
1.1.3.6. Girişim Odaklı Üniversite Modeli.....	40

1.2. Öğrenci Girişimciliği ve Girişimci Öğrenci Kavramları.....	44
1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversite ve Öğrenci Girişimciliği İle İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	49

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK YETKİNLİĞİ

2.1. Girişimcilik Yetkinliği Kavramı ve Kapsamı.....	61
2.1.1. Yetkinlik	61
2.1.2. Girişimcilik Yetkinliği ve Girişimcilik Öz-Yetkinliği.....	64
2.2. Girişimcilik Yetkinlik Modelleri.....	69
2.2.1. Kailer’in Girişimcilik Yetkinlik Modeli	69
2.2.2. The 13 Entrepreneurial Competencies Model	73
2.2.3. Büyük Sekiz Modeli	74
2.2.4. The EntreComp Framework	77
2.3. Girişimcilik Yetkinliği İle İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİLİK KAVRAMI VE GİRİŞİMCİLİK

3.1. Kişilik Kavramı	89
3.2. Girişimci Kişilik Yapısının Bilimsel Olarak İncelenmesi.....	90
3.3. Girişimcilik Süreci ve Girişimci Kişilik Özellikleri.....	92
3.4. Girişimciliğin Hazırlık ve İş Kurma Sürecinde Kişilik Özelliğinin Önemi.....	95
3.5. Girişimci Kişilik Özelliğinin Belirlenmesinde Büyük Beş Modeli ve Tarihsel Gelişimi.....	97
3.6. Büyük Beş Modeli’nin Boyutları	102
3.6.1. Dışa Dönüklülük	105
3.6.2. Nevrotiklik	106
3.6.3. Öz disiplin.....	106
3.6.4. Uyumluluk	107
3.6.5. Deneyimlere Açıklık.....	108
3.7. Büyük Beş Modeli’ne Dayanan Kişilik Özellikleri Ölçme Araçları.....	110
3.7.1. NEO PI ve NEO PI-R Kişilik Envanterleri	111

3.7.2.	16 Kişilik Faktörü Anketi (16PF)	111
3.7.3.	Büyük Beş Faktör Modeli (TDA)	112
3.7.4.	Büyük Beş Envanteri (BFI-44)	113
3.7.5.	Büyük Beş Envanteri (BFI-10)	114
3.8.	Girişimcilik Bağlamında Beş Büyük Kişilik Kuramı İle İlgili Araştırmalar	114

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN GİRİŞİMCİLİK YETKİNLİĞİ ÜZERİNDE ETKİSİ SÜRECİNDE ÜNİVERSİTE KOŞULLARININ MODERATÖR ROLÜNÜN İRDELENMESİ

4.1.	Araştırmanın Kavramsal Modeli ve Metodolojisi	117
4.1.1.	Araştırmanın Kavramsal Modeli ve Araştırmanın Önemi	117
4.1.1.1.	Araştırmanın Kavramsal Modeli	118
4.1.1.2.	Araştırmanın Önemi	122
4.1.1.3.	Araştırmanın Amaçları ve Hipotezleri	123
4.1.1.3.1.	Araştırmanın Amaçları	123
4.1.1.3.2.	Araştırma Hipotezleri	124
4.1.2.	Araştırmanın Metodolojisi	126
4.1.2.1.	Veri Toplama Metodunun Belirlenmesi	128
4.1.2.2.	Veri Toplama Aracının Hazırlanması	131
4.1.2.2.1.	Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	131
4.1.2.2.2.	Veri Toplama Aracının Ön Testi	134
4.1.2.2.3.	Anket Formunun Tasarımı	134
4.1.2.3.	Örnek Seçimi ve Büyüklüğünün Belirlenmesi	135
4.1.2.4.	Anketlerin Uygulanması	138
4.1.2.5.	Test İstatistiklerinin Belirlenmesi ve Verilerin Düzenlenmesi	139
4.1.2.5.1.	Test İstatistiklerinin Belirlenmesi	139
4.1.2.5.2.	Verilerin Düzenlenmesi	142
4.2.	Araştırma Verilerinin Analiz ve Bulguları	142
4.2.1.	Araştırmaya Katılan Öğrencileri Tanıtıcı Bilgiler	142
4.2.2.	Veri Toplama Aracının Güvenirlik ve Geçerliği	146
4.2.2.1.	Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları	147

4.2.2.2. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Bilgiler	150
4.2.2.3. Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları	151
4.2.2.4. Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Bilgiler.....	153
4.2.2.5. Beş Faktör Kişilik Envanterinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları	155
4.2.2.6. Beş Faktör Kişilik Envanterinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Bilgiler	158
4.2.3. Araştırma Bulguları	159
4.2.3.1. Araştırma Hipotezlerine İlişkin Değerlendirmeler.....	159
4.2.3.2. Kişilik Özellikleri, Üniversite Koşulları Algısı ve Girişimcilik Yetkinliğini Etkileyen Faktörlerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	164

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Araştırmanın Amaçları ve Kuramsal Temelleri	181
5.2. Araştırma Bulguları ve Değerlendirmesi.....	184
5.3. Varsayımlar	198
5.4. Sınırlılıklar.....	198
5.5. Üniversitelere Yönelik Öneriler	199
5.6. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	202
5.7. Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler	203

KAYNAKÇA	206
EK-1: Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Raporu.....	231
EK-2: Selçuk Üniversitesi İzin Belgesi	232
EK-3: Konya Teknik Üniversitesi İzin Belgesi	233
EK-4: Araştırmada Kullanılan Anket Formu	234
EK-5: Başlangıç Güvenilirlik Analizleri	239
EK-6: Son Durum Güvenilirlik Analizleri	243
ÖZGEÇMİŞ.....	246
CURRICULUM VITAE	247

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. İkinci ve Üçüncü Nesil Üniversitelerin Karşılaştırılması	17
Tablo 1.2. Üniversite Nesillerin Kendine Özgü Niteliklerin Karşılaştırılması	21
Tablo 1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Tanımları	24
Tablo 1.4. Girişimci-Yenilikçi Üniversitelerden Beklenen Roller	30
Tablo 1.5. Girişimci-Yenilikçi Üniversitenin Destekleyici Altyapı Unsurları	31
Tablo 1.6. Organizasyon İlkeleri ve Organizasyonel Tasarımına Etkileri	40
Tablo 1.7. Girişim Odaklı Üniversite Modelinin Tema Kategorileri	42
Tablo 1.8. Girişimci-Yenilikçi Üniversiteye İlişkin Teorik Çalışmalar	50
Tablo 1.9. Girişimci-Yenilikçi Üniversite İle İlgili Yapılmış Ampirik Çalışmalar	53
Tablo 1.10. Öğrenci Girişimciliği İle İlgili Yapılmış Çalışmalar	57
Tablo 2.1. Yetkinlik Kavramının Sözlük Tanımları	63
Tablo 2.2. Disiplinlere Göre Yetkinlik Tanımları	63
Tablo 2.3. Literatürdeki Girişimcilik Yetkinliği Kavramsallaştırma Yaklaşımları	65
Tablo 2.4. 13 Girişimcilik Yetkinlik Modeli	74
Tablo 2.5. Büyük Sekiz Modeli	76
Tablo 2.6. The EntreComp Model	79
Tablo 2.7. Girişimcilik Yetkinliği İle İlgili Modelle	83
Tablo 2.8. Girişimcilik Öz-Yetkinliği İle İlgili Modeller	85
Tablo 2.9. Girişimcilik Yetkinliği ve Öz-Yetkinliği İle İlgili Araştırmalar	86
Tablo 3.1. Büyük Beş Modeli'nin Tarihsel Gelişimi	100
Tablo 3.2. Büyük Beş Modeli'nin Kişilik Özellikleri	104
Tablo 3.3. Girişimcilik Bağlamında Kişilik Özellikleri İle İlgili Araştırmalar	115
Tablo 4.1. Araştırma Hipotezlerinin Geliştirilmesinde Yararlanılan Çalışmalar	125
Tablo 4.2. $\alpha = 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri	138

Tablo 4.3. Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanlara Ait Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları	140
Tablo 4.4. Yaş Gruplarına Göre Dağılım	143
Tablo 4.5. Cinsiyete Göre Dağılım.....	143
Tablo 4.6. Fakülteye Göre Dağılım	143
Tablo 4.7. Sınıfa Göre Dağılım	144
Tablo 4.8. Çalışma Durumuna Göre Dağılım	144
Tablo 4.9. Ailede Kendi İşi Olana Göre Dağılım.....	144
Tablo 4.10. Ailenin Aylık Gelirine Göre Dağılım.....	145
Tablo 4.11. Babanın Eğitim Durumuna Göre Dağılım	145
Tablo 4.12. Teknolojiye İlgi Duymaya Göre Dağılım	146
Tablo 4.13. Teknoloji Alanında Proje Yapma/İş Kurma Durumuna Göre Dağılım	146
Tablo 4.14. Üniversite Koşulları Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları	148
Tablo 4.15. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeği için Hesaplanan Cronbach Alfa Katsayıları.....	149
Tablo 4.16. Üniversite Koşulları Ölçeğine İlişkin Bilgiler	150
Tablo 4.17. Girişimcilik Yetkinliği Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi	152
Tablo 4.18. Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeği için Hesaplanan Cronbach Alfa Katsayıları	153
Tablo 4.19. Girişimcilik Yetkinliği Ölçeğine İlişkin Bilgiler	154
Tablo 4.20. Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi.....	156
Tablo 4.21. Beş Faktör Kişilik Envanteri için Hesaplanan Cronbach Alfa Katsayıları	157
Tablo 4.22. Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Bilgiler	158
Tablo 4.23. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Korelasyon Katsayıları	160
Tablo 4.24. Girişimcilik Yetkinliği Kişilik Özellikleri Regresyon Analizi	161
Tablo 4.25. Girişimcilik Yetkinliği Üniversite Koşulları Regresyon Analizi.....	162

Tablo 4.26. Moderatör Etkiye İlişkin Regresyon Analizi	163
Tablo 4.27. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Teknolojiye İlgili Duyuma Durumuna Göre Karşılaştırılması	164
Tablo 4.28. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Teknoloji Alanında Proje Yapma/İş Kurma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	166
Tablo 4.29. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	168
Tablo 4.30. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması.....	169
Tablo 4.31. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Fakültelelere Göre Karşılaştırılması	171
Tablo 4.32. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması.....	173
Tablo 4.33. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması	174
Tablo 4.34. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Ailede Kendi İşini Kuran Bireylerin Bulunma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	176
Tablo 4.35. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Ailenin Aylık Gelirine Göre Karşılaştırılması.....	177
Tablo 4.36. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	179
Tablo 5.1. Araştırma Hipotezlerinin Kabul/Red Durumu	185

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Lukovics ve Zuti'nin Dördüncü Nesil Üniversite Elmas Modeli.....	20
Şekil 1.2. Wissema'nın Üçüncü Nesil Üniversite Sekizgeni	36
Şekil 1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversitenin Kavramsal Modeli	37
Şekil 1.4. Toplum Etkileşimli Üniversite	38
Şekil 1.5. Dublin Teknik Üniversitesi Modeli (TU4D).....	39
Şekil 1.6. Girişim Odaklı Üniversite Modeli.....	41
Şekil 1.7. Girişim Odaklı Üniversite Süreci	41
Şekil 1.8. Üniversite Girişimciliğin Türleri ve Aralarındaki İlişkileri	45
Şekil 2.1. Yetkinliği Biçimlendiren Unsurlar	66
Şekil 2.2. Kailer'in Girişimcilik Yetkinlik Modeli.....	70
Şekil 2.3. EntreComp Modeli	78
Şekil 3.1. Büyük Beş Modeli Bağlamında Kişilik Özellikleri	103
Şekil 4.1. Girişimci-Yenilikçi Üniversitenin Dönüştürme Süreci.....	118
Şekil 4.2. Girişim Odaklı Üniversite Modeli.....	119
Şekil 4.3. Girişim Odaklı Üniversite Potansiyel Aktivasyonu ve Geliştirme Modeli	120
Şekil 4.4. Araştırmanın Kuramsal Temeli	121
Şekil 4.5. Araştırmanın Kavramsal Modeli	122
Şekil 4.6. Araştırmanın Hipotezleri.....	125
Şekil 4.7. Araştırma Modeli ve Hipotezlerin İstatistiksel Gösterimi –Moderatör Etki.....	126
Şekil 4.8. Araştırma Metodolojisi.....	127
Şekil 4.9. Veri Toplama Yöntemi.....	129
Şekil 4.10. Araştırma Modeli ve Hipotezlerin İstatistiksel Gösterimi –Moderatör Etki...	159
Şekil 5.1.HEInnovation'nin Değerlendirme Boyutları.....	202

KISALTMALAR

16PF	: The Sixteen Personality Factor Questionnaire
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
Ar-Ge	: Araştırma ve Geliştirme
B5M	: The Big Five Model
BFI	: Big Five Inventory
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
ENSR	: European Network for SME Research
EPI	: Eysenck Personality Inventory
FFM	: The Five Factor Model
GEDI	: Küresel Girişimcilik Geliştirme Enstitüsü
GGK	: Genç Girişimciler Kulübü
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
JRC	: Joint Research Centre
KOBİ	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme İdaresi Başkanlığı
MIT	: Massachusetts Institute of Technology
NEO	: Neuroticism, Extraversion, Openness
NEO-PI-R	: NEO Personality Inventory Revised
OCEAN	: Openness, Conscientiousness, Extraversion, Agreeableness, Neuroticism
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TDA	: Trait Descriptives Adjectives

TDK	: Türk Dil Kurumu
TGBD	: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Derneği
TTO	: Teknoloji Transfer Ofisi
TU4D	: Technological University for Dublin
TURKTEK	: Teknoloji Geliştirme ve Transfer Merkezi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
SBA	: Small Business Act

GİRİŞ

Günümüz yükseköğretim kurumları yoğun rekabet ortamında iş ve sanayi dünyasının beklentileri doğrultusunda donanımlı bireyler yetiştirmekte sorunlar yaşamaktadır. Bu durum, üniversitelerin üç temel yapı taşı olan eğitim, araştırma ve toplumsal katkı hizmetlerini, çağın beklentilerine cevap verebilir şekilde yönetebilmeyi ve sürdürülebilir hale getirmeyi ve bu doğrultuda bu hizmetleri yeniden düzenlemeyi son derece önemli hale getirmiştir (Yükseköğretim Çalışmaları Derneği, 2015: 1).

Üniversitelerin gelişimi ve değişimi toplumların yaşadığı dönüşümlerle ilişkili olarak gerçekleşir. Bu nedenle çağın gerekliliklerine ayak uydurabilmek için, toplumu oluşturan bireylerin yenilikçi, girişimci ve çok yönlü bilgi, tutum ve becerilere sahip olmaları beklenir. Küreselleşme ile birlikte artan rekabetin özellikle sosyo- ekonomik ve kültürel alanlarda dijitalleşmeyle birlikte ciddi dönüşümlere yol açtığı söylenebilir. Bu dönüşümlerden profesyonel yaşam da etkilenmektedir; yeni meslekler ortaya çıkmakta ve bireylerden beklenen yetkinlikler çeşitlenmektedir. Üniversitelerin bu değişimleri görmesi, yönlendirmesi ve yönetmesi hayatidir. Bu nedenle eğitim, araştırma ve toplumsal katkı alanlarında üniversitelerin temel sorumluluklarının yeniden düşünülmesi gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun karmaşa ile geçen son döneminin liberal düşüncenin öncülerinden Sultan Abdülmecit'in torunu, II. Abdülhamit'in yeğeni Prens Sabahattin'in "Teşebbüsü Şahsi" görüşünün "Türkiye Nasıl Kurtarılabılır" adlı kitabında özel girişimle ilgili fikirleri bugün dahi önemsenecek niteliktedir. Prens Sabahattin'in toplumsal sorunlarımız ile ilgili görüşlerinin en çarpıcı olanı belki de eğitim ve öğretimle ilişkilidir. Prens, okullarda verilen teorik öğrenimi kıyasıya eleştirmekte ve "Meslek-i İctimaimiz Nasıl Tatbik Edilebilir" başlıklı İttihat Terakkiye mektubunda Türkiye'de yeni bir medeniyetin oluşabilmesi için izlenmesi gereken öğrenim sistemine geniş yer vermiştir (Akın, 2003: 47). Prens Sabahattin'in öğrenim ve okullarla ilgili görüşü kısaca şudur (Prens Sabahattin, 2002: 47): "Öğrenim, günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilmek için, kişiliğin gelişmesini sağlayacak etkin bir eğitimin yardımcısı olmalıdır; hazır statüler sağlamaya yarayacak bir amaç değil. Kişisel gelişimi verimli kılacak bir alet olarak görülen

öğrenimin; bütün derecelerindeki programıyla iş hayatının ortaya çıkarabileceği çeşitli ihtiyaçları karşılayabilmesi gerekir. Okulların yönetiminde de amaç; kendilerini yaşatacak araçları ve dayanakları, hükümet dışında bulabilmeleridir. Okullar, devletin idarî teşkilatının bir bölümü olmak yerine ailelerin iş yaşamının yardımcıları hâlini almalıdır.” Görüldüğü kadarıyla Prens Sabahattin’in görüşleri günümüzde de geçerliliğini tamamen koruyan sağlam bir yapı arz etmektedir.

Girişimci kişilik özelliklerinin araştırılması, girişimcilik bilimi çerçevesinde uzun yıllar boyunca önemli bir konu olarak ele alınmış olup, kökleri Schumpeter’e (1934) dayanmaktadır. 1960’lı yıllarda konunun bilimsel olarak araştırılmaya başlandığı görülmektedir. Sürekli yeniliklerin yapılması ve gelen yeniliklerin eskilerini yok etmesi anlamında kullanılan “yaratıcı yıkım” (ing. creative destruction), Joseph Schumpeter’in 1942 yılında “Kapitalizm, Sosyalizm ve Demokrasi” adlı eserinde ortaya attığı bir terimdir. Günümüzde ise özellikle teknoloji temelli girişimler ve teknogirişimcilerin desteklenmesi son derece önemli bir konu haline gelmiştir.

Schulte (2004)’ye göre, bir girişimci-yenilikçi üniversitenin amacı, bütün alanlardaki öğrencilerin girişimcilik yetkinliklerinin geliştirilmesi ve kendi işlerini kurabilecek geleceğin girişimcilerinin yetiştirilmesi olmalıdır (Barbak, 2016: 68). Wissema (2014)’nın alanın en önemli çalışmalarından biri olan “Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru” adlı eserinde özellikle teknogirişimcilerin önemine değinmiştir. Wissema (2014: 123)’ya göre teknogirişimciler, iki nedenle üniversiteler için önemlidir. Birinci neden, teknogirişimciler, günümüzdeki üniversitelerin merkezinde bulunan bilgi tekerliğinde oynadıkları roldür. Teknogirişimciler, bağımsız araştırma enstitüleriyle ve büyük işletmelerin Ar-Ge merkezleriyle etkileşim halinde olmalarından dolayı üniversitenin rekabetçi konumunu güçlendirirler. Ayrıca üniversitenin üçüncü hedefinin (yeteneklerin topluma aktarılması) gerçekleşmesinde hayati önem taşımaktadır; Bilginin ticarileştirilmesi. Bu nedenle Teknogirişimciler için kurulacak modern tesisler aynı zamanda en iyi öğrencileri çekecektir. Bu da günümüzde üniversiteler için önemli rekabet avantajı sağlayacaktır. İkinci neden ise, Teknogirişimciler, yarattıkları yüksek düzeyli yeni istihdam sebebiyle ekonomiye vazgeçilmez bir katkıda bulunmalarıdır. Bu nedenle

teknogirişimlerin ve teknogirişimcilerin desteklenmesi ve gerekli koşullarının sağlanması son derece önemli bir konudur. Bununla birlikte teknogirişimcilerin yetiştirilmesinde teknoloji ve inovasyonun yanında birçok farklı faktör de dikkate alınması gerekir.

Çalışmanın konusu; bugüne kadar yapılan çalışmalar ışığında kişilik özellikleri ve kişisel faktörlerinin yanı sıra girişimci-yenilikçi üniversite koşullarının öğrencilerin girişimcilik yetkinliği üzerine etkisinin incelenmesidir. Bu çalışmanın temel amacı, kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerinde etkisi sürecinde üniversite koşullarının moderatör rolünün irdelenmesidir. Ayrıca araştırmanın alt amacı olarak kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerindeki etkisini tespit etmek ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik yetkinliklerini etkileyen faktörlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Sayıları itibariyle üniversitelerin esas hedef kitlesi olan öğrenciler, üniversite girişimcilik ekosistemde ne kadar dikkate alınmaktadır? Öğrenci girişimcilik başarı çıktısı (girişimcilik yetkinliği) neyi kapsar? Öğrencilerin üniversite hayatı boyunca girişimcilik yetkinliğini etkileyen faktörler nelerdir? Kişilik özelliklerinin öğrencilerin girişimcilik yetkinliğinin geliştirilmesi sürecinde etkisi nedir? Bu süreçte üniversite koşullarının (iç çevre koşulları, eğitim, teşvik ve destek faaliyetleri) nasıl bir moderatör rolü oynamaktadır? Öğrencilerin teknolojiye ilgisi ne düzeydedir? Teknoloji alanında iş kurma niyetleri var mıdır? gibi sorulara cevaplar aranmaya çalışılmıştır.

Ekonomik kalkınma için günümüzde üniversitelerden girişimcilerin, özellikle teknogirişimcilerin yetiştirilmesi beklenmektedir. Türkiye’de Girişimci ve Yenilikçi Üniversitelerin süreç yaklaşımı temelinde iç çevre koşulları ve girdi faaliyetlerinin öğrenciler üzerindeki etkisinin incelenmesine dair bir araştırmaya rastlanmamış olması, bu araştırmayı önemli kılmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin kişilik özellikleri ve kişisel faktörleri ile birlikte üniversite koşullarının öğrencilerin girişimcilik yetkinliği üzerine etkisi konusunda literatürdeki boşluğun doldurulması amaçlanmaktadır. Araştırmanın bulguları, girişimcilik bilimine ve girişimci-yenilikçi özelliklerini geliştirmek isteyen üniversiteler için önem arz edeceği söylenebilir.

Bu çalışma beş temel bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk üç bölümünde konunun kavramsal çerçevesi literatür bağlamında araştırılmış, çalışmanın dördüncü bölümünde saha araştırma sonuçları açıklanmış ve çalışmanın beşinci bölümünde ise genel değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde, “girişimci-yenilikçi üniversite ve öğrenci girişimciliği konuları ele alınmıştır. Bu kapsamda girişimci-yenilikçi üniversite ve öğrenci girişimciliği kavramları ayrıntılı bir şekilde açıklanmış, bölümün sonunda bu konulara ilişkin yapılmış çalışmalara değinilmiştir.

İkinci bölümde, girişimcilik yetkinliği konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda girişimcilik yetkinliği kavramı, girişimcilik yetkinliği modelleri, girişimcilik öz-yetkinliği kavramı ayrıntılı olarak açıklanmış ve ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, girişimci kişilik konusu ele alınmıştır. Bu kapsamda kişilik kavramı, girişimci kişilik yapısının bilimsel olarak incelenmesi, girişimcilik süreci ve girişimci kişilik özellikleri, hazırlık ve iş kurma sürecinde kişilik özelliklerinin önemi, girişimci kişilik özelliğinin belirlenmesinde kullanılan ölçme araçları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Üçüncü bölümün sonunda girişimci kişilik özellikleri ile ilgili yapılmış çalışmalara ilişkin bilgiler sunulmuştur.

Dördüncü bölüm, saha uygulamasının yer aldığı bölümdür. Bu kapsamda literatür incelemesinin ardından elde edilen bilgiler ışığında araştırmanın kavramsal araştırma modeli, yöntemi, analiz bulguları ve hipotez testleri açıklanmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise, ampirik araştırma sonuçları ilk üç bölümde açıklanan literatür çerçevesinde tartışılmış ve hem üniversitelere ve uygulayıcılara hem de gelecek çalışmalardaki araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİ-YENİLİKÇİ ÜNİVERSİTE KAVRAMI VE ÖĞRENCİ GİRİŞİMCİLİĞİ

Çalışmanın birinci bölümde girişimci-yenilikçi üniversite kavramı kuramsal olarak ele alınarak tartışılmıştır. Üniversitelerin evrimsel olarak geçirdiği dönemler incelenmiş, girişimci-yenilikçi üniversite kavramı ve özellikleri ile güncel olarak literatür çerçevesinde girişimci-yenilikçi üniversite modelleri ele alınmıştır. Araştırma konusu doğrultusunda öğrenci girişimciliği ve girişimci öğrenci kavramları da bu bölümde açıklanmıştır.

1.1. Girişimci-Yenilikçi Üniversite

Girişimci-yenilikçi üniversite kavramı ve özelliklerine geçmeden üniversite anlayışının geçirdiği değişimi üzerinde durulması konunun daha iyi anlaşılması bakımından uygun olacaktır. Daha sonra teknogirişimcilik ve teknoloji transferinde üniversitelerin rolü, girişimci-yenilikçi üniversite modelleri ile ilgili ayrıntılı açıklamalarda bulunulmuştur.

1.1.1. Üniversite Anlayışındaki Değişim

Üniversite evrimlerini ve öncüllerini anlamadan günümüzdeki üniversiteleri ve öğrencilere olan etkilerini tam olarak anlamak ve üniversite faaliyetleri ile ilgili uygun politikalar geliştirmek ne yazık ki mümkün değildir.

Toplum tarafından oluşturulan diğer tüm kurumlarda olduğu gibi üniversiteler, toplum ile sürekli etkileşim içerisinde olup zamanla toplum ile birlikte değişime uğrarlar. Üniversiteler, çıkar gruplarının tatminine yönelik sahip olduğu önemli rol ile çağdaş yaşam standardını yükseltmeye başlarken toplumun sorunların çözümünde çeşitli stratejiler ortaya koymaktadırlar (Top ve Öner, 2008: 98). Bir diğer ifadeyle, üniversiteler evrensel bir yapıya sahip olduklarından dünyada tarihsel süreç içerisinde toplumsal ve yapısal değişikliklerden etkilenmiştir. Üniversitelerin geçirdiği değişimi Wissema (2014), üç üniversite tipi olarak ayırt etmektedir; (1) Klasik bilim ve teoloji temelli Felsefeye dayanan eğitim odaklı ortaçağ üniversiteleri, (2) eğitim, öğretim ve araştırma odaklı Humboldt tipi üniversiteler ve (3) eğitim,

öğretim ve araştırmanın yanı sıra girişimciliği teşvik eden girişimci ve yenilikçi üniversiteler olarak sınıflandırılmaktadır. Birinci nesil üniversite, ikinci nesil üniversite ve üçüncü nesil üniversite modeli bir diğer sınıflandırma şekli olduğu görülmektedir. Son dönemlerde yeni bir yaklaşım; (4) “Dördüncü Nesil Üniversite” olgusu dile getirilmektedir. Bu üniversite nesli hakkında da bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

1.1.1.1. Birinci Nesil Üniversite: Eğitim Üniversiteleri

Ortaçağda üniversiteler, bina gibi fiziksel bir alanı değil, bir topluluğu ifade etmektedir. Bugünkü anlamını henüz kazanmadığı ortaçağda üniversiteler, lonca ve firma gibi meslek örgütleri açıklamak için kullanılan genel bir terimdir (Makdisi, 1970: 2). Bir diğer ifadeyle, üniversiteler, hemen bir kere de kurulmamışlardır. Bunlar, öğretmek isteyen “yetenekli” insanlar ile öğrenmek isteyen “gençlerin” bir araya gelmeleri sonucunda adım adım ortaya çıkmışlardır. Nitekim bu oluşumlar zamanla başka yetenekli bilginleri (*doctors*) ve başka öğrencileri çekecek ve böylelikle bir okul (*studium*) kurulmuştur. İlerleyen zamanlarda bu okullar sivil ya da kilise otoriteleri tarafından onaylanacak ve okulun patronları ve koruyucuları olacaklardı. Paris Üniversitesi gibi kuruluşların başlangıçta bir ya da iki okulu (genelde felsefe ve ilahiyat okulları) bulunmaktaydı. *Studium Generale* olarak anılan bu tip okul grupları sonraları “üniversite” olarak isimlendirilmiştir. Tamlık ya da bütünlük anlamına gelen *universitas*, bir dizi ortak çalışma yapan dernekler için kullanılmaktaydı. Bir diğer ifadeyle “üniversite” sözcüğünün, hocalar ve öğrenciler (*doctores et docendi*) derneği veya birliğini belirtmek için kullanılması uygun görülmüştür.

Ortaçağ, Yunan – Roma kültüründen sonra gelerek, Antikçağ ile Aydınlanma Çağı ve Rönesans’a kadar uzanan ve bir geçiş dönemi olarak kabul edilen yaklaşık bin yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Entelektüel umutsuzluk, Karanlık Çağ’dan sonra Ortaçağ Batı Avrupa’sında yükseköğretim kurumları olarak kabul edilen birçok katedral ve manastır okulundaki öğrenim merkezlerinin önem kazanmasına neden olmuştur. Az sayıda olmalarına rağmen bu okullar, on üçüncü yüzyıla kadar gelişim gösteremediği gibi bölgesel nitelik taşımaktan öteye gidememişlerdir.

Öğrenci locaları tarafından kurulan *Bologna Üniversitesi*, öğrencilerin profesörlerin ücret karşılığı çalıştırdıkları bir üniversite tipidir ve bu nedenle bir “öğrenci üniversitesi” olarak anılmaktadır. Bu tip üniversitelerde, bugün İskoçya üniversitelerinde de olduğu gibi, öğrencilerin oylarıyla seçilen rektörler tarafından yönetilmekte ve eğitim alanı hocalar tarafından kontrol edilmiştir (Verger, 1992: 48). *Paris Üniversitesi* ise, hocaların bir araya gelerek kurdukları ve ders müfredatı, kurallar, sınavlar ve verilecek unvanlar konularında egemen olmalarından dolayı “profesörler üniversitesi” olarak etiketlenmektedir.

Öğrenciler, üniversitelerini bilime olan aşklarından dolayı değil, koruma sağlayacak ayrıcalıklar elde etmek ve daha düzgün bir statü kazanma arzuları nedeniyle desteklemişlerdir. Öğrenciler, geldikleri ülkeyi temsilen “Nationes” adı altında topluluklarda örgütlenmişlerdir. Bu topluluklara zaman zaman hocalar da katılmışlardır. Zamanla bu topluluklar üniversite içerisinde kendi kendini yöneten dernekler haline gelmişlerdir. “Nationes” kadar örgütlenmiş olmayan ancak üniversitelerin diğer önemli bir yapıtaşı olan fakülteler, uzmanlaşmış hocaların öğrettiği farklı bilgi dallarına karşılık gelmiştir. Üniversiteler, en önemli fakülte olarak kabul edilen ilahiyat fakültesinin yanı sıra, hukuk, tıp ve mesleki bilimler olmak üzere dört tane temel fakülte üzerinde kurulmuştur. “Nationes” ve fakülteler üniversiteyi oluştururken, profesörlerin birliklerine “collegium doctorum” adı verilmiştir (Wissema, 2014: 10).

Ortaçağ üniversitelerinin diğer bir unsuru, kolejlerdi. On ikinci yüzyılda Paris’te, Sorbonne’de (1257) “üniversite koleji” yeni bir örgütsel unsur olarak ortaya çıkmıştır. 1300 yılında Paris’te on dokuz, Oxford’ta altı ve Cambridge’te bir tane üniversite koleji bulunmaktaydı ve on dördüncü yüzyılda bu sayı hızla arttı. Bu kolejlerin kuruluş amacı yoksul öğrencileri barındırmaktı. On dört ve on beşinci yüzyıllarda bu kolejler, öğrencilerden bir seçkinler topluluğu oluşturan ayrıcalıklı kurumlara dönüştüğü görülmektedir (Wissema, 2014: 11). Bu kolejlere yapılan bağışlar sayesinde zamanla kendi hocaları ve kütüphaneler oldu ve ileri pedagojik yöntemler benimseyerek üniversitenin diğer kesimine göre çok daha dinamik olan gerçek entelektüel yaşam merkezlerine dönüştüğü gözlemlenmektedir. Bu dönemde kolejler fakülteler rekabet eder oldular, öyle ki fakülteler sadece diploma veren

üniversite birimleri olarak indirgenmekteydi (Verger 1992: 48). Zaman içinde kolejlerin rolü azalsa da, bugün Oxford, Cambridge ve Durham üniversitelerinde bu durum halen devam etmektedir.

“Nationes”, fakülteler ve kolejler birlikte üniversiteleri oluşturuyor ve adeta bağımsız cumhuriyetler gibi kendi başlarına örgütlenebiliyordu. Rektörler, bir grubun ya da kimsenin çok fazla güç kazanmamasını önlemek amacıyla önceleri dört ila altı hafta arasında görev yapmaktaydı. Daha sonraları görev süresi bir ya da iki yıla çıkartıldı. Rektörlerin masrafları hayli olduğundan, rektör en zengin öğrenciler arasından seçilirdi. Rektör seçilebilmek için kişi herhangi bir dini topluluk mensubu olamazdı ve genelde evlenmemiş ve cinsel ilişkide bulunmamış ve çoğu kez 25 yaşından büyük olamazdı.

Le Goff (1980)’un şu sözler, Ortaçağ üniversitelerini en güzel şekilde tanımlar niteliktedir:

“Din yoluyla olmadığı sürece, ortaçağda hiçbir şeyin bilinçli bir düşünme konusu olamadığı, kaydedilmesi gereken bir noktadır. Ortaçağ zihniyetini, dinsel göndermelere başvurmadan kendini ifade edememesi niteliğiyle tanımlayabiliriz. Bu on altıncı yüzyıla kadar süregelir.” ... “Ortaçağ süresince teknik ilerleme bir mucize, doğanın ilahi bir lütuftan başka bir kökeni olmayacak egemenliği olarak görüldü.”

Özetle denilebilir ki, üniversiteler ilk ortaya çıktıkları (MS: 1100-1200) dönemde, Bologna, Paris ve Oxford gibi ilk üniversiteler daha çok din temelli eğitim vermişlerdir. Bu nedenle de kiliselerin sözü geçmiştir. Üniversitelerin amacı; bilgiyi toplamak, muhafaza etmek ve var olan bu bilgiyi aktarmak olmuştur. Bir diğer ifadeyle, üniversitelerin amacı, sadece “eğitim”di. Öğrenci sayılarının az ve seyahat imkânlarının kısıtlı olmasından, tek disipline dayalı, araştırmaya kapalı bu öğrenim tarzı uzun yıllar devam etmiştir (Peyman Yüksel, 2018: 32).

1.1.1.2. İkinci Nesil Üniversite: Araştırma Üniversitesi

Rönesans ve hümanizm hareketleri (1350-1550) esnasında kitap basımı yaygınlaştı ve on beşinci yüzyılın sonu, 1453’te İstanbul’un fethedilişinin tetiklediği

büyük coğrafi keşifler ve ticaretin başlamasına tanık oldu. Bu durum, bilime olan ihtiyaç ve merakın artmasına neden olmuştur (Dölen, 2009: 6). Ekonomi, yüzyıl süren bir veba salgının ardından büyümüş, ancak 1500’lü yıllarda Avrupa’daki üniversiteler henüz köklü bir değişime uğramamıştı (Saklı ve Akdoğan Akbulut, 2017: 16). Önceleri hocaların maaşları kilise tarafından ödenirken, ortaçağın sonlarına doğru seküler yetkililer tarafından ödenmeye başlamıştır. Bu nedenle üniversiteler, yerel ya da devletin yetkililerine artarak daha bağımlı hale gelmiştir. Devletin üniversiteler üzerindeki etkisinin artmasıyla üniversitelerden beklenenler de farklılaşmıştır; Rönesans ve reform döneminde üniversitelerden beklenen devletin ihtiyacı olan hukukçu ve memur yetiştirmektir (Yavuz, 2012: 25).

Petrach (1304-1374) tarafından başlatılan Hümanizm akımının merkezinde insan onuru, özgürlük ve kişiliğin değeri gibi konular olup bunlara vurgu yapan entelektüel bir harekettir. Bu dönemde skolastik düşünce, yerini deney ve gözlemin ön planda olduğu bilimsel bir yaklaşıma bırakmıştır. Orta çağda kurulan üniversitelerin karşılaştıkları olay, 1530’lu yıllarda başlayan ve birkaç yüzyıl Avrupa’nın etkisi altına alan ve Batılılarca orta çağın kapanması olarak kabul edilen (Kavimler Göçü ile başlayan orta çağın kapanması Anadolu toplumlarınca 1453 yılı İstanbul’un fetih olarak kabul edilmekte) “dinsel bir karşı çıkış hareketi” olarak etiketlendirilebilen Reform’dur (Perkin 2007: 161).

On altıncı yüzyılda ilahiyatın temellerinin büyük ölçüde yeniden düzenlendiği görülmektedir. Desiderius Erasmus, Martin Luther ve Jean Calvin bu konuda önemli rol oynamıştır (Wissema, 2014: 14). Kopernik, Ramus, Galilei, Huygens ve Descartes ve daha çok birçok ünlü matematikçi ortaya çıkması üniversitelerin gelişimin etkilemiştir. On yedinci yüzyılına gelindiğinde, Newton, Boyle, Bacon gibi önemli doğa bilginlerin ortaya çıkmasıyla deneysel yöntemin akıl yürütmeyi tamamlayan bilimsel çalışmalar için önemli bir aşama olmuştur. “Bilimin büyük uyanışı” kendi kurulu düzenini tehdit ettiğini açıkça gören üniversitelerin dışında gerçekleşmiştir (Saklı ve Akdoğan Akbulut, 2017: 17). Bilim adamlarının bir kısmı üniversitelerin dışındaydı ve öğrenmeye odaklanmış pek çok insan, kendi imkânlarıyla veya burs alarak yaşamışlardır. Bunun sonucunda, mühendislik, veterinerlik, ormancılık gibi uygulamalı bilimler alanında üniversitenin dışında

uzmanlaşmış okullar kurulmuştur. Bu dönemde kilise yükseköğretim kuruluşların üzerindeki nüfuzunun geriye dönüşü olamayacak şekilde azalmıştır. Bonn Üniversitesi (1818), papalık karnamesi olmayan kurulan ilk üniversitedir. Fransız Devrimi arifesinde, kapatılan üniversitelerin yerine Politeknik (*Hautes Ecoles*) adı verilen elit yüksekokullar kurularak çok yoğun bir uzmanlaşmış okullar ağı oluşturulmuştur (Timur, 2000: 65). Jaraus, on sekizinci yüzyılın üniversiteleri için şunları söylemiştir: “Genişleme, farklılaşma ve profesyonelleşme.” Ancak Fransa’da kurulan bu uzmanlaşmış okullar daha çok Almanya’da kurulacak olan üniversite tipi modern üniversitenin kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Timur, 2000: 64-66). Tüm bu gelişmeler, ortaçağ üniversitesi sisteminden temel bir kopuş anlamına gelmiştir (Wissema, 2014: 14).

On sekizinci yüzyılın sonunda Avrupa üniversiteleri, Hümanizm, Rönesans, Reform, Karşı Reform ve Aydınlanma dönemlerinde meydan okumalara karşılaşmışlardır. Üniversiteler, Rönesansın yenilikçi ruhunu sevmediğinden büyük kısmı Reformlara karşı çıkmış ve adeta “penceresi olmayan kalelere” benzetilmiştir. Fransız Devrimi Avrupa genelinde üniversiteleri süpürüp atmıştır (Kerr, 2001: 10,11). Örneğin konformist olmayan akımlar İngiltere’de uzmanlaşmış özel okullar ve 1527 yılında Hesse Kontu Philip, Kilise’nin imtiyaz belgesi ya da imparatorun onayı olmadan Lutherci bir üniversite kurmuşlardır (Wissema, 2014: 15).

Kendi toplumuna reaksiyon gösteren birer oligarşi kurumlarına dönüşen ve meydan okumalara karşı statükolarını korumak isteyen üniversiteler, kurulmuş üniversitelerin modernleşmesi ve yeni üniversitelerin kurulmasını engellemişlerdir. Avrupa’nın eski üniversitelerinden biri olan Krakow Üniversitesi, Chelmo, Poznan gibi birçok okulun üniversite olarak tanınmasına engel olmuştur. İngiltere’de Oxford, Cambridge, Manchester ve York ve Durham’da üniversitelerin kurulmasını önlemişlerdir. Statükolarını sürdürmek isteyen üniversiteler, yeni bilim dallarını reddettikleri gibi, araştırma yöntemlerini kabul etmeyerek yeni üniversitelerin kurulmasını önleyerek karşı koymuşlardır. Uzmanlaşmış okullar ve otorite tarafından tanınmamış üniversiteler nezdinde gerçek bir rekabetin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Wissema, 2014: 15). Ancak zamanla geleneksel üniversiteler de, yeni bilimsel araştırma yöntemleri ve bilim dallarını benimsemeye başlamışlardır. Bu

yakınlaşmanın sonucunda daha sonra kendi isimiyle anılacak olan Berlin Üniversitesi'nin (1810) kurucusu olan Wilhelm von Humboldt'un adını yaşatan "Humboldt Üniversitesi" kurulmuştur (Wissema, 2014: 16).

Prusya (bugünün Almanya'sı)'nın eğitim bakanı Wilhelm von Humboldt, Prusya kralını filozof Schleiermacher'ın liberal fikirlerini temel alan bir üniversite kurmaya ikna etmiştir. Schleiermacher'e göre üniversitenin görevi, geçerliliği kabul edilmiş hazır bilginin iletilmesi değil, öğrencilerin zihninde düşünce yöntemlerinde bilimin temel kanunlarını dikkate almaları ve bilim fikrinin canlanması konusunda onları cesaretlendirilmesi ve bu bilginin nasıl keşfedildiğinin örneklerle açıklanmasını kapsamalıdır (Ruegg, 2004'ten aktaran Wissema, 2009: 16).

Alman İdealist Felsefesi'nin önemli isimleri olan; Kant, Fichte, Humboldt, Schelling, Schleiermacher ve Steffens'in ilgi alanına yeni üniversite olgusu girdi ve yeni Berlin Üniversitesi bu felsefi yaklaşımlardan da etkilenmiştir. Düşünürlerin ortak görüşü; üniversiteler, hoca ve öğrenciler olarak; özgür düşünce, felsefi sorgulama ve bilimsel buluşlar için var olması gerekmektedir (Moutsios, 2012: 8-9).

Modern Humboldt Üniversitesi'nin merkezinde "araştırma" faaliyeti yer almıştır. Eğitimin yanı sıra çoğalan sorumluluklar, öğrenciler ve asistanlarla birlikte yapılan araştırmalarla bütünleşmiştir. Araştırmalar, akılcılık, deneyci yaklaşım, kanıtlama doğrultusunda gerçekleştirilmiş ve elde edilen sonuçların kontrol edilmesi ve doğrulanmasını olanak tanıyan saydamlık temelinde yapılmıştır. Bu sebeple, kamu alanının bir parçası olarak, araştırma sonuçlarını, herkesin ulaşabileceği özel dergi ya da kitaplarda yayımlanmıştır (Wissema, 2014: 17).

Humboldt tipi yükseköğretim sisteminin temel ilkeleri bazı araştırmacılar tarafından şöyle sıralanmaktadır (Sertlek, 1995: 246; Bozkurt vd., 1998: 247; Terzioğlu, 2002: 306):

(1) Üniversite, eğitim ve öğretimin, araştırma faaliyetleriyle birlikte ve bir bütünlük içinde yürütülen bir kurumdur. (2) Üniversite, teknik ve mesleki yüksekokullarından farklı olarak temel işlevi, bir meslek gözetmeksizin eğitim-öğretim ve araştırma yapmasıdır. (3) Üniversitenin sahibi millettir; devlet, öğretim üyelerini atar, maaşlarını öder ve çalışmalar için gerekli özgürlük ortamını oluşturur.

Öğretim elemanları ile öğrenciler, dini veya siyasi hiçbir etki altında kalmaksızın özgürce araştırma ve eğitim faaliyetlerinde bulunabilmelidirler (Arap, 2010: 5).

Önceleri öncelikli alanlar olarak görülen teoloji, hukuk ve tıp fakültelerin yanı sıra, eşit derecede önem atfedilen sanat ve bilim eğitimi veren felsefe fakültesi kurulmuştur (Saklı ve Akbulut, 2017: 18). Ayrıca, Prusya Hükümeti'nin desteğiyle öğrencilere yönelik burs sistemi geliştirilmiştir. Berlin Üniversitesi'nin öncülerinden olan Fichte, üniversitenin temel bileşeni felsefe fakültesi olduğunu ve hatta felsefenin kendisidir demiştir (Hamlyn, 1996: 206).

Finansal desteği ve siyasi korumayı doğrudan Prusya kralından alan üniversiteler, federal devletlerin aralarında girdiği rekabetle köklü Alman üniversite sisteminin temelini oluşturmuşlardır (Coşkun, 2018: 27). Öğrencilerin öğrenim masraflarını cesaretlerini kırmayacak kadar düşük tutmayı arzuladıklarından toplanan öğrenim harçları toplam gelir bütçelerinde küçülen bir yüzde olarak kayıtlara geçmiştir.

Humboldt tipi üniversiteler, ortaçağdaki eğitim temelli üniversitelerde olduğu gibi aydınlatmak ve boyun eğdirmek için değil, doğayı tüm yönleriyle anlamanın bir aracı olarak yine tapınaklar oluşturmuşlardır. "Araştırma üniversitesi" olarak da anılan Humboldt ekolü yaklaşımı, akademik camiaya evrensel bilim ilkelerinin kazandırılması konusunda önemli bir rol oynamıştır (Hüseyin Emre Coşkun, 2018: 27). Üniversitelerin finansmanını devletler üstleniyordu ve politik önceliklere bağımlı hale gelmiştir. On dokuzuncu yüzyılın sonuna doğru, bilim ve teknoloji fakültelerin sektörle ilişkileri önemsenmeye başlasa da, üniversiteler ve sektör arasında keskin bir sınır olduğu söylenebilir. Ford, Watts, Edison, Bell ve Eastman gibi endüstri devrimin belli başlı mucitleri, üniversitelerdeki çalışmalardan kısmen faydalanmış, ancak faaliyetlerini üniversite dışında sürdürmüşlerdir (Wissema, 2014: 20). Bir taraftan öğrenci ve akademisyen için özgür bir ortam oluşturmayı, doğayı daha iyi anlamayı, önyargısız ve bilimsel yöntemler ile araştırmalar yapmayı ve özgür felsefi sorgulamayı amaçlanırken, diğer taraftan Alman milliyetçiliğinin ve milli devletlerin bir aracı haline gelmiştir (Kerr, 2001: 11). Humboldt tipi üniversite modeli, diğer adıyla "araştırma üniversitesi yaklaşımı" Napolyon'un Prusya'yı işgalinden hemen sonra ortaya çıkmıştır. Coşkun (2018: 29) bu dönemi farklı bir

bakış açısıyla şu şekilde değerlendirmiştir: *“Bir ülke düşünelim, Newton fiziğinin tüm dünyayı kasıp kavurduğu, mekaniğin ve sanayinin yıkıcı bir hızla şekilde geliştiği, Kant gibi filozofların etkisinde mutlak bilgi ve mutlak doğruya ulaşılabilme heyecanının bütün Avrupa entelektüellerinin rüyalarını süslediği, Napolyon tarafından işgal edilmiş ve bu işgal sonucunda üniversiteleri kapanıp ağır bir yenilgi almış, ekonomisi zarar gören bir ülke. Araştırma üniversitesi kavramı tam da bu yılları takiben, yani Prusya'nın en çok ihtiyacının olduğu anda ortaya çıkmış bir olgudur. Buradaki temel değişim üniversiteye bilim yapılması için özerk alan tanınması, devlet tarafından finansal destek sağlanması, araştırma ve kürsü özgürlüğü ve halka karşı siyasi koruma olarak özetlenebilir”*. Üniversite dışında meydana gelen değişimler bin sekiz yüzlü yıllarda sanayinin gelişmesi, araştırma merkezlerinin sayısının artması, devletlerin yükseköğretim için kaynak ayırması gibi nedenlerle, yükseköğretimin yapısı zaman içinde değişim göstermiştir. Yüksel (2018: 32), Humboldt Üniversite Modeli için şunları ifade etmiştir: *“Araştırma sürecini öğrenci odaklı hale getiren, endüstri devrimiyle “uzmanlaşmayı” gündeme getiren bu yeni tip üniversitelere en iyi örnek Humboldt Üniversitesi (Prusya-1810) oldu. Bu örnekle dünyada üniversite kavramı, radikal olarak yeniden tasarlandı. Kilisenin ağırlığını ortadan kaldıran, devletin ulusal bütçeden kaynak ayırdığı laik eğitim kurumları ortaya çıktı”*. Ne var ki, değişen dünya ve ortaya çıkan yeni gelişmeler, ikinci nesil üniversite anlayışının da yetersiz kalmasına yol açmıştır.

1.1.1.3. Üçüncü Nesil Üniversite: Girişimci Üniversiteler

1960'lı yıllarda üniversiteler hızlı bir şekilde gelişti ve Humboldt üniversite modeli bir dizi sorunla karşılaşmıştır. Çok disiplinli ve disiplinlerarası araştırma temel haline geldi ve üniversite zaman geçtikçe daha fazla devletin ve bürokrasinin baskısı ve müdahalesine maruz kalmıştır. 1970'lerde özellikle ABD'deki üniversiteler, Dell, Hewlett Packard, Sun Microsystems, Intel gibi teknoloji temelli yeni firmaların beşiği haline gelmiştir. Üniversiteler, endüstrinin temel araştırma çalışmalarını dışarıya yaptırma isteğine karşılık endüstri kuruluşlarıyla ortak araştırma projeleri kapsamında birlikte çalışmaya başlamışlardır (Çiftçi, 2010: 342). Yirminci yüzyılın sonunda, küreselleşme, üniversitelere olan fazlaca talep, bilgi

toplumuna geçiş gibi değişimler nedeniyle üçüncü kuşak ya da çağdaş üniversite olarak etiketlenen üniversitelere doğru yön değiştirmiştir (Günay, 2004: 4). Bu dönemde üniversiteler artık sadece bilgiye değil, aynı zamanda bilginin kullanılmasında aksiyona dönük hale gelmiştir.

Wissema (2014), Humboldt üniversite modelinin en az dokuz nedenle baskı altına girdiğini açıklamaktadır: (a) Öğrenci sayısındaki patlama; Pek çok üniversitenin on yıllık süre içerisinde öğrenci sayıları dört kat artmıştır. Birçok ülke üniversitelerin giriş sınavlarını kaldırmıştır. Zaman içinde öğrencilerin eğitimi için hükümetlerin bonkör ödenek sistemleri uygulanmaya başlanmış ve akademik özgürlük anlayışına saygı göstererek üniversitelerden pek bir şey istenmemiştir. Öğrenci patlamasının etkisiyle öğrenciler akademisyenlerle görüşme saatleri azalması ve sınavların çoktan seçmeli testler haline dönüşmesine sebep olmuştur. Mezun olma süreleri ve hiçbir zaman mezun olamayan öğrenci sayıları oransal olarak artmıştır. (b) Öğrenci patlamasının diğer bir sonucu ise, devletin üniversitelere yaptığı harcamaların artmasıyla devletin üniversitelere yönelik yapmış olduğu bütçe kısma düzenlemelerinin hedefi haline gelmiştir. Kısaca, öğrenci sayısındaki artış, üniversitelerde bürokrasinin artması, yöneticilik becerilerinden yoksun eski memurlar, politikacılar, şirket yöneticileri üniversitelerin yönetimlerine dâhil edilmesi ve hükümetin daha yüksek verim ve etkililik talepleri, Aydınlanma'nın temel taşlarından birini oluşturan akademik özgürlüğünün sonuna neden olmuş ve böylelikle 1960'tan önce var olan ikinci kuşak üniversite modeli üzerine çok ciddi baskı oluşmasına yol açmıştır (a.g.e.: 21-23). (3) Küreselleşme ile birlikte internet aracılığıyla bilgiye erişimin, Bologna süreci olarak bilinen ve uluslararası çalışma ve araştırmaları finanse eden fonlar sayesinde öğrenci ve akademisyen hareketliliğinin kolaylaşması ve İngilizce eğitimin yeni olgular olarak gelişmesiyle, üniversiteler arası rekabet artmıştır (Saklı ve Akdoğar Akbulut, 2017: 19; Wissema, 2014: 23-24). (4) Bir başka gelişme, 1960'lı yıllarda disipliniçi çalışmaların yerini disiplinlerarası araştırma ve geliştirme çalışmalarını almıştır (Saklı ve Akdoğar Akbulut, 2017). Disiplinlerarası çalışmayı mümkün hale getirmek için fakültelerde ekipler kurulmuş, ancak fakülteler çok güçlü olmalarından dolayı sık sık çatışmaya girmişlerdir. Sonuç olarak Humboldt üniversiteleri, disiplinlerarası çalışmalar için uygun yapıda

olmadığından başka örgütsel biçimlerin aranması gerekmiştir. (5) 1960'lara kadar araştırma yapmak ucuz iken, 1960'lardan itibaren disiplinlerarası araştırmalar gerekli hale geldiğinden çığır açan araştırmaların pahalı bir uğraş haline gelmesi de, üniversitelerin yeni arayışlara yönelmesine yol açmıştır. (6) İkinci kuşak üniversite modeline bir diğer meydana okuma, Almanya'daki Fraunhofer Gesellschaft türünden özel uygulamalı araştırma enstitülerin ortaya çıkmasının yarattığı rekabetten gelmiştir. Savunma, sağlık, tarım, ulaştırma bakanlıkları gibi ihtiyaç duydukları araştırmalar için kendi özel araştırma enstitülerin üniversite dışında kurulmaya başlamıştır. Endüstriyel şirketler, Nobel Ödülü almış bilim insanlarını kendi saflarına çekmiştir. Merkezi Birleşik Krallık'ta bir düşünce kuruluşu olan Centre for European Reform'un bir raporuna göre Avrupa üniversitelerinin kayıp gitmelerin nedenleri; Üniversiteler ciddi bir fon yetersizliğiyle karşı karşıya kalmakta ve bu durum nitelikli akademisyenlerin akın akın kaçmasına neden olmuştur. Var olan kaynaklar, Avrupa'da 2000 kadar üniversiteye paylaşılırken, Amerika'da (kolejler hariç) 100'ün altında bilinen ve araştırma yoğunluklu üniversiteler arasında paylaşılmıştır. Ayrıca, üniversitelerin birçoğunda özerklikleri sınırlı olmakla birlikte kötü yönetilmişlerdir. Bu rapora göre, Avrupa üniversitelerinin Amerika'daki üniversitelerle kıyasla yeteri kadar şirketlerle işbirliği yapmamıştır. Bütün bunlar, hükümetlerin ve Avrupa Birliği'nin yeni politikalar geliştirmeye zorlamıştır. (7) Amerika'daki büyük şirketler, MIT ve Stanford Üniversitesi gibi üniversitelere sözleşmeli araştırma projeleri havale ediyorlar ve mezunlara meydan okunacak işler sunuyorlar. Bu şirketler, üniversitelerin teknoloji temelli girişim kümelerinin beşiği olabileceklerini kanıtlamışlardır. Bu durum, Avrupa'nın politika değişiminin temelini oluşturmaktadır. Avrupa'daki hükümetler, üniversitelerin, ekonomiye ve istihdama getirdikleri büyük katkıyı kabullenerek üniversitelere destek vermeye başlamıştır. Üniversitelerde bilişim vadileri, teknokentler gibi inovasyon altyapılarıyla ekonomik etkinliğin beşiği olarak görülmeye başlamasıyla yeni bir üniversite yaklaşımına yönelmede önemli rol oynamıştır (Wissema, 2014: 21-28). (8) Şirketler, iş alanlarıyla ilgili temel bilimsel araştırma ölçeklerinin küçülmesiyle kendilerine başka çözümler bulmak zorunda kalmışlardır. Bu durum, şirketlerin üniversitelerle işbirliğini vazgeçilmez kılmıştır. Üniversiteler, küçük şirketlerin araştırma ve geliştirme büroları gibi hareket etmektedirler. Şirketler, araştırma konusunun yanı sıra, eğitim

konusunda da işbirliğinde bulunurlar. Örneğin Apple firması, iTunes Üniversitesi adında bir girişimde bulunmuş ve aralarında Yale Business School, Haas Business School, Wharton Business School gibi okullarda görev yapan işletme duayenlerinin verdiği derslere ev sahipliği yapmıştır. Bugün üniversiteler verdikleri dersleri internet siteleri üzerinden yayınlanması için yarışmaktadır. (9) Geçmişte çoğu zaman üniversiteden mezun olanlar için iş imkânları sadece kamu veya özel sektörde bir şirkette çalışmak söz konusu iken, günümüzde genç girişimci adayları üniversite öğrencileri ya da mezunları, fikirlerini hayata dönüştürmek ve kendi işini kurmak isteyen kitle bulunmaktadır. Devletlerin, her üniversite mezunu olana iş garantisi veremediğinden ötürü, kimi gençler için girişimcilik bir zorunluk olabilmekte, kimi öğrenciler için bir tutkudur. Bilgi yoğun üretim, inovasyon, ileri teknoloji gibi alanların artması ve yaygınlaşmasıyla şirketler genç, dinamik ve kreatif gençlere ihtiyaç duymaktadır. Gençler şirketlerde iç girişimci olarak çalışmalar ya da bir işyerinde maaşlı olarak çalışırken işinden ayrılmadan hibrit girişimci olarak fikirlerini öncesinde test edebilirler. Bazı durumlarda, örneğin şirketin bir halefi olmaması durumunda, şirketin devralınması ihtiyacı gibi konular da mikro ve makro ekonomi açısından girişimciliğin önemini ve günümüzdeki yükselişini göstermektedir (Wissema, 2014: 28).

İkinci Kuşak Üniversiteleri değişime iten eğilimler, Amerika'da üçüncü kuşak üniversitelerini ortaya çıkarmasına neden olmuştur. Bu üniversiteler, pek çok paydaşı ve araştırma merkezi olan bir ağ üniversitesi niteliğindedir. Üniversitelerin eğitim ve araştırma faaliyetlerinin dışında, bilginin kullanılmasında aktif rol alması ve böylelikle değer üretmesi, yeni modelin dış hatlarını oluşturmaktadır (Saklı, 2007: 20). Söz konusu üniversiteler, üretilen bilginin ticarileştirilmesi, yeni örgüt yapılanması, daha çok nitelikli öğrenci ve akademisyen çekmeye yönelik pazarlama uygulamaları ve yeni finansman modellerini denemektedirler (Wissema, 2014: 28-29). Bir bilişim vadisinde ya da üniversite bünyesinde teknoparkların oluşturulması ve buralarda teknogirişimciler ve özel işletmelerin teknik temelli bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesinin desteklenmesi yeni üniversitenin ayırt edici özellikleridir. Tablo 1.1. iki üniversite yaklaşımının karşılaştırması verilmiştir.

Tablo 1.1. İkinci ve Üçüncü Nesil Üniversitelerin Karşılaştırılması

	<i>İkinci Nesil Üniversite</i>	<i>Üçüncü Nesil Üniversite</i>
1	Esas etkinlik; temel bilimsel araştırmalar	Esas etkinlik; temel bilimsel araştırmalar
2	Tek disiplinli araştırma ve fakülte yapısının egemenliği	Disiplinlerarası araştırma ve enstitü yapısının yükselişi
3	Diğer kurum ya da kuruluşlarla ilişki içinde olmayan yalnız kurumlar	Pek çok paydaş ile işbirliği içerisinde olan açık üniversiteler
4	Yerel (bölgesel) piyasaya dönük işleyiş	Uluslararası piyasaya dönük işleyiş
5	Diğer üniversiteler meslektaş olarak görülür, dayanışma ruhu	Üniversite ve meslektaşlar arası rekabetçilik hâkim
6	Esas olan maddi durumu iyi olan öğrencilere elit eğitiminin verilmesi	Çok kültürlü organizasyonlar, kitlesel ve elit eğitim esas alınır
7	“Yaratıcı” fakültelerin üniversitelerde yeri yoktur	“Yaratıcılık” teşvik edilmekte, üniversitelerde tasarım fakülteleri önemli rol oynar
8	Ulusal üniversite	Kozmopolit üniversite
9	Amacı: Eğitim ve araştırma. Üretilen bilginin “nasıl” kullanılacağı gösterilmemekte	Amacı: Eğitim ve araştırmanın yanı sıra, bilginin nasıl kullanılacağı ve bilgiden “nasıl” faydalanılacağı üçüncü hedefidir
10	Finansmanı devlet üstlenir ve bu devletin müdahalesine yol açmakta	Finansman fon programları tarafından sağlanır, devlet müdahalesi yoktur
11	Öğrenciler temel bilimler yönlendirilir	Öğrenciler teknoloji ve yenilikçiliğe yönlendirilir

Kaynak: Wissema, J. G. (2014). *Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru*, s. 42’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 1.1.’de görüldüğü üzere her iki üniversite yaklaşımında esas olan temel bilimsel araştırmalardır. Ayırt edici özelliklerinden bir tanesi; İkinci nesil üniversitelerde tek disiplinden araştırmalar birlikte çalışırken, üçüncü nesil üniversitelerde disiplinler arası çalışmalar benimsenmiştir. Fakülte ve enstitüler arası multidisipliner çalışma grupları oluşturulurken, enstitüler yapısı gereği bu çalışmalar için daha uygun görülmüştür.

Üçüncü belirgin özellikleri ise; İkinci nesil üniversiteler içe dönük iken, diğer bir ifadeyle, diğer kurumlar ile ilişki kurmaz iken, üçüncü nesil üniversiteler pek çok paydaş ile işbirliği içerisinde olan “açık üniversiteler” durumundadır. Wissema (2014: 43) açık üniversiteleri, çok yönlü ilişkileri olan ve bilgi ağın merkezinde bulunan üniversiteler olarak tanımlamaktadır. Buna bilgi tekerleği (*know-how carousel*) ya da göbeği (*hub*) adı vermekte ve bu merkezi “bir üniversitenin içinde ya

da etrafında ve tercihen üniversite binaları içine yerleşmiş olup bu üniversiteyle, onun akademisyenleri ve araştırma ekipleriyle ve birbirleriyle işbirliği yapan bir kuruluşlar grubu” olarak tanımlamaktadır. Wissema (2014: 44)’ya göre üniversitelerin rekabet avantajı, üniversitelerin kendi bilgi göbeğinin diğer paydaşlarla (öğrenciler, araştırmacılar, şirketler vd.) oluşan bir açık ağın merkezinde nasıl konumlandığına bağlıdır. Bilgi Tekerleği yaklaşımında unsurlar arası bilgi paylaşımı ön planda olup yeni sinerjiler geliştirmektedir. Bu çekim merkezlerde bulunmak, gelişmelerin ön saflarında olmak isteyen özellikle öğrenciler için önemli bir fırsat oluşturmaktadır.

Dördüncü özellik olarak, ikinci nesil üniversiteler bölgesel olarak işlevleri bulunmakta ve diğer üniversiteleri dayanışma ruhu içerisinde meslektaş olarak görmüşlerdir. Bu durum, üçüncü nesil üniversitelerde farklıdır. Uluslararası piyasaya yönelik işleyiş hâkimdir. Wissema (2014: 45)’ya göre “bilgi tekerleği” bulunmayan üniversiteler, yok olmasalar bile, bölgesel araştırma ve eğitim merkezleri durumuna indirgenirler.

Üçüncü nesil üniversitelerin beşinci özelliğine bakıldığında, Humboldt tipi üniversitelerde, ortaçağ üniversitelerden gelen meslektaşlık ruhu devam ettiği görülmektedir. Üçüncü nesil üniversitelerde ise, rekabet ortamı hâkimdir.

Altıncı özellik olarak, üçüncü nesil üniversiteler, ortaçağ üniversitelerde olduğu gibi parlak öğrenciler için çift kanallı (*two-track*) eğitim sistemlerinin olmasıdır. Üniversite giriş standartların arttırılması konusunda ABD’nin dışındaki birçok ülkede üniversite giriş sınavları yasaklanmıştır. Bu şu anlama gelmektedir; Pek çok üniversite için *kitle üniversitesi* olmanın dışında bir alternatif yoktu. Geleceğin bilim insanlarını düşünerek, üniversiteler, bir yandan öğrencilere iyi bir akademik dozu olan standart eğitimi sunarken, diğer yandan üstün nitelikli öğrencilere bilimsel odaklı akademik dersler sunmaları, diğer bir ifadeyle, çift kanallı (*double track university*) bir yapı kazandırmaları zorundadır. Öyle ki, Humboldt üniversitesi, son zamanlarda parlak öğrenciler için *şeref sınıfları* oluşturmuştur. Bu sınıfta olan öğrencilerin eğitim süreleri altı ay kadar daha fazlaydı ve hocalarıyla daha fazla görüşme imkânı bulmuşlardır. Üstün yetenekli öğrenciler özel burs programları ile çekilmeye çalışılmıştır (Saklı ve Akbulut, 2017: 22).

Yedinci özellik olarak, üçüncü nesil üniversitelerde “yaratıcılık” teşvik edilmiş ve yaratıcılık alanında tasarım fakülteleri önemli rol oynamıştır. Oysa ikinci nesil üniversitelerde yaratıcılığın yeri yoktur.

Wissema (2014: 53) ayrıca, “kozmopolit üniversite” olgusunda İngilizce dilinin önemine vurgu yapmaktadır. Kozmopolit üniversite olgusu, üçüncü nesil üniversitelerin sekizinci özelliği olarak sayılmaktadır. İngilizce dili, uluslararası şirketlerin, iş dünyasının ve uluslararası diplomasinin dili olduğu gibi, üniversitenin de dili olmalıydı. Tüm ders ve seminerlerin yanı sıra, tüm idari belgeler bile İngilizce dilinde olacaktır.

Üçüncü nesil üniversitelerin araştırma ve eğitimden sonra üçüncü hedefi, üretilen bilginin kullanılmasında aktif rol alması, dokuzuncu özelliği olarak ifade edilmektedir. Üniversite bünyesinden ortaya çıkan bilginin uygulanması ve değere dönüştürerek topluma aktarılması, araştırma ve eğitimin yanında üniversitenin bir görevi olarak görülmektedir.

İkinci nesil üniversitelerin finansmanını devletler karşılamakta ve bu durum devletin müdahalesine yol açmaktadır. Üçüncü nesil üniversitelerde ise, üniversiteler fonlar üzerinden finanse edilmekte ve bu durum, üniversitelerin devletten bağımsızlığını ifade etmektedir. Ayrıca doğrudan devlet finansmanı yerine, öğrenci harçları, bağışlar, araştırma fonları vb. finansman kaynakları olarak kullanılmaktadır.

Son olarak, öğrenciler, ikinci nesil üniversitelerde temel bilimlere yönlendirilirken, üçüncü nesil üniversitelerde temel bilimlerin yanı sıra teknoloji ve yenilikçiliğe yönlendirilmiştir (Wissema, 2014: 38-42).

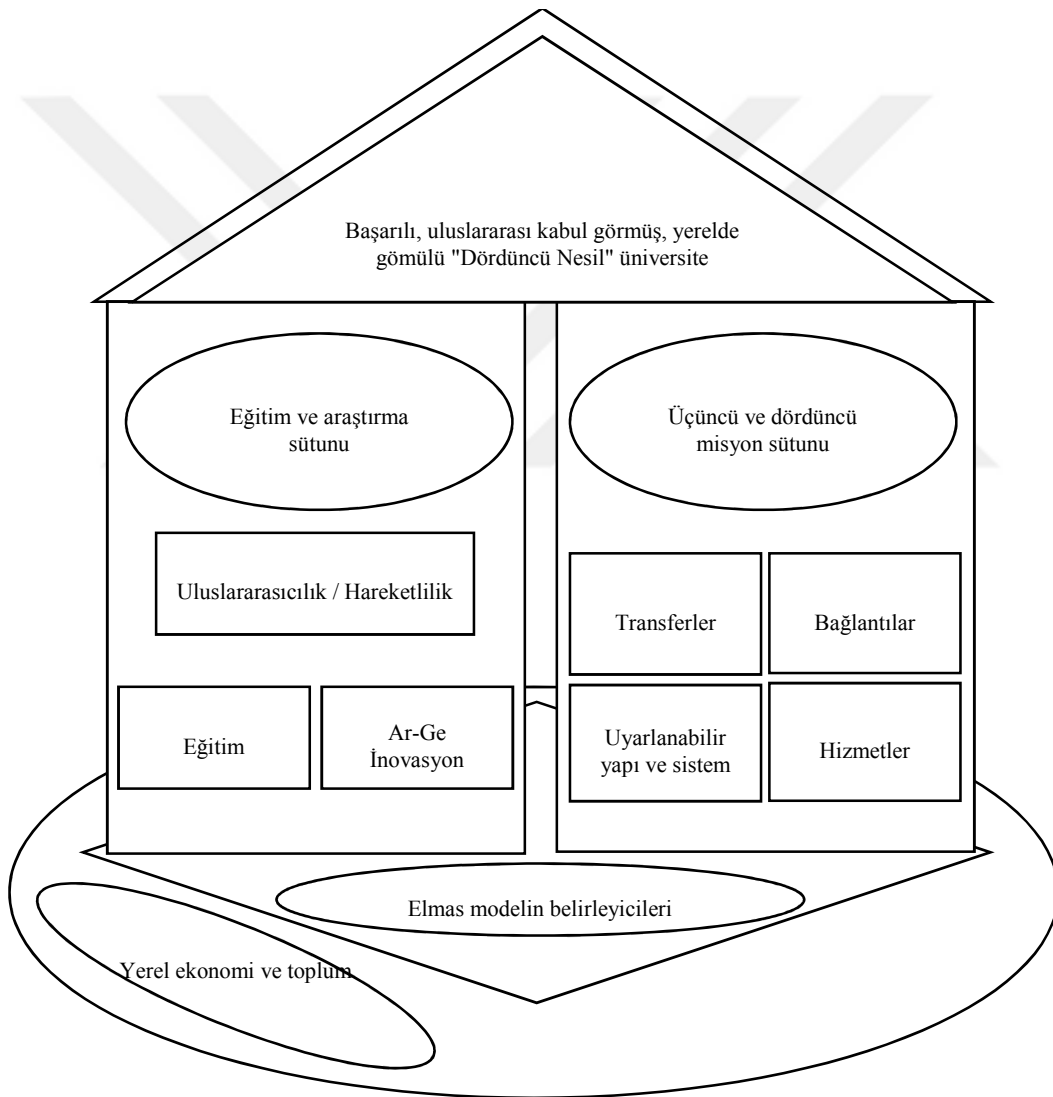
1.1.1.4. Dördüncü Nesil Üniversite: Tematik Üniversite

Son dönemlerde literatürde “Dördüncü Nesil Üniversite” olgusundan bahsedilmektedir. Pawlowski (2009), “*The ‘Fourth Generation University’ as a Creator of the Local and Regional Development*” adlı çalışmasında tespitlerini dile getirmektedir. Dördüncü nesil üniversite olgusu henüz tam olarak gelişmemiş olsa da, Pawloski (2009) çalışmasında, üniversitelerin daha kayda değer “stratejik

yaklaşımlar” ve “çevreyi proaktif biçimde şekillendirmeleri” konusunda farklılaşacaklarını belirtmektedir.

Dördüncü nesil üniversiteler olgusu ile ilgili diğer bir temel çalışma olarak kabul edilen Lukovics ve Zuti (2013)’nin “*Successful universities towards the improvement of regional competitiveness: „Fourth Generation” universities*” adlı çalışmadır.

Şekil 1.1. Lukovics ve Zuti’nin Dördüncü Nesil Üniversite Elmas Modeli

Kaynak: Lukovics ve Zuti, 2015: 45.

Şekil 1.1.’de görüldüğü gibi Lukovics ve Zuti çalışmasında üniversitelerin işlevlerini iki ana sütun üzerine inşa etmektedir. İlk sütun, “Eğitim ve araştırma”

sütunudur. Bu sütun (1) öğrenci ve araştırma hareketliliği, (2) zengin eğitim programı portföyü, (3) yenilikçilik ve (4) küresel üniversite olmayı sağlayacak performans ve parametreler içermektedir. Diğer sütun “Üçüncü misyon” olarak isimlendirilmektedir. Bu sütunun unsurları ise, (1) bilgi ve teknoloji transferi, (2) ulusal ve ulusal arası bağlantılar, (3) uyum sağlamayı kolaylaştıran esnek yapı ve sistem ve (4) yerel ekonomiyi destekleyecek hizmetlerdir (Lukovics ve Zuti, 2013: 9).

1.1.1.5. Üniversite Nesillerin Karşılaştırılması

Lukovics ve Zuti (2015), önerdikleri üniversite modelini, Wissema (2014)’nın üçüncü nesil üniversite modeli ile karşılaştırmışlardır (Tablo 1.2.).

Tablo 1.2. Üniversite Nesillerin Kendine Özgü Niteliklerin Karşılaştırılması

Üniversite	Birinci Nesil	İkinci Nesil	Üçüncü Nesil	Dördüncü Nesil
Amacı	eğitim	aynı + araştırma	aynı + bilginin kullanımı	aynı + proaktif ekonomik gelişme
Rolü	hakikati savunma	doğayı keşif	katma değer yaratma	stratejik hedefler belirleme ve yerel ekonominin motoru olma
Yöntem	skolastik	modern bilim, tek bilim dalı	aynı + disiplinlerarası	aynı + disiplinlerarası
Çıktısı	profesyoneller	aynı + bilim insanları	aynı + girişimciler	aynı + rekabetçi yerel ekonomi
Yönelim	evrensel	ulusal	küresel	küresel + yerel
Dili	Latince	ulusal diller	İngilizce	milli dil ve İngilizce
Örgütlenme	nationes, fakülteler, kolejler	Fakülteler	Enstitüler	Enstitüler ve girişimcilik-yenilikçilik birimleri
Yönetimi	şansölye	yarı zamanlı akademisyenler	profesyonel yönetim	profesyonel yönetim ve yerel uzmanlar

Kaynak: Wissema, 2014: 29; Lukovics ve Zuti, 2015: 39; Saklı ve Akbulut, 2017: 32’den yararlanılmıştır.

Tablo 1.2.’de görüldüğü gibi Lukovics ve Zuti’nin (2015) ileri sürdükleri Üniversite Elmas Modelin üçüncü nesil üniversite yaklaşımının bir ileri aşaması

olarak konumlandırıldığı görülmektedir. Saklı ve Akbulut (2017: 32) ileri sürülen yeni üniversite modelinin yeni bir üniversite nesli oluşturacak kadar kapsamlı bir değişim içermediği ve açıklanan yeniliklerin üçüncü kuşak ve girişimci üniversite modelleri içinde değerlendirilebileceğini belirtmektedirler. Dulupçu ve Sungur (2018), çalışmalarında bölgesel kalkınmadaki üniversitelerin rolüne vurgu yapmaktadırlar. Son zamanlarda birçok araştırmacı tarafından incelenen yeni nesil üniversitelerin, yerelde oynadıkları rol konusu ile örtüştüğü görülmektedir.

1.1.2. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Kavramı ve Özellikleri

Literatürde girişimci-yenilikçi üniversite kavramı çok farklı biçimlerde ve genişlikte yorumlandığı gözlemlenmektedir. Odabaşı (2007: 121) girişimci üniversite kavramını değerlendirirken şunları ifade etmektedir: *“Girişimci üniversite uygulamalarının, sadece öğrenci ücretlerinin yükseltilmesi, iş dünyası ile yakın biçimde çalışan üniversite olma, akademisyenlerin kendilerine fon bulmadaki başarıları, bilgiyi eğitim ve araştırma yolu ile kamu ya da özel sektördeki müşterilerine aktarabilmeleri gibi anlamı sınırlı uygulamalardan, bütünsel bir dönüşüm sürecini kapsayan uygulamalara kadar geniş bir yelpazede olduğu görülmektedir. Oysa dar bir bakış açısı ve tamamen ticari kaygılara yönelik yorum farklılığı, üniversitelerin onurlarını yıkıcı nitelikte olabildiği gibi kurumsal üniversite girişimciliğine de örnek oluşturmaz”*. Fuller (2005: 40)’e göre de olması gereken, üniversiteler bir bütün olarak girişimciliğe dönük olabilmeleridir.

Günümüzde “Girişimci Üniversite” anlayışı bazı kesimler tarafından değişik açılardan itici geldiğinden eleştirilmektedir. Bu nedenle, “Girişimci Üniversite”, kârlılık peşinde koşan özel üniversitelerle özdeşleştiğini savunanların daha rahat edebileceği ve daha yumuşak kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. “Yenilikçi Üniversite” bu kavramlardan bir tanesidir. Buna, “Yaratıcı Üniversite”, “Hizmet Üniversitesi”, “Öğrenen Üniversite” ve “Proaktif Üniversite” kavramları eklenebilir. Hangi kavram veya isimlendirme kullanılırsa kullanılsın, günümüz üniversiteleri için uygulamada geçerli olabilecek bir model “Girişimci Üniversite” ya da diğer adıyla “Girişimci-Yenilikçi Üniversite” önem kazanmaktadır (Odabaşı, 2007: 121). Girişimci üniversite olgusuna ilk dikkati çeken Clark (1998), “girişimci” nosyonun

üniversitelerin karakteristik özelliklerini etkilemeyeceğini, onları ticarileştirmeyeceğini ileri sürerken, bazıları ise üniversiteleri metalaştırarak, ticarileştireceğini ve akademik dokuyu gelir odaklı kılacağını ileri sürmektedir. Buna rağmen pek çok araştırmacı, girişimci faaliyetlerde bulunan üniversitelerin kalabilecekleri risklere dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Örneğin Kozeracki, çalışmasında üç risk grubuna değinmiştir. Bunlar (1998: 2); (1) Girişimlerin mali kayıplara neden olabileceği iş riskleri, (2) birçok amacının bulunması ve değer yargılarının olmasından dolayı kontrol ve değerlendirmenin zorlaştığı yönetsel riskler ve (3) ticari işletme algısından dolayı hizmet anlayışı geri planda kalması ve bu nedenle devletin desteği azalabileceği riski. Odabaşı (2007: 121)'ya göre “Üniversiteler ticarileşiyor”, “akademik kapitalizm”, “üniversitelerin kapitalistleşmesi”, “paracı üniversiteler”, üniversitelerin kâr amaçlı, fırsatları gözetleyerek, onları değerlendirmeye ve çıkar sağlamaya odaklı olması gibi eleştiriler, tepkilerin merkezini oluşturmaktadır.

Girişimci-yenilikçi üniversite kavramının ilk olarak Burton R. Clark (1995) tarafından ortaya atıldığı iddia edilmektedir (Çetin, 2007: 232). Bu iddianın temelinde, Clark'ın bu alandaki öncü çalışmaları yatmaktadır. Önceleri “yenilikçi üniversiteler” terimi kullanmayı tercih eden Clark, daha sonra bunun nedenini açıklamıştır. Clark, akademisyenlerin “girişimci” terimi ile “daha fazla kâr elde etmek için uğraşan agresif bireysel girişimcileri” bağdaştırdığı nedeniyle bu kullanımdan kaçındığını ifade etmiştir. Her iki kelimenin de büyük ölçüde birbirini karşıladığını söyleyen Clark, girişimci üniversiteleri, içinde yaşadıkları dönem içerisinde öncü konumunda olan üniversitelerin yapısal dönüşüm gerçekleştirmeleri gerektiğinden bahsetmektedir (Clark, 1998: 4).

Girişimci-yenilikçi üniversite olgusu, Etzkowitz (1983) tarafından “yeni fon kaynakları bulabilmek amacıyla sözleşmeli araştırmalar yapan ve özel şirketlerle ticari ilişkilere girebilen üniversite” olarak teorik zemine oturturken; Chrisman vd. (1995) tarafından “akademisyenler, öğrenciler ve uzmanlarla birlikte yeni şirketler kuran ya da kurulmasına öncülük eden üniversite”; Dill (1995) tarafından “teknoloji transferi, ticari girişimlerde bulunabilmek için üniversite bünyesinde yapılan araştırmaların ticarileşmesini sağlamaya yönelik tüm yasal etkinlikleri gerçekleştiren

üniversite”; Subotzky (1999) tarafından “yeni dış kaynak yaratma amacıyla paydaşlarına sorumluluk yükleyen, liderlik, planlama kurumsal yönetim gibi yönetsel araçları kullanan endüstri ve iş dünyasının yakın işbirliğinde bulunan üniversiteler”, Clark (1998) tarafından “iş dünyasının nasıl daha yenilikçi ve yaratıcı niteliğe bürünmesini sağlayacak yollar hakkında araştırmalarda bulunan üniversiteler”; Jacob vd. (2003) tarafından “hem ticarileşme, hem de metalaşma esasına dayanan üniversite” olarak tanımlamalarda bulunulmuştur. Girişimci-yenilikçi üniversite tanımlarını bir arada göstermek için Tablo 1.3. hazırlanmıştır.

Tablo 1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Tanımları

Araştırmacı	Tanım
Etzkowitz, 1983	Yeni fon kaynakları bulabilmek amacıyla sözleşmeli araştırmalar yapan, özel şirketlerle ticari ilişkilere girebilen üniversite
Chrisman vd.,1995	Akademisyenler, öğrenciler ve teknisyenlerle birlikte yeni şirketler kurar ya da kurulmasına öncülük eder
Dill, 1995	Girişimci üniversitenin temelinde yatan teknoloji transferi, ticari girişimlerde bulunabilmek için üniversite bünyesinde yapılan araştırmaların ticarileşmesini sağlamaya dönük yasal etkinliklerin tümüdür.
Röpke,1998	Girişimci üniversite 3 şey ifade eder: Üniversite kurumsal yapı olarak girişimci bir hale gelir; üniversitenin paydaşları - akademisyen, öğrenci, idari personel- kendilerini girişimci bir yapıya dönüştürür; üniversitenin çevresiyle etkileşimi sonucu üniversite ve çevre yapısal olarak kendini bütünleştirip, girişimci bir yapıya dönüşür.
Clark, 1998	Üniversiteler genelinde faaliyet gösteren bilim ve teknoloji çalışmalarının sürdürülebilir başarı elde edebilmek için öğrenim, öğrenci ve araştırma alanların da yenilikçi temeller inşaa eden üniversite.
Mészáros, 1999	Küreselleşmeye yönelik hızlı bilgi değişimi ve hızlı ekonomik gelişmeler çerçevesinde, üniversitelerin görevlerinin genişlemesi.
Subotzky, 1999	Girişimci üniversite, yeni dış kaynak yaratma amacıyla paydaşlarına sorumluluk yükleyen, liderlik, planlama kurumsal yönetim gibi yönetsel araçları kullanan endüstri ve iş dünyasının yakın birlikteliğini ifade eder.
Kirby, 2002	Girişimci kültürün temelinde, girişimci üniversite inovasyon, fırsatları görebilme ya da yaratma, ekip çalışması, risk alma, meydan okuma becerisi gibi yetenekleri barındırır.
Etzkowitz vd., 2002	Üniversiteler genelinde faaliyet gösteren bilim ve teknoloji çalışmalarının sürdürülebilir başarı elde edebilmek için eğitim ve araştırma alanların da yenilikçi temeller inşaa eden üniversite. Temelinde; fakülte araştırmalarının teknoloji transferlerine ve firmalarla çalışmanın yanı sıra öğrencilerin eğitiminde katkıda bulunarak bilginin ilerlemesini sağlayan üniversite.

Tablo 1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Tanımları (devamı)

Araştırmacı	Tanım
Etzkowitz, 2003	Üniversitenin bireyleri yeterli donanımla mezun ederek piyasaya çıktı olarak sundukları gibi, entelektüel, ticari ortaklıklar yaratmak amacıyla akademisyen ve öğrencilere destek sunan doğal kuluçka merkezleridir.
Jacob vd., 2003	Girişimci üniversite, patent, lisans hakları ve şirket kurma yoluyla ticarileşme ve maddi kazanç sağlama esasına dayanır.
Williams, 2003	Girişimci üniversite bilgi endüstrisinde üretilen hizmetlerin satılmasından daha çok şey ifade eder.
Lazzeroni ve Piccaluga, 2003	Üniversite ile endüstri arasında çalışan bağımsız kuruluşların yaratılmasından, üniversiteye yeni özellikler ve işlevler eklenmesine doğru kaymıştır.
Tuunainen, 2005	Eğitim ve araştırma işlevine ilaveten sosyo ekonomik kalkınmayı da üniversitenin görevi kabul eden, üniversite, sanayi ve hükümetin yoğun işbirliği sonucu evrimleşen yeni bir kurumsal yapı.
Shattocak, 2005	İhtiyaç duyduğu kaynakları kendi kurumlarının bağımsız mekanizmaları ile kazanan ve bu kaynaklarını 'kendi kendine yöneten' özerk kurumlardır.
Benneworth, 2006	Bölgesel endüstri işletmeleriyle (bilgiyi kullanan alt sistem) üniversiteleri (bilgiyi keşfeden ve üreten alt sistem) bir araya getiren üst sistem. Girişimci üniversite teknoloji transfer etkinlikleri yoluyla küresel piyasaya yönelik mal ve hizmet üreterek katma değer yaratan şirketlerin gereksinim duyduğu yeni teknolojiyi ve bilgiyi üretir ve sunar.
Guerro-Cano, 2006	Yenilik üretebilen, fırsatları fark edip değerlendirebilen, takım halinde çalışabilen, risk alıp zorluklara kendi inisiyatifiyle yanıt verebilen ve gelecekte daha başarılı olabilmek amacıyla örgütsel yapısını önemli ölçüde değiştirebilen üniversite.
Guerro-Cano vd., 2006	İnovasyon becerisine sahip, fırsatları yaratan veya görebilen, ekip halinde çalışan, risk alabilen ve yeni inisiyatifler oluşturmak için akademisyenlere ve öğrencilere destek yapıları sunan üniversite. Bilginin üretilmesi, yayılması ve ticarileştirilmesi ile ilgili girişimci faaliyetleri açıklamaya ve üniversite stratejileri, yapısal değişiklikler ve diğer kurumlarla ittifaklar gibi konularda dönüşüm sürecidir.
Braunerhjelm, 2007	Üniversite araştırmaları sonucu ortaya çıkan yüksek katma değerli ürün ve hizmetlerin lisanslama yada sözleşme gibi diğer kanallarla bilginin yayılımı faaliyetlerinin meydana geldiği akademik kurum.
Ramaprasard vd., 2007	Ekonomik kalkınmayı sağlayan ve temel araştırmaların miktarı ve kalitesini arttırarak ve yeni bilgiyi topluma eğitim ve girişimcilik vasıtasıyla aktaran üniversite.
Odabaşı, 2007	Üniversite- devlet sanayi ara yüzleri oluşturmaya ve işbirliğine dayanan girişimci üniversite kavramı ve uygulaması: akademik yapıları ve işlevleri genişleterek, ulusal- bölgesel kalkınma ve dolayısıyla refah yaratımı ile bağlar kurulmasını öngörmektedir.

Tablo 1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Tanımları (devamı)

Araştırmacı	Tanım
Odabaşı, 2008	Yenilik üreten, fırsatları değerlendirebilen, takım çalışmasına yatkın, başarılı olabilmek için örgütsel yapısını değiştirebilen, bilgi üretmede öncü rolde, devletten aktarılan kaynaklar dışında kaynaklar bulabilen, üniversite, devlet sanayi arasında ilişki kuran ve ekonomik katkı sağlayabilen üniversitedir.
Styhre vd., 2010	Dünyadaki değişen ortamdaki yeni hedefler, talepler ve sosyal problemlere çözüm üretebilmesi beklenen üniversitedir.
Arap, 2010	Klasik akademik faaliyetlerinin yanında teknoloji transferi, yenilik, ekonomi ve topluma katkı görevlerini de üstlenen üniversitedir.
Özer, 2011	Üniversitelerin doğrudan piyasaya girerek kar amaçlı faaliyet göstermesi temelindeki yaklaşımdır.

Kaynak: Philpott vd., 2011: 161-170'den yararlanılmıştır.

Tablo 1.3.'te görüldüğü gibi girişimci-yenilikçi üniversite tanımı birçok araştırmacı tarafından çeşitli bakış açılarından tanımlanmaya çalışılmıştır. Yukarıda yapılan açıklamalar ve ifade edilen tanımlar başta olmak üzere, girişimci-yenilikçi üniversitenin diğer tanımlarla bağlantılı olarak taşınması gereken özellikleri Mohar ve Jain (2007: 5) şöyle sıralamaktadır:

- Yenilikçilik konusunda, hem lisans düzeyinde hem de sürekli eğitimde öğreticidir.
- Altyapı ve araştırmalar için devletin maddi yardımlarından bağımsızlaşarak başka kaynaklar aramaya çalışır.
- Bilgi temelli ekonomide, hem insan sermayesinin hem de yeni şirketlerin yaratıldığı bir merkez olarak yenilikçilikte ana unsurdur.
- Endüstriyel yenilikçilikte, bilgi üretmede ve yaymada daha büyük rol oynamaktadır.
- Eğitim ve araştırmanın yanında, üçüncü misyon olarak ekonomik kalkınmaya katkıyı benimser.
- Teknoloji transfer ofislerinin, endüstri işbirliği merkezlerinin ve üniversitelerin altyapısının endüstri, devlet ve toplum tarafından kullanımını yaygınlaştırır.

- Girişimci-yenilikçi üniversite kültürü, kurumsal kültürü oluşturmada çok önemli olup düşünce ile uygulama arasındaki etkileşimi teşvik eden kültürdür.
- Aşırı bireyselleştirilmiş liderlik, otoriterlik bu yapıya uygun değildir. Meslektaş yaklaşımı yönetimde daha fonksiyoneldir.
- Esnek yapıya sahip katılımcı karar verme süreçlerini ve girişimci-yenilikçi faaliyetleri destekleyen ve kolaylaştıran yönetim süreçleri vardır.

Röpke (1998: 2) girişimci-yenilikçi üniversitelerin üç anlama geldiğini ileri sürmektedir:

- Üniversite kendisi girişimci faaliyetlerinde bulunur.
- Üniversite öğrenci ve çalışanlarını birer girişimciye dönüştürür.
- Üniversite dış paydaşları ile etkileşimi ve işbirliği sonucunda girişimci yapılanmalar oluşturur.

Robertson (2008: 1), girişimci-yenilikçi üniversitenin temel özelliklerini aşağıdaki gibi özetlemektedir:

- Tüm öğrenciler ve çalışanlar için girişimcilik kapasitelerini geliştiren güçlü liderlik,
- Katma değer sağlayan dış paydaşlarıyla güçlü bağlar kurmak,
- Bireyler ve kuruluşlar üzerinde etki eden girişimci-yenilikçi çıktılar sağlamak,
- Girişimcilik eylemi için heyecanlandırıcı ve harekete geçiren yenilikçi öğrenme teknikleri.
- Kuruluşlar arası etkin bilgi akışını sağlamak için açık sınırların oluşturulması,
- Eğitimde karmaşık dünyadaki meydan okumalarını çözmeye odaklanan ve gerçek dünya deneyimini yansıtan çok disiplinli yaklaşımlar,
- Girişimci-yenilikçi düşünce ve liderlik uygulamalarını teşvik etme dürtüsü hissedilmesi.

Literatüre bakıldığında üniversite düzeyinde gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetleri üç gruba ayrıldığı görülmektedir (Bulut ve Aslan, 2014: 123). Bunlardan ilki ‘girişimci-yenilikçi üniversite’dir. Bu üniversite girişimciliği türü, yukarıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır. İkinci tür üniversite girişimciliği ise, ‘akademik girişimcilik’dir. Üçüncüsü, ‘üniversite öğrenci girişimciliği’dir. Bazı araştırmacılar, ‘girişimcilik eğitimi’ başlığı altında ‘üniversite öğrenci girişimciliği’ incelendiği görülmektedir (Bulut ve Aslan, 2014: 124-125). Dolayısıyla, üniversite girişimciliğinin üç husustan ibaret olduğu söylenebilir. Bunlar; (1) Üniversiteler, girişimcilik ve yenilikçilik alanında akademisyen ve öğrencilere yönelik gerekli olan koşulları sağlayarak, üniversite üyelerinin araştırma ve girişimcilik faaliyetlerini teşvik etmekte ve desteklemektedir. (2) Üniversiteler, bünyesinde üretilen bilgileri kullanarak kendisi kar amacıyla bir ticari faaliyette bulunmasıdır. Üçüncü husus ise, gelecekte ülkenin kalkınmasında katkısı olacak genç girişimci adaylarını yetiştirmek ve mezuniyet öncesi ve sonrasında öğrencilerin girişimcilik faaliyetlerinde eşlik edilmesini kapsamaktadır.

Marion vd. (2002: 153) akademik girişimciliği en temel düzeyde, araştırmalardan elde edilen bilginin ürün olarak ticarileştirilmesi ve yayılması olarak tanımlamaktadır. Wood (2011: 153)’a göre akademik girişimciliğin temel sayıltısı, üniversite içerisinde gerçekleştirilen bilimsel araştırma çıktılarının ticarileştirilerek gelir elde edilmesi olarak ifade etmektedir. Shane (2004: 4) akademik girişimciliği, akademik çalışmalar neticesinde geliştirilen fikirlerin mülkiyet hakkından faydalanmak suretiyle yeni bir şirketlerin kurulması olarak tanımlamaktadır. Buna benzer Van Burg vd. (2008: 115)’nin akademik girişimcilik tanımlama çalışmalarında da, üniversitedeki araştırmalar neticesinde elde edilen teknolojik yeniliklerin geliştirilmesi, keşfedilmesi ve kullanılmasında yeni şirketlerin kurulmasına odaklandığı görülmektedir. Urbano ve Guerrero (2013: 41) ise, akademik girişimcilik için daha kapsamlı bir tanım yaparak; bilgi ve teknolojinin üretilmesi, dönüştürülmesi ve ticarileştirilmesine yönelik faaliyetlerini üniversitenin sağladığı koşulları çerçevesinde faaliyetlerini şekillendiren akademisyeni tanımlayan bir olgu olarak ifade etmektedirler. Glassman vd. (2003: 355)’nin akademik girişimcilikten bahsederken şu dört boyuta işaret etmektedirler; (1) Fırsatların

oluşturulması, (2) fırsatları farkedebilen ve değerlendirebilen insanların olması ve bu insanların yetiştirilmesi, (3) kaynakların geliştirilmesi ve kanalize edilmesi ve (4) girişimcilik faaliyetleri destekleyen bir kültürün varlığı. Glasman vd. tarafından ileri sürülen akademik girişimciliğin dört temel şartı yaklaşımı, yükseköğretim kurumunda i girişimcilik iklimine işaret etmektedir. Klofsten ve Jones-Evans (2000: 302), akademik girişimciliği kapsamında büyük çaplı sözleşmeli araştırma projeleri, danışmanlık gibi benzer destek faaliyetlerini ‘hafif aktiviteler’ (soft activities) olarak tanımlarken, araştırmalar neticesinde ortaya çıkan bilgi temelinde kurulan şirketler, patent uygulamaları ve lisanslama faaliyetleri ‘kuvvetli aktiviteler’ (hard activities) olarak tanımlamaktadırlar. Literatürdeki tanımlara bakıldığında somut çıktı üzerinden akademik girişimciliği açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Nitekim Grimaldi vd. (2011: 1045) akademik girişimciliği, bilim insanların geliştirdikleri yenilikleri ticarileştirme çabaları kapsamında patent, lisanslama, yeni şirketlerin kurulması, niversite-sanayi işbirliği yoluyla teknolojik temelli ekonomik kalkınma girişimleri olarak ifade edilmektedirler.

Tablo 1.4. Girişimci-Yenilikçi Üniversitelerden Beklenen Roller

Eğitsel rolü	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomik teorilerin öğretilmesi: Üretim, pazarlama, finans gibi temel işletme bilgilerinin verilmesi, iş kurma, girişimde bulunulması - Girişimcilik temelli eğitim müfredatı hazırlama ve zenginleştirme, girişimcilik ders programları ve kursları, girişimci eğitmenler yoluyla girişimcilik ruhun kazandırılması
Araştırma rolü	<ul style="list-style-type: none"> - Araştırma ve geliştirme faaliyetleri sırasında girişimci eğitmenlere, laboratuvar, kütüphane, danışmanlık ofisleri gibi kolay ulaşılması ve kolaylıklar sağlanması - Sanayi ve toplumun ihtiyaçları olan yönelik işlevsel araştırmaların yapılması ve araştırma sonuçlarından ticari gelir elde edilmesi
Girişimcilik rolü	<ul style="list-style-type: none"> - Girişimci öğrenci ve mezunların girişimci bilgi birikimi ve girişimcilik motivasyonunu, iş kurmada ortaya çıkabilecek sorunlarla başa çıkabilme - Girişimci kültürün oluşturulması, danışmanlık hizmetlerinin verilmesi - Akademisyen ve öğrenci ile ortak şirketler kurulması ve bu sayede gelir elde edilmesi ve öğrencilerin tecrübe kazanması
Toplumsal kalkınmaya katkı rolü	<ul style="list-style-type: none"> - İş kurma ve istihdam kapasitesini artırma - Yeni iş fırsatları geliştirerek mezunların istihdam beklentilerini karşılama - Nitelikli düşük maliyetli ürün üretme - Toplumun ihtiyaçlarına yönelik yeni mal ve hizmet üretme - Üretimde ileri teknoloji kullanımını sağlama - İş gücünün etkin kullanılmasını sağlama - Sanayi ve toplum beklentilerini karşılama - Üretim ve gelir artırma - Uluslararası ekonomik rekabette katkı sağlama - Büyüme ve gelişim seviyesini artırma

Kaynak: Sarchami ve Sarchami, 2010; Aktaran: Baş, 2015: 45.

Tablo 1.4.'te görüldüğü gibi Sarchami ve Sarchami (2010) girişimci-yenilikçi üniversitelerden beklenen roller (1) eğitsel rol, (2) araştırma rolü, (3) girişimcilik rolü ve (4) toplumsal kalkınmaya katkı rolü olarak sıralamaktadırlar. Tablo 1.4. bu rollere ilişkin bilgileri başlıklar halinde sunmaktadır.

Girişimci-yenilikçi üniversitelerde üretilen bilgi uygulamaya konulur. Girişimci ve yenilikçi üniversitede öncelikle öğrencilere girişimci düşünmeye yönelik bakış açısını kazandırmasında etkili olacak faaliyetler düzenlerler ve ortaya atılan fikirleri hayata dönüştürecek birimler bulundurlar. Bu birimlerde bilginin üretim aşamasından uygulama aşamasına kadar geçirmesi gereken aşamaların yaşandığı birimlerdir. Üniversitenin girişimci-yenilikçi üniversiteler bu aşamaların

gerçekleşmesini sağlayacak alt yapı birimleri kurmuş olması gerekir. Girişimci-yenilikçi üniversitenin destekleyici altyapı unsurlarının bazılarını Tablo 1.5. sunmaktadır.

Tablo 1.5. Girişimci-Yenilikçi Üniversitenin Destekleyici Altyapı Unsurları

Altyapı Unsuru	Tanım
Girişimcilik ve inovasyon merkezleri	“Üniversitelerde girişimcilik ve inovasyon merkezinin amacı, girişimcilik kültürünü yaymak; yenilikçilik, yaratıcılık ve teknolojiye dayalı girişimler kurmaları için öğrencileri ve akademisyenleri cesaretlendirmek, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek ve girişimlerinin başarılı olması için gerekli bağlantıları sağlamaktır.” (İTÜ, 2019)
Kuluçka Merkezleri (Incubator)	“Fikirlerini gerçeğe dönüştürmek üzere adım atan teknogirişimcilere destek olmak üzere gerekli kaynakların ve çalışma ortamının sağlandığı birimlere “Kuluçka Merkezi” denilmektedir. Çalışma alanı, mentorluk ve danışmanlık hizmetleri, girişimci ile yatırımcı arasında bir köprü, networking için sosyal imkânlar, profesyonel hizmetlerin nereden ve nasıl alınacağına ilişkin destekler gibi.” (Çırak, 2019)
Hızlandırıcılar (Accelerator)	“Kuluçka merkezleri gibi birçok alanda hizmet verirler, ilaveten hızlandırıcı programlar eğitim programları gibidir. Belirli bir sürede eğitim ve yoğunlaşmış destek alınır ve mezun olunur.” (Çırak, 2019)
Teknoloji Transfer Ofisleri ya da üniversite sanayi arayüzleri ya da teknoloji arayüzleri	“Akademik araştırma sonuçlarının verimli ve hızlı bir şekilde ticarileşmesine ilişkin faaliyetlerin yürütüldüğü organizasyonlardır. Üniversiteler, araştırma merkezleri, özel sektör arasında; araştırmacılar ile girişimciler, yatırımcılar ve sanayiciler ile gerekli ve ihtiyaç duyulan bağlantıları sağlanması yönünde faaliyet gösterirler.” (Turktek, 2019)
Teknoparklar	“Bilim parkı, teknopark, cyber park, araştırma parkı’ gibi farklı terimlerle de ifade edilmektedir; Üniversiteler/araştırma kurumları ve sanayi kuruluşlarının aynı ortam içerisinde araştırma, geliştirme ve inovasyon çalışmalarını sürdürdükleri; birbirleri arasında bilgi ve teknoloji transferi gerçekleştirdikleri; akademik, ekonomik ve sosyal yapının bütünleştiği organize araştırma ve iş geliştirme ekosistemleridir.” (TGBD, 2019)
İş Melekleri, ya da melek yatırımcıları	“Henüz yolun başında olan girişimci işletmelere yatırım yapan, işletmelerin büyümeleri ve gelişmeleri için sermaye(fon) sağlayan kişilerdir.” (Startupnedir, 2019)
Girişimcilik öğrenci kulüpleri	Girişimcilik tutkusu ve potansiyeline sahip öğrencileri tarafından, üniversite ve toplum içerisinde girişimcilik farkındalığı yaratmak, girişimcilik kültürünün ve girişimcilik ekosisteminin gelişmesine proje, etkinlik ve yarışmalarla katkıda bulunmayı ve dünya görüşlerini, zenginleştirmek amacı güden öğrenci kulüpleridir. (GGK, 2019)

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1.5.'te görüldüğü üzere girişimci-yenilikçi üniversitenin destekleyici altyapı unsurları bulunmakta olup bunlardan en bilinenleri şunlardır; Girişimcilik ve inovasyon merkezleri, Kuluçka Merkezleri (Incubator), Hızlandırıcılar (Accelerator), Teknoloji Transfer Ofisleri ya da üniversite sanayi ara yüzleri ya da teknoloji arayüzleri, teknoparklar, iş melekleri, ya da melek yatırımcıları, girişimcilik öğrenci kulüpleridir.

1.1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Modelleri

Çalışmanın bu kısmında, araştırma konusunun ilk ayağı olan üniversite girişimciliği bağlamında öğrenci girişimciliği ele alınmıştır. Öğrenci girişimciliği konusuna geçmeden önce literatürde geçen girişimci-yenilikçi üniversite kavramı ve modellere yer verilip açıklanması yerinde olacaktır.

1.1.3.1. Etzkowitz'in Girişimci Üniversite Modeli

Humboldt'un araştırma üniversiteleri modelini takip eden ve aynı dönemde ortaya konulan Wissema'nın üçüncü nesil üniversiteleri modelin yanı sıra, literatürde üzerinde durulan diğer önemli üniversite modeli ise, kendine has kültürel ve tarihsel özelliklere sahip "Etzkowitz'in Girişimci Üniversite Modeli"dir. Kuruluşunun ardından ABD, ülkenin hayvancılık ve tarım sorununu çözmek ve kendine yetebilmek amacı ile 1862 tarihinde "Morill Act" adlı yasayı yürürlüğe koymuştur. Bu yasayla, arazisi devlet tarafından verilen (land-granted) üniversiteler, büyük tarım alanlarına kurularak tarımda verimliliği yakalanması amaçlanmıştır. Bugün dünyanın en önde gelen üniversiteleri olarak bilinen MIT ve Cornell Üniversiteleri bu yasanın çıkması akabinde kurulmuşlardır. Bu üniversiteler İkinci Dünya Savaşı esnasında ABD'ye sığınan birçok Yahudi kökenli Alman bilim insanına aynı zamanda ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Bu durumu Coşkun (2018: 29), "*Humboldt ekolünün Amerika'ya taşınması hız kazanmış ve yeni bir ekolün doğuşunun ilk adımları*" olarak değerlendirmektedir. Bu yıllarda en önemli adımlarından diğer bir tanesi 1980 yılında çıkarılan "Bayh-Dole Act" yasasıdır (Brwon ve Kant, 2008: 126; The Bayh-Dole, 2019). Bu yasayla birlikte öğretim görevlilerine ve araştırmacılara yaptıkları araştırmalarının sonucunda lisans ve patent alma hakkı tanınmış ve bu çalışmalar

teşvik edilmiştir (Coşkun, 2018: 29). Amerikan üniversite sisteminde bir araştırma ve patent patlaması yaşanmış, bu nedenle yasal düzenlemeler ABD’deki üniversitelerde kısa sürede ikiye hatta üçe katlamıştır (Powers, 2004: 2). Bu sırada bugün teknoloji, kültür, sinema ve moda gibi pek çok alanda dünyada bir ekol haline gelen “Silikon Vadisi” ortaya çıkmıştır. Bu yıllarda MIT ve Stanford üniversitelerinde araştırmacı olan Henry Etzkowitz, “üçlü sarmal” ve “girişimci üniversite” kavramlarını literatürde ilk kez kullanmıştır. Böylece “üniversite-kamu-sanayi işbirliği” yaklaşımı üniversitenin eğitim ve araştırma misyonunun yanı sıra “araştırmayı ticarileştirme” misyonunun ilave edilmesiyle ana hatlarına kavuşmuştur (Coşkun, 2018: 29).

“Girişimci Üniversite” kavramı ilk olarak 1998’de Henry Etzkowitz, bölgesel ekonomik kalkınmada üniversitelerin etkin rolü ile ilgili çalışmasında MIT, Standford ve diğer üniversiteleri örnek gösterirken kullanmıştır. Literatürde girişimci üniversite ile ilgili tanımı bulunan araştırmacılar; Etzkowitz (1998, 2003), Chrisman vd. (1995), Dill (1995), Röpke (1998), Clark (1998), Subotzky (1999), Kirby (2002), Jacob vd. (2003), Williams (2003), Tuunainen (2005), Benneworth (2006), Guerro-Cano vd., (2006), Cargill (2007).

Etzkowitz (2002: 2), bu olgunun her üniversitenin genetiğinde aslında var olduğu görüşünde olup ancak bölgesel kalkınma ve toplum için katma değer sağlama konusunda kritik rol oynayan girişimci üniversiteye dönüşümünün tahmin edildiği gibi kolay olmayacağını da ifade etmektedir. Girişimci Üniversite kavramı söz konusu olduğunda konunun temelini oluşturan Üçlü Helezon (Triple Helix) yaklaşımı gündeme gelmektedir. İlk kez Etzkowitz tarafından ileri sürülen ve zamanla meslektaşlarıyla içeriği geliştirilmiş olan bu yaklaşımın merkezinde, yeni bir üniversite modeli olarak öngörülen Üniversite-Sanayi-Devlet işbirliği olgusu bulunmaktadır.

Değişen dünyada her alanda olduğu gibi üniversite paradigması da değişime uğramıştır. Araştırmacılar genelde aynı olguları incelemelerine rağmen, gelecekte üniversiteler nasıl şekilleneceğine ilişkin farklı yaklaşımlar üzerinde durmaktalar. Bunlardan belki de en yaygın ve önemli olanı “Etzkowitz’in Girişimci Üniversite Modeli”dir.

Etzkowitz (2013)'e göre girişimci üniversite, teknoloji transferini, şirket kurmayı ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmayı bir akademik misyon olarak gören üniversitelerdir. Misyon olarak benimsenen bu işlevleri girişimci üniversite, eğitim ve araştırma görevleri ile bütünleştirir ve bu gelişimi üç aşamada ele almaktadır. Birinci aşamada üniversiteler, stratejik bir yaklaşımla örgütsel yapılanmaları ve kendi geleceklerini belirleme konusunda harekete geçebilme yeteneğine kavuşmaları söz konusudur. Üniversiteler, hangi alanlarında uzmanlaşacağını, önceliklerinin neler olacağını ve gelir kaynaklarını belirleme imkânını oluşturmaya ve kullanmaya çalışır. Etzkowitz'e göre üniversiteler doğru tercihlerde bulunabilmesi için de stratejik bilinç ve öngörü sahibi nitelikli akademik kadroya ihtiyaç vardır.

Etzkowitz (1998)'in yaklaşımının ikinci aşamasında, fakültelerinin, akademik kadroların ve öğrencilerin çalışmaları sonucunda ortaya çıkan bilginin ticarileştirilmesi ile ilgilidir. Ticarileştirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde üniversiteler aktif rol almaktalar. Bu doğrultuda üniversiteler kendi teknoloji transfer hacimlerini ortaya koyarlar. Teknoloji genel itibariyle şirketlerle yapılan sözleşmeler çerçevesinde aktarılır. Böylelikle teknoloji geliştirme aktiviteleri fonlanmış olur (Saklı, 2017: 28).

Üçüncü aşamada, üniversitelerin sanayi ve devlet aktörleriyle işbirliklerin kurulmasıyla bölgesel yenilikçilik kapasitesini artırmaya yönelik çalışmalarda bulunulması ve bunu yaparken proaktif bir rol almaları beklenir. Bölgesel kalkınmada yenilikçiliğinin teşvik edilmesinde girişimci üniversiteler bölgede stratejik bir aktör olarak görülmektedir.

Etzkowitz (1998) çalışmasında Girişimci Üniversite modelini izah ederken dört adet önermeden bahseder. Bu önermeler şunlardır:

- *Etkileşim*: Sanayi ve devlet ile etkileşim halindedir. Toplumdan soyutlanmış değildir.
- *Bağımsızlık*: Göreceli olarak bağımsız bir kurumdur. Başka kurumsal çevrelere bağlı değildir.

- *Hibritleşme*: Etkileşim ve bağımsızlık ilkeleri arasındaki gerilimin giderilmesi amacıyla melez yapılanmayla her iki hedefin aynı anda gerçekleştirilmesi sağlanır.
- *Karşılıklık*: Sanayi ve devlet üniversiteler ile olan ilişkilerini yenilerken, üniversiteler, sanayi ve devletteki değişimlere karşılık verebilmesi için kendi yapılanmasını sürekli değiştirir ve şartlara göre uyarlar.

Girişimci üniversite, eğitim ve araştırma işlevlerini birleştirerek üçüncü hedefi doğrultusunda ileri bir aşamaya taşır. Bu yeni aşama, üniversitelerin çeşitli fon kaynakların geliştirilmesi amacıyla, ekonomik ve sosyal alanda da girişimlerde bulunması ve toplum ile yeni bir “toplumsal sözleşme” anlamına gelmektedir (Saklı, 2017: 28-29)

1.1.3.2. Wissema'nın Üçüncü Nesil Üniversite Modeli

Wissema (2014) “Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru – geçiş döneminde üniversiteleri yönetmek” adlı eseriyle, ikinci nesil üniversitelerden bir kopuşu görerek, üçüncü nesil üniversitelere doğru bir gidişatı ileri sürmektedir. Yukarıda açıklanan Etzkowitz'in Girişimci Üniversite Modeli ile arasındaki farkı doğru bir şekilde irdeleyebilmek için Üçüncü Nesil Üniversite modelinin model olarak köşe taşlarını görselleştiren Wissema'nın Üçüncü Nesil Üniversite Sekizgeni'in şekli aşağıda sunulmuştur (Şekil 1.2.).

Şekil 1.2. Wissema'nın Üçüncü Nesil Üniversite Sekizgeni

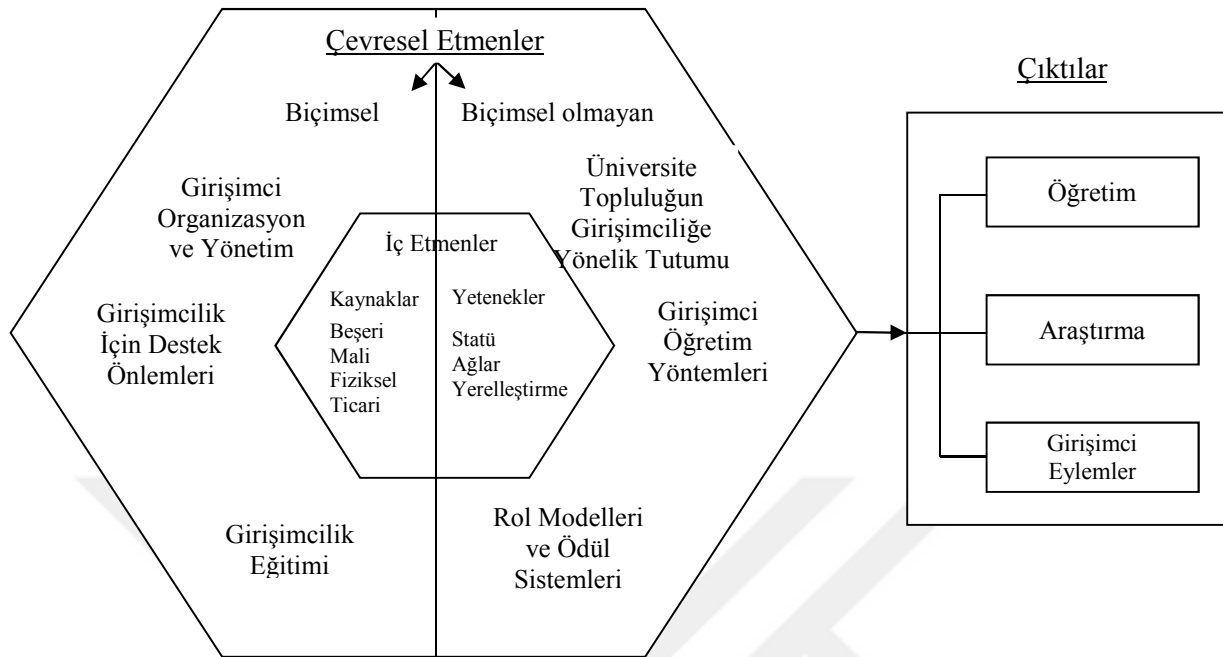

Şekil 1.2. üçüncü nesil üniversite olgusunun özelliklerini ana hatlarıyla özetler nitelikte görselleştirmektedir. Wissema'nın Üçüncü Nesil Üniversite Modeline göre, üniversiteler, temel bilimsel araştırmayı önemseyen, disiplinlerüstü, içinde uluslararası bilgi tekerleği barındıran, uluslararası rekabet odaklı, çift kanallı eğitim sistemini uygulayan, yaratıcılığın teşvik edildiği, kozmopolit bir yapıya sahip olan, bilgi değerinin topluma aktaran ve devlet ile bağlarından kurtulmuş olan yükseköğretim kurumlarıdır.

1.1.3.3. Guerrero ve Urbano'nun Girişimci-Yenilikçi Üniversitenin Kavramsal Modeli

Guerrero ve Urbano (2010) girişimci-yenilikçi üniversitenin öğretim, araştırma ve girişimcilik faaliyetlerini etkileyen belirli iç ve dış çevresel etkenler tarafından şekillendiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda girişimci-yenilikçi üniversiteyi, Şekil 1.3.'teki gibi kavramsal bir model ortaya koymuşlardır.

Şekil 1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversitenin Kavramsal Modeli

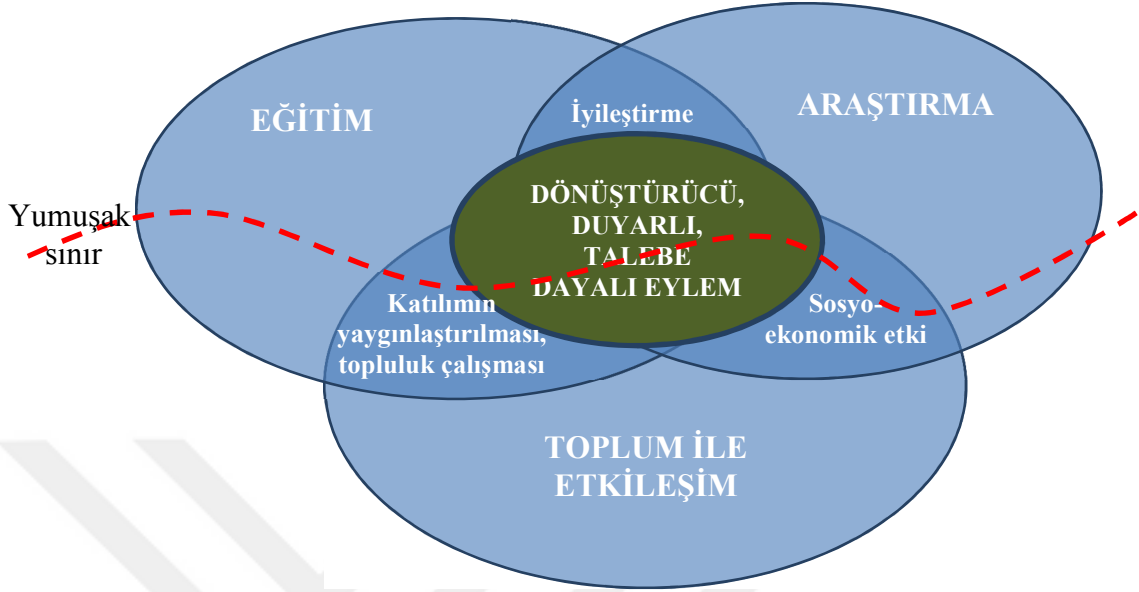

Şekil 1.3.'te görüleceği üzere üniversite girişimciliği, çevresel ve iç etmenlerin bir işlevi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda üniversite girişimciliği, belirli faaliyetlerinin belirli araçlarla uygulamaya geçirilmesine dayanmaktadır. Çevresel etmenler olarak tasnif edilen araçlar, “girişimcilik destek faaliyetleri”, “girişimcilik eğitimi”, “teknoloji transferi”, “yeni firma kurulması” ve “girişimcilik uygulamasının çevresel bağlamı” başlıkları altında toplamak mümkündür. Bu modele göre, girişimcilik destek faaliyetleri kapsamında girişimcilik eğitimi önemli yer tutarken, girişimciliğinin uygulamaya geçirilmesinde teknoloji transfer ofisi, yeni şirketin kurulması ve üniversitenin girişimci ekosistemini oluşturan unsurlarla etkileşimini sağlayan yapılar girişimci-yenilikçi üniversitenin oluşumunu sağlamaktadır (Barbak vd., 2016: 73).

1.1.3.4. Goddard'ın Toplum Etkileşimli Üniversite Modeli

Goddard (2011: 5) üniversitelerin bölgesel kalkınmada katkıda bulunabileceği dört temel alan üzerinde durulması gerektiğini ifade etmektedir. Şekil 1.4. bu alanları göstermektedir.

Şekil 1.4. Toplum Etkileşimli Üniversite

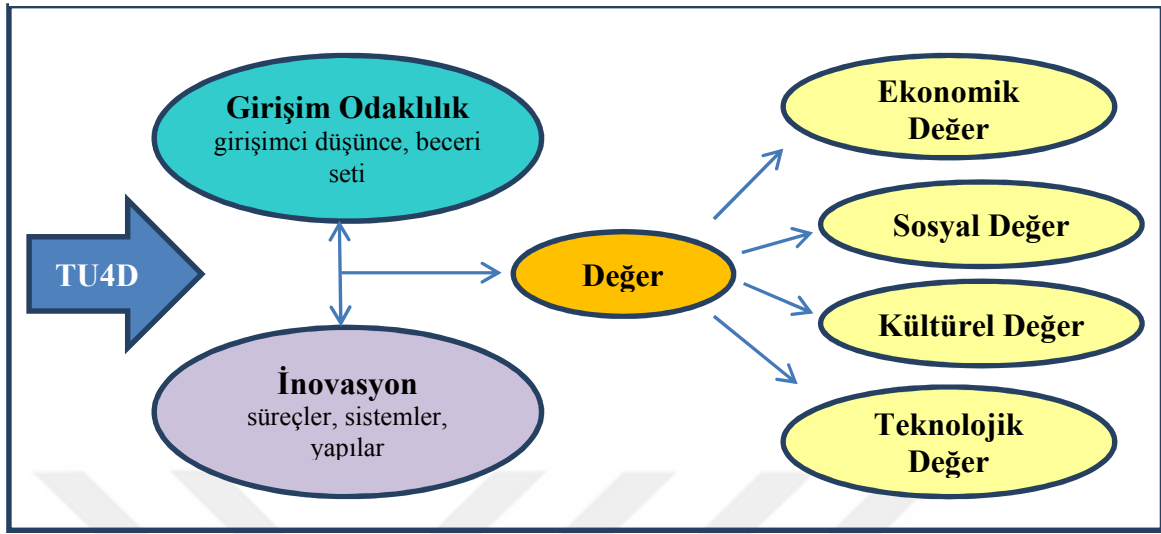
Kaynak: Goddard ve Vallance, 2013: 11.

Şekil 1.4.'te görüldüğü üzere üniversiteler eğitim, araştırma ve toplum etkileşim faaliyetleri ile bölgesel sosyo-ekonomik katkısı hedeflenmektedir. Buna göre araştırmalar ile özel sektörün gelişimini desteklemek, eğitim ile bölgesel beşeri sermayenin ve yeteneklerin gelişimine katkıda bulunmak, kültürel gelişim ve yenileme ile sosyal adaletin geliştirilmesi üniversitelerden beklenenlerdir.

1.1.3.5. Dublin Teknik Üniversitesi Modeli

2015 yılında Dublin Teknik Üniversitesi bünyesinde bir araştırma grubu tarafından “Technological University for Dublin Modeli” (TU4D) geliştirilmiştir (Jameson ve O’Donnell, 2015: 6). Geliştirilen modelde, girişimci üniversitesinin, iç kaynaklarının ve kapasitelerinin çeviklik, esneklik ve reaksiyon becerisi yoluyla dış çevrelere ve paydaşlarının ihtiyaçlarına uyarlanabileceği konusunda tutarlı bir bağlam sunduğunu savunulmaktadır. Model, OECD Girişimci-Yenilikçi Üniversite Kılavuz Rehberi (2012) ana hatlarını ve bileşenlerine dayandırılmıştır.

Şekil 1.5. Dublin Teknik Üniversitesi Modeli (TU4D)

Kaynak: Jameson ve O'Donnell, 2015: 6.

Şekil 1.5.'te görüldüğü gibi girişimci organizasyonların ortak bir teması, değer *ekonomik, toplumsal, kültürel* veya *teknolojik* olarak tanımlanabileceği inovasyon yoluyla değer yaratılmasıdır. Çalışma Grubu, girişimci üniversitesi hakkındaki literatürü göz önüne alırken, TU4D'yi inovasyon yoluyla “değer” yaratan bir organizasyon olarak kavramsallaştırmayı yararlı bulmuştur. TU4D'nin başarılı bir girişimci üniversitenin temel özellikleri olan davranışsal (girişimcilik) ve süreç (inovasyon) unsurlarının benimsenmesi yoluyla kamu değeri yaratabileceği bir üst düzey süreç gösterilmeye çalışılmaktadır.

Model, TU4D'yi paydaşların belirlediği değer yaratan bir altyapıyı sağlayan girişimci ve yenilikçi personelin belirlediği bir organizasyon olarak öngörmektedir. OECD ve Avrupa Komisyonu tarafından yapılan çalışmalarında girişimci-yenilikçi üniversitenin tek bir tanımını bulma konusunda HEInnovate inisiyatifi aracılığıyla zor ve tartışmalı olmuştur. Beklenildiği gibi, girişimci-yenilikçi üniversitesinin tek bedene uyan bir tanımı yoktur. Bunun yerine girişimci tarzı ayırt eden, yaratıcı ve pratik olan çok sayıda yaklaşımlar bulunmaktadır (HEInnovate, 2012: 2).

Tablo 1.6. Organizasyon İlkeleri ve Organizasyonel Tasarımına Etkileri

No	İlkeler
1	Bütün personelin kararlaştırılmış bir vizyona katılması
2	- Zihin seti - (duyarlı, çevik, esnek, olanak sağlayan, yenilikçi, güçlendirilmiş, yapabilecekler / yapabilecekler) ve - Beceri seti (destek sistemleri, KG, finans, İK, koordinasyon ve raporlama); - Teslimat - duyarlı, esnek, yenilikçi, proaktif, etkileyici ve paydaşlarımızın ihtiyaçlarına uygun
3	TU4D, ek gelir akışları yoluyla binada kendi özerkliğine sahip olma konusunda girişimci olmak istiyor
4	Paydaşlarla derin ve sürdürülebilir ilişkiler geliştirin ve en yüksek etik uygulama ve kurumsal sosyal sorumluluk standartlarını uygulayın.
5	Çok meşgul bir öğrenci deneyimi yaratın ve sunun
6	Sorumluluk, yetki, hesap verebilirlik ve şeffaflığa sahip bağlılığa dayalı organizasyon
7	Çapraz disiplin sistemleri / ağları ile güçlü bir disiplin tabanı üzerine inşa edilmiştir
8	Hem içinde hem de dışında organik ağların teşvik edilmesi ve geliştirilmesi
9	Etkinleştirici bir profesyonel hizmet ve altyapı oluşturulması
10	Ulusal ve uluslararası bağlamda personel ve öğrenci geliştirmek.
11	Özel Girişimcilik Katılımı uzmanlığının konuşlandırılması: - Eşgüdümlü katılım faaliyetlerini teşvik etmek ve - Katılım faaliyetlerinin görünürlüğünü artırmak Doğru ve zamanında iş zekası sağlayarak uygun veri kayıt, yönetim ve raporlama mekanizması geliştirmek
12	Doğrudan ekonomik gelişme ve yenilik için bölgemize bağlılık - Kurumsal yaratma ve geliştirme için bir motor - İnovasyon Eko Sisteminin bir HUB - Geliştirme hizmetlerinin entegratörüne
13	Risk toleranslı bir öğrenen organizasyon oluşturun

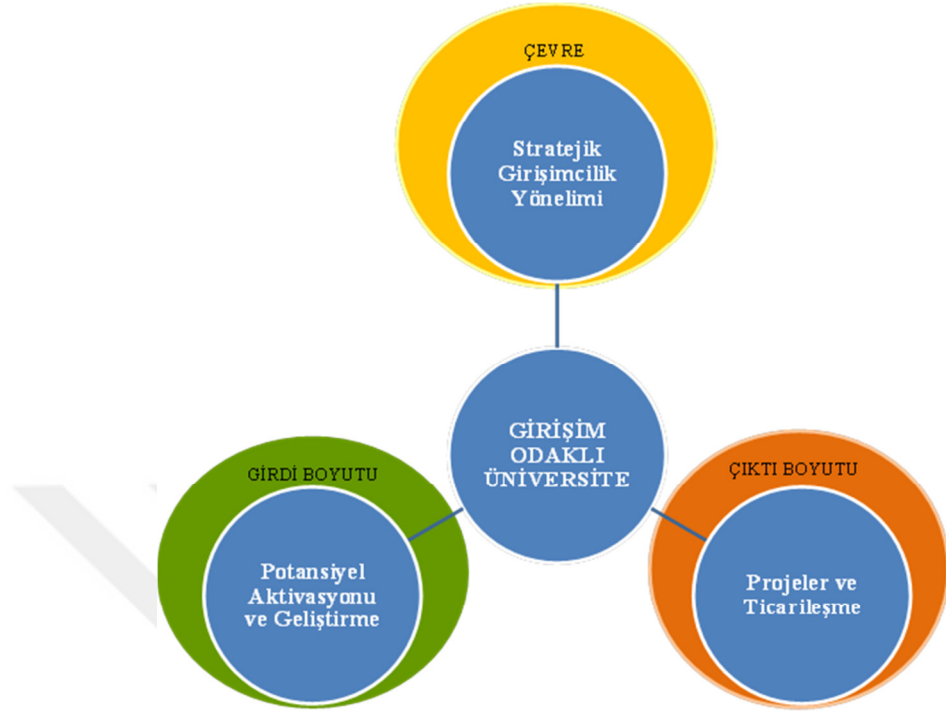
Kaynak: Jameson ve O'Donnell, 2015: 6.

Endüstri, iş dünyası ve İşveren federasyonundan oluşan çalışma grubu, girişimci bir üniversitenin gelişimini desteklemek için aşağıdaki ilkeleri ve örgütsel yansımalarını geliştirmiştir. Tablo 1.6.'da görülen ilkeler, Dublin Teknik Üniversitesi'nin, kurum ve kuruluşları arasındaki işbirliği koşulları çerçevesinde geliştirilmiştir.

1.1.3.6. Girişim Odaklı Üniversite Modeli

Araştırmanın kuramsal çerçevesinin anlaşılması için çalışmanın bu kısmında, Koyuncuoğlu ve Tekin (2019) tarafından geliştirilen teorik bir yapıya yer verilmiştir. Araştırmacıların çalışmaları sonucunda ulaştıkları teorik yapı (Girişim Odaklı Üniversite Modeli – kısa adıyla GOM) aşağıda sunulmuştur (Şekil 1.6.).

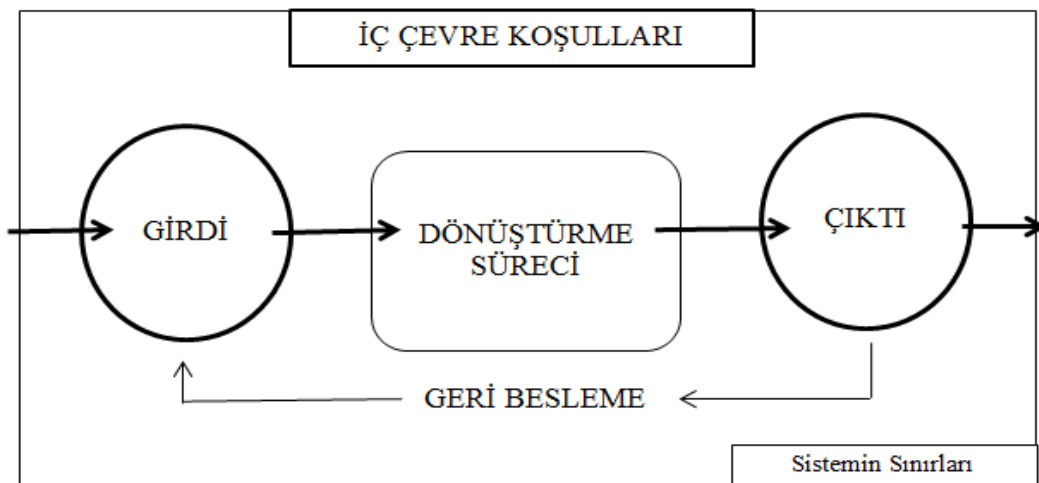
Şekil 1.6. Girişim Odaklı Üniversite Modeli

Kaynak: Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 26.

Şekil 1.6.'da görüldüğü gibi model, *üniversite stratejik girişimcilik yönelimi* (İç Çevre Koşulları boyutu), *potansiyel aktivasyonu ve geliştirme* (Girdi boyutu) ile *projeler ve ticarileşme* (Çıktı boyutu) olarak isimlendirilen tematik alanlardan oluşmaktadır. Koyuncuoğlu ve Tekin (2019) araştırmalarında süreç yaklaşımını dikkate almışlardır. Dikkate alınan üniversite süreci aşağıda sunulmuştur (Şekil 1.7.).

Şekil 1.7. Girişim Odaklı Üniversite Süreci

Kaynak: Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 19.

Şekil 1.7.'de görüldüğü gibi süreç temelli Girişim Odaklı Üniversite sistemi, iç çevre koşulları, girdi, çıktı ve geri besleme elemanlarından oluşmaktadır. Sistemin kendi içinde sınırları bulunduğundan sistemin iç çevresinden söz etmek mümkün olup bir yerde üniversite yönetiminin tutumunu yansıttığını ileri sürmektedirler. Araştırmacılara göre iç çevre koşulları, fiziki, kültürel vb. koşulları kapsamaktadır. Araştırmalarında girişimci-yenilikçi üniversite sisteminin girdi faaliyetleri, fikirlerin hayata geçirilmesinde ihtiyaç duyulan eğitim, danışmanlık ve destek faaliyetleri vb. girdi niteliğindeki faaliyetler olarak kabul edilmiştir. Öte taraftan sistemin çıktı faaliyetlerini, dönüştürme sürecinin tamamlanmasıyla eğitim almış öğrenciler, fikirlerin projelere veya ticarileşen ürünlere dönüşmesi vb. çıktı niteliğindeki faaliyetler olarak tanımlamışlardır. Geçişlerin bulanık olması nedeniyle, girişimci-yenilikçi üniversitenin dönüştürme süreci kendiliğinden gerçekleşen doğal bir süreç olarak kabul edildiğinden dönüştürme süreci araştırmada kapsam dışı bırakılmıştır. Koyuncuoğlu ve Tekin (2019) araştırma kapsamında üniversite sürecinin iç çevre koşulları, girdi faaliyetleri, çıktı faaliyetleri ve geri besleme boyutunu incelemişlerdir. Buradan hareketle veriye dayalı bir model oluşturmuşlardır. Aşağıda sunulan şekilde geliştirilen teorik yapıya ait temaların kategorileri ifade edilmiştir (Tablo 1.7.).

Tablo 1.7. Girişim Odaklı Üniversite Modelinin Tema Kategorileri

İç Çevre Koşulları / Stratejik Girişimcilik Yönelimi	Girdi / Potansiyel Aktivasyonu ve Geliştirme	Çıktı / Projeler ve Ticarileşme
<ul style="list-style-type: none"> • Stratejik girişimci düşünme • Stratejik yapılanma • Stratejik girişimcilik kültürü • Gelişim • Denetim ve geri bildirim 	<ul style="list-style-type: none"> • Farkındalık faaliyetleri • Eğitim faaliyetleri • Teşvik faaliyetleri • Destek faaliyetleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Projeler • Tezler • Sınai ve fikri mülkiyet hakları • Ticarileşme • İşbirliği ve etkileşim • Ödüller

Kaynak: Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 26.

Tablo 1.7.'de görüldüğü gibi geliştirilen teorik yapı üç sütundan oluşmaktadır. Birinci sütunda, üniversitenin iç çevre koşulları ifade edilmektedir. İkinci sütun, girişimci-yenilikçi üniversitenin girdi faaliyetlerinden oluşmaktadır. Girişimci-

yenilikçi üniversitenin çıktı boyutu ise, yapının üçüncü sütunu altında konumlandırılmıştır. Üniversitelerin iç çevre koşulları incelendiğinde, girişimcilik ve yenilikçilik alanlarının stratejik olarak konumlandırıldığı ve denetim ve geri bildirimden oluştuğu görülmektedir. Girişimci-yenilikçi üniversitelerin girdi boyutu altında farkındalık, eğitim, teşvik ve destek faaliyetleri kategorize edildiği görülmektedir. Üniversitelerin çıktı boyutu ise, projeler ve ticarileşme alanlarıyla ilgilidir.

Üniversite değerlendirme aracı olarak tasarlanan girişim odaklı üniversite modeli, girişimci-yenilikçi üniversitelerin toplumla etkileşim halinde olması gerektiğini savunmaktadır. Dolayısıyla üniversite-sanayi işbirliği, üniversite-sivil toplum kuruluşları veya üniversite-üniversite işbirlikleri ile topluma değer yaratılacağı ileri sürülmektedir. Bu nedenle yapılmış bir işbirliğinin üniversitelerin bir çıktısı olarak değerlendirilmektedir. Girişimci-yenilikçi üniversiteleri ile üçüncü nesil üniversitelerden ayıran özelliklerden bir tanesi, sadece ticarileşmeye odaklanmamış olmasıdır. Girişimci-yenilikçi üniversitelerden beklenen, toplumun sorunlarında çözüm üretmeleri ve sosyal etkileşimlerinde bulunmalarıdır. Diğer deyişle, girişimci-yenilikçi üniversiteler “toplum yararına” çalışmalıdır. Bu nedenle, projeler ve ticarileşme temasının altında “işbirliği ve etkileşim” kategorisi yer almaktadır. Bu kategorinin altında ise, üniversite-sanayi, üniversite-sivil toplum kuruluşları ve üniversite-üniversite işbirlikleri alt-kategorileri bulunmaktadır.

Koyuncuoğlu ve Tekin (2019) çalışmalarında üniversitelerin değerlendirilmesine yönelik geliştirdikleri teorik yapıda, girişimci-yenilikçi üniversitelerin sistem sınırları içerisinde genel hatları açık ve net bir şekilde ifade etmişlerdir. Araştırmacıların çalışmalarında savundukları tez ve vurgulamak istedikleri husus; “Üniversite faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için, hangi üniversitenin ne kadar çıktısı olduğundan ziyade, hangi üniversitenin akademisyen ve öğrencilere yönelik girişimcilik ve yenilikçilik alanında en iyi koşulları sağladığı önemlidir.” Bu nedenle bazı araştırmacılar tarafından bu durum, “Girişimci Dostu Üniversiteler” ifadesi kullanıldığı görülmektedir (Tekin vd., 2017; Tekin vd., 2018). Bu nedenle, Koyuncuoğlu ve Tekin tarafından ortaya koyulan

teori, Türkiye’de üniversitelerin bu paradigma değişim ile değerlendirilmesi uygun olabileceği düşünülebilir.

Öğrenci gözüyle girişimci-yenilikçi üniversitelerin değerlendirilmesine yönelik kapsamlı bir ölçeğin bulunmaması nedeniyle Girişim Odaklı Üniversite Modeline dayanarak Tekin vd. (2019) tarafından “Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeği” geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek ile, girişimci-yenilikçi üniversitenin iç çevre koşulları ve girdi faaliyetleri öğrenci perspektifinden değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Geliştirilen ölçek ile ilgili bilgiler çalışmanın metodoloji bölümünde ölçme araçları başlığı altında ayrıntılı şekilde sunulmuştur.

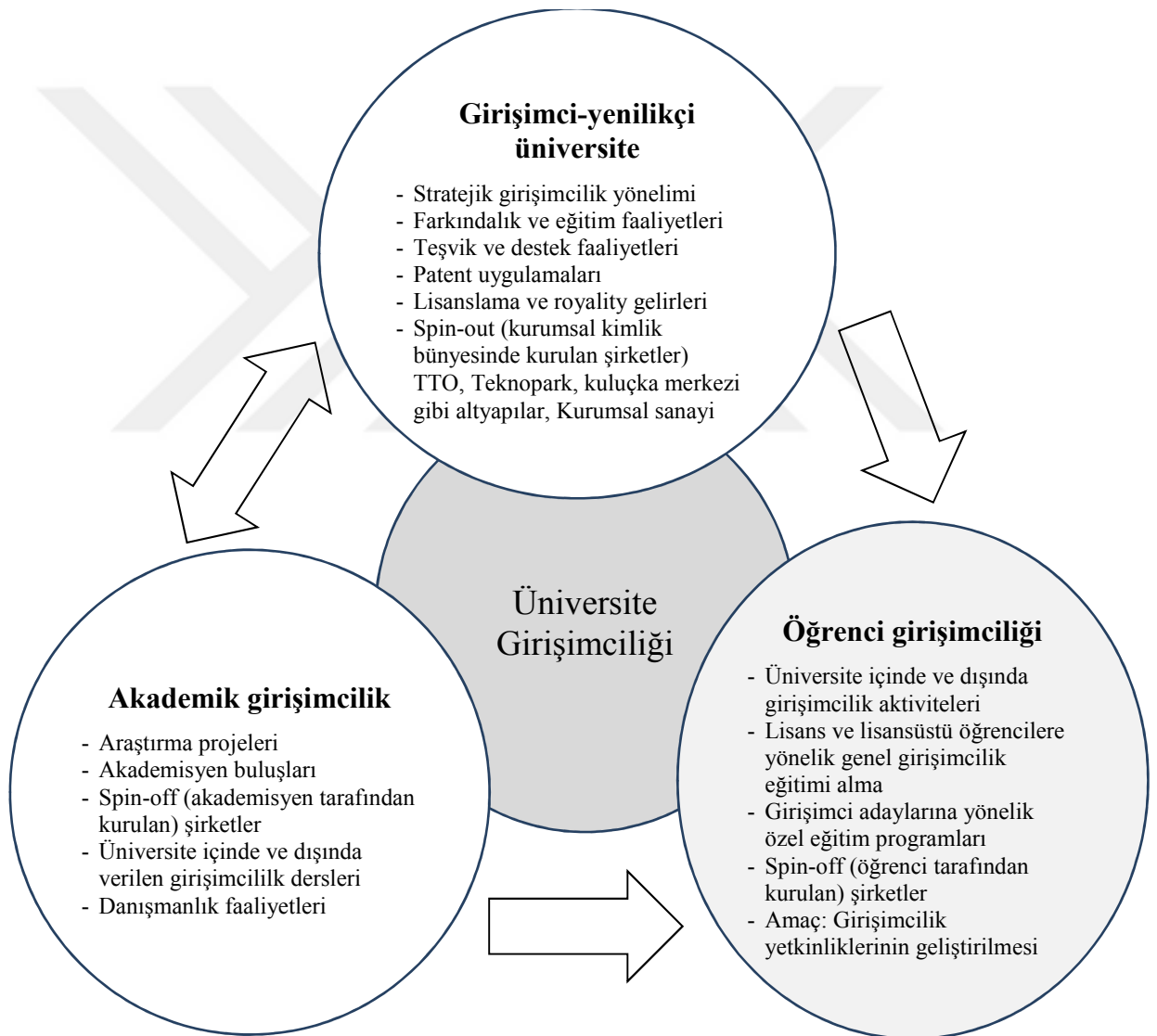
1.2. Öğrenci Girişimciliği ve Girişimci Öğrenci Kavramları

Çalışmanın odağında, üniversite eğitimini alan öğrencilerin girişimcilik fikri geliştirme faaliyetleri olarak tanımlanan “öğrenci girişimciliği” bulunmaktadır. Araştırmanın kapsamı daha iyi anlaşılması için çalışmanın bu kısmında, üniversite öğrenci girişimciliği ve girişimci öğrenci kavramları ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Çalışmanın önceki kısımlarında “üniversite girişimciliği” ve “girişimci-yenilikçi üniversite” kavramları ve özellikleri ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. Literatüre bakıldığında üniversite düzeyinde gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetleri üç gruba ayrıldığı görülmektedir (Bulut ve Aslan, 2014: 123). Bunlardan ilki “girişimci-yenilikçi üniversite”dir. İkinci tür üniversite girişimciliği ise, “akademik girişimcilik”tir. Üçüncüsü, “üniversite öğrenci girişimciliği”dir. Bazı araştırmacıların “girişimcilik eğitimi” başlığı altında ‘üniversite öğrenci girişimciliğini’ incelediği görülmektedir (Bulut ve Aslan, 2014: 124-125; Işık ve Erdem, 2018: 181-182). Dolayısıyla, üniversite girişimciliğinin üç husustan ibaret olduğu söylenebilir. Bunlar; (1) Girişimci-yenilikçi üniversiteler, akademisyen ve öğrencilerin girişimcilik faaliyetlerini yürütebilmesi için gerekli çevre koşulları, teşvik ve destek mekanizmaları sağlayan ve bünyesinde üretilen bilgileri kullanarak kendisi kar amacıyla bir ticari faaliyette, örneğin spin-off şirketlerin kurulması gibi aktivitelerde bulunmasıdır. Akademik girişimcilik, girişimcilik ve yenilikçilik alanında akademisyenlere yönelik gerekli olan çevre koşullarının bulunduğu ortamda

akademisyenlerin bir “iç girişimci” olarak araştırma ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunmasıdır. Üçüncü husus ise, öğrenci girişimciliği; Gelecekte ülkenin kalkınmasında katkısı olacak genç girişimci adaylarını yetiştirmek ve mezuniyet öncesi ve sonrasında öğrencilerin girişimcilik faaliyetlerinde eşlik ederek desteklenmesini kapsamaktadır. Şekil 1.8. üniversite girişimciliği bağlamında öğrenci girişimciliği kavramının içerik öğelerini özetlemektedir.

Şekil 1.8. Üniversite Girişimciliğın Türleri ve Aralarındaki İlişkileri

Kaynak: Bulut ve Aslan, 2014: 126'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekil 1.8.'de görüldüğü gibi üniversite girişimciliği, kurum, çalışan ve öğrenci olmak üzere üç aktör üzerinde kurgulanan girişimcilik faaliyetlerini ifade etmektedir. *Yükseköğretim kurumu*, üyelerine yönelik ideal üniversite koşulları, bir diğer ifadeyle girişimcilik ekosistemini oluşturmayı ve kurumsal kimliği bünyesinde kurulan spin-off şirketlere ofis kiralama, lisanslama, danışmanlık hizmetleri ve büyük çaplı sözleşmeli projeler yoluyla gelir elde edilmesini amaçlar. Ayrıca toplumun sorunlarına yanıt vermek ve kurumsal iletişim ağı oluşturulması amacıyla kurum ve kuruluşlar arası işbirliğine giderler. Bu yönüyle şirket girişimciliği ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Üniversitenin çalışanı olan *akademisyenler*, araştırma projeleri yürütme, buluş bildiriminde bulunma, spin-off şirketi kurma, eğitim ve danışmanlık gibi faaliyetleri gerçekleştirirler. Akademisyenler, bir spin-out şirketinde görev alması durumunda, bir iç girişimciye benzer şekilde girişimcilik faaliyetleri üstlenmiş olmaktadır. Öğrencilere yönelik yürütülen farkındalık ve eğitim faaliyetleri dışında, araştırma projeleri, spin-off şirketleri ve danışmanlık hizmetlerinden akademisyenlerin gelir elde etmeleri söz konusu olabilmektedir. Üniversiteler ise, akademisyenlerin yürüttükleri faaliyetlerinden belli ölçüde gelir elde ederler. Örneğin, akademisyenlerin teknoparklarda kurdukları spin-off şirketlerin ofis kira bedelleri veya sözleşmeli proje bütçelerinin kurum katkı payları, üniversiteler için gelir oluşturmaktadır.

Üniversite öğrenci girişimciliği, genç girişimci adayı üniversite öğrencileri için sunulan ve öğrenciler tarafından gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Diğer deyişle, üniversite öğrenci girişimciliği, üniversitenin öğrencilerin yetiştirilmesiyle ilgili tüm faaliyetlerinin yanı sıra, öğrenci tarafından yürütülen tüm girişimcilik aktivitelerini de kapsayan bir çatı kavramı olduğu söylenebilir. *Girişimci öğrenci*, kâr amacı güden ya da gütmeyen bir girişim faaliyetinde bulunan öğrenci bireylerine verilen addır. Literatürde daha çok kar amaçlı şirket kuran öğrenciler olarak ifade edildiği görülmektedir. *Genç girişimci adayı*, henüz bir iş kurmamış, kurmak üzere ya da yeni kurmuş girişimci olarak tanımlanabilir. Çalışma kapsamında genç girişimci adayı üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma yapılmaktadır.

Çevre koşulları, kişinin tutumunu etkilediği söylenebilir. Bu durum da organizasyonun önemine işaret etmektedir (Johns, 2006: 386). Üniversite iç ve dış çevre koşullarının akademisyen girişimciliğinde belirleyici faktörler olduğunu gösteren birçok araştırma bulunmaktadır. Akademik girişimcilik üzerine geniş bir literatür bulunsa da, öğrenci girişimciliğinin akademik girişimciliğe göre çok daha yaygın ve önemli ekonomik etkilere sahip olmasına rağmen, çok daha az araştırıldığı görülmektedir (Åstebro vd., 2012; Backes-Gellner vd., 2002). Oysa öğrenciler, edinilen bilgileri kullanarak kurulan start-up'lar yoluyla üniversiteye ait bilgileri piyasaya aktarmakta yardımcı olmaktadır. Öğrenciler tarafından kurulan Facebook ve Google gibi şirketler, öğrenci girişimciliğinin önemine dair ipucu vermektedir. Ancak, öğrencilerin yeni bir iş kurmak için ne zaman ve hangi koşullar altında harekete geçeceği konusunda çok az bilgiye sahibiz.

Öğrenci girişimciliği konusunda öğrencilerin eğilimi, kişilik özellikleri gibi kişisel faktörler konusunda literatürde çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ayrıca girişimcilik eğitiminin, öğrencilerin girişimcilik eğilimi üzerine etkisi gibi ilişkileri inceleyen çalışmalar mevcuttur. Öğrencilerin girişimcilik niyetlerini veya start-up'larını etkileyen determinantlar, diğer bir ifadeyle, belirleyici faktörleri hakkında bilgi sahibi değiliz. Literatür incelenirken dikkat çeken diğer bir husus ise, araştırmacıların genellikle öğrenci girişimciliği konusunu, girişimcilik eğitimi bağlamında incelemeleridir (Işık ve Erdem, 2018: 181). Öğrenci girişimciliğini etkileyen belirleyici faktörler konusundaki eksiklikler bu çalışmanın konusunun belirlenmesinde etkili olmuştur.

Bölgesel koşullarının öğrenci girişimciliği üzerinde nasıl ve ne ölçüde etkilediğini araştırmayı amaçlayan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bunlardan bir tanesi Bergmann vd. (2016) tarafından yürütülen ve bölgesel koşullarının öğrenciler üzerindeki etkisinin araştırılmasını amaçlayan çalışmadır. Bergmann vd. (2016) çalışmalarında, üniversitenin dış koşulları, diğer bir ifadeyle bölgesel koşullarının, halen eğitim gören ve iş fikri geliştiren öğrenciler üzerinde etkisinin bulunmadığını tespit etmişlerdir (Bergmann vd., 2016: 76).

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de girişimcilik derslerinin verilmesi konusunda hassasiyetlerin oluşmaya başladığı görülmektedir. Ancak bazı yazarlar

üniversitelerde verilen girişimcilik derslerinin yetersiz olduğunu ileri sürmektedirler. Robinson vd.'ne göre (2016) üniversitelerin geleneksel eğitim anlayışı ne psikolojik ne de uygulamalı eğitimi vermekte yetersiz kalmakla birlikte verilen eğitimler yüzeysel kurslar ve seminerler ile sınırlı kaldığını belirtmektedirler. Mezun olan çoğu öğrenci kendi işini kurmaktansa öz yeterliliklerini kazanana kadar ilgilendikleri sektörlerde çalışmayı tercih etmektedir. Bunun nedeni, yeni mezunların kendilerini girişimcilik bilgi ve becerilerinden mahrum hissetmeleri ve ilişki ağlarının çok kısıtlı olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir (Brown 1990; Collins vd., 2004; Galloway ve Brown 2002; Ronstadt 1985' aktır. Işık ve Erdem, 2018: 182). Işık ve Erdem (2018: 182), sektöre atılmayı düşünen öğrencilerin birçoğu, başarısızlık korkusu içerisinde iş fikirlerinden vazgeçme ve yeni girişimler daha hayata geçmeden yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını ifade etmektedirler. Bunun nedeni olarak, verilen geleneksel girişimcilik eğitimlerin “sokağa çık ve yap” anlayışından öteye gitmediğidir (Ronstadt, 1985). Bazı araştırmacılar holistik bir bakış açısıyla bakmakta ve girişimcilik derslerin verilmesinden daha fazlası yapılması gerektiğini savunmaktadırlar (Donckels, 1991; Kantor, 1988; Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019). Öncelikle üniversitenin iç çevre koşullarının elverişli hale getirilmesi ve bu girişimcilik konusunda bir kültürün oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir (Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019). Girdi faaliyeti olarak; konuya uzak olan öğrencilerin girişimcilik konusunda farkındalığı arttıracak etkinliklerin düzenlenmesi ve girişimciliğin bir kariyer seçeneği olarak sunulmasıdır. Girişimcilik konusunda yeterli farkındalığa sahip öğrencilere ikinci girdi aşamasında girişimciliğe ilişkin yetkinliği arttıracak eğitimlerin verilmesi ve böylelikle gerekli bilgi alt yapısının sağlanması uygun olacağı değerlendirilmektedir. Bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, çevre koşullarının sağlanması, farkındalık ve eğitim faaliyetlerinin neticesinde girişimcilik için gerekli becerilerin ve ilişki ağ bağlantıları edinilecek ve bu yol ile öğrencilerin bir girişimde bulunma süreciyle ilgili özgüveni artacak ve edindiği vizyon ile gelecekte gerçekleştirmeyi düşündüğü iş fikrine ilişkin eylem arasında bağlantılar oluşturulacaktır (Johannisson, 1991; Kantor, 1988, Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019).

1.3. Girişimci-Yenilikçi Üniversite ve Öğrenci Girişimciliği İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Girişimci-yenilikçi üniversite ile ilgili yapılan çalışmalar, teorik ve ampirik olmak üzere iki alanda incelenmesi mümkündür. Bu çalışmaların büyük bir kısmında akademisyen, yönetici ve uzmanların görüşlerine başvurulduğu görülmektedir (Brennan vd., 2005; Chrisman vd., 1995; Keast, 1995; Klofsten ve Jones Evans, 2000; Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019; Slaughter ve Leslie, 1997; Vedat ve Bal, 2013; Zhao, 2004). Teorik çalışmalarda üniversitelerin dış çevresi olan etkileşimi, iç çevre koşullarındaki yapısal değişimleri ile girişimcilik faaliyetlerini konu edindikleri görülmektedir.

Girişimci-Yenilikçi Üniversite olgusu, ilk defa Clark'ın 1998 yılında yayınladığı “Girişimci Üniversitelerin Yaratılması: Dönüşümün Organizasyonel Boyutu” isimli kitabının sonraki çalışmalarda referans gösterilmektedir. Clark çalışmalarında üniversite sistemleri arasında bir karşılaştırma yaparak modern girişimci üniversitelerin kapsamını oluşturmuştur (Çetin 2007: 235; Mautner 2004: 11-12). Dünyada Girişimci Üniversitenin özelliklerine, tiplerine, oluşumlarına yönelik yapılan çalışmalar neticesinde ortaya konulan girişimci-yenilikçi üniversite modelleri aşağıda bulunan Tablo 1.8.'de sunulmuştur.

Tablo 1.8. Girişimci-Yenilikçi Üniversiteye İlişkin Teorik Çalışmalar

Yazar	Model	Açıklama
Clark, 1998	Girişimci Üniversiteyi Oluşturan Dönüşüm Unsurları	<ul style="list-style-type: none"> - Güçlendirilmiş Yönetim Çekirdeği - Canlandırılmış Akademik Merkez - Genişletilmiş Gelişim Çevresi - Girişimcilik Kültürü - Çeşitlendirilmiş Finansman Kaynakları
Etzkowitz (1998)	Girişimci Üniversite Modeli	<p>Etzkowitz (1998) çalışmasında Girişimci Üniversite modelini izah ederken dört adet önermeden bahseder. Bu önermeler şunlardır:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Etkileşim: Sanayi ve devlet ile etkileşim halindedir. Toplumdan soyutlanmış değildir. – Bağımsızlık: Göreceli olarak bağımsız bir kurumdur. Başka kurumsal çevrelere bağlı değildir. – Hibritleşme: Etkileşim ve bağımsızlık ilkeleri arasındaki gerilimin giderilmesi amacıyla melez yapılanmayla her iki hedefin aynı anda gerçekleştirilmesi sağlanır. – Karşılıklık: Sanayi ve devlet üniversiteler ile olan ilişkilerini yenilerken, üniversiteler, sanayi ve devletteki değişimlere karşılık verebilmesi için kendi yapılanmasını sürekli değiştirir ve şartlara göre uyarlar. <p>Etzkowitz, bu olgunun her üniversitenin genetiğinde aslında var olduğu görüşünde olup ancak bölgesel kalkınma ve toplum için katma değer sağlama konusunda kritik rol oynayan girişimci üniversiteye dönüşümünün tahmin edildiği gibi kolay olmayacağını da ifade etmektedir.</p>
Etzkowitz and Leydesdorff, 2000	Üçlü Sarmal Model (Triple Helix)	İlk kez Etzkowitz tarafından ortaya atılan ve zamanla meslektaşlarıyla içeriği geliştirilmiş olan bu yeni üniversite modeli Üniversite-Sanayi-Devlet işbirliği olgusuna dayandırılmaktadır.
De Zilwa, 2005	Girişimci Üniversite Oluşumları	Tam girişimci oluşum, yarı girişimci oluşum, kamu destekli oluşum olmak üzere 3 tip oluşumdan söz edilir.
Yokoyama, 2006	Girişimci Üniversite Tipleri	Prototip üniversitesi, girişimsel üniversite, acemi girişimci üniversite, uyumlu girişimci üniversite, ideal üniversite olmak üzere 5 tip girişimci-yenilikçi üniversite tanımlanmıştır.
Barnett, 2005	Girişimcilik Türlerine Göre Üniversiteler	Toplumsal girişimcilik, tereddütlü girişimcilik, sınırsız girişimcilik, sınırlı girişimcilik şeklinde üniversitelerin girişimcilik türlerine göre bir sınıflamaya gidilmiştir.
Odabaşı, 2006	Karma Model	Kamu ya da devlet girişimciliği, sosyal ve kurumsal girişimcilik ve bireysel iç girişimcilik yeni yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Öğrencilerin girişimciliği gerçekleştirebildiği ve akademisyenlerin de akademik girişimciliğin yanı sıra birer de iç girişimci olabileceği bir girişimci üniversite anlayışı üzerinde tartışılmasının ülkemiz açısından yararlı olacağını ifade edilmektedir.

Tablo 1.8. Girişimci-Yenilikçi Üniversiteye İlişkin Teorik Çalışmalar (devamı)

Yazar	Model	Açıklama
Wissema, 2009	Üçüncü Kuşak Üniversite Sekizgeni	Üniversiteler, temel bilimsel araştırmayı önemseyen, disiplinlerüstü, içinde uluslararası bilgi tekerleği barındıran, uluslararası rekabet odaklı, çift kanallı eğitim sistemini uygulayan, yaratıcılığın teşvik edildiği, kozmopolit bir yapıya sahip olan, bilgi değerinin topluma aktaran ve devlet ile bağlarından kurtulmuş olan yükseköğretim kurumlarıdır.
Sarchami ve Sarchami (2010)	Girişimci Üniversiteden Beklenen Roller	<ul style="list-style-type: none"> - Eğitsel rol - Araştırma rolü - Girişimcilik rolü - Toplumsal kalkınmaya katkı rolü
Lukovics ve Zuti (2015)	Elmas Modeli	Elmas modeli iki sütundan oluşmaktadır. İlk sütun, “Eğitim ve araştırma” sütunudur. Bu sütun (1) öğrenci ve araştırma hareketliliği, (2) zengin eğitim programı portföyü, (3) yenilikçilik ve (4) küresel üniversite olmayı sağlayacak performans ve parametreler içermektedir. Diğer sütun “Üçüncü misyon” olarak isimlendirilmektedir. Bu sütunun unsurları ise, (1) bilgi ve teknoloji transferi, (2) ulusal ve ulusal arası bağlantılar, (3) uyum sağlamayı kolaylaştıran esnek yapı ve sistem ve (4) yerel ekonomiyi destekleyecek hizmetlerdir
Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019	Öğrenci Odaklı Bütünleşik Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Modeli, kısa adıyla “Girişim Odaklı Üniversite Modeli - GOM”	<p>Boyut 1: Stratejik Girişimcilik Yönelimi (iç çevre koşulları)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stratejik girişimci düşünme, - Stratejik yapılanma, - Stratejik girişimcilik kültürü, - Gelişim, - Denetim ve geri bildirim. <p>Boyut 2. Potansiyel Aktivasyonu ve Geliştirme (Girdi unsurları)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Farkındalık faaliyetleri - Eğitim faaliyetleri - Teşvik ve destek faaliyetleri <p>Boyut 3. Projeler ve Ticarileşme (Çıktı unsurları)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Projeler, - Tezler, - Sınai ve fikri mülkiyet hakları - Ticarileşme - İşbirliği ve etkileşim - Ödüller

Girişimci-yenilikçi üniversite ile ilgili yapılan ampirik çalışmalarda genellikle girişimcilik ve girişimci-yenilikçi üniversite teorilerinin yanı sıra, eğitim, örgüt çevresi, sürdürülebilirlik, sanayi işbirliği, bilgi ve teknoloji transferi, eğilim ile ilgili yaklaşımlara başvurulduğu görülmektedir. Araştırmacılar çalışmaların metodolojilerinde ilk sırada mülakatların ve daha sonra, anket, ikincil veri, gözlem ve örnek olay gibi yöntemlere başvurmuşlardır. Araştırmalar ile genellikle üniversitelerin farkındalık düzeylerinin belirlenmesi, girişimcilik tiplerin tanımlanması, yönetici rollerinin ve girişimcilik faaliyetlerinin belirlenmesi ve bunların etkinliklerinin incelenmesi, finansman kaynaklarının çeşitlendirilmesi, üniversitelerin çevresindeki değişimlere verdikleri tepkiler gibi konular etrafında toplandığı görülmektedir (Clark, 1998; Schmoch, 1999; Klofsten ve Jones-Evans (2000); Sporn, 2001; Bernasconi, 2005; Ranga vd. (2003); Jacob vd., 2003; Zhao, 2004; Brennan vd., 2005; De Zilwa, 2005; Lazaeretti ve Tavoletti, 2005; Kirby vd., 2011; Todorovic vd., 2011; Özdemir, 2016; Tekin vd., 2018; Choy Er vd., 2019; Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019; Tekin vd., 2019).

Girişimci-yenilikçi üniversite konusu ile ilgili uluslararası çalışmaların oldukça fazla olduğu söylenebilir. Buna karşın Türkiye’de girişimci-yenilikçi üniversiteler ile ilgili araştırmalar oldukça azdır. Girişimci-yenilikçi üniversiteler ile ilgili yapılan ampirik çalışmalar ve bu çalışmaların neticesinde elde edilen bulgular Tablo 1.9.’da sunulmuştur.

Tablo 1.9. Girişimci-Yenilikçi Üniversite İle İlgili Yapılmış Ampirik Çalışmalar

Yazar	Evren	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Clark, 1998	İngiltere ve Hollanda	Girişimci organizasyonların formlarını keşfetmek	Küresel girişimcilik	Yarı yapılandırılmış görüşmeler, dökümanlar, gözlem	Girişimci üniversitelerin 5 ana unsurun tanımlanması.
Schmoch, 1999	Almanya ve Amerika	Üniversite ve sanayi arasındaki etkileşimin incelenmesi	Bilgi ve teknoloji transferi	Üniversite-sanayi etkileşimi ile ilgili tasvirler	Üniversite-sanayi işbirliği ile ilgili benzerliklerin ve farklılıkların belirlenmesi.
Klofsten ve Jones-Evans (2000)	Üniversiteler, İrlanda ve İsveç	Akademik faaliyetlerinin sanayi işbirliği durumunu analiz etmek. İki ülke karşılaştırılması	Akademik girişimcilik	Anket, örnek olay	Her iki üniversitede, kapsamlı sözleşmeli araştırma projeleri, danışmanlık gibi girişimcilik faaliyetleri öne çıkmaktadır.
Sporn, 2001	Üniversiteler, İtalya, Avustralya ve Amerika	Çevresel değişimlere uyum sağlayacak stratejiler geliştirmek.	Üniversite yapısı ve çevresel faktörler ile ilgili yaklaşımlar	Örnek olay	Çevresel değişimlere uyum sağlamaya ilişkin kritik faktörler; Çevre, kültür, yapı, yönetim, yönetişim ve liderlik.
Bernasconi, 2005	Chile Üniversitesi	Özelleşme baskısı altındaki üniversitelerin dönüşümü	Girişimci üniversiteler	İkincil veriler	Triple Helix modeli özelleşme baskısı altında piyasaya uyum sağlaması ve hayatta kalması bakımından önemli bir araçtır.
Ranga vd. (2003)	Leuven Üniversitesi	Bilgi üretimi sürecinde üniversite-sanayi işbirliğinin etkisini incelemek.	Triple Helix	2536 makale çalışması	Araştırmacılar temel araştırma yayınlarını etkilemeden, uygulamalı araştırmalar yapmalıdırlar.
Jacob vd., 2003	Technologic of Chalmers, İsveç	Üniversitelerin iç dönüşüm sürecini incelemek.	Girişimci üniversiteler	Görüşmeler	Yenilikçilik için vizyon ve uygulama (makro) ve üniversite düzeyinde (mikro) gerekli unsurlar; Esneklik ve çeşitlilik.

Tablo 1.9. Girişimci-Yenilikçi Üniversite İle İlgili Yapılmış Ampirik Çalışmalar (devamı)

Yazar	Evren	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Brennan vd., 2005	Üniversiteler, İngiltere	Üniversitelerin girişimci faaliyetlerin ve önündeki engelleri incelemek.	Kurumsal ve akademik girişimcilik	Görüşmeler, anket	Girişimcilik tiplerinin tanımlanması
De Zilwa, 2005	Üniversiteler, Avustralya	Üniversitelerin finans kaynaklarının çeşitlendirilmesine yönelik profil geliştirmek.	Üniversite finansmanı bağlamında üniversitelerin sınıflandırılması ve bağımsızlık düzeyleri	İkincil veriler	Üniversiteler kendilerini sıkı bürokrasiden esnek ilişki ağı yapılarına dönüştürmektedirler. Bunun için eşbiçimlilik taktikleri kullanmaktadırlar.
Lazzretti ve Tavoletti, 2005	Twente Üniversitesi, Hollanda	Yerel ekonomik hedeflerinin, uluslararası hedefler arasında uyumsuz olmadığını göstermek.	Girişimci Üniversiteler	Görüşmeler, gözlem ve dökümanlar	Başta güçlü bir girişimcilik vizyonu olmak üzere bilginin transfer edilmesi, yerel ekonomik uyumunda ve uluslararası başarısında hayati önem arz etmektedir.
Kirby vd., 2011	Alandaki uzmanlar	Girişimci üniversite terminolojisini oluşturmak.	Girişimci üniversite	Anket	Girişimci üniversitesi tanımı, üniversiteleri girişimciliğe iten faktörler, önündeki engeller ve başarı ölçütleri
Todorovic vd., 2011	4 Üniversite, Kanada	Üniversitelerin girişimcilik eğilimlerini ölçen bir ölçek geliştirmek.	Girişimci üniversite	Görüşmeler	Üniversitelere yönelik girişimcilik eğilimini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçek.
Özdemir, 2016	93 Üniversite, Türkiye	Türkiye'de üniversitelerde verilmekte olan girişimcilik eğitimi altı altı boyut açısından ayrıntılı olarak incelemek ve üniversitemizde verilmekte olan girişimcilik eğitiminin bir profilini çıkartmak	Üniversitelerde girişimcilik eğitimi	Anket	Araştırma grubunu oluşturan 93 üniversiteden alınan verilerden, Türkiye'deki üniversitelerde girişimcilik eğitime verilen önemin son yıllarda arttığı ve girişimcilik eğitiminin yaygınlaşmaya başladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Girişimcilik eğitiminin alt boyutları arasında en önemli boyut olarak kabul edilen strateji boyutuna gereken önemin verildiği ve girişimci bir üniversite olup girişimcilik eğitimi verme amacının üniversitelerin stratejilerinde yer bulduğu görülmüştür.

Tablo 1.9. Girişimci-Yenilikçi Üniversite İle İlgili Yapılmış Ampirik Çalışmalar (devamı)

Yazar	Evren	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Tekin vd., 2018	KOP Bölgesi Üniversiteler Birliğine üye olan kamu ve özel üniversiteler, Türkiye	Üniversitelerin girişimci ve yenilikçi potansiyellerinin ölçülmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı geliştirmek amacıyla yürütülen bu araştırmada indekste yer alacak ifadeleri belirlemek.	Girişimci üniversiteler	Anket	47 maddeli beş boyutlu, varyansı açıklama yüzdesi 73.875 olan ve mükemmel ölçülerinde güvenilirlik değerlerine sahip olan bir ölçek ortaya çıkmıştır. Girişimci Dostu Üniversite İndeksinde yer alacak ifadeler ile indeksin faktörleri ortaya çıkartılmak üzere bir model geliştirilmiştir
Choy Er vd., 2019	Kebangsaan Üniversitesi, Malaysia	Girişimcilik faaliyetleri kapsamında geri dönüşüm kampüs sürdürülebilirliğini incelemek	Girişimci üniversiteler	Anket, görüşmeler ve gözlem	Eğitim programları ile öğrencilerin ve personelin geri dönüşüm girişimlerinde yenilikçilik konusunda farkındalığı arttırmakta ve potansiyelleri açığa çıkarmaktadır Girişimcilik değerlerini uygulayarak personel ve öğrenciler gelir elde edebilir ve kampüsün korunması ve güzelleşmesinde etkili olabilirler.
Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019	Türkiye'nin 7 bölgesinde belirlenen 15 Üniversite	Türkiye'de üniversitelerin girişimcilik ve yenilikçilik özelliğini ölçen bir aracının tasarlanmasında zemin oluşturabilecek bir teorik yapının ortaya koyulması	Girişimci üniversiteler	Yarı yapılandırılmış görüşmeler	Süreç, öğrenci ve toplum odaklı bir üniversite değerlendirme modeline ulaşılmıştır. Beş basamaklı tümevarımcı içerik analiz sürecinin sonucunda, Stratejik Girişimcilik Yönelimi, Potansiyel Aktivasyonu ve Geliştirme ile Projeler ve Ticarileşme olmak üzere, 3 temadan ve bu temalara ait 14 kategoriden oluşan bir teorik yapıya ulaşılmıştır
Tekin vd., 2019	Selçuk Üniversitesi, Türkiye	Üniversitenin iç çevre koşullarını ve faaliyetlerinin öğrenci gözüyle değerlendirmesini mümkün kılan bir ölçek geliştirmek.	Girişimci üniversite	Anket	Üniversitenin iç çevre koşullarını ve faaliyetlerini öğrenci gözüyle değerlendirmesini sağlayan geçerli ve güvenilir bir ölçeğin geliştirilmesi; "Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeği"

Üniversite öğrenci girişimciliği ile ilgili yapılmış çalışmalarda anket yoluyla veri toplama yöntemine başvurulduğu öne çıkmaktadır. Daha sonra da mülakat ve gözlem yoluyla ya da ikincil veriler ile analiz çalışmalarının yapıldığı söylenebilir. Bu çalışmalarda genellikle girişimcilik eğitimlerin, öğrencilerin girişimcilik eğilimleri, tutum ve niyetleri üzerindeki etkileri incelendiği görülmektedir (Muofhe ve Toit, 2011; Sinell vd., 2015; Thomson ve Minhas, 2017; Şeşen ve Basım, 2012; Ruda vd., 2013; Tiftik ve Zincirkıran (2014); Setiawan, 2014; Çavuş ve Ülkü-Pekkan, 2017; Hancıoğlu ve Tekin, 2018; Kuvat, 2019; Tekin vd., 2019). Evren olarak genellikle üniversite, farklı ülkelerde bulunan üniversiteler ve üniversitelerin ya da yüksekokulların belirli fakülteleri ya da bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrenci girişimciliği ülkelerin uzun vadeli ekonomik hedefleri bakımından daha önemli olmasına rağmen, genelde kurumsal girişimcilik ve akademik girişimcilik alanında daha çok araştırmaların yapıldığı gözlemlenmektedir. Tablo 1.10. dünyada ve Türkiye’de üniversite öğrenci girişimciliği ile ilgili yapılan araştırmalarından bazıları ayrıntılarıyla birlikte özetlemektedir.

Tablo 1.10. Öğrenci Girişimciliği İle İlgili Yapılmış Çalışmalar

Yazar	Evren	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Muofhe ve Toit, 2011	Üniversite, Johannesburg	Girişimcilik eğitimi alan ve girişimcilik eğitimi almayan öğrenciler arasındaki girişimcilik niyetleri arasındaki farklılıkları araştırmak. Ayrıca girişimcilik eğitiminin, sosyal norm (rol modelleri), girişimcilik tutumu ve öz yetkinliğinin aracı rolü ile girişimcilik niyetleri arasındaki ilişkiyi incelemek.	Öğrenci girişimciliği	Anket	Girişimcilik eğitimi alan öğrenciler, girişimcilik eğitimi almayan öğrencilere göre olumlu girişimcilik tutumuna sahiptirler. Sosyal normlar (sosyal baskı) konusunda, girişimcilik dersi alan ve almayan öğrenciler arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir. Rol modelleri ile ilgili olarak, kariyer seçiminde girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin, almayan öğrencilere göre girişimci rol modellerinde güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Eğitim alan öğrencilerinin girişimcilik eğitimi almayan öğrencilere göre daha fazla girişimcilik öz yetkinliği algısının olduğu görülmüştür. Girişimcilik eğitimi ile girişimcilik niyeti arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır.
Sinell vd., 2015	112 post doktora öğrencileri ve 16 kıdemli transfer yöneticisi, Almanya	Akademik istihdam ve girişimcilik arasındaki benzerlik ve farklılıkları araştırmak.	Akademik girişimcilik	Görüşmeler, Gözlem	Çok az sayıda akademisyen iş kurmaktadır. Bu durum, risk eğilimi ve cesaret düşüklüğünü göstermektedir. Ne kadar da finansal olarak teşvik edilse de, finansal kaynaklara ulaşmak kolay değildir. Post doktora öğrencileri, girişimci olabilmek için risk eğilimlerinin düşük ve bir takım becerilerinin olması gerektiği görüşündedir. Doktora sonrası öğrenciler, “girişimcilik” çok zaman ve çok çaba gerektiren bir konu olduğunu düşünmektedirler. Akademik girişimcilik halen yeni bir konudur. Üniversite müfredatlarının bir parçası olmadığını ve araştırma kurumları tarafından yeterli ölçüde içselleştirilmediği görülmüştür.

Tablo 1.10. Öğrenci Girişimciliği İle İlgili Yapılmış Çalışmalar (devamı)

Yazar	Evren	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Thomson ve Minhas, 2017	Sharjah Üniversitesi, Birleşik Arap Emirlikleri	Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki (BAE) Emirati mezunlarının girişimci niyetlerini etkileyen motivasyonel ve çevresel faktörleri belirlemeyi ve incelemeyi amaçlamaktadır.	Öğrenci girişimciliği	Anket	Motivasyon ve çevre değişkenlerinin bir kombinasyonu ile Emirati lisans öğrencileri arasında yüksek derecede girişimcilik niyetlerinin olduğunu doğrulamaktadır. Bir girişimi başlatan Emirati Business öğrencilerinde öz yetkinlik algısı ile güçlü bir ilişki bulunmuştur.
Şeşen ve Basım, 2012	4 üniversite, Türkiye	Üniversitelerin spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin demografik ve kişilik özelliklerinin öğrencilerin girişimcilik niyetlerini nasıl etkilediği araştırmak.	Öğrenci girişimciliği	Anket	Öğrencilerin yaş, cinsiyet, önceki iş deneyimi ve ailenin aylık gelirinin öğrencilerin girişimcilik niyetlerini farklılaştırdığının yanı sıra, kontrol odağı ve öz yetkinlik özelliklerinin girişimcilik niyetlerini etkilediği görülmüştür.
Ruda vd., 2013	3 Alman üniversitesi, 1 Yunan üniversitesi	Girişimcilik eğilimlerini ve etkinliklerini etkileyen kriterleri farklı ülkelerde kıyaslamak.	Öğrenci girişimciliği	Anket	Yunan öğrenciler, Alman öğrencilerine göre oransal olarak daha fazla iş kurdukları, daha fazla mesleğinin dışında iş kurdukları, daha fazla duyarlı oldukları, Alman öğrenciler, Yunan öğrencilerine göre daha daha çok iş kurma konusu ile ilgilendikleri, start-up'larına daha iyi hazırlandıkları tespit edilmiştir. Her iki ülkenin öğrencileri bilgi ve beceri konusunda yeteri derecede hazır olmadıkları ve girişimcilik konusunda daha fazla bilgi aktarılması gerektiği önerilmektedir.
Tiftik ve Zincirkıran, 2014	392 üniversitesi öğrencisi	Devlet ve vakıf üniversiteleri öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin incelenmesi.	Öğrenci girişimciliği	Anket	Vakıf üniversitesi öğrencileri, devlet üniversitesi öğrencilerine göre girişimcilik eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
Setiawan, 2014	Dördüncü yarı yılda girişimcilik dersleri alan 199 lisans öğrencisi	Girişimcilik eğitimi alan bir üniversiteden öğrenciler arasındaki Girişimci öz yetkinlik düzeyini incelemektir.	Öğrenci girişimciliği, girişimcilik eğitimi	Anket	Sonuçlar, genel olarak öğrenciler arasında girişimcilik öz-yetkinlik seviyesinin yüksek olduğunu göstermiştir.

Tablo 1.10. Öğrenci Girişimciliği İle İlgili Yapılmış Çalışmalar (devamı)

Yazar	Evren	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Yüksel vd., 2015	150 yüksekokul öğrencisi	Cinsiyet, aile mesleği, girişimci kişilik özellikleri, yaşadıkları şehirin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine olan etkisinin incelenmesi.	Öğrenci girişimciliği, demografik faktörler	Anket	Araştırmaya katılan öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri duyarlılık, yenilikçilik ve fırsatçılık şeklinde ortaya çıkmıştır. Cinsiyet değişkeni ve aile meslekleri ile girişimcilik özellikleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.
Piperopoulos ve Dimov, 2015	Üniversitenin farklı girişimcilik kurslarında kayıtlı 114 öğrenci, İngiltere	Öğrencinin öz yetkinlikleri ile girişimcilik kursu içeriği ve pedagojisi alanındaki girişimcilik niyetleri arasındaki ilişkiyi irdelemek.	Öğrenci girişimciliği, Girişimcilik yetkinlik yaklaşımları	Anket	Öz yetkinliği yüksek olan öğrencilerde, girişimcilik niyetlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Teorik temelli kurslardaki öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin, uygulamaya yönelik kurslardaki öğrencilere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.
Bergmann vd., 2016	41 Üniversite, İşletme ve ekonomi eğitimi alan öğrenciler (örneklem 6.723 öğrenci), Avrupa	Öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini üç boyutta incelemek; - Kişisel özellikler - Organizasyonel özellikler - Bölgesel özellikler	Öğrenci girişimciliği	Çevrimiçi anket ve ikincil veriler	Bireyin girişimci olmada en belirleyici faktörü kişisel özellikleridir. Yaş, cinsiyet ve ailedeki girişimcilik durumu. Diğer belirleyici faktörler ise, üniversitelerin eğitim ve destek faaliyetleri ile mezunların girişimlerinde dış çevresel koşullarının etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Halen eğitim gören üniversite öğrencilerin, iş fikri oluşması sürecinde üniversite dış çevre faktörlerin etkili olmadığı kanıtlanmıştır. İş fikri olan öğrenciler, genellikle mezuniyet sonrasında girişimde buldukları ifade edilmektedir.
Schlabes, 2016	İş kuran ve kurmayan bireyler	Kişilik özelliklerinin girişimci davranışına etkilerini incelemek ve açıklamak.	Big Five Inventory	Anket	İş kuranların, iş kurmayanlara göre yeni deneyimlere açık, öz disiplinli ve dışa dönük oldukları ve uyumluluk ve nevrozizm faktörlerine daha az önem verdikleri gösterilmektedir. Öte yandan, big five kişilik özelliklerinin girişimci kişilerin özellikleri ile örtüştüğü kanıtlanmıştır. Bu spesifik özellikler; risk alma, başarı motivasyonu ve kontroldür. Bu faktörler ile bireyin kişilik özellikleri profilinden bireyin girişimci davranışı açıklanabilmektedir.

Tablo 1.10. Öğrenci Girişimciliği İle İlgili Yapılmış Çalışmalar (devamı)

Yazar	Evren	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Çavuş ve Ülkü-Pekkan, 2017	Mersin Toros Üniversitesi'nin farklı bölümler ve sınıflarında öğrenim gören üniversite öğrencisi, Türkiye	Üniversite öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile sosyal girişimcilik özellikleri ilişkisini incelemek.	Sosyal girişimcilik	Anket	Öğrencilerin algıladıkları sosyal destek boyutları (aile, arkadaş ve özel bir insan) ile sosyal girişimcilik tutumunun boyutları arasında olumlu yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Algılanan sosyal destek boyutlarından olan "özel bir insan desteği" sosyal girişimciliğin yenilikçilik ve sosyal ağlar boyutlarında en çok etkiyi gösterirken, en az etkiyi ise, "sürdürülebilirlik" boyutu üzerinde gösterdiği tespit edilmiştir.
Hancıoğlu ve Tekin, 2018	Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Uygulamalı Girişimcilik Kampüsü Projesi eğitiminden yararlanan öğrenciler	TÜBİTAK destekli Uygulamalı Girişimcilik Kampüsü Projesi'ne katılan genç girişimci adayları üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerine etkisini incelemek.	Öğrenci girişimciliği	Anket	Uygulamalı Girişimcilik Kampüsü Projesi'nin genç girişimci adayları üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerinde olumlu etkisi olduğu belirlenmiştir.
Kuvat, 2019	Balıkesir Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği bölümü öğrencileri	Bilişim girişimcisi olma potansiyeline sahip Bilgisayar Mühendisliği öğrencilerinin eğilim ve niyetlerinin sosyo-demografik özellikleriyle birlikte araştırılmasını sağlamak ve öğrencilerin ihtiyaçlarını saptamaktır.	Öğrenci girişimciliği	Anket	Kariyer planlarına ilişkin "girişimci olmak istemeleri", "özel şirkette kariyer yapmak istemeleri" ve "kamuya ait birimlerde çalışmak istemeleri" durumlarının, "girişimci kişiliğe sahip olduğunu düşünmesi", "eğitim alma istekleri", "finansman ihtiyacını karşılayabileceğini düşünmesi", "araştırma yapması" ve kendini "bilişim sektörü bileşenlerini kullanmaya yatkın görmesi" arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Cinsiyet, sınıf, ailede girişimcilik faaliyetleri ve daha önceden çalışma durumu ile ilgili anlamlı bir ilişki bulunamamıştır
Tekin vd., 2019	Selçuk Üniversitesi'nin İİBF ve Mühendislik Fakültesi öğrencileri, Türkiye	Üniversite öğrencilerinin Kailer'in Girişimcilik Yetkinliği Modeline dayanarak Girişimcilik Yetkinlik Ölçeği geliştirmek.	Girişimcilik Yetkinliği	Anket	Üniversite öğrencilerinin girişimcilik yetkinlikleri ile ilgili öz değerlendirmesini sağlayan geçerli ve güvenilir bir ölçeğin geliştirilmesi; "Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeği"

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK YETKİNLİĞİ

Çalışmanın bu bölümünde girişimcilik yetkinliği kavramı ve kapsamı literatür çerçevesinde incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca literatürde yer alan girişimcilik yetkinlik modelleri açıklanmış ve konuyla ilgili yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Girişimcilik Yetkinliği Kavramı ve Kapsamı

Öğrencilerin girişimcilik yetkinliğini etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle, bu kısımda, yetkinlik, girişimcilik yetkinliği ve girişimcilik öz-yetkinliği kavramları literatürden elde edilen bilgiler ışığında ele alınması gerekli olduğu düşünülmüştür.

2.1.1. Yetkinlik

Yetkinlik kavramı, strateji ve insan kaynakları yönetiminin merkezinde yer almaktadır. Kavramsal açıdan yetkinlik; Stratejik yönetimin bakış açısıyla kaynakların ve yeteneklerin bir kombinasyonu olarak tanımlanmaktadır (Cardy ve Selvarajan, 2006: 235). Yetkinlikler işletmeler için rekabet üstünlüğü sağlayacak avantajlar konusunda anahtar rollere sahiptirler. Strajiler çok iyi konumlandırılmış olsalar bile gerekli yetkinlikler olmadan başarıyla gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Mc Clelland’ın çalışmalarında işgören yetkinliğinin tanımı yapılmış ve “yetkinliği” zekâ testine alternatif bir yaklaşım olarak görmektedir (Sayılı ve Ağca, 2009: 348).

Yetkinlik kavramı, ilk olarak 1585-1590 yıllar arasında Ortaçağına özgü Fransızca ve Latince’de “yaşama isteğinden hoşnut olma yeterliliği”, Latince’de “bir araya gelme/toplanma, uyum, simetri” (Competentia) olarak tanımlanmıştır. 1797 yılında yetkinliğinin, “niteliklerin yeterliliği” (sufficiency of qualification) anlamında kullanıldığı görülmektedir (Turan, 2015: 28).

Yetkinlik; bilgi, beceri, güdü gibi kişisel özelliklerin kombinasyonu olarak tanımlanırken (Özutku ve Algur, 2012: 55), bilgi ve becerinin toplamından daha fazlası ve kişinin etkili performansı ile ilişkili özelliği ya da niteliği olarak

tanımlanmaktadır (Turan, 2015: 28). Boyatzis (1982, akt. Turan, 2015: 28) yetkinliği; motive olabilme, beceri, kişinin öz-saygısı ya da sosyal rolü ve genel olarak bir işteki etkili veya üstün performansla ilişkili kişilik özelliklerinin temeli olarak tanımlamaktadır. Literatürde yetkinlik kavramı için iki husus vurgulanmaktadır (Moore vd., 2002: 315). Birincisi, yetkinlik, bir görevi yetkin (competently) olarak yapabilmenin kanıtlanmış kabiliyet göstergesidir. İkincisi ise, bireyin işindeki görevlerin yerine getirebilmesi için sergilemesi gereken davranış kümesidir. Turan (2015: 28-29) bireyin sahip olduğu/olabileceği bir takım niteliklerin toplamından oluştuğu ve bu niteliklerin bir araya gelmesiyle etkin hale geldiği yönüne dikkat çekilmek istendiğini ifade etmektedir.

Eğitim alanında yetkinlikler, meslek kılavuzlarında “süresinde ulaşılabilen performans düzeyine, çalışmanın doğasına bakılmaksızın olağan yaşamda veya okulda, işyerinde kullanılabilen her bir bireyin kişisel özellikleri ile ilişkili” olarak kullanılmaktadır (Evangelista, 2009 akt. Turan, 2015: 29). Davranış ve performans boyuttaki yetkinlik ise; kompetan (competent) performansın altında yatan davranışlar olarak kullanılmaktadır. Kompetanlık, insanların işlerin yürütülmesinde nasıl davranması gerektiğine yönelik olduğu için “yetkinlik” davranışlara atfen kullanılır (Moore vd., 2002: 316). Rychen ve Selganik (2003: 48) çalışmalarında “yetkinlik”, gözlenebilen ve ölçülebilen eylem, davranışlar olarak ifade edilmektedir. Mansfield’e göre (1999: 27) “yetkinlik”, kişinin etkili ve ayırt edici özelliği olarak ifade edilebilir. Hayes’göre (1979: 4) “yetkinlik” ise, bilgi, beceri, güdü, kişilik ve sosyal rol gibi alt yetkinliklerin bütünü üstün performansın gereklerini sağlamada önemli rol oynamaktadır. Tablo 2.1. yetkinlik kavramı ile ilgili sözlük tanımlarını vermektedir.

Tablo 2.1. Yetkinlik Kavramının Sözlük Tanımları

Sözlük	Yetkinlik Tanımı
Türk Dil Kurumu (2019)	“Yetkin olma durumu, olgunluk, kemal, mükemmeliyet”
Merriam Webster (2019)	“Yaşam için gerekli ve yaşamı kolaylaştırıcı şeylerde yeterli olma”, “Nitelikli veya fonksiyonel olarak yeterli olma”, “Bazı şeyleri fiziksel veya ruhsal olarak yapabilme”
Longman (2019)	“Belirli bir işi yapabilmek için gerekli olan formal bir ustalık ve yeterlilik; bazı şeyleri yapabilmeye iyi olma”
Oxford (2019)	“Bazı şeyleri verimli ve başarılı bir şekilde yapabilmeye iyi olma”
İşletme Sözlüğü (2019)	“Bir iş ya da durumda birey veya organizasyonun verimli olabildiği beceri, bilgi, yükümlülük ve kabiliyetlerin kümesi”, “Kişilerin çeşitli koşullarda bilgi ve beceri yeterliliğinin göstergesi”
Dictionary.com (2019)	“Uygunluk”, “Yaşama uyum sağlama”, “birlikte toplanma, uyum, simetri”, “Niteliklerin uyumu”
American Heritage (2019)	“Beceri ve kabiliyet”
Cambridge (2019)	“Bir işi yapmak için gerekli olan önemli beceri”
Sözlük Net (2019)	“Yetenek, yeterlilik, ehliyet, yetki, geçinip gidecek kadar gelir, iktidar, güç”

Kaynak: Turan, 2015: 30.

Tablo 2.1.’de görüldüğü gibi her bir sözlük tanımında “yetkinlik”, kişinin üst düzey, bilgisine, becerisine, yapabilirliklerine vurgu yapıldığını ve kişinin yaşama uyumu sağlayan nitelik olarak söz edilmektedir. Sözlük tanımların yanı sıra, farklı disiplinlerine göre “yetkinlik” tanımlamaların bulunduğu görülmektedir. Tablo 2.2. farklı disiplinlerdeki “yetkinlik” tanımlamalarını içermektedir.

Tablo 2.2. Disiplinlere Göre Yetkinlik Tanımları

Disiplin alanı	Yetkinlik Tanımı
Psikoloji	“Yeteneğinin ölçülmesi ve kişinin performansının kendi özellikleri ile temsil edilip edilmeyeceği”
Yönetim	“Bireysel performansın geliştirilmesiyle örgütsel hedeflerin en iyi şekilde nasıl başarılacağı”
İnsan Kaynakları	“İşe alma, yerleştirme, eğitim, değerlendirme, terfi, ödül sistemleri ve personel planlama yöntemleri ile birlikte stratejik hedefleri gerçekleştirmede kullanılan teknik bir araç”
Eğitim	“Çalışma fikrine hazırlama ve yaygın eğitimi profesyonel şekilde tanımlama”
Politika	“İş gücü pazarının etkinliğini geliştirme”
Girişimcilik	“Kaynakları edinme ve kullanma becerisiyle birlikte fırsatı tanıma ve öngörme becerisi”

Kaynak: Terence, 1999: 275’den yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.2.'de görüldüğü üzere farklı disiplinlerdeki yetkinlik tanımlamalarında “bireysel düzeyde performans seviyesi” ve “belirlenmiş hedeflere ulaşma” gibi noktalara vurgu yapılmaktadır.

Yetkinlik kavramını genel itibariyle değerlendirecek olunursa; yetkinliğin odağında daha çok “kişilik özellikleri, bilgi, beceri, tutum, niyet ve performans” bulunduğu söylenebilir. Bu nedenle, yetkinlik; kişilik özellikleri, bilgi, beceri, tutum, niyet ve performans, davranış toplamının etkinliğidir.

Yetenek ve beceri kavramlarının “yetkinlik” kavramından ayırt edebilmek için, bu kavramlar ile ilgili bilgiler vermek yerinde olacaktır. Yetenek, doğuştan gelen özellikler olarak ifade edilmekte olup, bu özelliklerin bilgi, beceri, tutum ve kişilik özelliklerine doğuştan eğilimli olmanın etkisi üzerinde durulmaktadır. Yetkinlik kavramında ise; bilgi, beceri ve motivasyon gibi özellikleri ile “davranış”a odaklanılmaktadır. Bu durumda, yetkinlik kavramı, yeteneği ve beceriyi kapsadığını ve beceriden daha üst bir kavram olduğu söylenebilir. Yetenek, beceri, yetkinlik olarak hiyerarşik bir sıralama yapılabilir ve her bir kavramın bir öncekileri tamamladığı söylenebilir (Turan, 2015: 31).

2.1.2. Girişimcilik Yetkinliği ve Girişimcilik Öz-Yetkinliği

Girişimciliğe yönelik somut planlama faaliyetlerine başlama, bir iş kurma veya bir iş yerini devralma ya da işini geliştirme ve büyütme kararı ile bu kararların sürdürülebilirliği, birbirlerini etkileyen bir dizi faktöre bağlıdır. Planlama veya somut girişimcilik eyleme yönelik girişimcilik niyetinin gerçekleştirilebilmesi için girişimcilik yetkinliği gerektirir (Kailer ve Weiß, 2018: 2).

Yukarıda ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere yetkinlik, bilgi, beceri ve yeteneği kapsamaktadır. Girişimcilik yetkinliği, tutum, inanç, yetenek, kişilik, beceri ve davranış eğilimleri iş başarısını sürdürmek için gerekli girişimci özellikleridir (Kiggundu, 2002: 239). Girişimciliğin anahtar yetkinliği, girişimsel tutumun, girişimsel becerilerin ve girişimsel bilginin bir bileşimidir (European Commission, 2012: 8). Girişimci olmak ve kalmak için belirsizliği hissetmek ve uyum sağlamak için dinamiklik, esneklik ve kendi kendini düzenleme yeteneği girişimcilik için kiritik önem sahiptir (Markowska, 2011, 27). Girişimcilik yetkinliği, girişimcilik

bilgi birikimi ve girişimcilik motivasyonu gerektirir. Girişimcilik bilgi birikimi, bilgi (aktarılabilen bilgi-explicit knowwledge), beceri (aktarılamayan bilgi, deneyim-implicit knowledge) olarak ikiye ayrılmaktadır. Girişimcilik motivasyonu ise, girişimcilik tutumu ve girişimcilik niyeti olarak iki başlık altında incelenmektedir (Kailer, 2005: 167; Kailer ve Weiß, 2018: 3).

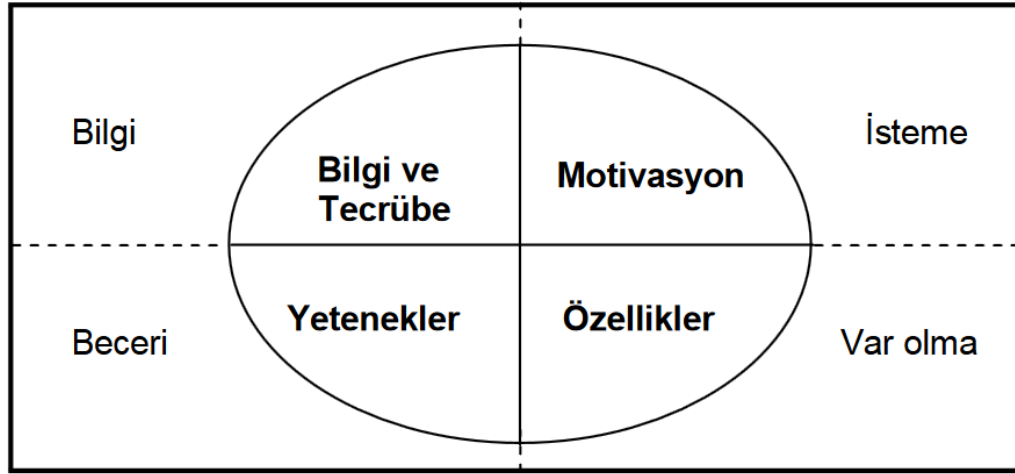
Tablo 2.3. Literatürdeki Girişimcilik Yetkinliği Kavramsallaştırma Yaklaşımları

Authors	Girişimcilik Yetkinliği Kavramı
Johannisson, 1993	Yeni gerçekleri ve onları gerçekleştirme öngörme becerisi - nedenini bilmek (tutumlar, değerler, motifler), nasıl bilmek (beceriler), kim olduğunu bilmek (sosyal beceriler), zamanını bilmek (içgörüler) ve neyi bilmek (knowledge)
Chandler ve Hanks, 1994	Fırsatı tanıma ve yararlanma ve meyve verecek teşebbüsü öngörme becerisi
Bird, 1995	Girişimsel bağ ile birlikte zamansal gerginlik, stratejik odaklanma ve kasıtlı duruş sürdürebilme, ilişki kurma ve yeniden yapılandırma becerisi
Erikson, 2002	Kaynakları edinme ve kullanma becerisiyle birlikte fırsatı tanıma ve öngörme becerisi
Man, 2002	Fırsat tanıma ve pazar geliştirme, ilişki, kavramsal, örgütlenme, stratejik ve taahhüt yetkinlikleri
Lans vd., 2010	İnovasyonla ilgili iş hedeflerine ulaşmak için yeni yollar ve fırsatları belirleme ve takip etme becerisi
Mitchelmore ve Rowly, 2010	Başarılı girişimcilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde önemli olan belirli yetkinlik grubu
Rasmussen vd., 2011	Fırsat iyileştirme, yetkinlikten yararlanma ve yetkinlik kazanma becerisi

Kaynak: Markowska, 2011: 29'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 2.3.'te görüldüğü üzere girişimcilik yetkinliği tanımlarında, “fırsatları tanıma ve yararlanma” ile “kaynakları edinme ve kullanma” becerilerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Yetkinlik, bireyin herhangi bir konuda başarılı olması için önemli gereklilikler olarak ifade edilebilir. Lathi (1999) çalışmasında, kişilerin her konuda başarılı olabilmeleri için gerekli ve ilişkili olan yetkinliğin temel bileşenlerini kişilerin bilgi ve deneyimleri, motivasyonları, yetenekleri ve kişilik özellikleri olarak belirtmiştir (Şekil 2.1.).

Şekil 2.1. Yetkinliği Biçimlendiren Unsurlar

Kaynak: Lahti, 1999: 59-75.

Şekil 2.1.'de görüldüğü gibi Latih'ye göre (1999) bilgi, beceri, isteme ve var olma boyutları iş dünyasındaki yetkinlik davranışı için ele alınmalıdır. Yapılan işin yöntem ve usullerini bilmek, örneğin girişimcilik açısından bakıldığında, iş kurallarının, iş planı hazırlama usüllerinin, pazarlama prensiplerinin veya ilgilenen piyasa ile ilgili kural ve kanunların bilinmesi gibi konuları, *bilgi ve tecrübe* boyutu altında değerlendirilmektedir. Lahti'nin (1999) genel yetkinlik modeline göre isteme ile ilgili olan *motivasyon*, bireylerin içinden gelen tutkusu, güdüsü ve değerlerine bağlı olarak farklılaşabileceği ileri sürülmektedir. Kişinin belirli bir görevi yerine getirebilmesi ancak yeterli motivasyonunun olması durumunda mümkündür. Örneğin bir kişinin bir iş kurmak için çok farklı güdülere bulunmaktadır. Bu güdüler genel anlamda itici veya çekici olabilmekte ve girişimcilik süreçlerinde önemli rol oynayabilmektedirler. Çekici faktörler için, kişinin girişimciliğe hevesli ve yatkın olduğu ve bu nedenle girişimciliğe karşı olumlu bir tutum gösterdiği durumlar örnek olarak verilebilir. Öyle ki, her zaman kendi işini kurmayı hayal etmiş bir kişi motivasyon boyutu kapsamında değerlendirilmesi uygun olacaktır. *Yetenekler* doğuştan gelen ve sonrasında edinilebilen bir şeyleri yapabilme becerisidir. Beceri ise, bilgi ve tecrübenin birleşmesiyle zaman için ortaya çıkar ve kişilik özellikleri ile ayrıldığı nokta davranış temelinde olması ve öğrenilebilir olmasıdır. Genel yetkinlik modelin son bileşeni olan özellikler, kişileri örneğin girişimcilik alanında daha az veya daha fazla yetenekli kılan karakteristik özelliklerini ifade eder. Başarılı

girişimcilerin kişilik özelliklerini ele alan çalışmaların kimisinde “karakter özellikleri yaklaşımı”, kimisinde “davranış yaklaşımı” ve kimisinde “demografik-sosyal yaklaşımı” benimsendiği görülmektedir. Girişimcilik bağlamında kişilik özellikleri ile ilgili kapsamlı ve ayrıntılı açıklamalar çalışmanın ilgili kısmında yapılmıştır.

Bireylerin gelecekteki amaçların belirlemede, yaşantısında ve bulunduğu çevreyi kontrol altına almada öz-yetkinlik inançları etkili olmaktadır (Çubukçu ve Girmen, 2007: 3). Türkçe’ye “öz yeterlilik beklentisi”, “yetkinlik beklentisi”, “öz yeterlilik inancı”, “öz yeterlilik algısı”, “öz yeterlilik”, “öz yetkinlik” gibi çeşitli terimler kullanılarak “self efficacy” kavramı çevrilmiştir (Tabancalı ve Çelik, 2013: 1168). Öz-yetkinlik kavramı 1977 yılında Stanford Üniversitesi’nde ünlü bir psikolog olan Albert Bandura tarafından bilişsel davranış değişikliği bağlamında ortaya atılmıştır. Bandura çalışmalarında sağlıklı olma, sosyal bütünleşme ve yüksek başarı ile öz-yetkinlik algısı arasında güçlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Öz-yetkinlik kavramının okul başarısı, zihinsel ve fiziksel sağlık, duygusal bozukluklar, sosyo-politik değişim ve kariyer seçimi gibi çeşitli alanlarda uygulandığı görülmektedir (Gül ve Adıgüzel, 2015: 865).

Bandura (1982: 122) öz-yetkinlik kavramını, belirli bir işi yapma konusunda kişinin kendi yetkinliğine dair inancı ve ileriki zamanlarda ortaya çıkabilecek durumlarla mücadele ederken gerekli faaliyetleri ne kadar iyi yapabileceğine ilişkin düşüncesinin ortaya konulması olarak tanımlamaktadır (Bandura, 1995: 2). Öz-yetkinlik kavramının Bandura tarafından birçok farklı şekilde tanımlandığı görülmektedir. Algılanan öz-yetkinlik; bireylerin belirlenmiş performans düzeylerine ulaşabilmek için gerekli eylem planlarını düzenleme ve yürütmede kendi yetenekleri konusundaki yargılarıdır (Bandura, 1986, 391). Diğer bir tanımı, bireylerin belirlenmiş düzeydeki performans seviyesini üretmeye yönelik etki yapan yetenekleri hakkındaki inançlarıdır (Bandura, 1994, 71). Bandura, algılanan öz-yetkinlik için, bekleneni yerine getirmek için gerekli olan eylem planlarını organize etmek ve yürütmede bireyin yeteneklerine olan inancına işaret eder (Bandura, 1994: 3) gibi tanımlamalar yapmıştır. Diğer taraftan Bandura (1986: 421), *“eğer öz-yetkinlik düşüncesi her zaman insanların rutin olarak yapabildiklerini yansıtıyorsa, insanların çok ender başarısız olacaklarını, fakat yine aynı nedenden dolayı, kendilerini*

geliştirmek için harcamaları gereken fazladan çabayı harcamayacaklarını” ifade etmektedir. Öz-yetkinlik; kişinin kendine duyduğu güveni ifade eder ve zamanla, deneyimler elde ederek gelişen bir inançtır (Günhan ve Başer, 2007: 69). Bandura (1977) çalışmasında, bireylerin edindikleri deneyimlere dayalı olarak, kendi yapabilirliklerine ilişkin özel inançlar geliştirdiklerini ve bu öz-yetkinlik inançların artması durumunda, davranış değişikliğinin de arttığını tespit etmiştir (Çetin, 2011: 74). Öz-yetkinlik algısının yarattığı belki de en önemli etkisi; bu kavramın, kişilerin gelecekteki iş performansını yüksek oranda açıklayabilme gücüne sahip olmasıdır. Dolayısıyla öz-yetkinlik algısı kişilerin girişimcilik faaliyetlerindeki göstermeleri gereken yüksek performansın bir açıklayıcı faktörü olarak değerlendirilebilir (Çetin, 2011: 74).

Kısaca öz-yetkinlik, kişinin belirli bir performansı göstermesi için gerekli olan etkinlikleri organize edip, işi başarılı bir şekilde yapma kapasitesine denmektedir. Bandura, öz-yetkinliği tanımlarında “capability” kelimesini kullandığı dikkat çekmektedir. Bunun nedeni, tanımlarında “potansiyel yetenek düzeyini” kastetmek istemesindedir. Mevcut yetenek düzeyi anlamına gelen “ability” kelimesini kullanmamıştır. Çalışmada araştırması amaçlanan da, üniversite öğrencilerin algılanan *potansiyel yetenek düzeylerinin* incelenmesidir.

Öz-yetkinlik, değişmeyen bir kişilik özelliği değildir; durumdan duruma değişebilen ve göreve özgü bir inançtır (Karabey, 2013: 147). Girişimsel öz-yetkinlik olarak da ifade edilen “girişimcilik öz-yetkinliği”, bir kişinin ne kadar başarılı bir girişimci olabileceğini, diğer bir ifadeyle ne kadar başarılı girişimcilik görevlerini ve rollerini başarıyla yerine getirebileceğine ilişkin düşüncesini yansıtır (Chen vd., 1998: 301). Basit bir anlatımla ifade etmek gerekirse, öz-yetkinlik bireyin yapabildikleri hakkında sahip olduğu inançtır (Acar, 2007: 1). Girişimcilik alanındaki çalışmalarda, girişimcilik bilgisi, deneyimi, motivasyonu, tutumu ve niyeti gibi konularda girişimcilik öz-yetkinliğinin rolü vurgulanmaktadır (Chen vd.,1998; De Noble vd.,1999; Forbes, 2005; Jung vd.,2001; Kailer, 2005; Kailer ve Weiss, 2018; Kickul ve D’Intino, 2005; Lucas ve Cooper, 2005; Luthans ve Ibrayeva, 2006; Markman ve Baron, 2003; Markman vd.,2002).

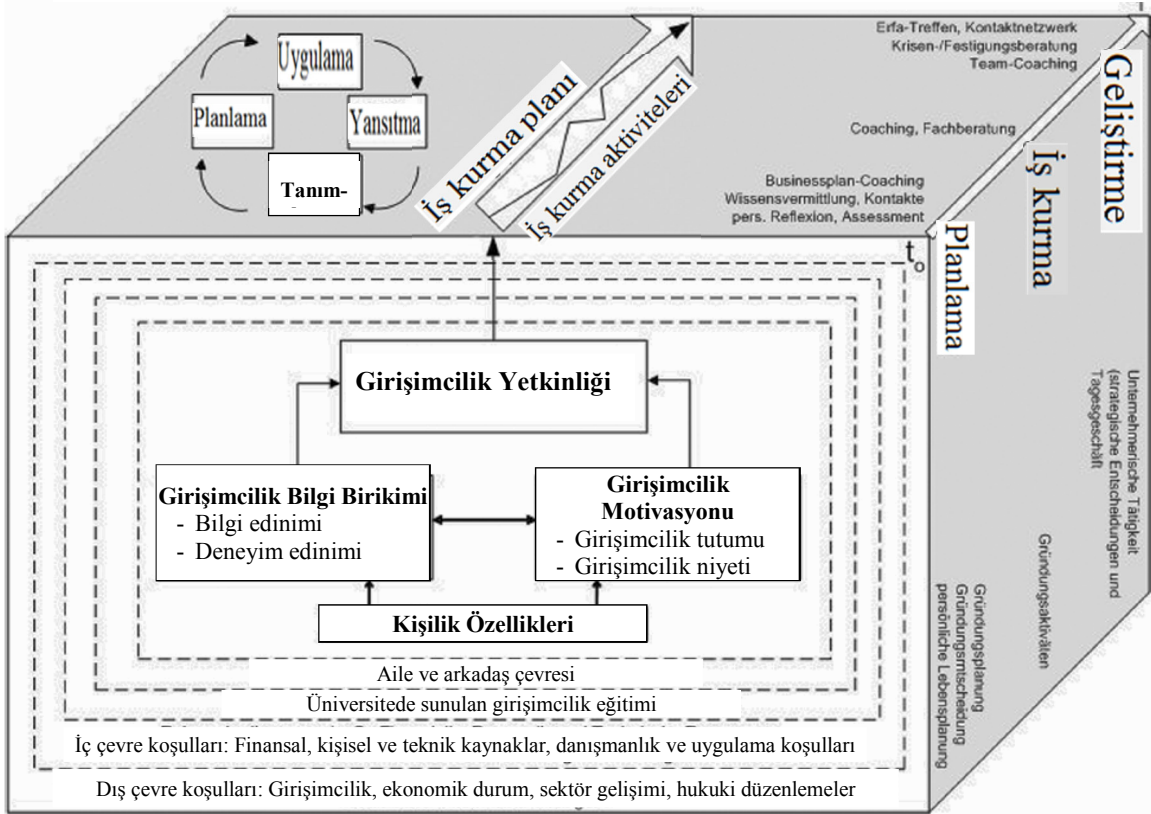
2.2. Girişimcilik Yetkinlik Modelleri

Önceki araştırmalarda girişimcilik yetkinlikleri belirlemeye, tanımlamaya ve sınıflandırılmaya çalışılmış ve girişimcilik yetkinliği ile ilgili literatürde stratejik yönetim, örgütsel davranış teorileri ve çeşitli girişimcilik modellerinden yararlanarak çok boyutlu çok sayıda model önerilmiştir. Çalışmanın bu kısmında, literatürde geçen girişimcilik yetkinlik modellerine ilişkin ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir.

2.2.1. Kailer'in Girişimcilik Yetkinlik Modeli

Referans çerçevesi Bochum Yetkinlik Modeline (Staudt ve Kriegesmann, 2002) dayanan Kailer (2005: 167)'in Girişimcilik Yetkinlik Modeline göre bir bireyin somut girişim faaliyetlerinde iş kurma ya da bir işyerinin devralınması niyetinin gerçekteştirilmesi, bireysel girişimcilik yetkinliği gerektirir. Bireysel girişimcilik yetkinliği, girişimcilik konusunda bilgi birikimi ve girişimcilik motivasyonu içermektedir. Girişimcilik konusunda bilgi birikimi, aktarılabilen "bilgi" (explicit knowledge) ve aktarılamayan bilgi (implicit knowledge), diğer bir ifadeyle "deneyim" olarak ikiye ayrılmaktadır. Öyleyse, bilgi birikimi, bilgi ve beceriyi ifade etmektedir. Girişim motivasyonu ise, bireyin serbest mesleğe yönelik temel tutumu ve girişim niyetini ifade etmektedir. Dolayısıyla girişimcilik bilgi birikimi (bilgi ve beceri), girişimcilik motivasyonu (tutum ve niyet) ile birlikte girişim etkinliklerinin planlamasına ya da planlanan girişim etkinliklerinin uygulanmasına yol açacaktır (Kailer ve Weiß, 2018: 2-3).

Şekil 2.2. Kailer'in Girişimcilik Yetkinlik Modeli

Kaynak: Kailer, 2005: 167.

Şekil 2.2.'de görüldüğü gibi Kailer'in Girişimcilik Yetkinlik Modeline göre "girişimcilik yetkinliği", girişimcilik bilgi birikimi ve girişimcilik motivasyonu gerektirir. Girişimcilik bilgi birikimi, bilgi (aktarılabilen bilgi-explicit knowledge), beceri (aktarılamayan bilgi, deneyim-implicit knowledge) olarak ikiye ayrılmaktadır. Girişimcilik motivasyonu ise, girişimcilik tutumu ve girişimcilik niyeti olarak iki başlık altında incelenmektedir (Kailer, 2005: 167; Kailer ve Weiß, 2018: 3). Kailere'e göre girişimcilik bilgisi ve girişimcilik motivasyonunun birleşiminde girişim planlama faaliyetinin başlanmasına ve iş kurma eylemlerin gerçekleşmesine neden olmaktadır (Kailer ve Weiß, 2018: 4). Kişilik özellikleri de girişimci yetkinliğine ve eğilimine önemli bir etkisi olduğu bilinmektedir (Müller, 1999; Shane 2004). Öyle ki, kişinin risk alma isteği, girişimcilik faaliyetine başlama motivasyonunu etkilemektedir. Bunun yanı sıra, iç kontrol ve yüksek öz-yetkinlik inancı girişimcilik konusunda uyanıklığın artmasını ve böylece girişimcilik fırsatları konusunda daha fazla farkındalığın oluşmasını sağlar. Tercih edilen öğrenme ve iş stratejileri, ki bunlar kişisel eğitim ve öğretim ile karakterize edilir, çevreden gelen bilgilerin nasıl

ve ne kadar hızda algılandığını, değerlemesi yapıldığını ve stratejilere ve operasyonel önlemlere dönüştürüldüğünü etkilemektedir. Girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu ve kişilik özelliklerinin yanı sıra, bazı çerçeve koşullarının girişimcilik eğilimi ve eylemleri üzerinde önleyici veya teşvik edici bir etkisi olduğunu ileri sürülmektedir. Model kapsamında birkaç etki alanı ayırt edilmektedir. Bunlar; aile, arkadaş çevresi, okul ve yükseköğretim eğitimi, girişimcilik alt yapısı, ekonomik durum ve hukuki düzenlemelerdir. Aile ortamı aynı zamanda girişimcilik konusundaki tutumunu karakterize eder. Aile işletmelerinden öğrenciler, genellikle girişimci olmayan ailelerin öğrencilerine göre daha fazla girişimci olmaları gözlemlenmektedir. Bu durum, aile işletmesine karşı oldukça olumsuz bir tutum sergileyen öğrencilerin yanı sıra, olumlu bir tutuma sahip öğrenciler için de geçerlidir. Benzer şekilde arkadaş çevresi, diğer deyişle iş arkadaşları ve işverenler çevresi, girişim kararlarını etkilediği ileri sürülmektedir. Girişimcilere, özellikle genç girişimcilere temas ne kadar yoğun olursa, girişimcilik kariyerine o kadar fazla eğilim gösterileceği düşünülmektedir (Kailer ve Weiß, 2018: 4).

Okullar, yükseköğretim kurumları ve diğer mesleki eğitim kurumları, eğitim programının içeriği ve metodik-didaktik konusundaki tasarımıyla genç insanların girişimciliğe karşı olumlu temel tutum geliştirmeyi teşvik ettiği savunulmaktadır (Gibb, 2005; Kailer ve Stockinger, 2012, Heyse, 2014). Ayrıca eğitim kurumları, girişimcilik konusunda örneğin iş planlarının nasıl oluşturulacağı gibi somut teknik bilgiler vermekte ve girişimciliğe ilgisi olanlara ve genç girişimcilere işletme uygulamaları, üniversite bünyesindeki inkübatörler, iş planı yarışmaları, girişim fikirlerin geliştirilmesinde mentörlük uygulamaları, ilişki ağı desteği vb. yoluyla girişimci adaylarına ve genç girişimcilere girişim planlamasında somut bir şekilde yardımcı olabilmektedir (Kailer ve Weiß, 2018: 4).

Model kapsamında çerçeve koşulları, girişimcilik alt yapısı, ekonomik durum, hukuki düzenlemeler ve teşvik düzenlemeleri içermektedir. Girişimcilik alt yapısı ile, finansal, insan ve teknik kaynağı kastedilmektedir. Eğitim, koçluk, danışmanlık ve finansal destek gibi kombine destek paketleri ile, geniş yelpazede hizmetlerin bulunması önemli rol oynadığını işaret edilmektedir. Kamu sübvansiyonları nedeniyle, bu hizmetler, genellikle piyasa fiyatının altında veya ücretsiz olarak

sunulduğu belirtilmektedir. Kamu tarafından sunulan hizmetlerin varlığından haberdar olma konusunda kişilerin algısı önemli rol oynayacaktır. Bunun yanı sıra, girişimci adayları ve genç girişimciler, destek hizmetlere ilişkin fayda maliyet analizinde bulunacaklardır. Örneğin başvuru bürokrasinden çekinme ne kadar düşük olursa ve desteğin faydası ne kadar yüksek olarak değerlendirilirse, o kadar teşvik ve destek programlarına başvurulması beklenir. Ekonomik durum, sektör ve teknolojiadaki gelişmeler ile hukuki düzenlemeler geniş anlamda çerçeve koşulları olarak incelenmektedir. Örneğin, belli mesleklere veya pazarlara erişim kısıtlamalarının kaldırılması çoğu zaman girişimcilik faaliyetlerinde artışa yol açmaktadır. Burada da, hangi bilginin potansiyel girişimci veya genç girişimci tarafından ne ölçüde algılandığına ve bireysel olarak nasıl yorumlandığına, başka bir ifadeyle, fırsatların ne ölçüde öngörüldüğüne bağlıdır (Kailer ve Weiß, 2018: 5). Avrupa Birliği ve özellikle de İşletmeler ve Sanayi ile ilgili kurum ve kuruluşlar, son yıllarda girişimcilik ve girişimcilik eğitimini teşvik etmek için eğitim sistemi içerisinde önemli tedbirler almıştır. KOBİ'lerin ve girişimciliğin teşvik edilmesi için çok çeşitli önlemler örnek olarak verilmektedir; Küçük işletmeler için Avrupa Beyannamesi (European Charta), KOBİ Elçilerinin oluşturulması Avrupa KOBİ'lerin Gözlemevi (ENSR), Avrupa İşletmeler Ağı, Avrupa KOBİ Haftası, Avrupa Kurumsal Ödülleri, Genç Girişimciler için Erasmus Programı veya en iyi uygulamaları kullanarak en iyi uygulamaların değişimi veritabanları. Söz konusu teşvik programları ile ilgili çerçeve, üye devletlerin ve Avrupa Komisyonu'nun uygulamak üzere taahhüt ettiği Avrupa için Small Business Act (SBA-Küçük İşletmeler Yasası)'dır (Kailer ve Weiß, 2018: 5). Model kapsamında açıklanan çerçeve koşulları olarak ifade edilen bu belirleyici faktörlerin tümü zaman içinde farklı etkilere sahip olduğu belirtilmektedir. Bu durum, serbest meslek sahibi olma ya da planlama sürecinde veya gelişim aşamasında verilen kararları etkilemektedir. Alınan kararlara genellikle tutarlı bir şekilde bağlı kalınmaz. Bunun yerine, "dalgalanan" bir seyir gözlenir. Girişimcilik sürecinin aşamasına bağlı olarak, farklı yetkinlik gereksinimleri ön plandadır ve buna bağlı olarak farklı destek hizmetleri talep edilmektedir. Ayrıca, girişimcilerin öğrenim düzeyleri, genel eğitim programlarındaki öğrenim düzeyleri arasında önemli farklılıklar göstermektedir (Kailer ve Weiß, 2018: 5-6).

2.2.2. The 13 Entrepreneurial Competencies Model

Morris ve arkadaşları (2013) yapılanma kuramına dayalı olarak birey ve çevre arasındaki etkileşimin sonucu olarak yetkinliklere yaklaşmaktadırlar. Morris ve arkadaşları (2013: 358), bir Delphi metodolojisi uygulayarak öğrenciler üzerinde ön test ve son test ölçümler yapmak suretiyle 13 girişimcilik yetkinlikten oluşan temel bir set belirlemişlerdir. Yapılanma kuramı, yetkinlik gelişimini anlamak için bir çerçeve sağlar. Elde ettikleri bulgular, fırsat tanıma, fırsat değerlendirme, kaynak kullanma ve iş modellerini geliştirme gibi davranışsal yetkinliklerin yanı sıra esneklik, öz-yetkinlik ve dayanıklılık gibi tutumsal yetkinlikler ortaya koymuşlardır. Ayrıca, araştırma sonuçları girişimcilik eyleminin karmaşıklığına dikkat çekmiş ve belirli yetkinliklerin istikrarlı kaldığını, diğerleri ise bir girişimcilik eğitim programı ve yoğun deneyimsel öğrenmeye dayalı olarak geliştirilebileceğini göstermiştir. 13 Morris ve arkadaşlarının “Girişimcilik Yetkinlik Modeli”, girişimciliğin ne olduğu hakkında genel bir farkındalık yaratmayı ve girişimcilik eğitimi müfredatının geliştirilmesinde rehberlik etmesi amaçlanmıştır. Tablo 2.4. modele ilişkin 13 girişimcilik yetkinliklerine yer verilmiştir.

Tablo 2.4. 13 Girişimcilik Yetkinlik Modeli

1. Fırsat Algılama: Değişen koşulları algılama veya çevrede potansiyel kar kaynaklarını temsil eden veya bir girişime geri dönüşü göz ardı edilen olasılıkları algılama kapasitesi
2. Fırsat Değerlendirme: Göreceli çekiciliğini doğru bir şekilde belirlemek için fırsatın içerik yapısını değerlendirme yeteneği
3. Risk Yönetimi / Azaltma: Riskin oluşma ihtimalini veya risk oluşumunun potansiyel etkisini azaltan önlemlerin alınması
4. Güçlü bir Vizyonun Taşınması: Gelecekteki bir örgütsel durum imajını tasarlama ve bu imajı takipçilerinin onu harekete geçirmelerini sağlayacak şekilde ifade etme yeteneği
5. Azım: Hedef başarısını engelleyen zorluklarla ve engellerle karşı karşıya kalırken hedefe yönelik eylem ve enerjisi sürdürme becerisi
6. Kreatif Problem Çözme/ Yaratıcılık: Daha önce ilgisi olmayan nesnelere veya değişkenlere yeni ve uygun veya yararlı sonuçlar üretmek için ilişkilendirebilme yeteneği
7. Kaynakları etkili kullanma: Kişisel amaçlara ulaşmak için kendisine ait olmayan ya da kontrol altında tutulmayan kaynaklara erişime becerisi
8. Gerilla Becerileri: Birinin çevresinden faydalanma, başkaları tarafından bilinmeyen ve geleneksel olmayan, düşük maliyetli taktikler kullanma ve daha az ile daha fazlasını yapma becerisi
9. Değer Yaratma: Maliyetlerini aşan gelirler üreten ve adil bir getiri elde etmek için kullanıcılar için yeterli faydalar üreten yeni ürünler, hizmetler ve/veya iş modelleri geliştirme konusunda potansiyel yeteneğin bulunması
10. Odaklanma ve Uyum Sağlama: Bir kuruluş ile dış ortamdaki gelişmeler arasındaki uyumu iyileştirmek için tedbir gereksinimi algılama ve tedbirler alınırken, aynı zamanda hedef başarısına ve kuruluşun stratejik yönüne vurgu yapma becerisi
11. Dayanıklılık: Gerginlik ve rahatsızlıklarla başa çıkabilme becerisi
12. Öz-yeterlilik: Kişinin belirli bir görevi yerine getirme ya da performans seviyesine ulaşma ile ilgili kendine güven duygusunu sürdürme yeteneği
13. Ağları Kurma ve Kullanma: Bireyin işlerin geliştirmesinde ya da kariyerlerin ilerletilmesinde yardımcı olan başkalarıyla ilişkilerini sürdürme konusunda sosyal etkileşim becerisi

Kaynak: Morris vd., 2013: 358.

2.2.3. Büyük Sekiz Modeli

Bartram'ın (2005) "The Great Eight Model" olarak adlandırdığı ölçüt merkezli modeli, işyeri performansının çeşitli potansiyel prediktörlerinin geçerliliğini araştırmaktadır. Bu kapsamlı yetkinlik seti, faktör analizlerinden ve işyeri performansının öz ve yönetici değerlendirmelerinin tabakalı örnekleme

analizlerinden ortaya çıkmıştır. Yazar, prediktör-sonuç ilişkisini, meta analizi yoluyla 29 geçerlilik çalışmasını incelemiştir. Model, prediktörler ve işyeri performansı arasındaki tutarlı bir ilişki modeli göstermiştir. Model, hem yetkinlik değerlendirme hem de kişilik, motivasyon ve yetenek ölçekleriyle bağlantılı olan 112 alt yetkinlik ile irdelemiştir. Araştırma neticesinde model, iş performansına ilişkin öngörülerde bulunmak için yetkinlik potansiyeli (yetenek, kişilik ve motivasyon) ölçümlerinden mevcut davranışın değerlemesine kadar tek bir çerçeve sunmaktadır: iş performansı (Bartram, 2005: 1187). Bartram'ın bulguları, kişilik temelli predikatörlerin tüm Büyük Sekiz yetkinlikleri için orta ila yüksek geçerliliğe sahip olduğunu, yetenek testlerinin sekiz yetkinliğin yalnızca dördünün kriter tahminlerle örtüşüğünü kanıtlamıştır. Elde ettiği sonuçlar, kişiliğin ve yeteneğin birlikte ve ayrı ayrı yetkinlik performans değerlendirmede anlamlı bir şekilde öngördüğünü göstermiştir. Büyük Sekiz modeli, meslekler, ölçme araçları ve kültürel bağlamda yeteneklerin değerlendirmesinde, kişilik ve motivasyon performansı ölçütlerini tutarlı bir şekilde entegre etmek için bir çerçeve sunmaktadır. İlginç bir şekilde, kişilik temelli Büyük Sekiz predikatörü, yetkinliklerin “potansiyel” bağlamında iki temel bileşende ayırmaktadır: Birincisi, motivasyonu, dışa dönüklüğü ve yeni deneyime açıklığı yansıtırken, ikincisi, sorumluluk ve düşünce tarzının ilgili yönlerini yansıtmaktadır (Gianesini vd., 2018: 19).

Tablo 2.5. Büyük Sekiz Modeli

Faktör ve yetkinlik alan adı	Yetkinlik alanı tanımı	Big Five Varsayımı, motivasyon ve yetenek ilişkisi
1- Liderlik ve karar verme	Kontrolü ele alır ve liderlik yapar. Eylemi başlatır, yön verir ve sorumluluk alır.	Güç ve kontrol ihtiyacı, dışa dönüklük
2- Destek ve işbirliği	Başkalarını destekler ve sosyal durumlarda onlara saygı ve olumlu yönünü gösterir. İnsanları ilk sıraya koyar, bireylerle ve ekiplerle, müşterilerle ve çalışanlarla etkin biçimde çalışır. Kuruluşun değerlerini tamamlayan açık kişisel değerlerle tutarlı davranır.	Uyumluluk, geçimlilik, yumuşak başlılık
3- Etkileşim ve takdim	Etkili iletişim kurar ve ilişki ağını kullanır. Başarıyla ikna eder ve diğerlerini etkiler. Diğerleriyle güvenli ve rahat bir şekilde ilişki kurar.	Dışa dönüklük, genel zihinsel yetenek.
4- Analiz ve yorumlama	Net analitik düşüncenin kanıtını gösterir. Karmaşık problemlerin ve sorunların kalbine gider. Kendi uzmanlığını etkili bir şekilde uygular. Hızla yeni teknolojiyi benimser. Yazılı iletişimde iyidir.	Genel zihinsel yetenek, yeni deneyime açıklık
5- Kreatifite ve Kavramsallaştırma	Yeni fikirlere açıklık gerektiren durumlarda iyi çalışır ve deneyimler. Öğrenme fırsatlarını araştırır. Yenilik ve yaratıcılık ile ilgili durum ve sorunları ele alır. Geniş ve stratejik düşünür. Örgütsel değişimi destekler ve yönlendirir.	
6- Organizasyon ve yürütme	Önceden planlar ve sistematik ve organize bir şekilde çalışır. Yönergeleri ve prosedürleri takip eder. Müşteri memnuniyetine odaklanır ve kararlaştırılan standartlara kaliteli hizmet veya ürün sunar.	Dürüstlük, genel zihinsel yetenek
7- Uyarılma ve başa çıkma	Değişime iyi yanıt verir ve adapte olur. Baskıyı etkili yönetir ve işin ters gitme gibi durumlarla ilgili iyi başa çıkar.	Duygusal denge
8- Girişken olma ve iş bitirme	Sonuçlara ve kişisel iş hedeflerine ulaşmaya odaklanır. İş sonuçlarla yakından ilgili olduğunda ve kişisel çabaların etkisi açık olduğunda en iyi sonuç verir. İşletme, ticaret ve finans konularında bilgilidir. Kendini geliştirme ve kariyer gelişimi için fırsatlar arar.	Başarı ihtiyacı, geçimsiz, uyumlu değil

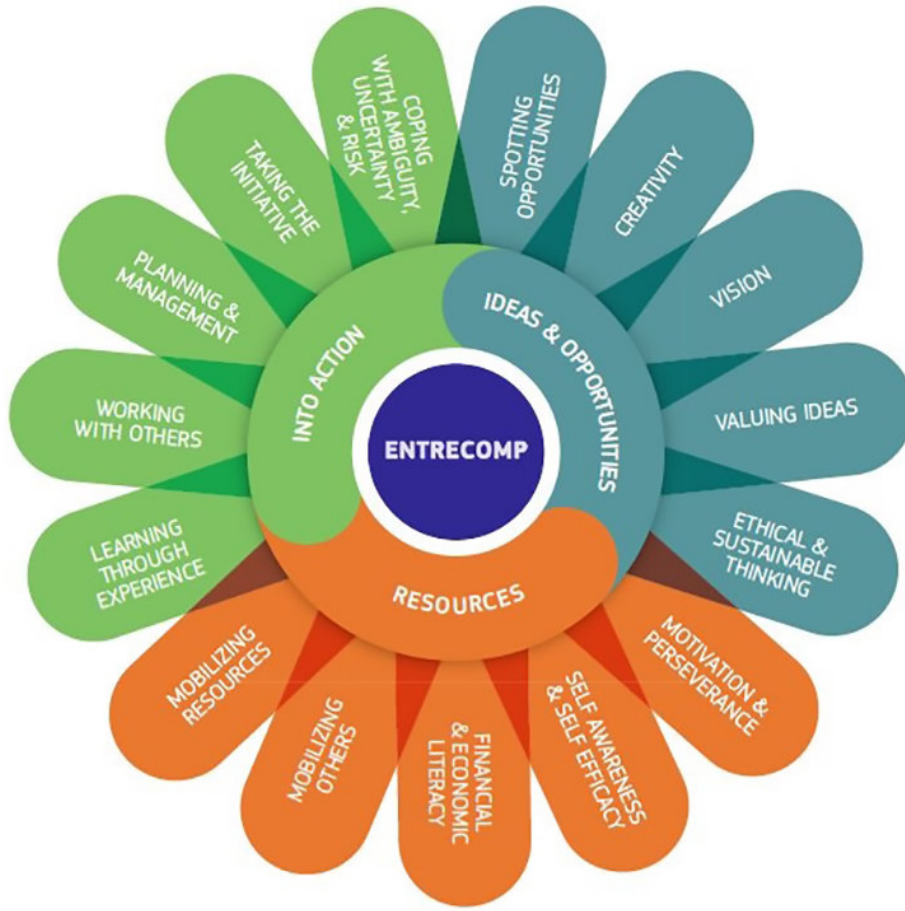
Kaynak: Bartram, 2005: 1187.

2.2.4. The EntreComp Framework

2016 yılında Avrupa Birliği komisyonu tarafından yayınlanan Joint Research Centre (JRC) Science For Policy raporunda, EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework isimli çok amaçlı bir referans çerçevesi ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın kökeni, Avrupa Birliği, hayat boyu öğrenme programı kapsamında geliştirilen 8 temel yetkinlik modeli önerdiğinde 2006 yılına kadar uzanmaktadır. Bu çalışma, girişimciliğin bir yeterlilik olarak ne olduğu konusunda ortak bir tanım üreterek, çerçeve, eğitim dünyası ile iş dünyası arasında bir köprü oluşturmayı ve girişimci öğrenmeyi teşvik etmeyi amaçlayan herhangi bir girişim tarafından fiili bir referans olarak alınmasını amaçlamaktadır. EntreComp Çerçevesi 3 yetkinlik alanından oluşmaktadır: “Fikirler ve fırsatlar”, “Kaynaklar” ve “Eyleme geçme”. Her alan 5 yetkinliği içermekte olup birlikte girişimcilik yetkinliğinin yapı taşlarını oluşturmaktadır. Çerçeve, 8 seviyeli bir progresyon modeli yoluyla 15 yetkinlik geliştirmiştir. Ayrıca, farklı eğitimsel bağlamlardan ve uygulama alanlarından gelen teşebbüsleri tasarlama konusunda ilham ve içgörü sağlayan, kapsamlı bir 442 öğrenme çıktısı listesi sunmaktadır (Bacigalupo vd., 2016: 5).

Çalışmanın ana bulguları şu şekildedir: EntreComp, girişimciliği, yaşamın tüm alanları için geçerli olan bir “yetkinlik” olarak tanımlamaktadır: Kişisel gelişimin beslenmesinden, aktif olarak topluma katılımına, iş piyasasına bir çalışan olarak veya serbest çalışan bir kişi olarak (yeniden) giren ve ayrıca kültürel, sosyal ve ticari alanlarda iş kurma girişimleri. Kültürel, sosyal veya ekonomik değer yaratılmasına dayanan geniş bir girişimcilik tanımı üzerinde durulur. Böylece girişimcilik, sosyal girişimcilik, yeşil girişimcilik, dijital girişimcilik ve tekno girişimcilik gibi farklı girişimcilik türlerini barındırmaktadır. Bireyler ve kuruluşlar için geçerli olup, özel, kamu ve üçüncü sektörlerde ve üçünün karma birleşiminde değer yaratmayı ifade etmektedir. EntreComp çerçevesi, kapsamlı literatür incelemesi, vaka incelemeleri, masa başı araştırması ve çok paydaşlı istişarelerden oluşan karma bir yöntemle geliştirilmiştir (Bacigalupo vd., 2016: 6). EntreComp, 3 yetkinlik alanı ve aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi 15 yetkinlikten oluşmaktadır.

Şekil 2.3. EntreComp Modeli

Kaynak: European Comission, 2018: 14.

Şekil 2.3. EntreComp yetkinliklerini bir pasta grafiğın dilimleri olarak göstermektedir. Her dilimin farklı bir rengi vardır: ‘Fikirler ve fırsatlar’ alanındaki yetkinlikler için mavi, ‘Kaynaklar’ alanındakiler için turuncu ve “Eyleme geçme” alanındaki yetkinlikler için yeşil ile gösterilmiştir. Dilimler, 15 yetkinliğı de içine alan üç yetkinlik halkası ile çevrilidir. Şekil 2.3. yetkinlik alanları ile yetkinlikler arasındaki eşleşmenin taksonomik bir titizliğın bulunmadığının altını çizmektedir. Örneğın, yaratıcılık süreci hem kaynakların kullanımını hem de değerlerini biçimlendirmek için fikirlerin üzerinde hareket etme kapasitesini gerektirse de “Fikirler ve fırsatlar” alanındaki yetkinliklerden biri olarak gösterilmektedir. Okuyucu, çerçevenin unsurlarını genişletmek ve odak noktasına en iyi şekilde uyum sağlamak için alanlar ve yetkinlikler arasında yeni bağlantılar kurabileceğı ifade edilmektedir (Bacigalupo vd., 2016: 10).

Tablo 2.6. The EntreComp Model

Alan	Yetkinlikler	Açıklamalar	Göstergeler
1. Fikirler ve fırsatlar	1.1. Fırsatları görme	Değer yaratma fırsatlarını belirlemek için hayal gücünüzü ve yeteneklerinizi kullanın	<ul style="list-style-type: none"> - Sosyal, kültürel ve ekonomik çevreyi keşfederek değer yaratma fırsatları tanımlayın ve yakalayın - Karşılması gereken ihtiyaçları ve zorlukları belirleyin - Yeni bağlantılar kurun ve değer yaratacak fırsatlar yaratmak için çevrenin dağınık unsurlarını bir araya getirin
	1.2. Kreativite	Kreatif ve amaçlı fikirler geliştirin	<ul style="list-style-type: none"> - Mevcut ve yeni zorluklara daha iyi çözümler dâhil olmak üzere değer yaratmak için çeşitli fikirler ve fırsatlar geliştirin. - Yenilikçi yaklaşımları keşfedin ve deneyimleyin. - Değerli etkiler elde etmek için bilgi ve kaynakları birleştirin.
	1.3. Vizyon	Gelecekle ilgili vizyonunuz için çalışın	<ul style="list-style-type: none"> - Geleceği hayal edin - Fikirleri eyleme dönüştürmek için bir vizyon geliştirin - Çalışmayı ve eylemi yönlendirmek için gelecek senaryolarını görselleştirin
	1.4. Fikirleri değerlendirme	Fikirlerden ve fırsatlardan en iyi şekilde yararlanın	<ul style="list-style-type: none"> - Hangi değer sosyal, kültürel ve ekonomik terimlerle olduğuna karar verin - Bir fikrin değer yaratmak için sahip olduğu potansiyeli tanıyın ve bundan en iyi şekilde yararlanmanın uygun yollarını belirleyin
	1.5. Etik ve sürdürülebilir düşünme	Fikirlerin, fırsatların ve eylemlerin birlikteliklerini ve etkilerini değerlendirin	<ul style="list-style-type: none"> - Girişimci eylemlerin değer yaratan fikirlerin hedeflenen kitleye (toplum, pazar, cemiyet ve çevre) üzerindeki etkisini değerlendirin - Sürdürülebilir uzun vadeli sosyal, kültürel ve ekonomik hedeflerin ne kadar olduğunu ve seçilen eylem şeklini düşünün - Sorumlu davranın

Tablo 2.6. The EntreComp Model (devamı)

Alan	Yetkinlikler	Açıklamalar	Göstergeler
2. Kaynaklar	2.1. Öz-farkındalık ve öz-yetkinlik	Kendine inan ve gelişmeye devam et	<ul style="list-style-type: none"> - Kısa, orta ve uzun vadede ihtiyaçlarınızı, isteklerinizi ve isteklerinizi düşünün - Bireysel ve grup güçlü ve zayıf yönlerinizi tanımlayın ve değerlendirin - Belirsizliğe, aksamalara ve geçici olarak meydana gelen arızalara rağmen olayların seyrini etkileme yeteneğinize inanın
	2.2. Motivasyon ve sebat (azim)	Odaklanmaya devam et ve pes etme	<ul style="list-style-type: none"> - Fikirleri eyleme dönüştürmeye ve başarıya ihtiyacınızı karşılamaya kararlı olun - Sabırlı olmaya ve uzun vadeli bireysel veya grup hedeflerinize ulaşmaya çalışmaya hazır olun - Baskı, sıkıntı ve geçici kudret arızası altında esnek olun
	2.3. Kaynakları seferber etme	İhtiyacınız olan kaynakları toplayın ve yönetin	<ul style="list-style-type: none"> - Fikirleri eyleme dönüştürmek için gereken maddi, maddi olmayan ve dijital kaynakları alın ve yönetin - Sınırlı kaynaklardan en iyi şekilde yararlanın - Teknik, yasal, vergi ve dijital yeterlilikler dahil, her aşamada ihtiyaç duyulan yeterlikleri edinin ve yönetin
	2.4. Finansal ve ekonomik okuryazarlık	Finansal ve ekonomik gelişimi bilme	<ul style="list-style-type: none"> - Bir fikri değer yaratan bir faaliyete dönüştürmenin maliyetini tahmin edin - Zaman içinde finansal kararları planlayın, uygulayın ve değerlendirin - Değer yaratan faaliyetlerimin uzun vadede sürdüğünden emin olmak için finansmanı yönetin
	2.5. Başkalarını mobilize etme	İlham verin, teşvik edin ve başkalarını dâhil edin	<ul style="list-style-type: none"> - İlgili paydaşlara ilham vermek ve heveslendirin - Değerli sonuçlar elde etmek için gereken desteği alın - Etkili iletişim, ikna, müzakere ve liderlik gösterin

Tablo 2.6. The EntreComp Model (devamı)

Alan	Yetkinlikler	Açıklamalar	Göstergeler
3. Eyleme geçme	3.1. İnisiyatif almak	Hemen başla	- Değer yaratan süreçleri başlatın - Zorlukları üstlenin - Amaçlara ulaşmak, niyetlere sadık kalmak ve planlı görevleri yerine getirmek için bağımsız davranın ve çalışın
	3.2. Planlama ve yönetim	Önceliklendir, organize et ve takip et	- Uzun, orta ve kısa vadeli hedefler belirleyin - Öncelikleri ve eylem planlarını tanımlayın - Beklenmedik değişikliklere uyum sağlayın
	3.3. Belirsizlik ve risk ile baş etme	Belirsizlik, belirsizlik ve riskle ilgili kararlar alın	- Bu kararın sonucu belirsiz olduğunda, mevcut bilgiler kısmi veya belirsiz olduğunda veya istenmeyen sonuçlar riski olduğunda kararları alın - Değer yaratma sürecinde, başarısızlık risklerini azaltmak için, erken aşamalardan gelen fikirleri ve prototipleri test etmek için yapısal yöntemler kullanın - Hızlı hareket eden durumları derhal ve esnek bir şekilde kullanın
	3.4. Başkalarıyla çalışmak	Ekip kurun, ortak çalışın ve iletişim ağı kurun	- Fikirler geliştirmek ve onları eyleme dönüştürmek için birlikte çalışın ve başkalarıyla işbirliği yapın - İletişim ağınıza değerlendirin - Gerektiğinde çatışmaları çözün ve olumlu bir şekilde rekabet ile yüzleşin
	3.5. Tecrübe ile öğrenme	Yaparak öğrenmek	- Herhangi bir inisiyatifi değer yaratma için bir öğrenme fırsatı olarak kullanın - Akranlar ve mentorlar dâhil, diğer insanlarla öğrenin - Hem başarı hem de başarısızlıktan öğrenin (kendinizin ve diğer insanların)

Kaynak: Bacigalupo vd., 2016: 12-13.

Tablo 2.6. EntreComp modelinin boyutları ve göstergeleriyle kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Yetkinlikler numaralandırılmış ve sunuldukları sıra, bir sıra veya bir hiyerarşi olduğu anlamına gelmemektedir. Bir yetkinlik ilk önce gelmez ve hiçbirisi diğerlerinden daha önemli değildir. Rapor da, EntreComp Çerçevesinin, girişimcilik yetkinliğinin yorumlanması için bir başlangıç noktası olarak görülebileceği ifade edilmiştir. Bu da zamanla belirli hedef grupların özel

ihtiyaçlarını ele almak için daha fazla ayrıntılandırılacağı ve geliştirileceği belirtilmiştir (Bacigalupo vd., 2016: 11-13).

2.3. Girişimcilik Yetkinliği İle İlgili Yapılmış alışmalar

Literatürde yer alan girişimcilik yetkinliği ile ilgili modeller, bireysel, örgütsel ve çevresel boyutta potansiyel girişim performansının değerlendirmesinde öncül olduğu görölmektedir. Girişimcilerin ve şirketlerin heterojen olmalarından dolayı, bireysel, ilişkisel ve bağlamsal özellikleri ve onun boyutlarını birleştiren bir çerçeve sunulmaya çalışıldığı dikkat çekmektedir. Girişimcilik yetkinlik ve girişimcilik öz-yetkinlik modellerine dair çalışmalar ve araştırmalar aşağıda tablo şeklinde özetlenmiştir.

Tablo 2.7. Girişimcilik Yetkinliği İle İlgili Modeller

Model adı; yazar	Boyut sayısı	Alt boyutları
Yetkinliği Biçimlendiren Unsurlar; Lahti, 1999	4 boyut	<ul style="list-style-type: none"> - Bilgi ve tecrübe - Yetenekler - Motivasyon - Özellikler
Entrepreneurship Competencies Model; Kailer, 2007	3 boyut ve 4 alt-boyut	<ul style="list-style-type: none"> - Girişimcilik Bilgi Birikimi <ul style="list-style-type: none"> o Bilgi (explicit knowledge) o Bilgi + Beceri (implicit knowledge) - Girişimcilik Motivasyonu <ul style="list-style-type: none"> o Girişimcilik Tutumu o Girişimcilik Niyeti - Kişilik Özellikleri
Entrepreneurial Competencies Model; Morris vd., 2013	13 boyut	<ul style="list-style-type: none"> - Fırsat Tanıma - Fırsat Değerlendirmesi - Risk Yönetimi / Azaltma - Etkileyici bir Vizyonun Taşınması - Sağlamlık / Azim: - Yaratıcı Problem Çözme / Yaratıcılık - Kaynak Kaldıraçları - Gerilla Becerileri - Değer oluşturma - Odağı koru ancak Uyarla - Esneklik - Öz-yeterlik - Ağların Oluşturulması ve Kullanılması

Tablo 2.7. Girişimcilik Yetkinliği İle İlgili Modeller (devamı)

Model adı; yazar	Boyut sayısı	Alt boyutları
The Great Eight Model; Bartram, 2005	8 boyut	<ul style="list-style-type: none"> - Liderlik ve karar verme - Destek ve işbirliği - Etkileşim ve takdim - Analiz ve yorumlama - Kreatifite ve Kavramsallaştırma - Organizasyon ve yürütme - Uyarılma ve başa çıkma - Girişken olma ve iş btırme
The EntreComp Framework; European Comisson	3 boyut, 15 alt-boyut	<ul style="list-style-type: none"> - Fırsatları görme - Kreativite - Vizyon - Fikirleri değerlendirme - Etik ve sürdürülebilir düşünme - Öz-farkındalık ve öz-yetkinlik - Motivasyon ve sebat (azim) - Kaynakları seferber etme - Finansal ve ekonomik okuryazarlık - Başkalarını mobilize etme - İnisiyatif almak - Planlama ve yönetim - Belirsizlik ve risk ile baş etme - Başkalarıyla çalışmak - Tecrübe ile öğrenme

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2.8. Girişimcilik Öz-Yetkinliği İle İlgili Modeller

Yazar	Madde sayısı	Alt boyutları
Chen vd., 1998	22 madde	Pazarlama (6 madde) İnovasyon (4 madde) Yönetim (5 madde) Risk alma (4 madde) Finansal kontrol (3 madde)
DeNoble vd, 1999	23 madde	Yeni ürün ve Pazar fırsatı geliştirme (7 madde) Yenilikçi bir çevre inşa etme (4 madde) Yatırımcı ilişkileri başlatma (3 madde) Temel amacı tanımlama (3 madde) Beklenmeyen zorluklarla başetme (3 madde) Kritik insan kaynağını geliştirme (3 madde)
Zhao vd., 2005	4 madde	Kürsel ölçek (alt boyut bulunmamakta)
Barbosa vd., 2007	18 madde (her bir alt boyutunun kaç maddesi olduğu net değil)	Fırsat tanımlama, İlişki, Yönetimsel, Tolerans
McGee vd., 2009	19 madde	Arama (3 madde) Planlama (4 madde) Marshalling (3 madde) Uygulama: İnsanlar (6 madde) Uygulama: Finansal (3 madde)
Barakat vd., 2014	7 madde	İnovasyon, Finansal değer, Takım çalışması, Ürün geliştirme, Start-up süreçleri, Liderlik, Kreatiflik
Tekin vd., 2019, Kailer'in (2005) Girişimcilik Yetkinlik Modeli'ne dayanarak oluşturulmuştur.	25 madde	Girişimcilik Bilgi Birikimi - Bilgi - Deneyim Girişimcilik Motivasyonu - Tutum - Niyet

Kaynak: Newman vd., 2019: 403–419'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 2.9. Girişimcilik Yetkinliği ve Öz-Yetkinliği İle İlgili Araştırmalar

Yazar	Evren/Örneklem	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Bagheri ve Lope Pihie, 2011	On dört lisans öğrencisi girişimci lider olarak tanımlandığı gibi önde gelen üniversite girişimcilik kulüplerinde yer almakta ve etkinlikleri görüşmek üzere seçilmiştir.	Üniversite öğrencilerinin muhtemel girişimci liderler olarak, üniversite girişimci projelerini ve etkinliklerini başarılı bir şekilde yönetme yetkinliklerini keşfetmeye çalışmak.	Öğrenci girişimciliği, girişimcilik yetkinlikleri	Görüşmeler	Öğrencilerin grup üyeleriyle yakın ilişkiler kurması, grup üyelerine görevlerin dağıtılması ve grup üyelerinin öz yetkinliklerinin artırılması için öğrenme ve gelişim yaklaşımının kullanılması da dahil olmak üzere öğrencilerin üç ana girişimci liderlik yetkinliğini ortaya koydu. Araştırma ve uygulama için bulguların etkileri ve daha fazla araştırma için alanlar tartışılmıştır.
Setiawan, 2014	Dördüncü yarı yılda girişimcilik dersleri alan 199 lisans öğrencisi	Girişimcilik eğitimi alan bir üniversiteden öğrenciler arasındaki Girişimci öz yetkinlik düzeyini incelemektir.	Öğrenci girişimciliği, girişimcilik eğitimi	Anket	Sonuçlar, genel olarak öğrenciler arasında girişimcilik öz-yetkinlik seviyesinin yüksek olduğunu göstermiştir.
Abereijo, 2015	Katılımcı sayısı 18.	Üniversite öğretim elemanlarının girişimcilik yetkinliklerinin nasıl geliştirilebileceği konusunda yeni bir model sunmak.	Akademik girişimcilik, girişimcilik yetkinlikleri	Anket	Bu, çalışmada kullanılan hem derslerin hem de uygulamalı eğitimin bilgilerini geliştirdiğini ve girişimci öğrenmeyi kolaylaştırma rolünü üstlenmek için gerekli becerileri sağladığının bir göstergesidir. Sonuç olarak, uygulamalı deneyim sırasında büyük bir coşku vardı ve birçok katılımcı, eğitim çerçevesini kullanarak öğrencileri temel derslerinden iş fikirleri üretmeye başlamaları için motive etmeye ve teşvik etmeye hazır oldukları belirtilmektedir.

Tablo 2.9. Girişimcilik Yetkinliği ve Öz-Yetkinliği İle İlgili Araştırmalar (devamı)

Yazar	Evren/Örneklem	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Çolakoğlu ve Çolakoğlu, 2016	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İBBF İşletme Bölümü Girişimcilik eğitimi alan 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri	Öz-yeterlilik algısı ve girişimcilik potansiyeli açısından girişimcilik eğitimi alan ve almayan öğrenciler arasındaki farklılıkların araştırılmasıdır.	Öğrenci girişimciliği, girişimcilik öz-yetkinliği	Anket	Öz-yeterlilik algısı girişimcilik potansiyelini olumlu yönde etkilemektedir. Bu sonucu, öz-yeterlilik algısı yüksek kişilerin girişimcilik potansiyelinin yüksek olacağı ve bu kişilerin girişimci olma eğiliminin, öz-yeterlilik algısı düşük kişilere göre daha fazla olacağı ifade edilmektedir. Girişimcilik eğitimi, girişimcilik potansiyeli ile arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Girişimcilik eğitimi alan ve almayan öğrencilerin girişimcilik potansiyeli arasında farklılığın olması bu eğitimin öğrenciler ve onların geleceği üzerindeki etkisinin açıkça ortaya koymaktadır.
Aisyah vd., 2017	Evren 117 girişimci ve yönetici, örneklem 93	Girişimcilik yetkinliği ve işletme performansına ilişkin özellikleri ve girişimcilik yönelimini test etmek ve analiz etmek.	Girişimcilik, girişimcilik yetkinliği	Anket	Girişimcilik eğilimi ve girişimcilerin girişimcilik özelliklerinin yetkinliğinin geliştirilmesinde ve iş performansının iyileştirilmesi üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır.
Newman vd., 2019	Hakemli dergileri belirlemek için Science Web ve Google Akademik ve ilgili veri tabanları	Öz-yetkinliği ile ilgili önceki çalışmalarını sistematik bir incelemesini gerçekleştirmek.	Girişimcilik Öz-Yetkinliği	Literatür analizi	Literatür taramasında literatürdeki temel boşluklar tespit edilmiş ve alanın ampirik ve teorik ilerlemesi için fırsatları vurgulayan gelecekteki araştırmalar için bir gündem sunulmuştur..
Tekin vd., 2019	Selçuk Üniversitesi İBBF ve Mühendislik Fakülteleri, örneklem 415 öğrenci	Girişimcilik yetkinlikleri ölçeği geliştirmek.	Öğrenci girişimciliği, girişimcilik yetkinlikleri	Anket	Geliştirilen ölçeğin üniversite öğrencilerinin girişimcilik yetkinliklerinin ölçülmesinde kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 2.9. Girişimcilik Yetkinliği ve Öz-Yetkinliği İle İlgili Araştırmalar (devamı)

Yazar	Evren/Örneklem	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Tağraf ve Halis, 2008	Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu'nda girişimcilik dersi alan ve almayan öğrenciler	Girişimcilik eğitiminin girişimcilik yetkinliklerini desteklediği ve girişimcilik hislerini olumlu etkilediği varsayımıyla, girişimcilik dersi alan öğrenciler ile girişimcilik dersi almamış öğrencilerin girişimsel öz yetkinlik algıları arasında bir farklılık olup olmadığını araştırmak.	Girişimcilik eğitimi, öğrenci girişimciliği, girişimcilik öz-yetkinliği	Anket	Girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin, girişimcilik eğitimi almayan öğrencilere göre girişimcilik öz-yetkinliği açısından bir fark oluşmamıştır. Girişimcilik eğitiminin, girişimcilik öz yetkinliğin farkına varılması açısından farklılık yaratmasa da, “Vangelis Souitaris, Stefania Zerbini and Andreas Al-Laham” (Souitaris vd., 2006)’un çalışmalarında olduğu gibi öğrencilerin girişimcilik eğitimini konusundaki tutumlarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Verilen girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimciliğe bakış açılarını olumlu etkilediği söylenebilir. Ancak, öğrencilerde algı düzeyinde girişimcilik düşüncesi oluşmasına karşın, girişimcilik özellikleri yansıtan tutumların oluşmadığı görülmektedir. Dolayısıyla girişimcilik eğitiminden beklenti, girişimcilik özelliği olarak öğrenciye yansımamıştır.
Erol ve Avcı-Temizer, 2016	Ankara ilinde bulunan üniversitelerin çeşitli lisans bölümlerinin birinci sınıfında öğrenim gören 628 öğrenci	Üniversite öğrencilerinin genel öz yeterlik algılarını “cinsiyet”, “yerleşim yeri”, “algılanan anne tutumu”, “algılanan baba tutumu” ve “lise eğitimi ve yaşantısı yeterlik algısı” değişkenlerine göre incelemek.	Öğrenci girişimciliği, girişimcilik öz-yetkinliği	Anket	Üniversite öğrencilerinin genel öz yeterlik algılarının “yaşamın çoğununun geçirildiği yerleşim yeri”, “algılanan anne tutumu”, “algılanan baba tutumu” ve “lise eğitimi ve yaşantısı yeterlik algısı” açısından anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği; cinsiyet değişkenine göre ise anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür
Yener ve Salur, 2017	Litratur taraması	Girişimsel öz-yetkinlik algısının tüm boyutlarıyla Türkçe alanyazında anlaşılmasını sağlamak.	Girişimcilik davranışı ve girişimcilik öz-yetkinlik algısı	Litratur taraması	Anket vb. yöntemlerle saha çalışması bulunmaması ve Türk toplum yapısına uygun girişimcilik öz-yetkinliği ölçeği sunamamış olması araştırmanın eksikliği olarak kabul edilmekte ve bu durum ileride yapılacak çalışmalar için de araştırmacılara vazife doğurmaktadır. Hem girişimcilik öz-yetkinlik algısının Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması, hem de girişimsel öz-yetkinlik davranışının Türk sosyokültürel bağlamında tanımlanması araştırmacılara gelecek çalışmalar için çalışma alanları doğurmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİLİK KAVRAMI VE GİRİŞİMCİLİK

Başarılı girişimci kişiliğinin belirlenmesi, hem kişinin girişimci yetkinlik özelliklerine, hem de kişinin girişimciliğe uygunluğu sorusuna, diğer deyişle kişilik özelliklerine bağlıdır (Rathgens, 2012: 21). Girişimcilik özelliklerini etkileyen önemli faktörlerden biri doğuştan gelen ve sonradan edinilen kişilik özellikleridir. Kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliğini, diğer bir ifadeyle bilgi, deneyim, tutum ve niyet üzerindeki etkisi bu araştırmanın inceleme konusudur.

Çalışmanın bu bölümünde kişilik kavramı, girişimci kişilik yapısının bilimsel olarak incelenmesi, girişimciliğin iş kurma sürecinde kişilik özelliğinin önemi, girişimci kişilik özelliğinin belirlenmesinde Büyük Beş Modeli ve tarihsel gelişimi, Büyük Beş Modeli'nin boyutları ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

3.1. Kişilik Kavramı

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanı anlamaya ve sınıflandırmaya yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Günümüze kadar yapılan çalışmalarda Latince “persona” kelimesinden gelen “kişilik” kavramı, kişinin belirgin özelliklerinin olması, kişinin kendine özgü bir farklılığın olması durumu, diğer bir ifadeyle kişinin "kendine özgü"lüklerinin bir bileşimi olarak tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde (TDK) “kişilik” kelimesi, “*bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerin bütünü, şahsiyet*” olarak tanımlanmaktadır. Bazı araştırmacılar, kişilik kavramını, kişiye özgü ve kalıcı özellikler olarak tanımlarken aynı zamanda genetik olarak gelen huy ve sonradan elde edilmiş karakterin birleşiminden oluştuğunu ifade etmişlerdir (Akiskal vd., 1983; Mc Adams, 1997, Norman, 1963). Cüceloğlu'ya göre (1991: 404) kişilik, kişinin iç ve dış çevresiyle kurduğu, başka kişilerden ayırt edici tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir. Davranış bilimcilerine göre kişilik, bireyin zihinsel, fiziksel ve ruhsal farklılıklarının davranış biçimlerine ve yaşam tarzına yansımasıdır (Worthman, 1998, 345). Psikoloji biliminde ise her kuram, farklı bakış açılarıyla kişiliği tanımlamaya çalışmıştır (Hogan, 2007; Keller, 2016; Somer, 1998; Tatlılıoğlu, 2014). Howard ve Howard (2008: 123) çalışmalarında, her bir kişilik özelliğinin kendi aralarındaki etkileşimi ve birbirini tamamlaması nedeniyle bir durum bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini

belirtmişlerdir. Ayrıca kişiliğin belirlenmesinde dış faktörden çok genetiğin daha etkili olduğunu ifade etmişlerdir (Howard ve Howard, 2008: 123). Kişilik özelliği çoğu insan için göz ile görülen, diğer deyişle kişinin belirli durumlardaki davranış biçimini ifade edebilir, ancak “kişilik” çok daha derine inen bir kavramdır. Psikoloji bilimi, kişilerin belirli durumlarda davranışını etkileyen her bir bireyin içinde bulunan bir kişilik yapısı olarak görmektedir (Chell, 2008: 82). Bu davranış ikiye ayrılmaktadır. İlk davranış, bilinçli ya da planlı davranıştır. Bu davranış tipi, kimi zaman karar verme durumlarında kullanılmaktadır. Tiggelaar (2010: 14) “ne olacağı öncesinden düşünülür” şeklinde açıklamaktadır. Ancak bazı durumlarda davranışımızı bilinçli olarak kontrol etmeyiz, geçmişteki yaşananlar ya da deneyimler bizi otomatik olarak davranışlarımızın tekrarlanmasını sağlar (Tiggelaar 2010: 13). Bilinçli olmayan bu davranış, davranışlarımızın % 95’ini oluşturmaktadır, her insanın içinde olan ve kimine göre bir “alışkanlık” olarak algılanır. Bu nedenle bir bütün olarak birden çok faktör dikkate alınmalıdır ki, kişiliğin belirlenmesi mümkün hale gelsin.

3.2. Girişimci Kişilik Yapısının Bilimsel Olarak İncelenmesi

Çok sayıda araştırma, psikolojik değişkenler ve diğer kişisel faktörler hem girişimcilik eğilimlerini hem de girişimcilik eylemlerini etkilediğini göstermiştir (Müller, 2003: Minniti vd, 2006; Raab ve Neuner, 2008). Konunun önemiyle ilgili bir anlaşmaya varılsa da, girişimci kişiliğin tanımı ve ilgili özellikleri konusunda fikir birliği bulunmamaktadır (Schenk, 1999: 45). Bu durum, bir yandan girişimcilik biliminin disiplinlerarası olmasından ve diğer taraftan gizli yapının kişiliğinin doğasında olan gizli yapı ile açıklanmaktadır (Braukmann vd., 2008: 2).

Girişimci kişilik özelliklerinin araştırılması, girişimcilik bilimi çerçevesinde uzun yıllar boyunca önemli bir konu olarak ele alınmış olup, kökleri Schumpeter’e (1934) dayanmaktadır. 1960’lı yıllarda konunun bilimsel olarak araştırılmaya başlanmıştır. Girişimci kişilik özelliklerinin ampirik diğer deyişle deneye dayalı olarak belirlenmesi McClelland’ın (1965) çalışmalarına dayanmaktadır. McClelland çalışmalarında girişimciyi girişimci olmayandan ayıran 5 özellik tespit etmiştir. Bunlar; Başarı ihtiyacı (need of achievement), risk eğilimi, kontrol ihtiyacı (internal locus of control), belirsizlik toleransı ve bağımsızlık ihtiyacıdır. McClelland’ın

özellik profili modeli, ABD’de öğrencilerin başarı ihtiyacını arttırmak için düzenlenen yarışmalar kapsamında okul öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Sonraki çalışmalar McClelland’in kişilik özelliklerini belirleme modelinin sadece girişimcilerin değil yüksek başarı gösteren herkes ile ilişkilendirildiğini göstermiştir. Bu nedenle McClelland’in girişimci kişilik konsepti, girişimci ve girişimci olmayan kişilerin özelliklerinin ayırtdilmesinde uygun bir enstrüman olmadığı dile getirilmektedir (Saßmannshausen, 2008: 7). McClelland’in yaklaşımı, araştırmacılar tarafından metodik açıdan eleştirilmesine rağmen girişimci kişilik özelliklerinin belirlenmesinde bilimsel tartışmalarda öncü bir karaktere sahiptir.

Girişimci kişiliklerini diğer gruplardan ayırdığı ileri sürülen diğer bir model, Müller’in (2007) 5 özellik sunan bir yapısıdır. Müller (2005, 2007) girişimci kişilerinin 5 özelliğini ortaya çıkarmıştır. Müller’e göre (1) *performans motivasyonu*, girişimci kişiliğinin temel bir özelliği olup, kendi yeteneklerini kanıtlayan görevlerle yüzleşme ve kendine meydana okuma konusunda açık bir istekliliği ifade etmektedir. Buna göre, başarı güdüsü yüksek olan insanlar daha çok içsel motive olurlar; görevin karşılığında verilen ödülünden dolayı değil, görevin kendisinden dolayı davranışa iten motiftir (Müller, 2007: 3). Müller’in ileri sürdüğü diğer özellik ise, (2) *kontrol ihtiyacı*, yüksek derecede iç kontrole sahip olan insanlarda bulunur ve öz-yetkinlik inançlarıyla karakterize edilirler. Bu tarz insanlar, başarılarını ve başarısızlıklarını daha çok dayanıklılık ve beceriler gibi iç faktörlere ve daha az şans ve iş koşulları gibi çevresel faktörlere bağlarlar (Müller, 2007: 3). Bu yaklaşım nedensel ilişkilendirme kuramına dayanmaktadır. Müller’e göre (3) *duygusal denge*, başarısızlıkların sindirilmesinde ve dolayısıyla duygusal dayanıklılığa ve hayal kırıklığı toleransına neden olmaktadır. Bu özellik, insanların olumsuz olaylarla karşı karşıya kaldıklarında duygusal tepkilerini ve yoğunluğunu tanımlar (Müller, 2007: 4). Diğer girişimci kişilik özelliği ise, (4) *belirsizlik toleransı*, insanların çalışma hayatlarında az düzenlenmiş, diğer deyişle yapılandırılmamış durumlarla başarılı şekilde başa çıkabilme düzeyini ifade etmektedir. (5) *Risk eğilimi*, risk alma düzeyini ifade etmektedir. Girişimcilik faaliyetleri için riski hesaplanabilir orta düzeyli risk eğilimi önerilmektedir (Müller, 2007: 5). Girişimcinin bu birincil özelliklerini belirlemek için Müller (2007) girişimci kişilik potansiyelini belirleme anket formunu (Fragebogen zur Diagnostik unternehmerischer Persönlichkeitspotenziale / F-DUP) geliştirmiştir. Bu anket formu almanca konuşulan ülkelerde güvenilirliği ve geçerliliği

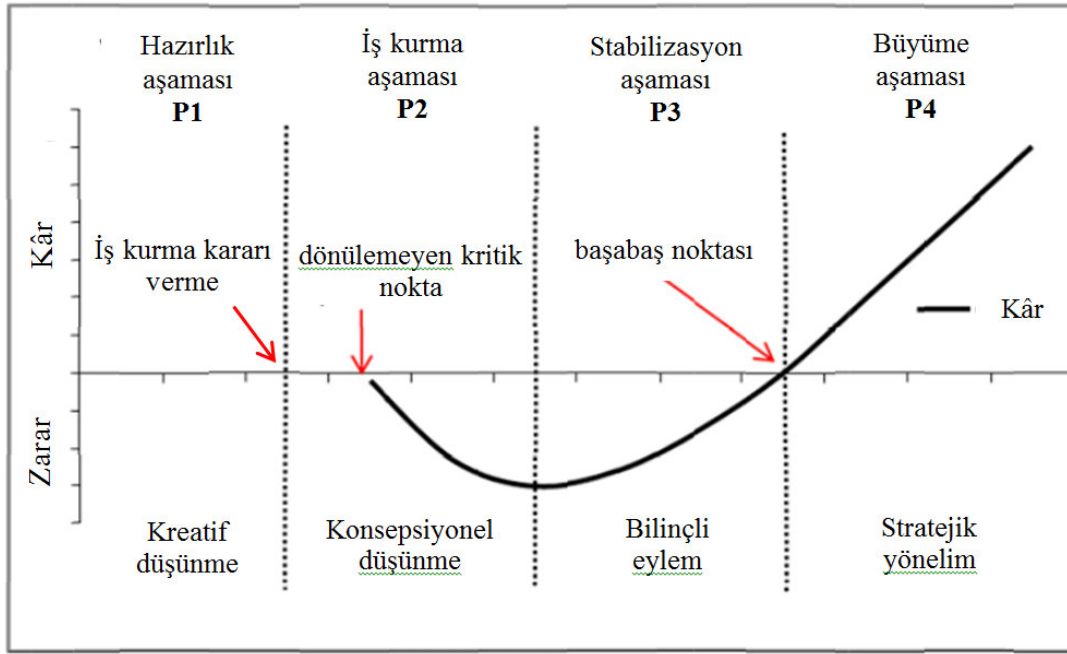
konusunda olumlu sonuçlar verirken, diğer ülkelerde test edilen uluslararası araştırma sonuçlarına göre orta düzeyde memnun edici sonuçlar alınmıştır (Müller, 2007). Özellikle başarı ve kontrol ihtiyacı boyutlarında girişimci olan ve girişimci olmayan kişiler, ayırtedilmesinde Almanca konuşulan ülkelerde yapılan araştırmalarda geçerli ve güvenilir sonuçlar vermiştir. Bu nedenle söz konusu ölçme aracı daha çok Almanya, Avusturya ve Hollanda için geçerli bir durum olduğu söylenebilir.

Kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik ilk sözcüksel-trait kuramı temelli çalışma 1936 yılında Allport ve Odbert tarafından yapılmıştır (Deniz ve Erciş, 2008: 303). Girişimci kişilik özellikleri ile ilgili, bireyin bir girişimde bulunması ve başarılı olmasında etkili olan değişkenlerden biri olarak birçok araştırmacı tarafından kabul görülmektedir (Collins, Hanges ve Locke, 2004: 96; Baum ve Locke, 2004: 587). Diğer deyişle, bu özellikleri taşıyan kişilerin, girişimcilik faaliyetlerinde daha başarılı olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda girişimcinin sahip olduğu kişilik özellikleri arasında çok sayıda özellik sayılmaktadır. Bunlar; sorumluluk/öz-denetim, dışa dönüklük/içe dönüklük, geçimlilik/ uyumluluk/ uzlaşabilirlik/ yumuşak başlılık/ hırçınlık, duygusal denge, yeni deneyimlere açıklık (Goldberg, 1992). Girişimci kişilik özelliğinin belirlenmesinde Büyük Beş Modelinin kullanılması ile ilgili mevcut çalışmanın 3.5. başlığı altında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

3.3. Girişimcilik Süreci ve Girişimci Kişilik Özellikleri

Her girişim farklıdır, ancak girişimcilik sürecinin aşamaları her bir girişimcilik faaliyetinde benzerlik göstermektedir. Literatüre bakıldığında girişimciliğin farklı aşamalarını yansıtan girişimcilik süreci modelleri geliştirildiği görülmektedir (Schick, 2007: 127). Bu modeller yaşam seyri süreçlerine benzerler. Bu modellerden en çok benimsenen girişimcilik süreci modeli açıklanmaya çalışılacaktır. Rathgens'in (2012: 30) tarif ettiği girişimci süreci, dört aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; Hazırlık aşaması, iş kurma aşaması, dengelenme aşaması, stabilizasyon ve büyüme aşamasıdır.

Grafik 3.1. Girişimcilik Süreci

Kaynak: Rathgens (2012: 30) ve Schabels'den (2016: 28) yararlanılarak oluşturulmuştur.

Grafik 3.1.'de görüldüğü gibi "girişimcilik süreci" yinelemeli bir süreci oluşturmaktadır (Zimmermann, 2014: 49). Yenileme süreci, sürecin oturmuş işletmelerde dahi zaman zaman yenilendiği anlamına gelmektedir. İşletmeler inovasyonlar ile yaşamlarını sürdürürler ve bu inovasyonlar bu süreci baştan başlatırlar. Dolayısıyla süreç, doğrusal veya kronolojik olarak gelişmez (Bahve, 1994: 238). Grafik 3.1.'de görüldüğü gibi girişimcilik sürecinin ilk aşaması "hazırlık aşaması"dır. Girişimci iş fikrini bu aşamada planlamakta ve bu nedenle girişimcilik sürecinin en önemli aşamalarındandır (Hering vd., 2005: 14). Bu aşamada girişimci aday önce iş fikrini geliştirir ve girişimci olma niyetini değerlendirir. Daha sonra ilk genel yönelimin ardından "iş kurma kararı" verir. Karar verme aşamasında girişimci aday "düşünülen ürüne (mal veya hizmete) piyasada ihtiyaç var mıdır?", "ürün rekabet edilebilir mi?" gibi kritik sorulara cevap arar. Bu nedenle kişilik özelliklerinin bu aşamada etkisi oldukça yüksektir. Bu aşamada önemli rol oynayan temel özellikler, inovasyon becerisi ve başarı motivasyonu olarak ifade edilmektedir. Inovasyon becerisi girişimcinin kreatif olmasıyla açıklanmaktadır (Rathgens 2012: 30). Hazırlık aşaması Seed-aşaması olarak da anılmaktadır. Çünkü bu aşamada iş fikrinin tohumu atılmaktadır. Hazırlık aşamasının en önemli temel taşı, iş fikrinin geliştirilmesidir. Başarı motivasyonu yüksek olan kişilerin bu aşamada önemli bir avantaja sahiptirler. Bu tarz insanlar, iş fikirlerine güvenirlere ve iç motivasyonları

yüksektir. Yüksek iç motivasyonu, kişileri girişimciliğe iten faktörler altında incelenmektedir. İş fikri oluştuktan sonra, bu aşamada piyasa araştırmaları gerçekleştirme ve finans kaynaklara ulaşma çabaları gösterilir (Klandt, 2006: 53). Ayrıca işletmenin hukuki statüsü, yer seçimi, organizasyonun yapısı gibi konularda önemli kararlar verilir ve sonunda iş planları aracılığıyla iş modeli oluşturulur. Bu iş modelleri üzerinden başarılı bir start-up oluşabileceğine bakılır. Bu aşamadan sonra iş kurma aşamasına geçilir.

İş kurma aşaması “start-up” olarak da ifade edilir. İş kurma süreci genellikle belirsiz bir çevrede gerçekleşir. Bu nedenle bu aşamada stres ve belirsizlikle karakterize edilir. İş kurma aşamasında bürokratik işlemler, formel akışlar ve ilişki ağları, diğer deyişle destek kuruluşları, müşteriler, ortaklar, tedarikçiler ve diğerlerine temaslarının oluşturulması önemli faaliyetlerdendir (Korunka vd., 2011: 1026). Bu aşamada nevroitiklik faktörü önem kazanıyor. Düşük nevroitiklik düzeyi girişimcinin yararına olacaktır (Caliendo vd., 2014: 790). Girişimcinin bu aşamada konseptsiyonel düşünme becerisi start-up’ın başarısında etkili olacaktır. Bu beceri özellikle iş planlı oluşturulurken gereklidir. Potansiyel finans kaynağı sağlayıcılarını ikna etmeleri gerekir. Ayrıca iş fikrinin hayata geçirmesinde birçok faktörle ilgilenirken bir sonraki aşamayı planlamalı ve neler yapması gerekenleri bilmelidir. İş kurma aşamasında girişimcinin kişilik özellikleri önem arz ediyor, çünkü verilecek olan kararlar uzun vadeli başarısını veya başarısızlığını belirlemektedir (Rathgens, 2012: 31). Öyle ki dönülemeyen kritik nokta bu aşamada bulunur ve girişimcinin bu noktaya kadar iş fikrinin hayata geçirilmesinden emin olması gerekmektedir. Tam bu nokta girişimcinin risk alma düzeyi, öz-denetim ve kontrol ihtiyacı faktörleri, girişimciliğe atılacak adıma ilişkin verilecek kararlarda yardımcı olacaktır. Bu noktadan sonra kayıplar oluşmadan hazırlık aşamasına dönmek mümkün olmayacaktır (Schick, 2007: 128). İş kurma aşaması ve stabilizasyon aşamasının ortasında satışlar gerçekleşir. Ancak bu satışlar yeteri kadar ciro üretmezler. Stabilizasyon aşamasında girişimciler ikna becerisine sahip olmalıdırlar. Bu aşama ürünün piyasaya sunulması ile karakterize edilir. Pazarlama modelinin oluşturulmasına girişimci kreatif becerilerini kullanmalıdır. Bu bağlamda kreatiflik, deneyimlere açıklık ile örtüşmektedir. Her girişimin olumlu yürümeyeceğinden, hayal kırıklığı neden olan bezginlik ve yılgınlık gibi durumlar ile karşı karşıya kalabilmektedir. Öyle ki müşteri alacaklarını tahsil edememe gibi belirsizlikler

dikkate alınmalıdır (Rathens, 2012: 32). Satışlardan elde edilen gelirler, maliyetleri karşıladığı an, girişimci başabaş noktasına ulaşmış olacaktır. Bu noktadan itibaren girişimci büyüme aşamasına geçmiş olur. Bu aşamada gelirler, maliyet kaleminden fazla olduğundan kâra geçmiş olacaktır. Bu aşamada üretim ve dağıtım sistemleri geliştirilir. Büyüme aşamasında girişimcinin stratejisine bağlı olması hayati bir konu olup kapsamlı düşünme becerisi gerektirir. Büyüme aşaması, girişimcilik sürecinin son aşamasıdır. Girişimcilik sürecinin merkezinde girişimcinin kendisi bulunmaktadır. Nitekim girişimcinin iş fikriyle süreç başlar ve yönetici rolüyle yönetim becerileri sayesinde iş fikrini hayata geçirir (Pott ve Pott, 2012: 29). Bu nedenle girişimcilik süreci ile girişimcinin karakter özelliği arasında sıkı bir bağı bulunmaktadır (Welter vd., 2003: 17). Büyüme aşamasını doyum ve gerileme aşamaları takip eder.

Girişimcinin çevresindeki dinamik ve gelişen çevre koşulları, girişimcilik sürecinin bir öğrenme süreci olarak anlaşılması gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Çevre koşullarının istikrarı ve kişiliğe etkisi yukarıda açıklanmıştır. Aşama geçişleri deneyimsiz girişimciler için zorlayıcı olabilmektedir. Bu nedenle girişimin hangi aşamada olduğunu ve girişimciden hangi rolün ve görevlerinin beklendiği ve aşamaya ilişkin gerekliliklerin netlik kazanması girişimciye yardımcı olacaktır. Girişimcilik araştırmaları, 3 ila 4 yıl hayatta kalmayı başaran şirketlerin uzun süreli hayatta kalma ihtimalini arttırdığını göstermiştir. Uzun vadeli başarı ise şirketin 8 yıldan daha fazla süre ile belirlenmektedir (Korunka vd., 2011: 1027).

3.4. Girişimciliğin Hazırlık ve İş Kurma Sürecinde Kişilik Özelliğinin Önemi

Başarılı girişimci kişiliğinin belirlenmesi, hem kişinin girişimci yetkinlik özelliklerine, hem de kişinin girişimciliğe karakteristik uygunluğu sorusuna, diğer deyişle kişilik özelliklerine bağlıdır (Rathgens, 2012: 21).

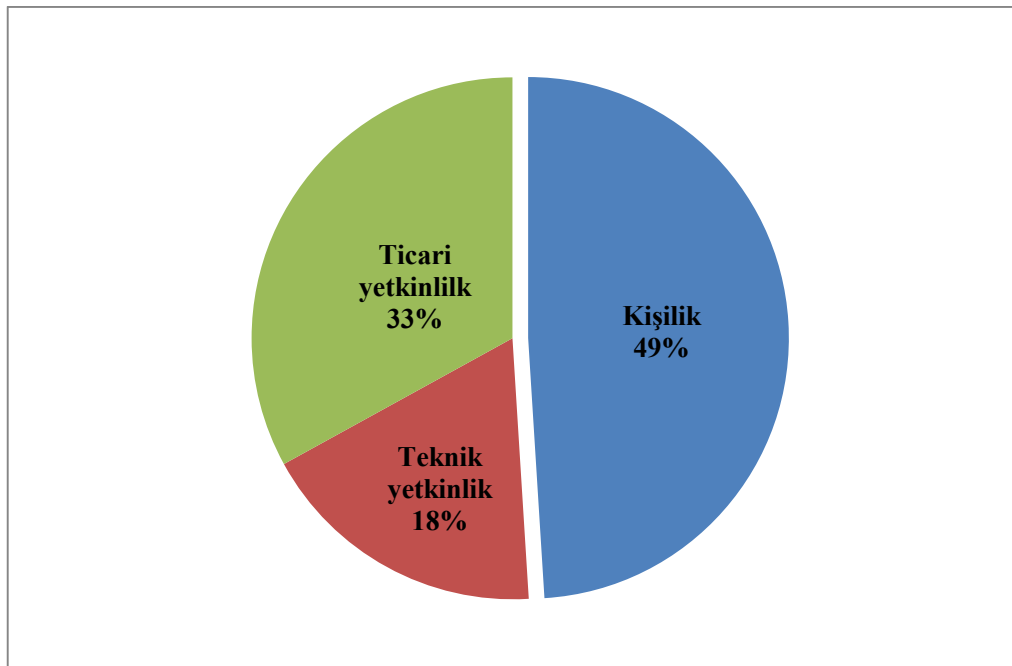
Kişinin iş kurma başarısı birçok faktöre bağlıdır: Fikir, planlama, finans stratejisi, çevre faktörleri, pazardaki ihtiyaçlar ve diğerler faktörler. Girişimcilik bilimi girişimcilik niyetinin geliştirilmesi konusunda 3 temel yaklaşım üzerinde durmaktadır, bunlar, “kişisel, organizasyonel ve çevresel” yaklaşımlardır (Cevallos, 2011: 18). Kişisel yaklaşımında girişimcinin eylem ve kararlı ele alınırken,

organizasyonel yaklaşımında, organizasyonun ve onun yönetiminin kendine has özelliklerine odaklanılır. Üçüncü yaklaşımda ise, makroekonomik faktörlerle ilgilidir.

Kişisel faktörlerin belirlenmesinde, Büyük Beş bağlamında da ilişkilendirilen Trait yaklaşımına önem atfedilmektedir. Girişimcilik bilimi açısından, bunun temel unsurları, girişimcinin tarzı, yönetimin tarzı ve girişimci kişiliğinin analizidir (Cevallor, 2011: 18).

Schenk'in (1999) girişimcinin başarısını öncesinden belirlemek amacıyla uzman görüşlere başvurarak gerçekleştirdiği araştırma sonucuna göre, girişimci kişiliğinin % 21,1, sermayenin % 15,1, kar durumun % 14,7 ve piyasa durumun % 10,9 oranında etkili olduğunu göstermiştir. Schenk'in (1999) girişimci başarısını doğrudan etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerine yaptığı diğer bir çalışmasında, girişimcilik başarısına etkisinde ilk sırada girişimci kişilik özelliği olduğunu göstermiştir. Teknik yetkinlik ve ticari yetkinlik diğer belirleyici faktör olarak tespit edilmiştir (Cevallos, 2011: 21).

Grafik 3.2. Girişimcilikte İş Kurma Sürecinde Kişiliğin Önemi

Kaynak: Cevallos, 2011: 22'den yararlanılarak oluşturulmuştur.

İş kuran kişinin yetenekler, becerileri, yetkinlikleri, yeterlilikleri, bilgisi ve deneyiminin yanı sıra "kişiliğinin" şirketin başarısı üzerinde çok temel bir etkiye sahiptir. Grafik 3.2. iş kurma süreçlerinde kişilik özelliklerinin % 49, ticari

yetkinliklerinin % 33 ve teknik yetkinliklerinin % 18 etkili olduğunu, diğer bir ifadeyle kişilik özelliğinin önemini göstermektedir. Özellikle hazırlık ve iş kurma aşamalarında kişinin kişilik özellikleri, şirketin uzun vadeli ve sürdürülebilirliği bakımından temel başarı faktörü olarak değerlendirilmektedir. Şirketin geliştirme aşamasında kişilik özelliklerinin şirket başarısına olan etkisi, iş kurma aşamasına göre azalmaktadır (Rathgens, 2012: 24). Şirketin yaşam süresi arttıkça, girişimcinin dengelenen ve güvenliği artan çevre faktörlerine o doğrultuda tepki vermektedir.

3.5. Girişimci Kişilik Özelliğinin Belirlenmesinde Büyük Beş Modeli ve Tarihsel Gelişimi

Literatüre bakıldığında, Büyük Beş Kuramı ile ilgili bir karmaşanın hâkim olduğu görülmektedir. Özellikle Türkçe kaynaklarda bütüncül, ayrıntılı ve anlaşılabilir bir dil ile açıklanmış bilgi kümesinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Öyle ki, “Beş Faktör Envanteri uygulanmıştır” denilmekte, ancak hangi ölçeği, bu ölçeğinin kullanma nedeni ve ölçeğin özellikleri ile ilgili bilgiler verilmemektedir. Bu nedenle çalışmaların orijinal kaynaklarına ulaşarak bilgiler derlenmeye ve bütüncül bir bakış açısıyla anlaşılır bir dilde Büyük Beş Modeli, diğer adıyla Beş Faktör Modeli ve ölçekleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Kavram karışıklığına sebebiyet vermemek amacıyla, literatürde girişimci kişilik özellikleri için kullanılan “Büyük Beş Modeli”nin eş anlamlı terimleri şimdiden yer vermek yerinde olacaktır: Büyük Beş Modeli [The Big Five Model (B5M), The Five Factor Model (FFM), OCEAN (Openness, Conscientiousness, Extraversion, Agreeableness, Neuroticism)]. Büyük Beş, bir model, kuram, teori veya yaklaşım olarak da ifade edilmektedir.

Girişimcilik konusunda yapılan çalışmalarda, girişimci olma eğilimi gösteren kişilerin ve başarı gösteren girişimcilerin birtakım ortak özelliklerinin olabileceği vurgulanmıştır (Doğaner, 2006; Keller, 2016; Luecke, 2008; Marangoz, 2013; Soyşekerci, 2011). Literatürde girişimcilerin kişilik özellikleri için çok farklı ifadeler kullanılmış olsa da, yaygın olarak kabul görmüş bazı kavramlarla ifade edildiği görülmektedir. Bu özellikler; özgüven, kendi kendini motive edebilme, içsel kontrole yoğunlaşabilme, risk üstlenme, faaliyet merkezli olma, yeniliklere açık, sorumluluk üstlenebilme, kreatif olma, başarı güdüsü, dışa dönük, belirsizliğe karşı hoşgörülü,

sezgileri güçlü, insan ilişkileri güçlü, liderlik özelliğine sahip, enerjik, iletişim becerileri güçlü, dinamik, kararlı, tutkulu, sabırlı, çalışkan, engellere karşı dirençli, esnek, vizyon sahibi, büyüme tutkusuna sahip ve başarısızlık karşısında vazgeçmeme olmak genel olarak sıralanabilir.

Başarılı girişimcilerin kişilik özelliklerini ele alan çalışmaların kimisinde “sözcüksel yaklaşımı” (trait kuramı), kimisinde “davranış yaklaşımı” ve kimisinde “demografik-sosyal yaklaşımı” benimsendiği görülmektedir. Birçok araştırmacı başarı vaat eden kişilik özellikleri bulunması ve analiz edilmesi için çaba göstermiştir. Bu araştırmaların kimisinde yeni kişilik özellikleri ortaya atılırken, kimisinde bilinen kişilik özellikleri tekrarlanmıştır.

Kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik ilk sözcüksel-trait kuramı temelli çalışma 1936 yılında Allport ve Odbert tarafından yapılmıştır (Deniz ve Erciş, 2008: 303). Girişimci kişilik özellikleri ile ilgili, bireyin bir girişimde bulunması ve başarılı olmasında etkili olan değişkenlerden biri olarak birçok araştırmacı tarafından kabul görülmektedir (Collins, Hanges ve Locke, 2004: 96; Baum ve Locke, 2004: 587). Diğer deyişle, bu özellikleri taşıyan kişilerin, girişimcilik faaliyetlerinde daha başarılı olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda girişimcinin sahip olduğu kişilik özellikleri arasında çok sayıda özellik sayılmaktadır. Bunlar; sorumluluk/öz-denetim, dışa dönüklük/içe dönüklük, geçimlilik/ uyumluluk/ uzlaşabilirlik/ yumuşak başlılık/ hırçınlık, duygusal denge, yeni deneyimlere açıklık (Goldberg, 1992), başarı ihtiyacı (McClelland, 1961), kontrol ihtiyacı (Rotter, 1966), risk alma düzeyi (Begley ve Boyd, 1987), belirsizlik toleransı (Budner, 1962), inovasyon becerisi (Schumpeter, 1934), özerklik ihtiyacı (Cromie, 2000), öz-yetkinlik (Bandura, 1977) , A tipi kişiliği (Begley, 1995) gibi özellikler sıralanmaktadır.

Gartner (1989) çalışmasında sözcüksel-trait yaklaşımının girişimciyi tarif edilmesinde yeterli olmadığını ileri sürmüştür. Çünkü bilinen kişilik özelliklerinin girişimci olmayan kişilerde de bulunabileceğini ifade etmektedir. Gartner’e göre (1989) girişimcilik bilimi, girişimcinin kim olduğundan ziyade girişimcinin neler yaptığı üzerinde durulması gerektiğini ifade etmektedir. Hatta Gedeon (2010: 23) karakter yaklaşımının tamamen çöktüğünü savunmaktadır. Jenks (1950) ve Kilby (1971) de sözcüksel-trait yaklaşımını eleştirmekte ve girişimcilik biliminin,

girişimcinin davranışları ve eylemleri üzerinde araştırmaların yapılmasının daha uygun olacağını belirtmişlerdir (Gartner, 1989: 58).

Davranış biliminde konuyla ilgili araştırmalar, girişimcileri bazı somut davranışlar ile ilişkilendirilmektedir. Bu davranışlar; stratejik planlama (Becherer ve Maurer, 1999), proaktif davranma (Maurer, 1999), liderlik (Bird und Schjoedt, 2009), iletişim, davranış rolleri (Mintzberg, 1973), yaratıcılık (Bird und Schjoedt, 2009), fırsatları keşfetme (Fiet, 2000)'dir. Doksanlı yılların sonuna kadar ortaya atılan birçok davranış biçimi nedeniyle, tek bir girişimcinin varlığından ziyade farklı girişimci tiplerinin bulunabileceği ifade edilmekte ve dolayısıyla özellik-trait yaklaşımı günümüzde tekrardan benimsenmeye başlanmıştır (Becherer ve Maurer, 1999: 28).

Ayrıca, Max Weber'e dayanan demografik-sosyolojik yaklaşımı gibi diğer yaklaşımlar da, girişimciyi anlamaya yönelik zaman zaman benimsendiği görülmektedir. Bu yaklaşım, girişimciyi değiştirilmesi zor kişilik özellikleri ile karakterize etmektedir. Kişilik özellikleri, yaşam boyunca sosyalleşme yoluyla edinileceğini ileri sürmektedir. "Sosyal çevre" demografik-sosyal yaklaşımın merkezini oluşturmaktadır (Kailer ve Weiß, 2014, s. 22). Çevresel faktörler olarak da bilinen sosyo-ekonomik kültürel faktörler, aile, sosyal yapı, sosyo-ekonomik durum ile coğrafi ve fiziki faktörler olmak üzere dört boyutta incelenebilir (Çelebi ve Uğurlu, 2014: 539-540).

Sözcüksel yaklaşımı (trait kuramı) kapsamında kişiliği temsil eden, özelliklerin neler olduklarına dair yapılan çalışmaların temelini faktör analizleri (Allport; 1937; Cattell, 1946, 1956; Stern; 1911; Eysenck, 1947) oluşturmaktadır. The Big Five yaklaşımının kökleri iki farklı gelenekten gelmektedir: Gordon Allport'un (1937) ve Raymond Cattell'in (1946) pisko-sözlüksel geleneği, diğer taraftan William Stern'in (1911) ve Hans Eysenck'in (1947) kişilik araştırmalarında klinik geleneği. Pisko-sözlüksel yaklaşımına göre (psycho-lexical approach), insanlar arasındaki tüm kişilik farklılıkları kişiliği tanımlayan terimler (sıfatlar) kullanılarak tanımlanabilir. Sözlüklerde yer alan tüm Anglo-Amerikan dil tanımlayıcı terimlerinin analizleri, 35 değişkene indirgenmiş ve ardından Tupes ve Christal (1961) tarafından yapılan analizlerde beş faktöre indirgenmiştir. Sözlüksel yaklaşımın sonuçları, Almanca, İspanyolca, Macarca ve Çince gibi birçok başka dilde çoğaltılmıştır (Gerlitz ve

Schupp, 2005: 3). Diferansiyel (ayırt edici) ve klinik yaklaşımı, bireyler arasındaki istikrarlı ve tutarlı kişilik farklılıklarının büyük ölçüde genetik farklılıklardan kaynaklandığını varsaymaktadır. Başlangıçta, Eysenck sadece iki kişilik özelliği boyutundan hareket etmiştir; dışadönüklük ve nevroz. Daha sonra üçüncü boyut olarak “psikotizm” ya da “psikotiklik” boyutunu eklemiştir. McCrae ve Costa (1985), üç kişilik boyut anlayışını devralmışlar ve “psikotikliğin” yerine “açıklık” ya da “deneyimlere açıklık” boyutunu eklemiştir. Daha sonra Psiko-sözlüksel geleneğinden etkilenecek şekilde, “geçimlilik” ve “sorumluluk/öz-denetim” içerecek şekilde modeli genişletmişlerdir. Yüksek düzeydeki benzerlik nedeniyle, Büyük Beş yaklaşımı ile beş-faktörlü diferansiyel ve klinik modeli, kişilik araştırmaları içerisinde kavramsal olarak birleştirilmiştir (Gerlitz ve Schupp, 2005: 3).

Büyük Beş Modeli'nin tarihsel gelişiminde Allport ve Odbert, Cattell, Tupes ve Christal, Norman, Eysenck ve Costa ve McCrae isimli araştırmacılar, 1936 yılında başlayan kişiliğin taksonomi gelişimi konusundaki baş aktörleridir. Tablo 3.1. bu gelişimi özetlemektedir.

Tablo 3.1. Büyük Beş Modeli'nin Tarihsel Gelişimi

1936	<ul style="list-style-type: none"> Allport ve Odbert; Davranış özelliklerine ait 18.000 sözcüğü 4.500 sözcüğe indirgedi. Sözlüksel Yaklaşımın Çıkışı
1946	<ul style="list-style-type: none"> Cattell; listeyi önce 171, sonra 35, daha sonraki çalışmalarında 16 sözcüğe indirgedi. 16PF
1961	<ul style="list-style-type: none"> Tupes ve Christal; 16 kişilik özelliği içerisinde tekrar eden Beş Faktörü keşfetmiştir. İlk Big Five Modeli
1963	<ul style="list-style-type: none"> Norman Tupes ve Christal'in sonuçlarının onaylanması
1973	<ul style="list-style-type: none"> Eysenck Anket Yaklaşımı
1980	<ul style="list-style-type: none"> Costa ve McCrae FFM

Kaynak: Howard ve Howard, 2008: 16.

Tablo 3.1.'de görüldüğü gibi tarihsel gelişim sürecinde iki ana yaklaşım üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki sözcüksel yaklaşım, diğeri ise anket formu yaklaşımıdır (McCrae ve John, 1992: 176). Sözcüksel yaklaşımında Büyük Beş

Modelin temelini oluşturan sıfat sıralaması gerçekleştirilmiştir (Herzberg ve Roth, 2014: 40). Araştırmacılar çalışmalarına kişilik ile ilgili sözcükleri sözcüklerde analiz etmeye başlamışlardır. 1940'lı yıllarda Webster's New International Dictionary Gordon W. Allport ve Henry S. Odbert (1936) tarafından incelenmiş ve bir kişinin davranış özelliklerinin diğerlerinden ayırtedilebileceği düşünerek bir terimler listesi oluşturmuşlardır (Allport ve Odbert, 1936: 24). Oluşturulan listeden genel davranışlar elenmiş ve sonra kişiliği açıklamak için önce 17.953 kelimelik bir liste ortaya çıkarmışlar, daha sonra belirsizleri ve eş anlamlıları eleyerek bu listeyi 4.504 kelimeye indirgemişlerdir (Collins ve Gleaves, 1998: 531; Dunsmore, 2005: 2; Johnson, 2017: 4). Raymond B. Cattell (1946), bu listeye faktör analizi uygulamış ve 16 faktör ve 8 alt faktörden oluşan 171 kelimelik bir liste elde etmiştir (Dölarıslan, 2012: 7). Listede yer alan boyutlar şunlardır; canlılık, kurallara bağlılık, problem çözme, sıcakkanlılık, strese dayanıklılık, girişkenlik, duyarlılık, ihtiyatlılık, baskınlık, soyut düşünme, değişimlere açıklık, mükemmeliyetçilik, kendini sorgulama, kendine yeterlik, ketumluk, gerginlik. Cattell'in (1946) ortaya koyduğu 16 özellik, ampirik araştırmalar neticesinde keşfedilen kişilik özelliğinin beş faktörünü ifade eden Beş Faktör Modeli (The Five Factor Model)'in ve söyleme şekli itibarıyla "Büyük Beş-Big Five"nin temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın ardından diğer araştırmalar kişilik özelliklerinin boyutsal yapısını incelemeye başlamışlardır. Sözcüksel yaklaşımında kişilik-traitleri etkileyen dış faktörler üzerinde durulmaktadır. Bu yaklaşım genetik boyutunu içermemektedir (Clark ve Watson, 2008: 265). Bu nedenle Eysenck'in araştırmalarının çıkış noktası anket yaklaşımı olmuştur. Öyle ki 1949 yılında Fiske, Cattell'in çalışmalarındaki bulgularda hata olabileceğini ve 16 faktörün aslında, öncesinde 2 faktör model denemelerinin ardından, sonraki çalışmalarda 3 faktör ile (dışadönüklük, sorumluluk, duygusal denge, uyumluluk, yeniliklere açık olma) açıklanabileceğini ileri sürmüştür. Eysenck (1951) ise araştırmaları neticesinde, dışadönüklük-içedönüklük, duygusal denge ve uyumluluk-psikotizim boyutlarına odaklanan "üç faktörlü" kişilik modelini önermektedir. Eysenck'in bu modeli kimi zaman araştırmacılar tarafından iki faktörlü (dışa dönüklük, duygusal denge) olarak da kullanıldığı gözlemlenmektedir (Deniz ve Erciş, 2008: 303). Bu kapsamında Eysenck Personality Inventory (EPI) isimli 3 faktörlü kişilik envanterini geliştirmiştir. Eysenck'in model önerisi ile Cattell'in model önerisi aynı döneme rastlamıştır. Bu iki model yıllarca

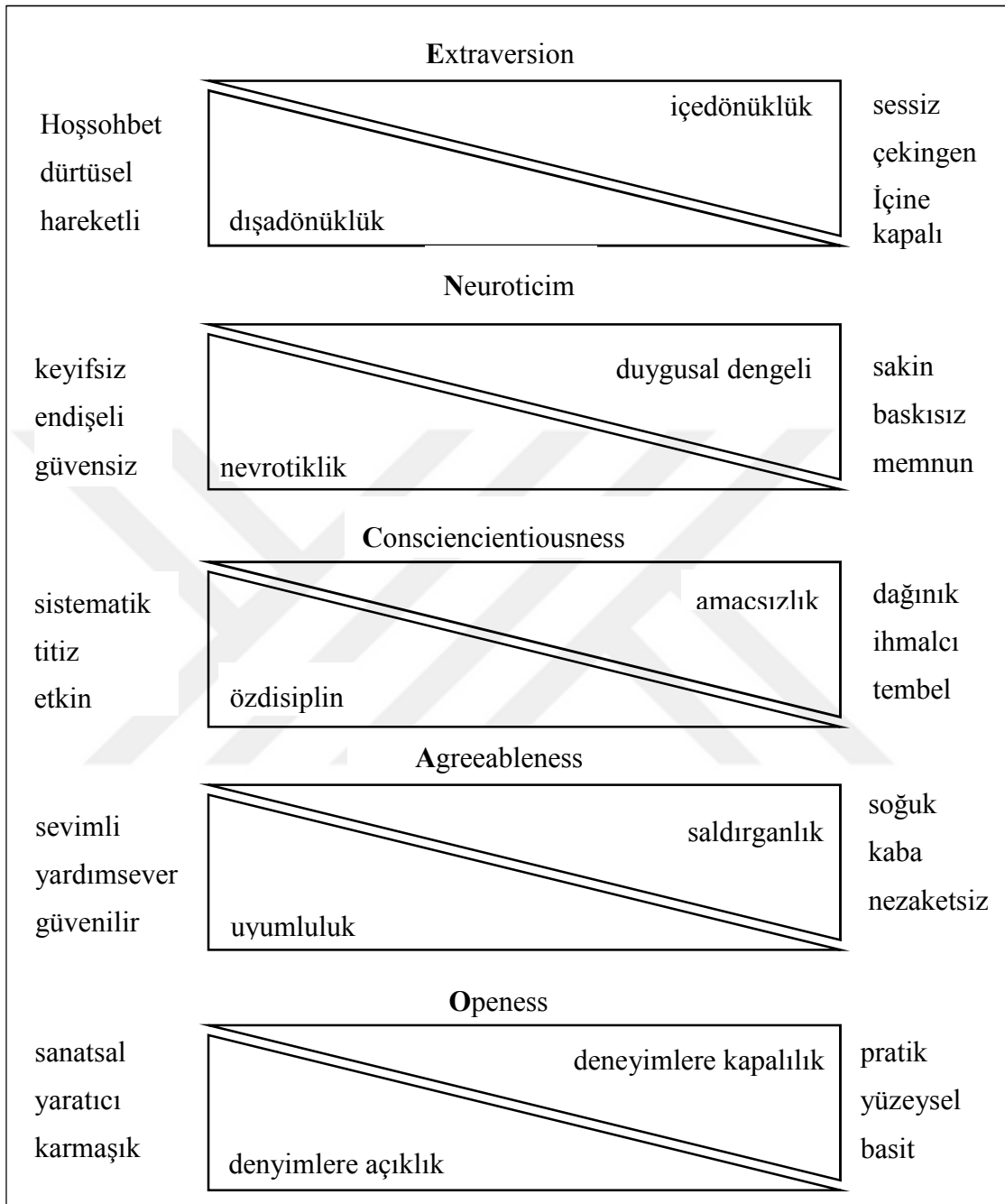
araştırmacılar tarafından tartışılmıştır (John, Naumann, Soto, 2008: 117). Daha sonra Cattell'in ve Fiske'in bulgularından yola çıkararak yapmış oldukları çalışmalar neticesinde Tupes ve Christal (1961), Beş Faktör yaklaşımını desteklemişlerdir (Atkinson vd., 2012, Dunsmore, 2005: 2). Daha sonra Costa ve McCrae Eysenck'in kişilik envanterine deneyimlere açıklık, öz denetim ve geçimlilik boyutlarını eklemiştir (Raab ve Unger, 2010: 154). Costa ve McCrae 1992 yılında NEO Personality Inventory Revised (NEO-PI-R) modelini ortaya koymuşlardır.

Büyük Beş modelinin kişilik araştırmasını düzenleme ve üretme konusundaki belgelenmiş başarısı, bugün modelin geniş bir kabul görmesine yol açmıştır (Johnson, 2017: 32). Mevcut alışma, Costa ve McCrae (1992) tarafından ortaya konulan ve kişin kişilik özelliklerini bir davranışa karşı meyilli olma olarak kavramsallaştıran yaklaşımına dayanmaktadır. Bu bağlamda farklı kişilik özellikleri, girişimcinin faaliyet ve davranışlarını kolaylaştırabilecek ya da engelleyecektir. Bu açıdan kişilik özelliklerinin girişimcilik davranışların yordayıcıları olabileceği varsayımını dile getirmek yanlış olmayacaktır. Kişiliği genel anlamda beş faktörlü bir yapının açıklayabildiği ortaya konmaktadır. Bu faktörler; “dışadönüklük”, “uyumluluk”, “nevrotiklik”, “öz disiplin” ve “deneyimlere açıklık” boyutları içermektedir.

3.6. Büyük Beş Modeli'nin Boyutları

Beş faktör kişilik envanteri, kısa ve bir o kadar ayrıntılı bir kişilik taksonomisi sunmaktadır. Her bir alt boyut dar bir özellik setinden oluşmakta olup, bireyin motivasyon, tutum, tecrübe, kişiler arası ve duygu biçimleri ile ilgili uzun süren araştırmalar neticesinde ortaya konulmuştur. Buna göre kişilik özellikleri dışadönüklük (**E**xtraversion), nevrotiklik (**N**euroticism), uyumluluk (**A**greeableness), gelişime açıklık (**O**peness to experiences) ve öz disiplin (**C**onscientiousness) olarak isimlendirilmiştir. Şekil 3.1. Büyük Beş Modeli bağlamında kişilik özelliklerini göstermektedir. Daha sonra alt başlıklarda girişimcilik ile bağlantısı açıklanmıştır.

Şekil 3.1. Büyük Beş Modeli Bağlamında Kişilik Özellikleri

Kaynak: Schlabes, 2016: 19'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.2. Büyük Beş Modeli'nin Kişilik Özellikleri

Büyük Beş Modeli'nin Boyutları	Alt boyutları
Dışadönüklük - İçedönüklük	<ul style="list-style-type: none"> - Sıcakkanlılık - Sosyallik - Baskınlık - Hareketlilik - Heyecan arama - Neşe
Uyumluluk/Yumuşak Başlılık – Kendine Odaklılık/Saldırganlık	<ul style="list-style-type: none"> - Başkalarına güven - Açıksözlülük - Yardımseverlik - Uyum - Alçakgönüllülük - Yumuşak kalplilik
Öz disiplin/Sorumluluk – Dürtüsellik/Amaçsızlık	<ul style="list-style-type: none"> - Beceriklilik duygusu - Düzen - Göreve bağlılık - Başarma güdüsü - Öz disiplin - Ayrıntılı düşünme
Duygusal denge/Durağınlık - Nevrotiklik	<ul style="list-style-type: none"> - Kaygı - Kızgınlık - Depresyon - Sosyal kaygı - Kontrolsüz davranış - Strese yenileme
Deneyime/Gelişime Açıklık – Deneyime Kapalılık/Gelenekçilik	<ul style="list-style-type: none"> - Hayalgücü - Estetik eğilim - Duygusal eğilim - Deneyime açıklık - Zihinsel merak - Açık görüş

Kaynak: Assess, Psychological Assessment Resources, 2019'dan yararlanılarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3.2.'de görüldüğü gibi her bir faktörün altı alt faktörü bulunmaktadır. Dışadönüklük – İçedönüklük faktörü, sıcakkanlılık, sosyallik, baskınlık, hareketlilik, heyecan arama ve neşe özelliklerini kapsamaktadır. Uyumluluk/ Yumuşak Başlılık – Kendine Odaklılık/ Saldırganlık faktörü, başkalarına güven, açıksözlülük, yardımseverlik, uyum, alçakgönüllülük, yumuşak kalplilik özelliklerini içermektedir. Öz disiplin/ Sorumluluk – Dürtüsellik/ Amaçsızlık faktörü, beceriklilik duygusu, düzen, göreve bağlılık, başarma güdüsü, öz disiplin ve ayrıntılı düşünme alt faktörleri kapsamaktadır. Duygusal denge/ Durağınlık – Nevrotiklik faktörü, kaygı,

kızgınlık, depresyon, sosyal kaygı, kontrolsüz davranış ve strese yenileme alt faktörleri ile açıklanmıştır. Deneyime/ Gelişime Açıklık – Deneyime Kapalılık/ Gelenekçilik faktörü, hayalgücü, estetik eğilim, duygusal eğilim, deneyime açıklık, zihinsel merak ve açık görüş alt faktörleri ile tanımlanmıştır.

3.6.1. Dışa Dönüklülük

Büyük Beş Modeli'nin ilk faktörü dışa dönüklülüktür. Kişilerin ne derece iddialı, enerjik, baskın, konuşkan, aktif ve hevesli olduklarını modelin dışadönüklülük faktörü ifade etmektedir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 60). Dışadönüklülük kişilerin daha çok gruplarla zaman geçirdiğini ve macerayı sevdiğini ile açıklanmaktadır. İçe dönüklülük ile kişilerin gruplarla görüşmekten kaçındığını ve daha çok kendi başına zaman geçirmesi ifade edilmek istenmektedir (Zhao ve Seibert, 2006: 260). Bu tarz kişiler, coşkulu olma, aktif, sempatik, heyecan arayan ve konuşkan tiplerdir. Dışa dönüklük boyutu aslında dış dünyaya açık olma ile ilgilidir. Bu özelliğe sahip olan kişiler, insanlarla bir arada olmayı seven, enerji dolu ve her zaman iyi düşünen insanlardır (Erciş ve Deniz, 2008: 304). Dışa dönük olan kişiler çevresiyle iletişimde olmaya önem vermekte ve dış tepkilere yanıt vermektedir. İçe dönük kişiler ise, sosyal çevresinde utangıç olurlar ve ben merkezli yaşarlar (Wirtz, 2017: 829). İçe dönük tipler, coşku, enerji ve hareketlilikten yoksundurlar ve içine kapanık, sessiz ve bağımsız olarak tanımlanırlar (Çetin ve Varoğlu, 2009: 60). Daha çok sessiz ve tedbirli olmayı tercih ederler, sosyal çevresiyle ilgilenmezler (Erciş ve Deniz, 2008: 304).

Costa and McCrae (1992) çalışmalarında satış elemanını prototip dışa dönükler olarak tanımlamıştır. Girişimcilik faaliyetlerinde dışadönüklük pozitif yönde ilişkili bir özelliktir. Girişimciler; çalışanlar, müşteriler, hisse sahipleri, ortaklar gibi çevrelerle temasa geçmeleri zorundadırlar. Öyle ki finansal kaynak arayışına geçtiğinde bir yatırım bankacısını veya ortakları ikna eden bir satış elemanı rolüne bürünebilmektedirler. Bunlara ilaveten girişimciler kendi çalışanları ve ortakları ile kişisel ilişkilerde bulunurlar ve buna özellikle zaman ayırırlar. Sonuçta başarılı olmak isteyen girişimciler hem iç hem de dış çevresiyle sosyal etkileşim içine girmeleri gerekmektedir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 60).

3.6.2. Nevrotiklik

Duygusal denge-nevrotiklik Büyük Beş Modeli'nin ikinci faktörü olup, çevresel adaptasyon ve duygusal denge konusundaki bireysel farklılıklarını gösterdiği (Zhao ve Seibert, 2006: 260) ve olumsuz duygular yaşama eğilimini ifade etmektedir (Hankin vd., 2007: 4). Yüksek nevrotikliğe sahip insanların endişeli, kararsız, güvensiz, hassas, gergin ve bunalımlı oldukları söylenir (Herzberg ve Roth, 2014: 41). Stresli ortamda daha hızlı sinirlenmekte, sosyal çevresiyle güvensizlik yaşamakta ve sürekli olarak gözlem hissi yaşamaktadırlar (Saum Aldehoff, 2007: 73-75) ve her şeyden önce öfke, endişe ya da depresyon gibi duygulardan birini yaşarlar (Erciş ve Deniz, 2008: 304). Düşük nevrotikliğe sahip olan kişiler ise, duygusal olarak istikrarlı kişilerdir (Klandt, 2006: 22). Nevrotikliği düşük düzeyde olan insanlar kendine güvenen, soğukkanlı, rahat kişiler ve sakin olarak karakterize edilir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 59). Bu kişiler rahat ve baskısız olurlar ve stresli durumlarla başa çıkma yeteneğine sahiptirler. Bu tarz insanlar kolay üzülmezler ve çok daha az duygusal tepki verirler, istikrarlıdırlar, sakinler ve kalıcı olumsuz duygulardan uzak durmaya çalışırlar (Martinez ve Thomas, 2005: 26; Cook, 2005: 3).

Yeni bir iş kurmanın ve girişimcilik faaliyetlerinin yönetimi finansal riskli bir yönetsel işin ötesinde fiziksel ve psikolojik stres yaratabilmektedir. Ayrıca girişimciler çevresel gelişmelere ilişkin sonuçları kontrol etme arzusu ile kendilerine güvenleri yüksek olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle stresle yüz yüze kalındığında yüksek derecede dayanıklılık ve kendine güven gibi özellikler, girişimciler için önemlidir. Kişinin bu özelliklerini düşük nevrotiklik düzeyi işaret etmektedir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 59).

3.6.3. Öz disiplin

Öz disiplin faktörü modelin üçüncü boyutudur. Öz disiplin diğer bir ifadeyle sorumluluk-amaçsızlık, organizasyon, ısrarlılık, çalışkanlık ve motivasyon düzeyi anlamına gelmektedir. (Zhao ve Seibert, 2006: 261). Ayrıca kişinin düzen ve görev duygusunu ifade etmektedir (Saum Aldehoff, 2007: 115-117). Öz disiplin bireyin bir amacı başarması konusundaki motivasyon, kararlılık, sıkı çalışma ve düzenli olma

derecesini yansıtmaktadır (Çetin ve Varoğlu, 2009: 62). Bu özelliğe sahip insanlar, görev odaklı bir şekilde hareket ederler. Öz-disiplin özelliği bulunan kişiler, sorumlu olmaları kendi hedeflerine ulaşmasında yardımcı olmaktadır.

Barrick ve Mount (1991) bu kişilik boyutunu sıkı çalışma yeteneği ya da irade göstergesi olarak ifade etmektedirler. Barrick vd. (2001) öz-disiplin boyutunu tüm iş biçim ve süreçleri için iş performansının klasik bir kişilik yordayıcısı olarak açıklamaktadırlar. Bununla birlikte öz-disiplin performans motivasyonu diğer deyişle başarı ihtiyacı ve güvenilirlik gibi iki öncelikli faktörden oluşan bir kişilik boyutu olarak kabul edilmektedir. Bu tarz kişiler sıkıntıdan kaçınırlar, amaca yönelik planlama yapar, uygular ve sabrederek diğer deyişle “durumu idare ederek” başarıya ulaşırlar. Sorumluluk sahibi uyumlu kişiler aynı zamanda başkaları tarafından güvenilir ve zeki olarak nitelendirilirler (Erciş ve Deniz, 2008: 304). Öz-disiplini bulunmayan insanlarda ise durum, çevresi tarafından kolayca dikkati dağılmakta ve yapılması gereken işlerden uzaklaşabilmektedirler. Bu tarz kişiler birçok işi aynı anda yürüttüklerinden ve işlerinden kolayca alıkonulabildiklerinden odaklanma problemi yaşarlar (Fehler, 2006: 121). Başarı ve performans motivasyonu diğer deyişle başarı ihtiyacı, girişimcilik bağlamında çok sayıda araştırmalar yapılmıştır. Öz-disiplin konusu ise çok fazla çalışılmış bir konu değildir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 62).

McClelland (1961) yüksek derecede performans motivasyonu ya da başarı ihtiyacının kişileri girişimciliğe yönlendirdiğini ileri sürmektedir. Gerekçe olarak, girişimcilerin kendi çabalarına bağlı olan performans durumlarına daha fazla öncelik verdiklerini gösterilmektedir. Öz-disiplinin güvenilirlik yönü ise, kişinin genel anlamda ne derece düzenli, planlı ve sistematikli çalıştığını ile görev ve sorumluluklarını yerine getirebilme becerisini göstermektedir.

3.6.4. Uyumluluk

Uyumluluk-saldırganlık faktörü, bireyin kişiler arası uyumunu gösterir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 61; Zhao ve Seibert, 2006: 261). Uyumluluk düzeyi yüksek kişiler, yardımsever, nazik ve güvenilir olurlar (Herzberg ve Roth, 2014: 41). Ayrıca bu tarz kişiler fedakâr, güvenilir, sempatik, bağışlayıcı ve kolayca aldanan bireyler

olarak tanımlanmaktadır (Costa ve McCrae, 1992). Kişinin yüksek seviyede uyumlu olması, kişinin işbirliği değerlere sahip olduğunu ve kişilerarası ilişkilerin olumlu olması yönünde öncelikleri olduğunu göstermektedir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 61). Uyumlu kişiler başkalarıyla birlikte olmaya önemserler, çünkü onlar arkadaş canlısı, yardımsever, saygılı ve cömerttirler (Erciş ve Deniz, 2008: 304). Mütevazı ve bensizliklerinden dolayı bu tarz insanlar, çevresinde bulunan kişiler tarafından kullanılmaya çalışmaları ile karşı karşıya kalırlar (John vd., 2008: 138). Uyumluluk düzeyi düşük olan geçimsiz insanlar, çıkarıcılık, şüphecilik, merhametsizlik ve ben merkezilik gibi özelliklerle bağdaştırılmaktadır (Costa ve McCrae, 1992). Bu tarz kişiler işbirliğine kapalı, soğuk, iğneleyici ve kavgacıdırlar. Ayrıca çevresinde bulunan kişileri rakip görürler ve kendisini onlarla kıyaslar (Fehr, 2006: 120). Bu tarz kişiler, kişisel çıkarlarını, başkalarıyla iyi geçinmenin üstünde tutarlar ve genelde başkaların iyiliği ile ilgilenmezler (Erciş ve Deniz, 2008: 304).

Yüksek uyumlu kişiler, olumlu, iş birlikçi yatkınlık ve güvenilir olması gibi olumlu görünen özelliklere sahip olsa da, kişi kendi çıkarını gözetmesini, kendi avantajı için gerekli sıkı pazarlık azmini, diğerlerini idare edebilme ve etkileyebilmesini engelleyen yönleri de söz konusu olmaktadır. Uyumluluğun bir yönü olan ileri düzeydeki ilişkilerin olması, çalışanlar hakkında karar verirken zorlanması nedeniyle yönetsel kariyer açısından olumsuz olarak görülmektedir. (Seibert and Kraimer, 2001). Bu durum girişimciler için de geçerlidir. Öyle ki girişimciler kaynakların sınırlı olmasından dolayı küçük finansal hata payı ve çevresel tehditler altında çalışmakta ve girişimcilik sürecinde yaşanacak küçük bir pazarlık dezavantajı ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Girişimcinin işveren rolü gereği, küçük bir firmada çalışmakla birlikte yoğun ve birbirine kenetli olan sosyal ilişkilerle az kısıtlanmış olsa da, genel itibarıyla başarılı bir girişimci olabilmek için yüksek seviyede uyumluluk özelliği gerektirmediği söylenebilir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 59).

3.6.5. Deneyimlere Açıklık

Enteleküel açıdan meraklı ve yeni fikirler keşfetmeye ya da muhafazkarlığa meyilli birini karakterize eden bir kişilik boyutudur (Zhao ve Seibert, 2006: 261). Bu

tip insanlar, gelişime açık, zihinsel olarak meraklı, yeni tecrübe ve fikirleri keşfetmeyi severler (Çetin ve Varoğlu, 2009: 60). Yeniliğe açık kişiler, sanattan anlayan ve güzelliğe duyarlı kişiler olarak tanımlanmaktadır (Turner, 2003: 16). Kültürel ufuklarını genişletmek için yenilikçi fikirleri uygulayarak bunu başarmayı çalışırlar (Fehr, 2006: 119) ve yeniliklere açık olmayan kişilere nazaran duygularının daha çok farkındadırlar (Ehrler, 2005: 2). Gelişime açıklığı yüksek kişiler, hayal gücü kuvvetli, yenilikçi, yaratıcı gelenekçi olmayan ve düşünceli bireyler olarak tanımlanmaktadır (Çetin ve Varoğlu, 2009: 60). Bu tarz kişiler dürtüsel ve çok meraklı kişiler olarak algılanırlar ve bu nedenle de çevresi tarafından zaman zaman yanlış anlaşılmaktadırlar (Nga ve Shamaguariathan, 2010: 267). Bir kişinin yeni deneyimlere kapalı olması da, yeniliği kolay kolay kabul etmesini engeller. Gelişime açıklığı düşük kişiler analitik düşünemeyen, geleneksel, ilgi alanı dar olan bireyler şeklinde tanımlanmaktadır (Çetin ve Varoğlu, 2009: 60). Kuralları sorgulamadan onlara uyarlar ve kültürel izlenimlere kapalı olurlar (John vd., 2008: 138) ve yeniliklere açık olma boyutu düşük olan kişilerin daha genel ve sınırlı ilgi alanları olur (Ehrler, 2005: 2).

Yeni deneyimlere açıklık ya da gelişime açıklık bilhassa aykırı düşünme gibi yaratıcılığa ilişkin zihinsel beceriler açısından zekâ ile aynı yönlü ilişki içindedir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 60). Öyle ki 1930'lu yıllarda Schumpeter (1935) girişimcinin özelliklerini belirleme çalışmalarında yenilikçiliği vurgulamaktadır. Yapılan çalışmalar girişimcinin belirlenmesinde yeni bir şey yaratma ve yaratıcı olmak anlamında güçlü arzusunu ön plana çıkardıkları görülmektedir (Gartner, 1985). Nitekim yeni bir iş kurarken, karmaşık problemlerin çözümünde stratejiler, iş metotların geliştirilmesinde yaratıcılığın kullanılması veya ürünlerde yenilikçi yaklaşımların benimsemesini ve yeni orijinal fikirlerin geliştirilmesini, kısaca kreatif olmayı gerektirmektedir. Değişen ve gelişen örgütsel çevrelerde dahi yönetsel roller, kurulu politikaların izlenip takip edilmesi ve daha yüksek seviyelerdeki stratejilerin uygulamaya konulmasına ilişkin yeniliklere açıklık daha fazla önem arz etmektedir (Çetin ve Varoğlu, 2009: 60-61).

3.7. Büyük Beş Modeli'ne Dayanan Kişilik Özellikleri Ölçme Araçları

Kavram karışıklığını önlemek için, literatürde “Büyük Beş Modeli” için kullanılan eş anlamlı terimleri burada belirtilmesi uygun olacaktır. Büyük Beş Modeli için kullanılan ifadeler ve kısaltmaları:

- The Big Five Model (B5M),
- The Five Factor Model (FFM),
- OCEAN (**O**peness, **C**onscientiousness, **E**xtraversion, **A**greeableness, **N**euroticism)

Büyük Beş, bir model, kuram, teori veya yaklaşım olarak da ifade edilmektedir. Büyük Beş modeline dayanan birçok ölçme aracı geliştirilmiştir. Bu ölçme araçları, boyut ve madde sayısında farklılıklar göstermektedir. Bunlar, kronolojik sırasıyla şu şekildedir:

- Cattell'in (1957, 1973) **The Sixteen Personality Factor Questionnaire (16PF)**,
- Costa ve McCrae'nin (1985) **NEO PI (Neuroticism, Extraversion, Openness Personality Inventory)**,
- Goldberg'in (1992) **Trait Descriptive Adjectives (TDA)**,
- Costa ve McCrae'nin (1992) **NEO PI-R (Neuroticism, Extraversion, Openness Personality Inventory Revised)**,
- John ve Srivastava'nın (1999) **Big Five Inventory (BFI-44)**,
- Costa ve McCrae'nin (2010) **NEO FFI-3 (Neuroticism, Extraversion, Openness Five Factor Inventory-3)**,
- Rammstedt ve John'un (2007) **Big Five Inventory-10 (BFI-10)**.

Dünyada ve Türkiye'de en bilinen ve en çok kullanılan bu ölçekler birçok dile uyarlandığı görülmektedir. Ayrıca bu ölçeklerin istatistiksel sonuçlarının kıyaslandığı çalışmalar mevcuttur. Buna, John, Naumann ve Soto'nun 2008 yılında yaptıkları çalışma ile 2008 yılında Cattell ve Mead'in çalışmaları örnek verilebilir. En iyi sonuçları vaat eden ölçeğin geliştirilmesiyle ilgili çalışmalar bundan sonra da devam edeceği söylenebilir. Çalışmanın ilgili bölümünde araştırmada kullanılan John ve

Srivastava'nın 1999 yılında geliştirdikleri 44 maddelik Büyük Beş Envanteri ölçme aracı ile ilgili ayrıntılı bilgiler verilmeye çalışılırken, konu bütünü sağlanması amacıyla diğer ölçeklere değinilerek farklılıkları görebilecek kadar özet bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

3.7.1. NEO PI ve NEO PI-R Kişilik Envanterleri

Kişilik özelliklerinin ölçülmesinde son 15 yılda birçok araç geliştirilmiştir, ancak birçoğunun yaygın kullanımı sınırlı olduğu söylenebilir. İlk araç McCrae ve Costa (1985) tarafından yayınlanan NEO-PI Kişilik Envanteri (Neuroticism, Extraversion, Openness Personality Inventory) olup, 180 madde ile her biri altı alt ölçekle öz-değerlendirme ve tanıdık değerlendirme yoluyla “nörotisizm”, “dışadönüklük” ve “açıklık” boyutlarını ölçmektedir (Gerlitz ve Schupp, 2005: 3). Yedi yıl sonra, McCrae ve Costa (1992), NEO Personality Inventory Revised (NEO-PI-R) olarak isimlendirdikleri bir test bataryası sunarlar. Bu envanter daha önce sunulan NEO Kişilik Envanteri'nin revize edilmiş halidir. Bu enstrümanın boyutlarının her birinde 8 alt boyut bulunmakta ve yanıtı yaklaşık olarak 45 dakika süren toplam 240 maddeden oluşmaktadır. NEO-PI-R kişilik testinin Türkçe uyarlaması çalışması Sami Gülgöz tarafından yapılmıştır (Gülgöz, 2002).

Daha sonra 2004 yılında NEO Beş Faktör Envanteri'ni kullanarak, lise öğrencileri (N=1959) ve yetişkinler (N=1492) üzerinde uygulanan 5'li Likertli 60 maddeden oluşan ve 15 dakikalık yanıtlama süresi gerektiren 5 kişilik boyutunu ölçmek için kısa bir ölçek geliştirmişlerdir: NEO-FFI ya da NEO FFI-3 Kişilik Envanteri (Neuroticism, Extraversion, Openness Five Factor Inventory).

3.7.2. 16 Kişilik Faktörü Anketi (16PF)

The Sixteen Personality Factor Questionnaire (16PF) kişilik testinin ilk versiyonu, 1949 yılında Raymond H. Cattell tarafından yayınlanmıştır (Cattell ve Mead, 2008: 137). Faktör analizleri sonucunda elde edilen bir yapıyı kullanarak, insanın kişiliğini ölçmek devrim yaratan bir fikir olarak görülmüştür. 16PF Kişilik Envanteri zaman içinde birçok danışmanlık hizmetlerinde kullanılmaya başlanmış ve

önemli görülen davranışların tespit edilmesinde tercih edilen bir araç haline gelmiştir. Günümüzde 16PF Kişilik Envanteri'nin 5 versiyonu bulunmaktadır.

16PF Kişilik Envanteri, özetlenecek olursa, 16 temel kişilik özelliğini ve 5 genel kişilik eğilimini ölçen, dünyada en çok kullanılan ve güvenilen kişilik envanterlerinden biridir. İşe alma ve yerleştirme, kariyer seçimi ve gelişimi, kişisel ve organizasyonel gelişim, kişisel arası ilişkiler gibi alanlarda kullanılması amaçlanmaktadır. Envanter tek bir formdan ve 185 sorudan oluşmaktadır. Uygulama süresi, yaklaşık 40 dakika, bilgisayar versiyonu yaklaşık 30 dakikadır. Hedef kitlesi, 16 yaş ve üstü bireylerdir.

16 Temel Kişilik Özelliği; Amaçlarını geliştirme, grupta olma isteği, problem çözme, spontanlık, kuralları sorgulama, baskınlık, sosyal girişkenlik, başkalarına güven, soyuta odaklılık, mantık veya duyguyu kullanım, kendini ifade etme tercihi, yeniliğe açıklık, kendini sorgulama, karar verme tarzı, gerginlik, mükemmelliyetçilik. Beş Genel Kişilik Eğilimi; Başkalarıyla ilişki, düşünme tarzı, stresi yönetme, düzen ve esnekli, etkileme ve işbirliği. Bu test 35'in üzerinde dil ve lehçeye çevrilmiştir ve uluslararası yaygın bir testtir. 16 PF Kişilik Envanteri'nin diğer bir özelliği ise, adayın kendi kişisel özelliklerini doğrudan değerlemesini istemekten ziyade fiili, gerçek hayattan davranışsal durumları sormaya eğilimli olmasıdır. Örnek verilecek olursa, “Kendimi sıkıcı bir durum içinde bulduğumda, genellikle modumu değiştirir ve diğer şeyler hakkında hayal kurarım, Doğru /Yanlış” olarak sorulmaktadır (Cattell ve Mead, 2008: 135-159).

3.7.3. Büyük Beş Faktör Modeli (TDA)

Lewis Goldberg 1992 yılında yayınlamış olduğu çalışmasında Trait Descriptives Adjectives (TDA) adı altında bir ölçek sunmuştur. Ölçek yanıtlanması 15 dakika süren 9'lu likert ölçeği ile skorlandığı 100 maddeden oluşmaktadır (Gerlitz ve Schupp, 2005: 4).

Beş faktör modelinin temelini atan Tupes ve Christal (1992) (Schmitt vd., 2010: 94), çalışmalarında kişiliğin altında yatan beş faktörü tanımlamıştır (Maltby vd., 2011: 319). Bu beş faktör Goldberg (1981) tarafından alınmış ve “Büyük Beş” olarak adlandırılmıştır (Stemmler, vd., 2011: 268). Bu isim altında, beş faktör

literatüre dahil edilmiştir (Schmitt, vd., 2010: 94). Goldberg’ın kişilik kuramı “Büyük Beş” ya da “Beş Faktör Modeli” olarak anılmakta olup, bugün kullanıldığı şekliyle Büyük Beş kişilik özelliklerini büyük harflerle tanımlamıştır. Openness, Conscientiousness, Extraversion, Agreeableness, ve Neuroticism kelimelerin ilk harfleri “OCEAN” yani “Okyanus” kelimesini oluşturmuştur.

Goldberg 1990, 1992 ve 1993 yıllarında yaptığı çalışmalarında, son dönemlerde beş faktör kuramını desteklemeyen araştırmacıların arttığını ifade ederken, 6 faktörlü yapı öneren Hogan (1983); kendi alternatif beş faktör modelini öneren Zuckerman ve meslektaşları (Zuckerman vd., 1993) ve 2-faktör öneren Block (1995) gibi çeşitli yapıları savunan araştırmacılar bugün halen görülmektedir. Yakın tarihte yapılan bir çalışmada, beş, altı ve yedi faktörlü kişilik sınıflaması test edilmiş ve kıyaslanmıştır. Bu çalışmada beş faktör model, en uygun sonucu verdiği tespit edilmiştir (Ashton vd., 2004). Yukarıda da açıklandığı üzere bugün kullanıldığı haliyle belirtilen beş genel faktör, Goldberg’e göre geleneksel isimlerini, Dışadönüklük (Surgency/ Extroversion), Geçimlilik/ Uyumluluk (Aggreeableness), Öz disiplin/ Sorumluluk (Conscientiousness), Duygusal Dengelilik (Emotional Stability/ Neuroticism), Kültür / Akıl / Deneyime Açıklık (Culture/ Intellect/ Openness to Experience) olarak almışlardır (Tatar, 2009: 72). Sonuç olarak Goldberg, tüm eleştirilere rağmen, pek çok araştırmacıyı ve kişilik özellikleri kuramcısını da bu çatı altında toplamayı başarmıştır (Goldberg, 1993). Beş Faktör Envanteri’nin (TDA) Türkçe versiyonu Oya Somer ve Lewis R. Goldberg (1999) tarafından sunulmuştur.

3.7.4. Büyük Beş Envanteri (BFI-44)

Orijinal adı Big Five Inventory (BFI-44) olan Büyük Beş Envanteri, 1999 yılında John ve Srivastava (1999) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçeğin ana boyutları Büyük Beş Modeli’nin kişilik boyutlarına dayanmaktadır. NEO-PI 180 ve NEO-PI-R envanteri 240 maddeden oluşurken, BFI-44 ölçeği 44 maddeden oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerini belirlemek için John ve Srivastava (1999) tarafından geliştirilen ve Kocabacak (2011: 200) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Büyük Beş Envanteri kullanılmıştır. Türkçe’ye

uyarlanan ve güvenilirliği ve geçerliliği test edilmiş Büyük Beş Envanteri, Göktaş ve Kazaferoğlu araştırmalarında kullanmışlardır (Göktaş ve Kazaferoğlu, 2018). Ölçeğin dışa dönüklük, öz disiplin, deneyime açıklık, uyumluluk ve nevroitiklik olmak üzere beş boyutu bulunmaktadır. 44 maddeden oluşan ölçek beşli Likert tipindedir. Ölçek maddeleri 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasındaki değerler ile puanlanmaktadır.

3.7.5. Büyük Beş Envanteri (BFI-10)

Rammstedt ve John (2007) “*Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German*” isimli çalışmasında 44 maddelik BFI’den hareketle hem Almanca hem de İngilizce dilinde 10 maddelik güvenilir ve geçerli bir ölçme aracına (BFI-10) ulaştıklarını bildirmişlerdir. Her bir boyutun altında 2’şer maddesi bulunmaktadır. Çalışmalarında kısa sürede (1 dakika) yanıtlanabilecek 10 maddelik bir ölçeğin geliştirildiği vurgulanmış ve 10 maddeden oluşan ölçeğin kabul edilebilir psikometrik değerlere sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bu ölçeğin zamanın sınırlı olduğu durumlarda kullanılmasını önermişlerdir. Birçok araştırmacı gibi Rammstedt ve John (2007) kendileri de zaman sorunun olmadığı durumlarda, ölçeğin uzun formunun kullanılmasının daha yararlı olacağı belirtilmiştir (Gosling, Rentfrow ve Swann, 2003; Rammstedt ve John, 2007; akt. Horzum vd., 2007: 405). Bu ölçeğin Türk kültürüne uyarlama çalışmasını Horzum ve arkadaşları (2017) gerçekleştirmişlerdir (Horzum vd., 2017).

3.8. Girişimcilik Bağlamında Beş Büyük Kişilik Kuramı İle İlgili Araştırmalar

Buraya kadar yapılan açıklamalar kişilik özellikleri ile girişimcilik bağlamındaki kişilik özellikleri konularında teorik kısmını oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı ve araştırma soruları doğrultusunda dünyada ve ülkemizde bu konuya temas eden çalışmalara bakmak yerinde olacaktır.

Literatürde girişimcilik alanında kişilik özellikleri ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Tablo 3.3. yapılmış bazı çalışmaları özetlemektedir.

Tablo 3.3. Girişimcilik Bağlamında Kişilik Özellikleri İle İlgili Araştırmalar

Yazar	Evren/Örneklem	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Gürol ve Atsan, 2006	2 Üniversiteden 400 öğrenciden oluşan örneklem	Türk üniversite öğrencilerinin girişimcilik profilini araştırmak ve girişimcilik yönelimli olmayan öğrencilerle karşılaştırarak girişimcilik yönelimleri için bir değerlendirme yapmak	Girişimci kişilik özellikleri, öğrenci girişimciliği	Anket	Bu çalışmada altı özellik, başarıya ihtiyaç, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizlik toleransı, yenilikçi ve özgüven, öğrencilerin girişimci profilini tanımlamak için kullanılmıştır. T-testi sonuçları, belirsizlik ve özgüvene toleransı dışında, girişimcilik eğilimi olmayan öğrencilere kıyasla, girişimcilik eğilimi olan öğrencilerdeki tüm girişimcilik özelliklerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Diğer bir deyişle, risk alma eğilimi yüksek, iç kontrol odağı, başarıya daha fazla ihtiyaç duyulan ve yenilikçilikten daha yüksek olduğu görülmüştür.
Çetin ve Varoğlu, 2009	Masa başı çalışması	Girişimcilik faaliyetlerinde kişilik özelliklerinin rolünü ortaya çıkarmak ve girişimcinin kişilik örüntüsünün nasıl olabileceğini araştırmak	Beş Faktör Modeli, girişimcilik	Literatür analizi	Literatürde kişilik özellikleriyle yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlar ışığında, girişimci kişinin dışa dönük, uyumluluğu düşük, öz disiplini yüksek, nevrozluğünü düşük ve gelişime açık bir kişilik profili sergileyebileceği varsayılmıştır.
Yan, 2010	207 kişiden oluşan bir örneklem	Kişilik özelliklerinin ile yeni fırsat algısı ilişkisinin incelenmesi	Kişilik özellikleri, girişimcilik	Anket	Başarı motivasyonu, kontrol odağı, risk eğilimi ve proaktivite girişimci özellikleri yeni fırsat algısı üzerine inceleme yapılmıştır. Çoklu regresyon analizinin sonuçları, dört girişimcinin kişilik özelliklerinin kontrol odağı-kontrol odağı, risk eğilimi ve proaktivite ile beklenen yönde yeni girişim fırsatlarının algılanmasında önemli ölçüde ilişkili olduğunu göstermiştir. Üç kişilik özelliğinde proaktivitenin en güçlü etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Yeni girişim fırsatı algısı ile başarı ihtiyacı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
Başol vd., 2011	Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri; örneklem 250 öğrenci	Kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini araştırmak	Beş Faktör Kişilik Envanteri, girişimcilik niyeti	Anket	Girişimci özyetenlikleri açısından en önemli kişilik tipinin dışa dönük kişilik tipi olduğu sonucunu elde edilmiştir.

Tablo 3.3. Girişimcilik Bağlamında Kişilik Özellikleri İle İlgili Araştırmalar (devamı)

Yazar	Evren/Örneklem	Amaç	Teorik Çerçeve	Metodoloji	Bulgular
Zukunft der Arbeit (IZA) Bonn ve das Deutsche Institute für Wirtschaftsfor schung (DIW) Berlin, 2011		Girişimcilerin ve yöneticilerin kişilik özelliklerini araştırmak ve bunları karşılaştırmak	Beş Faktör Modeli, girişimcilik ve yönetim	Anket	Girişimciler ve yöneticiler arasında belirgin özellik farklılıkları tespit edilmiştir. Girişimciler yöneticilere göre, daha kreatif, iletişime açık, duygusal olarak dengeli ve risk eğilimlidirler. Orta düzeyli risk alma düzeyi önerilmektedir.
Rathgens, 2012	Masa başı çalışması	Girişimcilik sürecinde kişilik özelliklerinin refleksiyonunu araştırmak	Kişilik özellikleri, girişimcilik	Literatür analizi	Kişilik özelliklerinin özellikle hazırlık ve iş kurma aşamalarında önemli etkisi olduğu söylenebilir. Sosyal çevre, insan kaynağı, sermaye kapasitesi gibi değişkenlerin uzun vadede girişimlerin başarısında önemli rol oynadığı söylenebilir.
Singh ve Rahman, 2013	Assam kentinde bulunan 85 girişimci	Başarılı girişimci tanımlamak	Beş Fakör Modeli, girişimcilik	Anket	Araştırmada 14 özellik başarılı girişimciyi tanımladığı varsayılmıştır. Araştırma sonucunda başarılı girişimci tanımlayan özellikler; yenilikçilik, gelişim zihniyeti, risk alma becerisi, uysallık (adapte olabilirlik) ve sorumluluk olarak tespit edilmiştir.
Boz vd., 2016	Çanakkale’de faaliyet gösteren girişimciler ve kamu - özel sektör Çalışanlar, 461 kişi	Girişimcilerin ve maaşlı çalışanların kişilik özellikleri arasındaki farklılıkları incelemek	Beş Faktör Modeli, girişimcilik eğilimi	Anket	Kişiliğin dışı dönüklük, uyumluluk, özdenetim/ sorumluluk ve gelişime açıklık boyutlarında girişimciler ile maaşlı çalışanlar arasında anlamlı farklılıklar bulunduğu, duygusal denge boyutunda ise iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.
Schlabes, 2016	Almanya’da faaliyet gösteren girişimciler	Büyük Beş kişilik faktörlerin girişimcilik davranışına/niyetine etkisinin incelenmesi	Büyük Beş Envanteri, girişimcilik	Anket	Hazırlık ve iş kurma aşamalarında Big Five kişilik özelliklerinin önemli ölçüde etkisi olduğu ortaya konulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN GİRİŞİMCİLİK YETKİNLİĞİ ÜZERİNDE ETKİSİ SÜRECİNDE ÜNİVERSİTE KOŞULLARININ MODERATÖR ROLÜNÜN İRDELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde önceki bölümde kavramsal olarak incelenen üniversite girişimciliği, girişimcilik yetkinliği ve kişilik özellikleri değişkenleri arasındaki ilişki bir saha araştırması ile incelenmiştir. Araştırma Selçuk Üniversitesi'nde yapılmış ve veriler yapısal eşitlik modellemesi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Bu bölümde ilk olarak çalışma probleminin temel değişkenlerini oluşturan üniversite girişimciliği, girişimci yetkinlik ve kişilik özellikleri değişkenlerine ilişkin kavramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu aşamada uluslararası ve ulusal literatür taranarak konuyla ilgili bir kuramsal ve kavramsal yapı oluşturulmuş, daha sonra da araştırmanın amaçları, alt problemleri ve hipotezleri oluşturulmuş ve sunulmuştur. Araştırma amaçlarıyla ilişkili bir şekilde araştırma metodolojisine açıklık getirilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın evren-örneklemi, ölçme araçları ve veri analiz teknikleri sistematik bir yaklaşımla belirlenmiş ve sunulmuştur. Bu bölümün ikinci aşamasında tezin metodolojisiyle ilişkili bir şekilde ulaşılan bulgular, tablolar, istatistiksel sonuçlar ve açıklamalar şeklinde sunulmuştur.

4.1. Araştırmanın Kavramsal Modeli ve Metodolojisi

Araştırmanın kavramsal modeli ve metodolojisi kısmında araştırmanın önemi, amacı ve hipotezleri ile araştırma modeli ortaya konulmuştur. Ayrıca bu kısımda veri toplama metodolojisi, veri toplama araçları, örneklemin tespiti ve verilerin analizi için kullanılan istatistiksel yöntemler açıklanmıştır.

4.1.1. Araştırmanın Kavramsal Modeli ve Araştırmanın Önemi

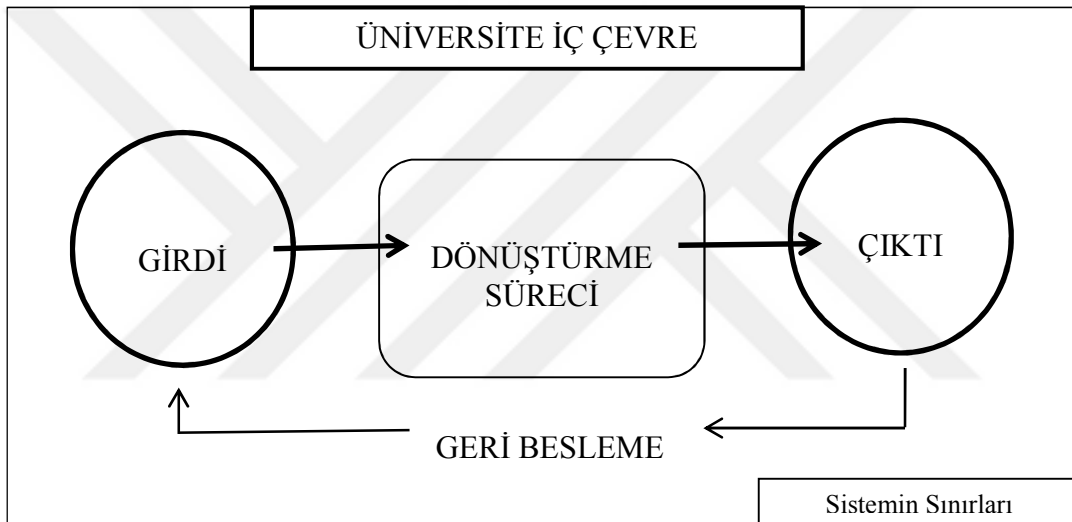
Araştırmanın önemi ortaya konulmadan araştırmanın kavramsal modelinin oluşturulması yerinde olacağı düşünülmüştür. Çalışmanın bu kısmında, araştırma konusunun hangi boyutunu ele aldığı literatür çerçevesinde ortaya konulmuştur. Bu

açıklamalardan sonra araştırmanın alan açısından önemi tartışılarak alanda hangi boşlukları dolduracağı ifade edilmiştir.

4.1.1.1. Araştırmanın Kavramsal Modeli

Araştırma kapsamında girişimci-yenilikçi üniversitenin dönüştürme süreci yaklaşımı temel alınmıştır. Araştırma, “Girişimci-Yenilikçi Üniversitenin Dönüştürme Süreci” yaklaşımına temellendirilmiş ve araştırmanın çıkış noktası olarak belirlenmiştir (Şekil 4.1.).

Şekil 4.1. Girişimci-Yenilikçi Üniversitenin Dönüştürme Süreci

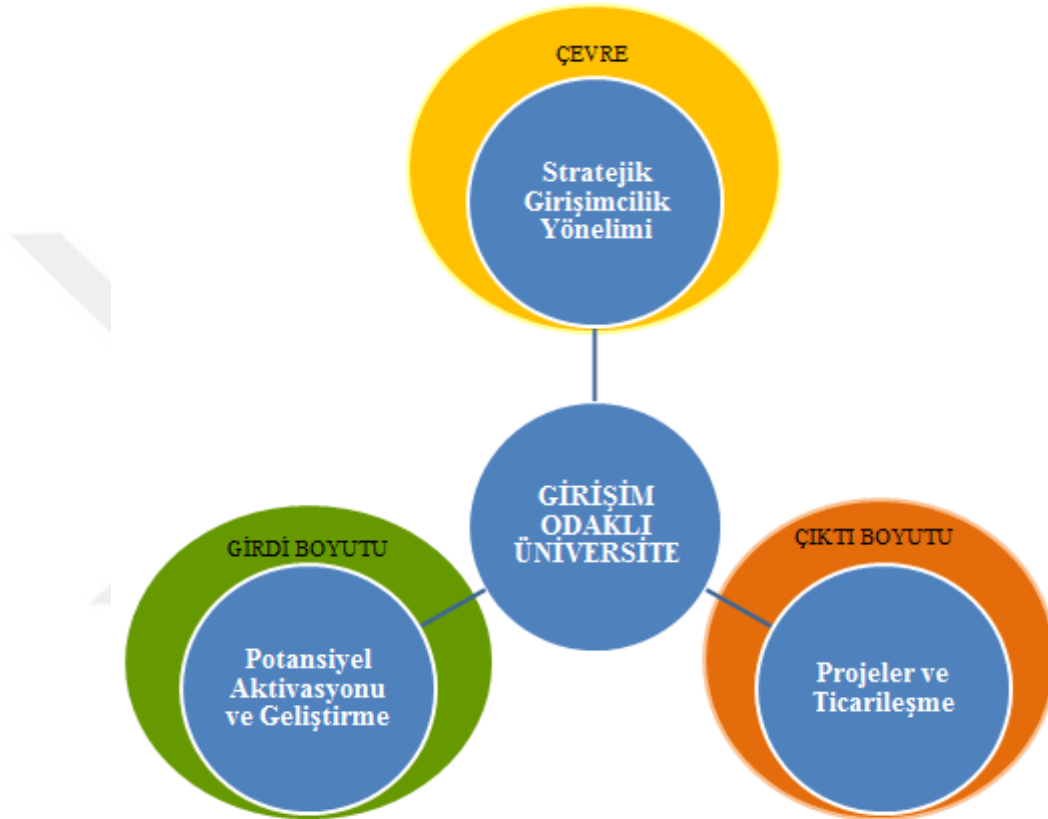

Kaynak: Tecim, 2004: 83'den yararlanarak oluşturulan Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 19.

Şekil 4.1.'de görüldüğü gibi süreç yaklaşımı, üniversite koşulları, girdi, çıktı ve geri besleme boyutlarından oluşmaktadır. Ayrıca üniversite bir sistem olarak kabul edildiğinde, bu sistemin sınırları olduğunu Şekil 4.1. göstermektedir. Sistemin iç ve dış çevresini ayıran ince bir çizgi bulunmaktadır. Tecim “açık sistem; sistem ile sistemin faaliyette bulunduğu dış çevre arasında enerji, bilgi ve materyal alışverişinin bulunduğu sistemler” olurken, “kapalı sistemler ise; sistem ile çevresi arasında yukarıda belirtilen türde bir ilişkinin bulunmadığı sistemler” olduğunu belirtmiştir. Kapalı bir sistem tam anlamıyla sadece evren düşünülebilir. Sistem, dışarıdan veya başka sistemlerden girdiler alır ve dönüşüme tabii tutulan girdiler, mal veya hizmet şekline çıktı olarak tekrar çevreye veya başka sistemlere girdi olarak gönderilir (Tecim, 2004: 83). Her ne kadar açık sistemden bahsedilse de, Şekil 4.1.'de de

görüldüğü gibi sistemin kendi içinde sınırların olduğu ve dolayısıyla sistemin iç çevresinden söz etmek mümkün olacaktır. Koyuncuoğlu ve Tekin (2019) çalışmalarında üniversitenin iç çevresini, üniversite yönetiminin yönelimi, akademik ve idari yapılanması, gelişimi, kültürü, fiziki altyapısı olarak ele almışlardır.

Şekil 4.2. Girişim Odaklı Üniversite Modeli

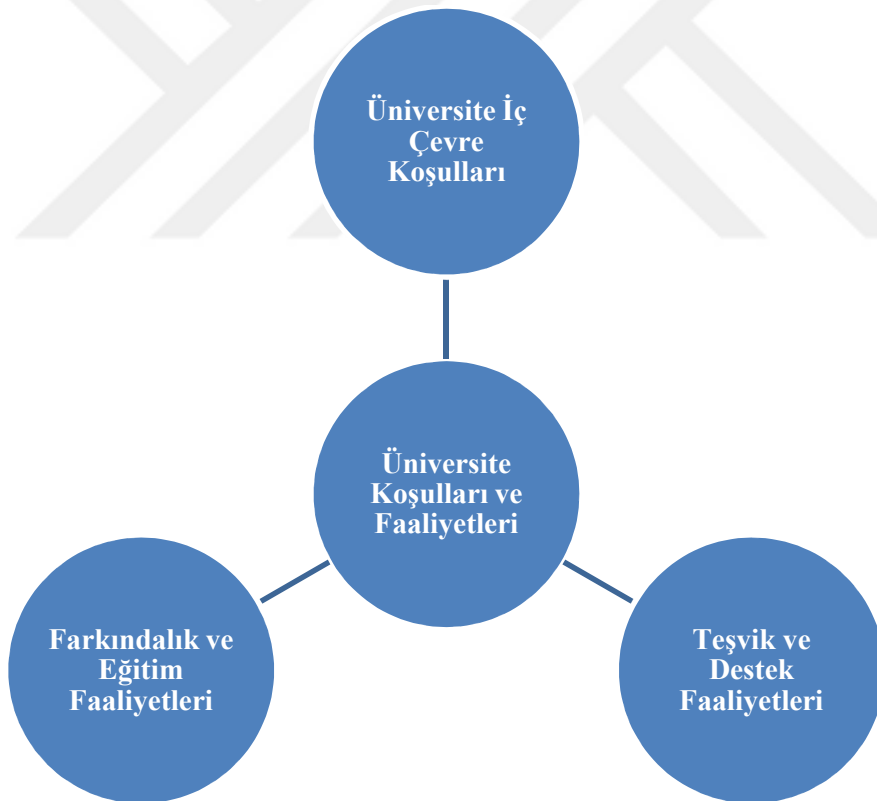
Kaynak: Koyuncuoğlu, ve Tekin, 2019: 26.

Dünyada ve ülkemizde yapılan çalışmalar sonucunda birçok model ileri sürülmektedir. Şekil 4.2.'de yer alan model, ülkemizde yapılan bir araştırmanın sonucunda ortaya konulmuş bir üniversite değerlendirme modelini yansıtmaktadır (Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 26). Modelin birinci boyutu, üniversitenin iç çevre koşulları diğer deyişle üniversite yönetiminin girişimcilik konusuna yönelik tutumunu yansıtmaktadır. İkinci boyut, öğrencilerin girişimcilik potansiyelini harekete geçirme ve geliştirilmesinde uygulanan girdi faaliyetlerini kapsamaktadır. Modelin üçüncü boyutu ise, projeler ve ticarileşme ile ilgili çıktı faaliyetlerinden

oluşmaktadır. Mevcut çalışmada çıktılar, öğrenci girişimcilik yetkinlikleri olarak kabul edilmiştir.

Şekil 4.3. “Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları ve Girdi Faaliyetleri Modelini” resmetmektedir. Modelin alt boyutları Üniversite Koşulları, Farkındalık, Eğitim, Teşvik ve Destek faaliyetleridir. Üniversiteler, Farkındalık ve Eğitim faaliyetleri ile öğrencilerin girişimcilik ve yenilikçilik konusuna odaklanma, içselleştirme, duyarlılaştırma kısaca potansiyel aktivasyon amacını güder. Teşvik ve destek faaliyetleri ile üniversiteler, öğrencilerin girişimcilik ve yenilikçilik çalışmalarını teşvik ederek ve destekleyerek öğrencilerin girişimcilik ve yenilikçilik potansiyelini geliştirilmesini hedeflerler.

Şekil 4.3. Girişim Odaklı Üniversite Potansiyel Aktivasyonu ve Geliştirme Modeli

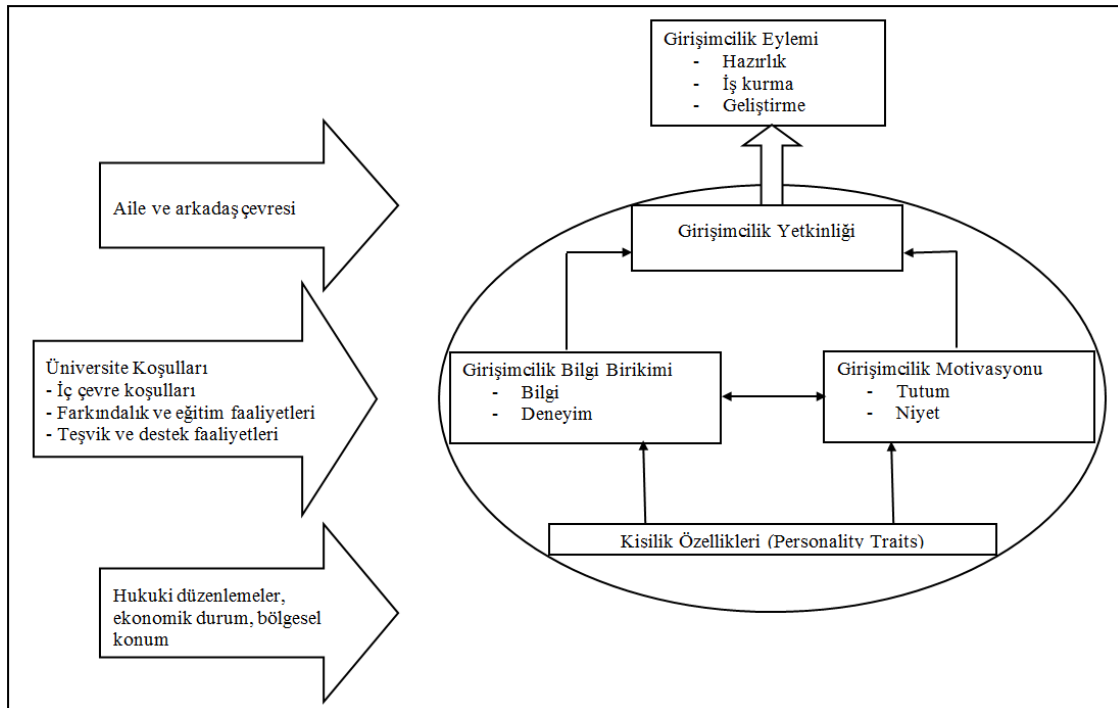

Kaynak: Koyuncuoğlu ve Tekin'e (2019: 26) dayanarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Bu çalışmada Şekil 4.3.'te yer alan öğrenci girişimcilik ekosistemi modelinin, başka bir ifadeyle, kişilik özelliklerinin yanı sıra üniversite koşullarının ve faaliyetlerinin moderatör (düzenleyici, katalizatör) değişken olarak öğrencilerin

girişimcilik yetkinliğinin geliştirilmesi sürecinde nasıl ve ne ölçüde etki ettiğinin araştırılması amaçlanmaktadır. Bunun için Kailer'in Girişimcilik Yetkinlik Modeli temelinde araştırmada üniversite çıktısı olarak kabul edilen “öğrenci girişimcilik yetkinliği” bu modele dayandırılmıştır. Şekil 4.4. Kailer'in Girişimcilik Yetkinlik Modelini resmetmektedir.

Şekil 4.4. Araştırmanın Kuramsal Temeli

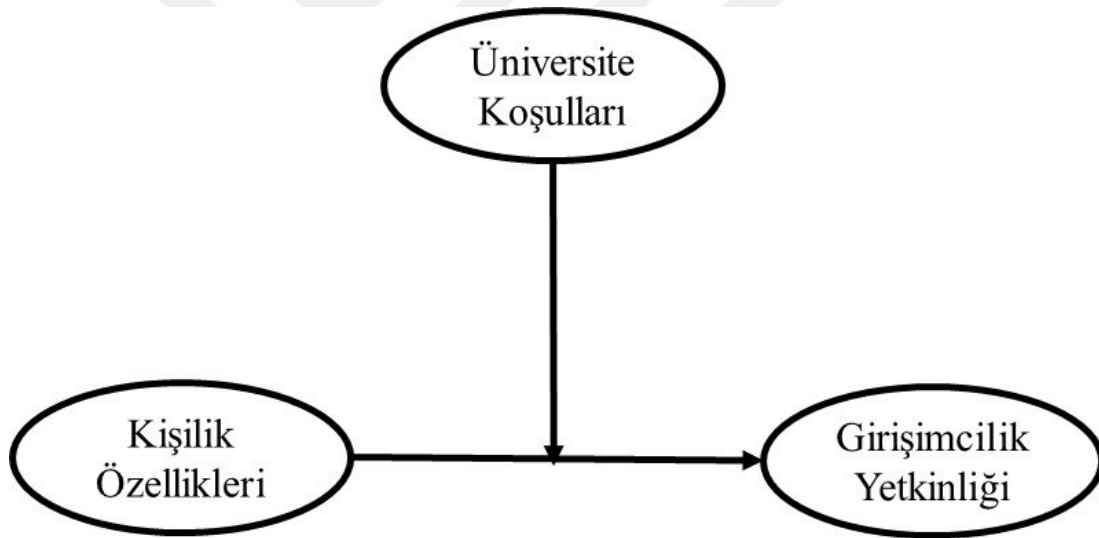

Kaynak: Kailer, 2005: 167'e dayanarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 4.4.'te görüldüğü gibi Kailer'in Girişimcilik Yetkinlik Modeline göre “girişimcilik yetkinliği”, girişimcilik bilgi birikimi ve girişimcilik motivasyonu gerektirmektedir. Girişimcilik bilgi birikimi, bilgi (aktarılabilen bilgi), beceri (aktarılamayan bilgi, deneyim) olarak ikiye ayrılmaktadır. Girişimcilik motivasyonu ise, girişimcilik tutumu ve girişimcilik niyeti olarak iki başlık altında incelenmektedir (Kailer, 2005: 167; Kailer ve Weiß, 2018: 3). Girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu ve kişilik özelliklerinin yanı sıra, bazı çevre koşullarının girişimcilik eğilimi ve eylemleri üzerinde önleyici veya teşvik edici bir etkisi olduğunu ileri sürülmektedir.

Bu çerçevede, araştırmada dışa dönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nevrotiklik ve deneyime açıklık kişilik özellikleri olarak ele alınırken (John ve Srivastava 1999; Costa ve McCrae 1992; Schlabes, 2016; Johnson, 2017), girişimcilik yetkinliği sonuç değişkeni olarak incelenmektedir (Başol vd., 2011; Schlabes, 2016). Girişimci-yenilikçi niversite koşullarını niversite i vre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri ile teşvik ve destek faaliyetleri temelinde ele almak mümkündür (Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019). Girişimcilik yetkinliğini girişimcilik bilgi birikimi ve girişimcilik motivasyonu temelinde ele almak mümkündür (Kailer 2005, 167). Bu çerçevede literatürde elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmanın kavramsal modeli aşağıdaki gibi tasarlanmıştır (şekil 4.5.).

şekil 4.5. Araştırmanın Kavramsal Modeli

Kaynak: Hayes 2013'ten geliştirilmiştir.

4.1.1.2. Araştırmanın nemi

Türkiye'de girişimci ve yenilikçi üniversitelerin süreç yaklaşımı temelinde i vre koşulları ve girdi faaliyetlerinin öğrenciler üzerindeki etkisinin incelenmesine dair bir araştırmaya rastlanmamış olması ve Kailer'in girişimcilik yetkinlik modeli temelinde girişimcilik öz-yetkinlik algısının Türkçe geçerli ve güvenirli bir ölçek ile sahada lme çalışmasının bulunmaması, bu araştırmayı önemli kılmaktadır. Bu

bağlamda kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerinde etkisi sürecinde üniversitelerin, iç çevre koşulları ve girdi faaliyetlerinin moderatör rolünün irdelenmesi konusunda literatürdeki boşluğun doldurulması düşünülmektedir. Üniversite koşullarının Kailer'in Girişimcilik Modeli temelinde öğrencilerin girişimcilik yetkinliğine olan etkisini incelenmesini amaçlayan bu araştırmanın bulguları, girişimcilik bilimine ve girişimci-yenilikçi özelliklerini geliştirmek isteyen üniversiteler için katkı sağlaması beklenmektedir.

4.1.1.3. Araştırmanın Amaçları ve Hipotezleri

Araştırmanın kavramsal modeli ve araştırmanın önemi ortaya konulmasının ardından, literatür çerçevesinde elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmanın amacı belirlenmiş ve bu amaca yönelik hipotezler oluşturulmuştur. Araştırmanın amaçları ve hipotezlerine ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

4.1.1.3.1. Araştırmanın Amaçları

Araştırmanın sorunsalı, başta kişilik özellikleri olmak üzere kişisel faktörlerin ve girişimci-yenilikçi üniversite koşullarının ve faaliyetlerinin öğrencilerin yetkinliklerini nasıl ve ne yönde etkilediğidir? Bu sorunsalı çözmek için araştırmada literatür çalışmasıyla üniversite girişimciliği bağlamında öğrenci girişimciliği, girişimcilik yetkinliği ve kişilik özellikleri incelenmiş ve ampirik bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda araştırmanın temel amacı, kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerinde etkisi sürecinde üniversite koşullarının moderatör rolünün irdelenmesidir. Ayrıca aşağıda yer alan araştırma soruları, araştırmanın alt amaçları olarak belirlenmiştir:

- Kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerindeki etkisinin tespit edilmesi,
- Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, üniversite koşulları algısı ve girişimcilik öz-yetkinliklerini etkileyen faktörlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

4.1.1.3.2. Araştırma Hipotezleri

Araştırmanın amacı çerçevesinde kavramsal modelin oluşturulmasının ardından iki hipotez geliştirilmiştir. Aşağıda hipotezlere ve hipotezlerin kuramsal dayanağına yer verilmiştir.

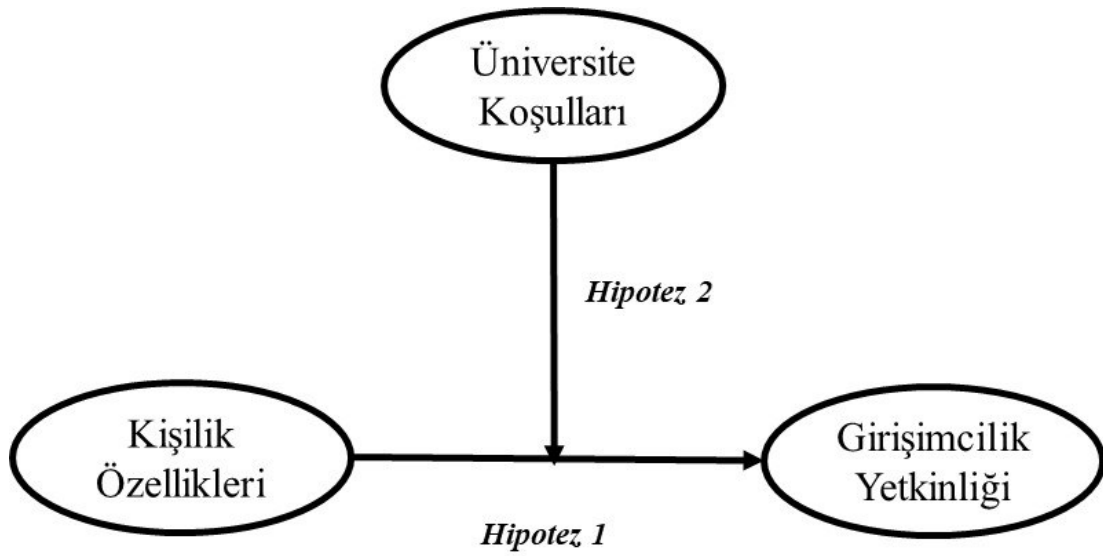
Literatürde kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliğine olumlu etkilediği yönünde kavramsal ve ampirik çalışmalara rastlamak mümkündür (Brandstätter, 1997, 2011; Schmitt-Rodermund, 2004; Gürol ve Atsan, 2006; Rauch ve Frese, 2007; Çetin ve Varoğlu, 2009; Vatansever, 2011). Benzer şekilde, kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliğini olumlu yönde etkilediği yönünde net bulgulara ulaşılmıştır (Zhao vd., 2010; Başol vd., 2011, Rathgens, 2012; Mould, 2013). Ancak girişimcilik özelliklerinin ne kadarının doğuştan, ne kadarını sonradan öğrenilebilir olduğu net ve kesin bir şekilde söyleyebilmek mümkün değildir (Vatansever, 2011: 7). O halde bir eğitim kurumu olan üniversitenin iç çevre koşulları ile eğitim, farkındalık, teşvik ve destek faaliyetlerini bir bütün olarak aşamalı bir şekilde değerlendirilmesi uygun olacağı düşünülmüştür.

Bu çalışmada, kişilik özellikleri başta olmak üzere girişimci-yenilikçi üniversite koşullarının ve faaliyetlerinin yanı sıra bireysel faktörlerin (demografik özellikler, aile sosyo-ekonomik durum, çalışma durumu, teknoloji ilgi duyma/iş kurma durumu) öğrencilerin girişimcilik öz-yetkinliklerine nasıl ve ne ölçüde etkilemektedir? şeklindeki araştırma sorusuna cevap aramak için literatür doğrultusunda oluşturulan kavramsal araştırma modeli çerçevesinde hipotezler aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

H1: Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine pozitif etkisi vardır.

H2: Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine olan etkisinde üniversite koşulları moderatör etkiye sahiptir.

Şekil 4.6. Araştırmanın Hipotezleri

Kaynak: Hayes 2013'ten geliştirilmiştir.

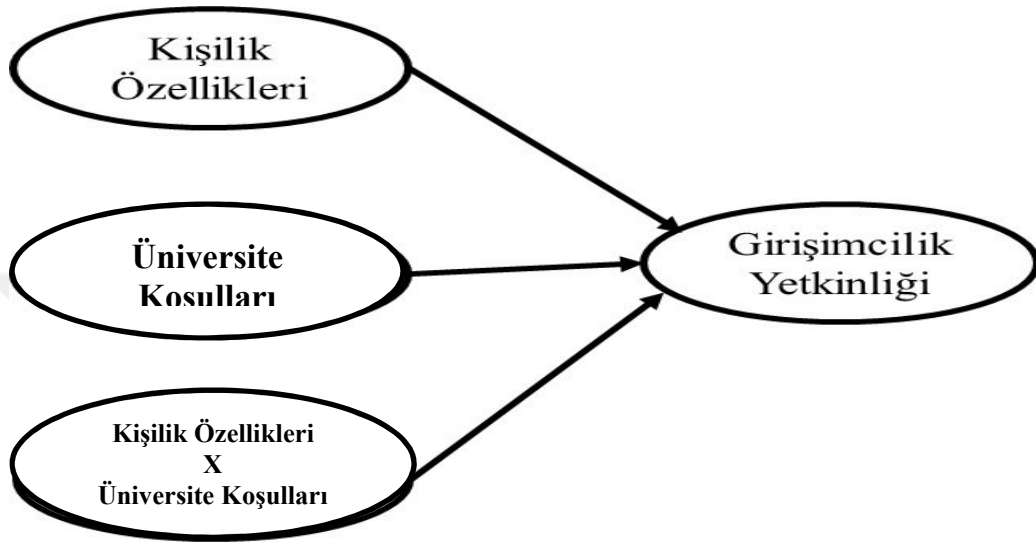
Araştırma hipotezlerinin oluşturulmasında literatürde daha önce yapılmış çalışmalardan dikkate alınanlar, Tablo 4.1.'de yer almaktadır.

Tablo 4.1. Araştırma Hipotezlerinin Geliştirilmesinde Yararlanılan Çalışmalar

Hipotez	İlgili Literatür
H1	Brandstätter, 1997, 2011; Schmitt-Rodermund, 2004; Gürol ve Atsan, 2006; Rauch ve Frese, 2007; Çetin ve Varoğlu, 2009; Zhao vd., 2010; Başol vd., 2011; Vatansever, 2011; Rathgens, 2012; Mould, 2013
H2	Kantor, 1988; Johannisson, 1991; Muofhe ve Toit, 2011; Şeşen ve Basım, 2012; Ruda vd., 2013; Setiawan, 2014; Yüksel vd., 2015; Piperopoulos ve Dimov, 2015; Bergmann vd., 2016; Schlages, 2016; Thomson ve Minhas, 2017; Hancıoğlu ve Tekin, 2018; Kuvat, 2019; Tekin, Koyuncuoğlu vd., 2019; Tekin, Baş vd., 2019

Moderatör etkinin test edilmesinde Hayes (2013) tarafından geliştirilen 1 numaralı model ve onun istatistiksel yapısından faydalanılmıştır (Şekil 4.7.).

Şekil 4.7. Araştırma Modeli ve Hipotezlerin İstatistiksel Gösterimi –Moderatör Etki

Kaynak: Hayes 2013'ten adapte edilmiştir.

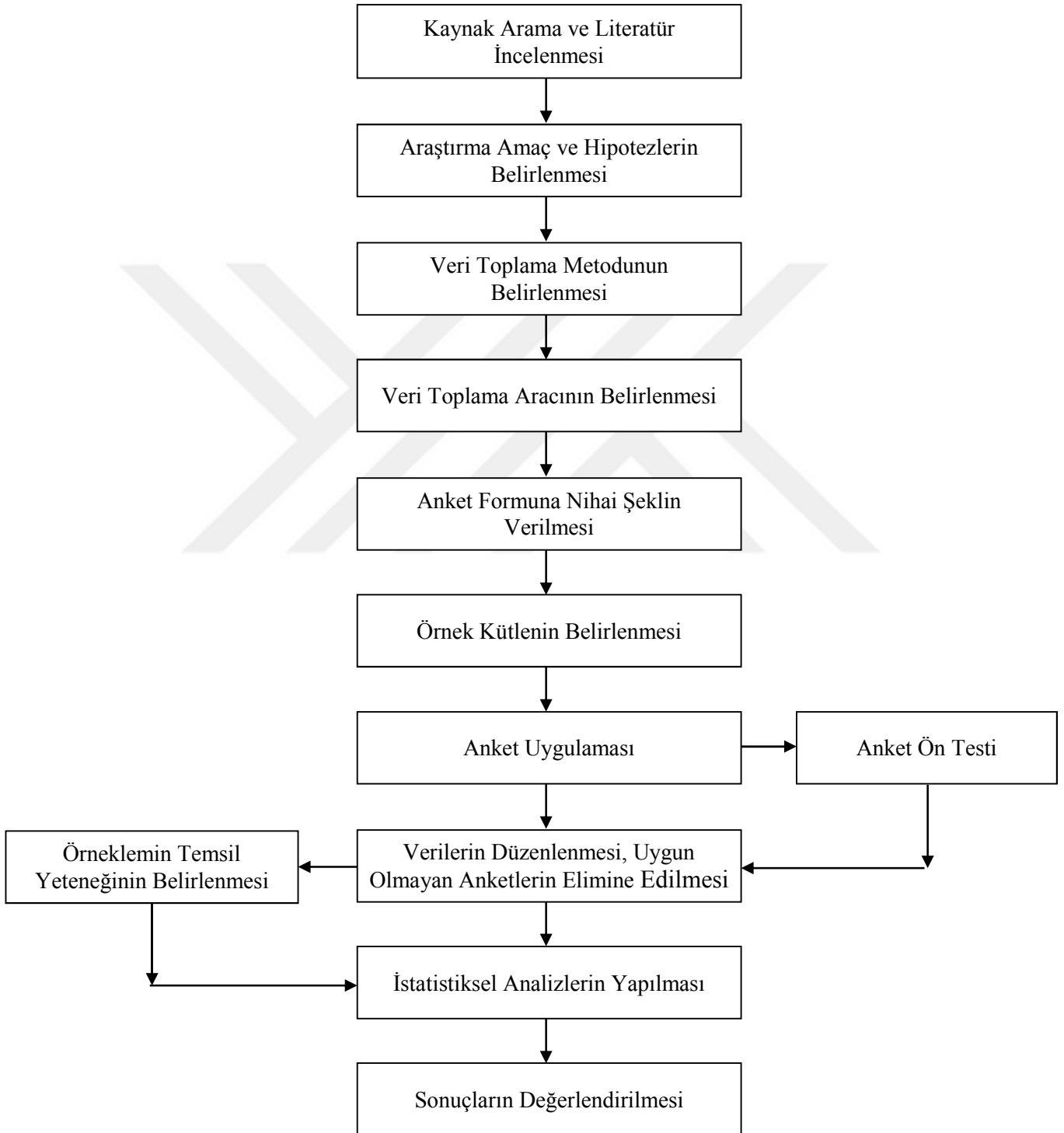
4.1.2. Araştırmanın Metodolojisi

Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, girişimci-yenilikçi üniversite koşullarına ilişkin algıları ve girişimcilik yetkinlikleri arasındaki ilişkilerin demografik, aile, çevre ve çalışma/iş faktörleri açısından incelendiği bu çalışmada anket modeli kullanılmıştır.

Anket araştırma modelinde, bağımsız değişkenler ve bağımlı değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler olduğu gibi karşılaştırmalı bir yaklaşımla belirlenmeye çalışılır. Ancak, bu ilişkiyi saptama sürecinde araştırmacı bağımsız değişken ya da değişkenler üzerinde tam bir kontrol sağlamaz (Williams, 2007: 66). Bu tezde üniversite öğrencilerinin girişimcilik yetkinlikleri, girişimci-yenilikçi üniversite koşullarına ilişkin algıları ve kişilik özellikleri demografik, aile, çevre ve çalışma/iş faktörlerine göre karşılaştırılmasında anket modeli kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ve girişimci-yenilikçi üniversite koşullarına ilişkin algılarının girişimcilik yetkinliklerini yordama düzeyi bu model

kapsamında incelenmiştir. Bu kapsamda araştırmada takip edilen metodoloji Şekil 4.8.'de verilmiştir.

Şekil 4.8. Araştırma Metodolojisi

Kaynak: Çağlıyan, 2009'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

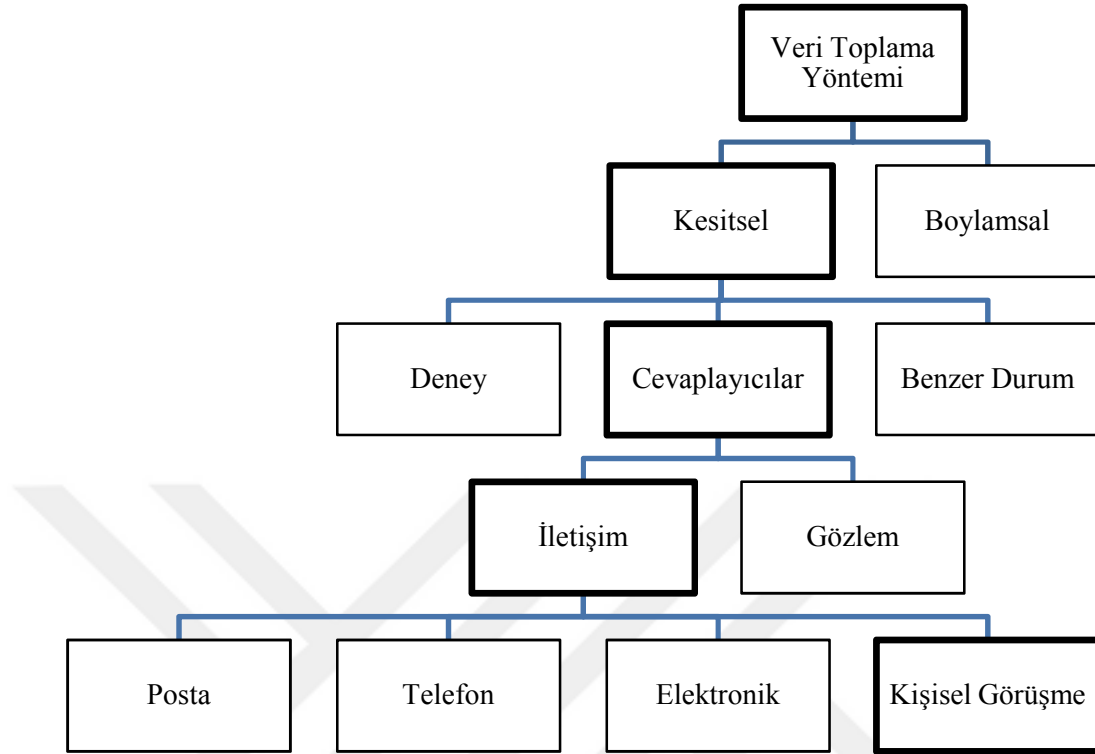
4.1.2.1. Veri Toplama Metodunun Belirlenmesi

Bilimsel araştırmalarda veriler, araştırma bulgularını ortaya konulmasını sağlayan temel unsurlardan biridir (Gürbüz ve Şahin, 2016: 177). Araştırma konusu, araştırmanın hipotezleri, veri toplama tekniği ve araştırmanın perspektifi, aranan verinin ne olduğunu belirlemektedir. Dolayısıyla veri seti araştırma sürecinin bir ürünü olarak ortaya çıktığı söylenebilir (Yıldırım, 2015: 102).

Araştırmacı veri toplama aşamasına geldiğinde, araştırma konusu ve araştırma hipotezleri çerçevesinde ihtiyaç duyulan veri türünü belirlemelidir. Veri türü, veri kaynağı bakımından iki temel alternatif incelenir (Yıldırım, 2015: 101-102; Küçük, 2016: 66-67): Birincisi, ihtiyaç duyulan verinin bizzat toplanması (birincil veri); ikincisi, mevcut olan, araştırma konusuyla ilgili olarak başka kişiler ya da kurumlar tarafından daha önce toplanmış verilerden yararlanılması (ikincil veri). Üçüncü bir alternatif ise, daha önce araştırmacılar tarafından birincil ya da ikincil veriye dayanılarak yapılan analiz sonuçlarını veri olarak kullanılmasıdır. Üçüncül veri kullanımının en güzel örneği meta analizleridir (Yıldırım, 2015: 102). İçeriği bakımından veriler ise; olgusal veri ve yargısal veri biçiminde iki kısımda incelenmektedir (Küçük, 2016: 67): Olgusal veriler, üzerinde ittifak edilen bir değeri olan, bilinen, objektif ve kişisel yargılar içermeyen veri türüdür. Yargısal veriler ise, kişisel yargılara dayalı olarak ortaya konan, bilgisine başvuru olan kişinin kişisel tutum, görüş ve düşüncelerini yansıtan, yerine göre görecelilik ya da ordinallik içeren veri türüdür.

Bu araştırmada veri türü olarak birincil veriler kullanılmıştır. Birincil veriler, araştırma sorusuna cevap vermek üzere toplanan “yeni” veriler olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2015: 105). İhtiyaç duyulan bilginin ikincil kaynaklardan derlenmesi mümkün olmadığı için, birincil verilere başvurulmasına karar verilmiştir. Çalışmada benimsenen veri toplama yöntemin belirlenmesinde izlenen yol, Şekil 4.9.’de gösterilmektedir.

Şekil 4.9. Veri Toplama Yöntemi

Kaynak: Çağlıyan (2009)'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 4.9'da görüleceği üzere veri toplama yönteminde kesitsel, cevaplayıcılar, iletişim ve kişisel görüşme şeklinde bir yol izlenmiştir. İzlenen yol ile ilgili açıklamalar aşağıda verilmiştir.

Araştırmalar tasarlanırken öncelikle araştırma konusuna bağlı olarak araştırmanın kapsadığı süreye göre kesitsel (anlık) ve boylamsal (sürelî) araştırma yöntemleri incelenmelidir. Anlık araştırmalarda belirli bir zaman diliminde belirli bir durumun incelenmesi amaçlanır. Boylamsal araştırmalarda ise; bir olgunun değişim ve gelişimi ortaya konulması istenir (Altunışık vd., 2012: 70-71). Boylamsal araştırmalarda belirli bir örneklemden veri toplamak, zaman ve maliyet kısıtları nedeniyle oldukça zordur. Bununla birlikte boylamsal araştırmalarda evreni temsil etme yeteneği düşük olmaktadır (Çağlıyan, 2009: 201). Bu nedenle araştırmanın amacına bağlı olarak anlık araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Kesitsel olarak tasarlanan bu araştırmada birincil veriler elde etmek için nicel araştırmalarda kullanılan birincil veri toplama yöntemi olan anket yönteminin kullanılması kararına varılmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni ve amacı, deneklerin vaktini çok

fazla almadan, üniversite koşulları, girişimcilik yetkinlikleri ve kişilik özelliklerine ilişkin algılarını ölçmektir.

Anket, insanların yaşam koşullarını, davranışlarını, inançlarını veya tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan bir araştırma materyali olarak tanımlanmaktadır (Thomas, 1998). Anket yöntemi, çok sayıda sorudan oluşan bir soru formunun denekler tarafından ya da deneklere okunması ve cevapların kaydedilmesi aşamalarından oluşan bir veri toplama yöntemidir (Yıldırım, 2015: 127). Anketler, farklı bölgelerden çok daha büyük gruplara hızlı uygulama olanağının olması, düşük ya da hiç maliyet gereklilikleri ve daha yüksek nesnellik seviyeleri nedeniyle diğer tekniklere (görüşme, gözlem) kıyasla bilimsel araştırmalarda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Anket yöntemini çekici kılan diğer temel özellikler ise; (1) çok yönlülük, (2) etkinlik ve (3) genellenebilirliktir. (Böke, 2017: 246-247). Bununla birlikte, anketlerin, soruları doğru bir şekilde okumadan yanıt verenlerin rastgele cevap seçimlerinin seçilmesi gibi bazı dezavantajları vardır. Üstelik, katılımcıların, konuyla ilgili ilave algı ve düşüncelerini ifade etmeleri, duyarlı olduğu bazı konularda genellikle mümkün değildir (Cohen vd., 2000: 8). Ayrıca anket sorularının yanlış anlaşılması ve talimatlarda belirtilenin dışına çıkarak yanıtlanması durumlarına da rastlanmaktadır. Bunun önüne geçebilmek için her bir soruyu gözden geçirilmesi, test edilmesi ve gerektiğinde revize edilmesi gerekir (Böke, 2017: 16). Araştırmalarda anketler, posta yoluyla, telefonla ve elektronik olarak ya da belirli bir gruba uygulanarak yapılabilmektedir (Böke, 2017: 282). Anket sorularının oluşturulmasında ise, açık uçlu sorular, seçmeli yanıtlı sorular, diğer bir ifadeyle kapalı uçlu sorular olmak üzere iki şekilde olabilmektedir. Bununla birlikte, değişik konu ve alanlarda ilgili soruların aynı anket içine dahil edilerek uygulanması da söz konusu olabilmektedir. Bu anketler, çok maddeli/sorulu (omnibus) anket olarak bilinmektedir. Ayrıca anketler genellikle birden çok soru ile bilgi toplanmaya çalışılır, ancak bazı durumlarda tek soru sorarak da bu mümkün olabilmektedir. (Böke, 2017: 247-248).

Anket yönteminde iletişim biçimine göre anket türleri beşe ayrılmaktadır (Kaya ve Şahin, 2013: 55-56): (1) Posta yoluyla anket, (2) telefonla yapılan anket, (3) internet yoluyla yapılan anket, (4) emanet bırakma yoluyla anket ve (5) kişisel

görüşme yoluyla anket. Bu araştırmada kişisel görüşme yapılarak cevaplayıcılara ulaşılmış ve anketleri doldurmaları sağlanmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin demografik verilerinin toplanmasında kapalı sorulardan oluşmuş bir anket, öğrencilerin üniversite koşulları, kişilik özellikleri ve girişimcilik yetkinliklerinin ölçülmesinde ise Likert tipi derecelendirme ölçekleri kullanılmıştır.

4.1.2.2. Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Veri toplama aracının hazırlanması aşamasında öncelikle literatürde araştırma konusu hakkında yapılmış olan çalışmalarda geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiş ne tür ölçüm araçlarının kullanıldığı incelenmiştir. Ankette yer alan yargılar ve sorular literatür incelemesinin ardından araştırma konusuna en uygun ölçüm araçları seçilerek oluşturulmuştur. Bu bağlamda anket formunun tasarlanması, ankette kullanılan ölçekler ve yararlanılan kaynaklar ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

4.1.2.2.1. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Ölçme aracı iyi tasarlanmaz ve planlanmazsa başarıya ulaşamaz. Bu konuda ölçmecinin ölçme değerlendirme sürecine rehberlik edecek yapılacaklar listesi hazırlaması gerekir. Bu aşamada başlangıçta soruları sistematik bir sıraya ve formata koyma işlemi gelmektedir. Bu konuda aşağıdaki süreç ve kuralların yerine getirilmesi önem taşımaktadır (Cohen vd., 2000: 8):

Açılış soruları: Açılış kolay sorularla başlamalı ve katılımcıları endişeye sevk etmemelidir. İlk soru çok önemlidir çünkü katılımcının görüşmeye ilk kez maruz kalması ve yapılacak görevin doğası için tonu belirlemesidir.

Soru akışı: Sorular, bir tür psikolojik düzende akmalıdır. Böylece biri diğerine kolayca ve doğal olarak yol açar. Bu nedenle tüm ölçme aracının bütününde cevaplayıcıları tepki vermeye yönlendiren bir akıcı üslubun olması önerilir.

Soru çeşitliliği: Ankete katılanlar, yarım saat kadar benzer sorular sorduğunda hızlı ve huzursuz olurlar. Bu nedenle, genellikle yanıtlayan kişiye farklı tarz ve stillerdeki sorular sormak faydalı olabilir. Burada açık uçlu bir soru (analiz edilmemiş olsa bile), katılımcıların cevaplarını önceden kodlanmış kategorilere

sınırlamak zorunda kaldıkları uzun bir dizi sorudan çok ihtiyaç duyulan rahatlama sağlayabilir. Araştırma ölçeklerinin geliştirilmesinde tüm bu ilkeler temelinde öğrencilerin tutum, ilgi ve dikkat gibi özellikleri dikkate alınarak yerine getirilmeye çalışılmıştır.

Ölçme aracının geliştirilmesinde gerekli içeriğe karar verme, cevaplayıcıları tanımlama, deneklere ulaşma sistematikliğini oluşturma, soru-madde kapsamını saptama, soruları hazırlama; maddeleri sıralama, ölçme aracı içeriğini kontrol etme, ölçme aracının deneme uygulamasını yapma ve nihayi ölçme aracını oluşturma işlemleri gerçekleştirilmiştir. Kişisel faktörlerin ve girişimci-yenilikçi üniversite koşullarının ve faaliyetlerinin öğrencilerin girişimci yetkinliklerini nasıl ve ne yönde etkilediğinin incelendiği bu çalışmada bu süreçler sistematik bir şekilde gerçekleştirilmiş ve uygulamalar boyunca uzman görüşlerine başvurulmuştur.

Hazırlanan anket dört bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde cevaplayıcıların demografik bilgilerine ilişkin sorular hazırlanmıştır. Anketin ikinci bölümünde girişimci-yenilikçi üniversite iç çevre koşulları ve faaliyetlere ilişkin sorular, anketin üçüncü bölümünde öğrencilerin girişimcilik yetkinliğini belirlemeye yönelik sorular ve anketin son bölümünde ise öğrencilerin kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir.

Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılımı sağlanan öğrencilerin demografik özelliklerini betimlemek için demografik bilgi formu hazırlanmıştır. Formda; cinsiyet, çalışma durumu, yaş, fakülte, bölüm, sınıf, ailede kendi işini kuran herhangi bir bireyin bulunma durumu, aile gelir düzeyi, baba meslek, baba eğitim durumu, kendini işini kurma durumu, teknolojiye ilgi duyma durumu, teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumu ve ailenin ikametgâh bölgesi değişkenleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir.

Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeği

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin girişimci-yenilikçi üniversite algısını ölçmek için Tekin ve arkadaşları tarafından (2019) geliştirilen “Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeği” kullanılmış olup üniversite koşulları

değişkenine karşılık gelmektedir. Ölçek; üniversite iç çevre koşulları (m1-m7), farkındalık ve eğitim (m8-m20) ve teşvik ve destek (m21-m31) olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Beşli Likert tipinde olan ölçme aracı 31 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri “kesinlikle katılmıyorum=1” ile “kesinlikle katılıyorum=5” arasındaki değerler ile puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar girişimci-yenilikçi üniversite algısının yüksek olduğunu işaret etmektedir.

Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeği

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin girişimcilik yetkinliklerine yönelik algısını belirlemek için Tekin ve arkadaşları tarafından (2019) geliştirilen “Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek; girişimcilik bilgi birikimi (m1-m14) ve girişimcilik motivasyonu (m15-m25) olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. Beşli Likert tipinde olan ölçme aracı 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 1 “kesinlikle katılmıyorum=1” ile “kesinlikle katılıyorum=5” arasındaki puanlar ile değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar girişimcilik yetkinliğine yönelik algısının yüksek olduğunu işaret etmektedir.

Büyük Beş Envanteri (BFI-44)

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerini belirlemek için John ve Srivastava (1999) tarafından geliştirilen ve Kocabacak (2011: 200) tarafından Türkçe’ye uyarlanan 44 soruluk ölçme aracı tercih edilmiştir. Türkçe’ye uyarlanan ve güvenilirliği ve geçerliliği test edilmiş Büyük Beş Envanteri, Göktaş ve Kazaferoğlu araştırmalarında kullanmışlardır (Göktaş ve Kazaferoğlu, 2018). Daha önce Türkçe’ye uyarlanmış ve güvenilirliği ve geçerliliği test edilmiş bu ölçeğin mevcut çalışmada kullanılmasının nedeni; diğer ölçeklerin kullanılması durumunda sadece kişilik özelliklerinin belirlenmesinde 240 maddelik anket uygulaması durumunda 40-45 dakikalık bir süre ihtiyacının olmasıdır. Diğer taraftan 44 maddelik bir ölçeğinin 10 maddelik bir ölçekten daha geçerli sonuçlar vereceği düşünülmüştür.

Veri toplama araçlarının belirlenmesinin ardından araştırmanın amaç ve hipotezleri ile uyumlu olmasını sağlayacak şekilde öğrencilerin ve uzmanların görüşleri alınarak bazı ifadelerin anlaşılabilirliği kolay hale getirilmeye çalışılmıştır. Veri toplamada kullanılan anket, Ek-4’te yer almaktadır.

4.1.2.2.2. Veri Toplama Aracının Ön Testi

Anket formunda yer alacak soruların belirlenmesinin ardından cevaplayıcıların form hakkındaki görüş ve eleştirilerini almak amacıyla ön test yapılmıştır. Bu aşamanın amacı, formun görünüşü, soruların anlaşılabilirliği, yeterliliği, kolayca doldurulabilirliği, süresi hakkında fikir elde edilmesidir. Bu kapsamda takip edilen süreç; uzman görüşü, üçüncü taraf görüşü ve saha görüşü şeklinde özetlenebilir. Ön test için üç aşamadan oluşan bu sürece ilişkin açıklamalar aşağıda verilmiştir.

İlk aşamada girişimcilik alanında uzman akademisyenlerin oluşturulan taslak anket formunu incelemeleri istenmiş ve içerik, anlaşılabilirlik, netlik ve bağlam açısından görüşleri alınmıştır. Yapılan öneriler doğrultusunda form üzerinde iyileştirmeler yapılmıştır.

İkinci aşamada Selçuk Üniversitesi'nde 15 lisans programı öğrencisine anket yapılmıştır. Anketin cevaplanmasının 25-30 dakika sürdüğü tespit edilmiştir. Anketi dolduran öğrencilerin anket formu ve soruların anlaşılabilirliği hakkında değerlendirmeleri alınmıştır. Yazı büyüklüğü gibi eleştirilerinin dışında genel olarak olumlu değerlendirmeler alınmıştır.

Son aşamada ise 25'i İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 25'i ise Mühendislik Fakültesi olmak üzere toplamda 50 öğrencinin anketi doldurmaları istenmiştir. Öğrencilerden anketi cevaplamaları ve görüş bildirmeleri istenmiştir. Bu yol ile öğrencilerin ankete olan ilgisi ve soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir.

Böylelikle ankette yer alan soruların açık, anlaşılabilir olduğu ve herhangi bir belirsizlik ve ikilem olmadığı görülmüştür. Ayrıca anket formun bölümler arasındaki akışın ve cevaplama zamanının azami 30 dakika sürmesinin uygun olduğu değerlendirilmiştir.

4.1.2.2.3. Anket Formunun Tasarımı

Etkili bir anket, doğrudan araştırma hedeflerine ulaşılmaya katkı sağlayan, eksiksiz ve doğru bilgi içeren bir ölçme aracıdır. Bu çalışmada araştırma öncesinde deneme uygulaması kapsamında, anket soruları gruplanmış, uygun bir sıraya dizilmiş ve soruları açık anlaşılır hale gelmesi sağlanmıştır. Bir anketin fiziksel görünümü,

elde edilen verilerin niceliği ve kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir (Kurtuluş, 2010: 89). Kötü tasarlanmış anketler, karmaşıklık, cevaplayıcılarda olumsuz bir izlenim oluşturabilir.

Bu kapsamda araştırmada kullanılan ölçeklerin fiziksel görünümü konusunda aşağıdaki ilkeler yerine getirilmiştir (Gökçe, 1992: 434; Güven, 1996: 217; İslamoğlu, 2003: 252; Arlı ve Nazik, 2004: 158; Karasar, 2005: 152; Yıldırım, 2015: 128; Arıkan, 2017: 100):

- Kitapçık kullanımı: Kitapçıkların, gevşek ya da zımbalanmış kâğıtların yerine kullanılması, görüşmeci ya da muhatabın belgeye önem vermesini sağlamıştır.
- Basit, net formatlar: Anket sunumunda açık, anlaşılır ve akıcı bir format kullanılmıştır. Görsel unsurlar, yazı karakterleri tutarlı bir şekilde düzenlenmiştir.
- Uygun yazı karakteri kullanımı: Anketteki sorular kâğıt üzerinde uygun bir yazı karakteri ile yerleştirilmiş ve sorulara verilecek cevaplamalarda basit bir yazı düzeni sağlanmıştır.
- Yönerge: Ölçme aracının girişinde ve alt boyut ölçeklerde açıklayıcı yönergelere yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında veriler alan araştırması yöntemiyle anket tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Bunun için 4 bölüm ve 100 ifadeden oluşan bir anket oluşturulmuştur. Birinci bölüm öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin sorular sorulmuş, diğer üç bölümde ise üniversite koşulları, girişimcilik yetkinliği ve kişilik özelliklerine ilişkin ölçekler kullanılmıştır. Soruların cevaplayıcılara yoğun ve sıkıcı görünmemesi için tablolama yöntemine başvurulmuştur.

4.1.2.3. Örnek Seçimi ve Büyüklüğünün Belirlenmesi

Araştırmanın amacına uygun örnekleme işleminin yapılması, araştırma bulgularının güvenilir, geçerli ve evrene genellenebilmesi bakımından önem arz etmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2016: 126). Sosyal bilim araştırmalarında örnekleme süreci genellikle dört aşamadan oluşmaktadır (Altunışık vd., 2012: 135). Başlangıçta

araştırmacı, toplanacak örnek verilerden genellemek istediği araştırma evrenini (popülasyonu) tanımlamalıdır. Örneğin, üniversite öğrencilere yönelik bir araştırmada, araştırmacı ilk önce öğrencilere derse giren öğretim elemanlarına mı yoksa öğrencilerin kendilerini mi araştırma sürecine dâhil edileceğine karar vermelidir. İkincisi, araştırmacı bir örnekleme çerçevesi çizmelidir. Soyut düzeydeki bir kavramın görgül ve ölçülebilir hale getirilmesi için araştırma evreninden örnekleme işleminin yapılabileceği örneklem çerçeve listesine ihtiyaç bulunmaktadır. Örneklem çerçevesi, öğrenci kayıtları, sürücü belgesi kayıtları, telefon numaralarının bulunduğu rehber gibi listeler olabilmektedir. Örneklem çerçevesinin belirlenmesinin ardından araştırmacı, ne kadar büyüklükte bir örneklemin ihtiyacı olduğunu tespit etmelidir. Dördüncü olarak, araştırmanın amacına uygun örneklem tekniğinin seçilmesi aşamasına geçilir. Örneklem tekniğinin seçilmesi, örneklem çerçevesini oluşturan listeden araştırma örnekleminin nasıl seçileceği ile ilgilidir (Gürbüz ve Şahin, 2016: 127-133).

Araştırmanın evreni Konya ilinde bulunan Selçuk Üniversitesi öğrencileri olup, 2018-2019 yılları arasında öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerden oluşmaktadır. Bu araştırmada, öğrenci gözüyle değerlendirilmesi hedeflenen yükseköğretim kurumu; Selçuk Üniversitesi'dir. Selçuk Üniversitesi'nin 2012 yılından beri her yıl Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nde ilk 50 üniversite arasında yer alması, araştırma evrenin belirlenmesinde etkindir. Değerlendirilmesi hedeflenen öğrenciler ise; Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin ilgili bölümlerinde (İşletme, İktisat, Kamu Yönetimi, Uluslararası İlişkiler, Uluslararası Ticaret) ile Konya Teknik Üniversitesi Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinin ilgili bölümlerinde (Makine, İnşaat, Endüstri, Bilgisayar, Elektrik-Elektronik, Kimya, Harita, Çevre, Jeoloji, Maden, Metalurji) öğrenim gören öğrencilerdir. Araştırmanın İİBF ve Mühendislik Fakültesinde uygulanmasının nedeni, yapılan araştırmalarda en çok bu fakültelerden mezun olan öğrencilerin girişimcilik faaliyetlerinde bulunduğu tespit edilmiş olmasındandır (Bergmann, 2016: 19). Söz konusu araştırma, Selçuk Üniversitesi lisans öğrencilerine uygulanmış olup Selçuk Üniversitesi'nden 2018 yılında ayrılan, geçiş döneminde bulunan ve halen Selçuk Üniversitesi Kampüsünde faaliyet gösteren Konya Teknik Üniversitesi lisans öğrencilerini de kapsamaktadır.

Konya Teknik Üniversitesi öğrencileri, Selçuk Üniversitesi öğrencileri olarak kabul edilmesinin nedeni; Öğrenim sürelerinin büyük bir bölümünü Selçuk Üniversitesi'nde geçirmiş olmaları, halen Selçuk Üniversitesi kampüsünde öğrenim gördükleri ve mezuniyetlerinde Selçuk Üniversitesi tarafından düzenlenmiş lisans diplomalarını alacakları için bu öğrencilerin, Selçuk Üniversitesi öğrencisi olarak kabul edilmesi uygun görülmüştür. Bu bağlamda örneklem çerçeve listesine ulaşmak için ilgili dekanlıklarından öğrenci sayılarını gösteren öğrenci kayıtları talebinde bulunulmuştur.

Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında çok farklı yaklaşımların olduğu görülmektedir. Comrey ve Lee'ye göre (1992) örnek sayısının değeri 100 olması zayıf, 200 olması orta, 300 olması iyi, 500 olması çok iyi ve 1000 civarında olması mükemmel olarak ifade edilmektedir. Hoyle (1995: 91-92) istatistiksel analizlerde örneklem büyüklüğünün en az 250 olması gerektiğini belirtmektedir. Daşdemir (2016: 76) sosyal bilimlerde normal dağılımı temsil edecek ideal örneklem büyüklüğünün 300-400 civarında olması gerektiğini ifade etmektedir. Bazı araştırmacılar gözlenen değişkenin sayısının on katı civarındaki bir örneklem yeterli kabul edilmektedir (Altunışık vd., 2012: 270; Gürbüz ve Şahin, 2016: 130). Araştırmacılara kolaylık sağlaması amacıyla Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2014: 89) örneklem büyüklükleri tablosu geliştirmişlerdir. Geliştirilen örneklem büyüklükleri tablosu Tablo 4.2.'de verilmiştir. Bu çalışmada da Yazıcıoğlu ve Erdoğan tarafından geliştirilen tablodan yararlanılarak örneklem büyüklüğünün belirlenmesi uygun görülmüştür.

Tablo 4.2. $\alpha = 0.05$ İçin Örneklem Büyüklükleri

Evrendeki Eleman Sayısı	± 0.05 örnekleme hatası (d)		
	$p=0.5$ $q=0.5$	$p=0.8$ $q=0.2$	$p=0.3$ $q=0.7$
100	80	71	77
500	217	165	196
750	254	185	226
1.000	278	198	244
2.500	333	224	286
5.000	357	234	303
10.000	370	240	313
25.000	378	244	319
50.000	381	245	321
100.000	383	245	322
1.000.000	384	246	323
100.000.000	384	245	323

Kaynak: Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014: 89.

Öğrenci kayıtlarına göre bu araştırmanın hedef evreninde 7.444 öğrenci bulunmaktadır. Tablo 4.2.'de görüleceği üzere % 95 güven aralığında ($\alpha= 0.05$) 7.444 öğrenciyi temsil etmek için rastgele seçilmesi gereken öğrenci sayısı 370'dir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014: 89). Araştırma kapsamında, veri toplama sırasında kayıpların olabileceği göz önüne alınarak daha fazla öğrenciye ulaşılmıştır. Toplam 900 öğrenciye anket uygulaması yapılarak örneklem sayısı fazlası ile karşılanmıştır.

Bu kapsamda çalışmada araştırmanın amaçları ile uyumlu bir şekilde olasılıklı örnekleme yöntemlerinden küme örnekleme tekniği kullanılmıştır. Khanal'a göre (2016: 118) küme örneklemede, örnek birimler eleman grupları-kümeler (okullar, fakülteler, bölümler vs.) içerir. Araştırmacı, bu tekniği kullanarak örneklem büyüklüğünü artırma esnekliğine sahiptir. Bu örneklem tekniğinin tercih edilme nedeni hedeflenen evrende (üniversite öğrencileri) araştırılan değişkenler açısından kümeler halinde dağılım göstermesidir.

4.1.2.4. Anketlerin Uygulanması

Çalışmada kullanılan kişisel bilgi formu, üniversite koşulları ölçeği, girişimcilik yetkinlikleri ve kişilik özellikleri ölçeklerinden oluşan ölçme aracı formu Bölüm 4.1.2.1.'de açıklandığı gibi kişisel görüşme yöntemi ile araştırmacı tarafından

uygulanmıştır. Doktora tezi amaçlı bu araştırmada çalışma süresinin sınırlı olması, öğrencilerle aynı alanda bulunulması vb. nedenlerle posta yoluyla anket gönderimi kullanılmamıştır. Araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilen uygulamalar esnasında üniversite öğrencilerine çalışma hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiş ve katılımında gönüllülüğün esas olduğu ifade edilmiştir.

4.1.2.5. Test İstatistiklerinin Belirlenmesi ve Verilerin Düzenlenmesi

Araştırmada araştırma grubunun özelliklerine, veri toplama araçlarının ve verilerin niteliklerine bağlı olarak uygun istatistiksel tekniklerle analizler gerçekleştirilir. Araştırma analizleri öncesinde verilerin bilgisayar işlenmesinde, kontrol edilmesi ve düzenlenmesinde Excel 10.0 programı kullanılmıştır. Diğer yandan araştırmanın istatistik analizleri ise SPSS 24.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

4.1.2.5.1. Test İstatistiklerinin Belirlenmesi

Araştırma kapsamında, geliştirilen hipotezleri test etmek için gerekli analizler uygulanmadan önce bazı varsayımlar kontrol edilmiştir. Birinci adımda, ölçme araçlarından elde edilen puanların dağılımı incelenmiştir. Dağılımın normale yaklaşmasını engelleyen uç değerleri tespit etmek için kutu grafikleri oluşturulmuştur. Grafikler incelendiğinde, normal dağılımı engelleyen uç değer veya değerlerin bulunmadığı gözlenmiştir. Bir sonraki aşamada girişimci-yenilikçi üniversite koşulları, girişimcilik yetkinlikleri ve kişilik özellikleri ölçme araçlarından elde edilen puan ortalamalarına ait çarpıklık ve basıklık katsayıları hesaplanmıştır. ± 2 aralığında yer alan çarpıklık ve basıklık katsayıları puan ortalamalarının normal dağılıma sahip olduğunu işaret etmektedir (George ve Mallery, 2010: 95). Tablo 4.3.'te yer alan ve ölçme araçlarından elde edilen puanlar için hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayıları verilerin normal dağılıma sahip olduğunu göstermiştir.

Tablo 4.3. Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanlara Ait Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

Değişkenler	N	Çarpıklık		Basıklık	
		Değer	Std. Hata	Değer	Std. Hata
Girişimcilik Bilgi Birikimi	900	-0,35	0,08	0,50	0,16
Girişimcilik Motivasyonu	900	-0,20	0,08	-0,27	0,16
Üniversite İç Çevre Koşulları	900	-0,13	0,08	-0,13	0,16
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri	900	0,07	0,08	0,15	0,16
Teşvik ve Destek Faaliyetleri	900	-0,29	0,08	0,13	0,16
Dışa dönüklük	900	-0,11	0,08	-0,09	0,16
Uyumluluk	900	-0,10	0,08	-0,10	0,16
Öz disiplin	900	-0,18	0,08	-0,20	0,16
Deneyime açıklık	900	-0,21	0,08	0,24	0,16

Araştırma kapsamında, Pearson Korelasyon analizi uygulanarak Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları, girişimcilik yetkinlikleri ve kişilik özellikleri ölçme araçlarından elde edilen puanlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ele alınan iki değişken arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü belirlemek korelasyon analizi uygulanmaktadır. Korelasyon analizinde hesaplanan; “0 ile $\pm 0,30$ arasındaki katsayılar düşük, $\pm 0,31$ ile $\pm 0,70$ arasındaki katsayılar orta ve $\pm 0,71$ ile ± 1 arasındaki katsayılar ise yüksek ilişkileri” tanımlamaktadır (Büyüköztürk, 2006: 32).

Araştırma kapsamında, kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerindeki etkisini belirlemek ve kişilik özellikleri ile girişimcilik yetkinliği arasındaki ilişkide üniversite koşullarının moderatör etkisini belirlemek için regresyon analizi uygulanmıştır. Analizlerden önce çok değişkenli analizler için karşılanması gereken bazı varsayımlar ele alınmıştır. Bunun için öncelikle Cook uzaklık değerleri

hesaplanarak çok değişkenli uç değer analizi yapılmıştır. Hesaplanan uzaklık değerlerinin 1'in altında bulunması çok değişkenli uç değerlerin veri setinde bulunmadığını göstermektedir (Field, 2009: 245). Araştırmada hesaplanan en yüksek Cook uzaklık değeri 0,03'tür. Elde edilen sonuçlar veri setinde çok değişkenli uç değerlerin olmadığını göstermiştir.

Bir sonraki adımda, hataların bağımsızlığı varsayımı incelenmiştir. Bunun için ise Durbin-Watson katsayısı hesaplanmıştır. Bu katsayının (>1.5 ve <2.5) aralığında bulunması, hataların bağımsızlığı varsayımının karşılandığını göstermektedir (Kalaycı, 2017: 264). Bu araştırmada hesaplanan Durbin-Watson katsayıları 2,04 ile 2,06 arasında değerler almıştır. Bu değer ilgili varsayımın karşılandığını göstermiştir. Son adımda, çoklu bağlantı problemini araştırmak için VIF (variance inflation factor) değerleri hesaplanmıştır. 10 ve daha büyük VIF değerleri bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantının bulunduğunu işaret etmektedir (Çokluk vd., 2012: 35). Hesaplanan değerler (VIF=1,00) analizde yer alan bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantının olmadığını işaret etmiştir. Sonuç olarak, verilerin çok değişkenli analiz için uygun olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda parametrik analiz teknikleri uygulanarak üniversite öğrencilerinin girişimci-yenilikçi üniversite koşulları, girişimcilik yetkinlikleri ve kişilik özellikleri ölçme araçlarından almış oldukları puanları; Teknolojiye ilgi duyma durumu, teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumu, cinsiyet, yaş grubu, fakülte, sınıf, çalışma durumu, ailede kendi işini kuran birey yada bireylerin bulunma durumu, ailenin aylık geliri, baba eğitim durumu değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır. Cinsiyet gibi iki kategoriden oluşan değişkenlere göre karşılaştırma yapabilmek için bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır. Yaş ve ailenin aylık geliri gibi ikiden fazla kategoriye sahip değişkenlere göre karşılaştırma yapabilmek için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Varyansların homojen olup olmadığı Levene F testi ile belirlenmiştir. Welch Testi bu varsayımın karşılanamadığı durumlarda kullanılmıştır. Scheffe ve Tamhane T2 testleri uygulanarak farkın kaynağı belirlenmiştir. Varyansların homojen ve gruplardaki kişi sayısının farklı olduğu durumlarda Scheffe Testi kullanılabilir. Varyansların homojen olmadığı ve gruplardaki kişi sayısının

farklı olduğu durumlarda ise Tamhane T2 testi uygulanabilmektedir (Kayri, 2009). SPSS 24.0 istatistik paket programı ile veriler analiz edilmiştir.

4.1.2.5.2. Verilerin Düzenlenmesi

Araştırmada istatistiksel işlemler gerçekleştirilmeden önce mevcut veri seti incelenmiş, kontrol edilmiş, düzenlenmiş ve hatalar düzeltilmiştir. Reddy (2018: 1-5)'ye göre bu aşama geniş anlamda, veri kümelerini daha kullanışlı, hatasız ve güvenilir hale getirmek için sınıflandırma, kontrol, düzenleme ve düzeltme yöntemlerini ifade eder. Bu aşamada araştırmacının çok dikkatli ve hassas davranması ve birtakım işlem ve kuralları yerine getirmesi gerekir. Bu tezde araştırma verilerinin düzenlenmesiyle ilgili tüm kurallar yerine getirilmiştir. Bu amaçla gerek Excel 10.0 gerekse de SPSS 24.0 programında veriler üzerinde ilişkili oldukları kategori ve ölçekler açısından hata taraması yapılmıştır. Ölçeğin yapısına ve derecelendirme sitemine uymayan veriler tekrar gözden geçirilmiş ve düzeltilmiştir.

4.2. Araştırma Verilerinin Analiz ve Bulguları

Çalışmanın bu kısmında öğrencilerin kişilik özelliklerinin, girişimci-yenilikçi üniversite koşullarının ve kişisel faktörlerinin girişimcilik yetkinliğine olan etkilerini belirlemek amacıyla Selçuk Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerden elde edilen veriler analiz edilerek, bulgularına yer verilmiştir. Bu bağlamda öncelikle araştırmaya katılan öğrencileri tanıtıcı bilgiler ele alınmıştır. Ardından veri toplama araçlarının güvenilirlik ve geçerliliği irdelenmiştir. Daha sonra kavramsal model doğrultusunda geliştirilen hipotezler test edilmiştir.

4.2.1. Araştırmaya Katılan Öğrencileri Tanıtıcı Bilgiler

Çalışmanın bu kısmında araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgili bulguları yer almaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş dağılımını Tablo 4.4.'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Yaş Gruplarına Göre Dağılım

Yaş Grupları	N	Oran (%)
18-21 yaş	325	36,1%
21-25 yaş	5540	60,0%
26 yaş ve üzeri	35	3,9%
Toplam	900	100%

Tablo 4.4. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin ağırlık yaş gruplarının 18-21 ve 21-25 yaş arası katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 4.5.'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	N	Oran (%)
Kadın	444	49,3%
Erkek	456	50,7%
Toplam	900	100%

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet durumuna bakıldığında, %49,3'ü kadın, % 50,7'si erkeklerden oluştuğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri fakülteye göre dağılımı Tablo 4.6.'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Fakülteye Göre Dağılım

Fakülte	N	Oran (%)
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	38,1%
Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	61,9%
Toplam	900	100%

Katılımcılardan % 38,1'i İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, % 61,9'u Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesinden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin buldukları sınıfa göre dağılımı Tablo 4.7.'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Sınıfa Göre Dağılım

Sınıf	N	Oran (%)
3. sınıf	489	54,3%
4. sınıf	411	45,7%
Toplam	900	100%

Araştırmaya katılanların % 54,3'ü 3. sınıf, % 45,7'si 4. sınıfa giden öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Öğrencilerin çalışma durumuna göre dağılımını Tablo 4.8. vermektedir.

Tablo 4.8. Çalışma Durumuna Göre Dağılım

Çalışma durumu	N	Oran (%)
Hayır hiç çalışmadım	341	37,9%
Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	62,1%
Toplam	900	100%

Araştırmaya katılan öğrencilerden “Hayır hiç çalışmadım” diyenler % 37,9 iken, “Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım” diyenler % 62,1'dir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailesinde girişimci bulunma durumuna göre dağılımını Tablo 4.9.'da vermektedir.

Tablo 4.9. Ailede Kendi İşi Olana Göre Dağılım

Ailede kendi işi olan var mı?	N	Oran (%)
Hayır	494	54,9%
Evet	406	45,1%
Toplam	900	100%

Hayır ailede girişimci bulunmuyor diyen öğrenciler % 54,9 iken, evet ailede girişimci bulunuyor diyenler % 45,1'dir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelelerin aylık gelir durumuna göre dağılımı Tablo 4.10.'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Ailenin Aylık Gelirine Göre Dağılım

Ailenin aylık geliri	N	Oran (%)
Asgari ücret	118	13,1%
2.021-5.000 tl	521	57,9%
5.001-7.500 tl	172	19,1%
7.501 tl ve üstü	89	9,9%
Toplam	900	100%

Katılımcıların % 13,1'i asgari ücret, % 57,9'u 2.021-5.000 TL, % 19,1'i, 5.001-7.500 TL, % 9,9'u 7.501 TL ve üstü aralığında ailelerin aylık geliri olan öğrencilerden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Baba eğitim durumuna göre dağılımı Tablo 4.11.'de verilmiştir.

Tablo 4.11. Babanın Eğitim Durumuna Göre Dağılım

Baba eğitim durumu	N	Oran (%)
İlkokul mezunu	262	29,1%
Ortaokul mezunu	169	18,8%
Lise mezunu	256	28,4%
Lisans mezunu ve üstü	213	23,7%
Toplam	900	100%

Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim durumuna bakıldığında, % 29,1'i ilkokul mezunu, % 18,8'i ortaokul mezunu, % 28,4'ü lise mezunu ve % 23,7'si lisans mezunu ve üstü olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin teknolojiye ilgi duyma durumuna göre dağılımını Tablo 4.12. vermektedir.

Tablo 4.12. Teknolojiye İlgili Duymaya Göre Dağılım

Teknolojiye ilgi duyma durumu	N	Oran (%)
Hayır	72	8,0%
Evet	828	92,0%
Toplam	900	100%

Katılımcıların % 8'i "Hayır teknolojiye ilgi duymuyorum", % 92'si "Evet teknolojiye ilgi duyuyorum" diyen öğrencilerden oluşmaktadır. Teknolojiye ilgi duymayan öğrencilerin sayısının az olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumuna göre dağılımı Tablo 4.13.'te verilmiştir.

Tablo 4.13. Teknoloji Alanında Proje Yapma/İş Kurma Durumuna Göre Dağılım

Teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumu	N	Oran (%)
Halihazırda iş kurdum	5	0,6
Düşünmüyorum	225	25,0%
Kararsızım/belki	375	41,7%
Düşünüyorum	295	32,8%
Toplam	900	100%

Katılımcıların teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumuna bakıldığında, % 0,6'sı "Halihazırda iş kurdum", % 25'i "Düşünmüyorum", % 41,7'si "Kararsızım/belki", % 32,8'i "Düşünüyorum" şeklinde cevap verildiği görülmektedir.

4.2.2. Veri Toplama Aracının Güvenirlik ve Geçerliği

Araştırma verilerin değerlendirilmesi ve hipotezlerin test edilmesi amacıyla öncelikle veri toplama araçlarının güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Anket formunda yer alan ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlik analizlerinin sonuçları bu başlık altında sunulmuştur.

4.2.2.1. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Üniversite öğrencilerinin girişimci-yenilikçi üniversite algısını ölçmek için Tekin ve arkadaşları tarafından (2019) geliştirilen Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeği kullanılmıştır. Bu çalışmada ölçme aracının faktör yapısı yeniden incelenmiştir. Faktör analizi öncesinde, Girişimci-Yenilikçi ölçeğini oluşturan maddelerin ölçeğin yapısını bozup bozmadığı kontrol edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, Girişimcilik Yetkinliği ölçeğindeki 11 maddenin (a6, a7, a15, a16, a17, a18, a19, a20, a26, a28, a30) toplam korelasyon değeri 0,5'ten küçük olduğu tespit edilmiştir (bkz. Ek 5 Başlangıç güvenilirlik Analizi Sonuçları). İlgili maddeler ölçekten çıkarılarak madde toplam korelasyon katsayıları yeniden hesaplanmıştır (bkz. Ek 6 Son Durum Güvenilirlik Analizleri). Madde analizi sonrasında Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeğinde 19 madde kalmıştır.

Faktör analizi, her bir maddenin hangi diğer maddelerle gruplaşma yaptıklarını (benzer amaca yöneldiklerini), bu maddelerin bu gruplara ne kuvvetle bağlandıklarını görmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Özellikle ölçek geliştirme sürecinde geliştirilen ölçeğin ölçülmesi istenen özelliğin hangi boyutlarında ölçme yaptığını ortaya çıkarmak ve keşfetmek için açıklayıcı faktör analizi kullanılmaktadır (Çokluk vd., 2012: 178). Bu çalışmada, çalışmada yararlanılan Girişimci-Yenilikçi ölçeğinin yapısal geçerliliklerini test etmek ve ölçeği oluşturan maddelerin faktör yapısını belirlemek için bir faktör analizi tekniği olan “asal bileşenler” analizinden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.14.’te gösterilmiştir.

Tablo 4.14. Üniversite Koşulları Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Farkındalık ve Eğitim	Teşvik ve Destek	Üniversite İç Çevre
A1			0,932
A2			0,899
A3			0,861
A4			0,864
A5			0,896
A8	0,757		
A9	0,827		
A10	0,832		
A11	0,875		
A12	0,860		
A13	0,868		
A14	0,849		
A21		0,767	
A22		0,873	
A23		0,884	
A24		0,866	
A25		0,855	
A27		0,750	
A29		0,755	
Özdeğer	8,884	3,315	2,569
Cronbach Alpha	0,951	0,941	0,947
Açıklanan Varyans	28,34	27,398	21,989
Açıklanan Toplam Varyans			77,727

Not: (i) Varimaks rotasyonlu asal bileşen faktör analizi. (ii) KMO=0,935 ve $x^2 = 16751,519$, $p < 0,001$.

Üniversite Koşulları ölçeği varimaks rotasyonlu asal bileşen faktör analizine tabi tutulmuştur. Varimaks rotasyonlu faktör analizi sonucu ölçeğin üç boyutlu bir yapıda olduğu görülmektedir. Her bir boyutun öz değeri 1'den büyüktür. Boyutlar toplam varyansın %77,727'sini açıklamakta olup maddelerin tamamının faktör

yükleri 0.50'den büyüktür. Oluşan boyutlar literatürle benzeştiğinden (Tekin, Geçkil, Koyuncuoğlu ve Tekin, 2018) literatürdeki isimleri ile ifade edilmiştir.

Cronbach Alfa katsayısı hesaplanarak Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeğinin güvenilirlik düzeyi incelenmiştir. Ölçme araçlarının güvenilirliklerinin yeterli düzeyde olabilmesi için alfa katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması gerekmektedir. 1 ve 1'e yakın alfa katsayıları, iç tutarlılığa bağlı yüksek güvenilirliği işaret etmektedir (Tavşancıl, 2005: 29). Tablo 4.15.'te elde edilen alfa katsayıları gösterilmiştir.

Tablo 4.15. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeği için Hesaplanan Cronbach Alfa Katsayıları

Faktörler	Madde sayısı	Cronbach Alfa
İç çevre	5	0,95
Farkındalık ve eğitim	7	0,95
Teşvik ve destek	7	0,94
Ölçeğin geneli	19	0,94

Not: Ölçekler Kolmogorov-simirnov testine göre normal dağılım şartını sağlamamaktadır. Değerlendirme ölçeklerin toplamı üzerinden yapılmıştır.

Tablo 4.15. incelendiğinde, Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları ölçeğinin; iç çevre, farkındalık ve eğitim, teşvik ve destek faktörleri için hesaplanan Cronbach alfa katsayıları sırası ile 0,95; 0,95 ve 0,94 olduğu anlaşılmaktadır. Bu değerler ölçeğin iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir (Tavşancıl, 2005: 29).

Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması sonucunda Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeğinin üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve 19 maddeden oluştuğu gözlenmiştir. Ölçeğin üç faktörlü yapısı toplam varyansın önemli bir oranını açıklamıştır. Ölçeğin iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin ise yüksek düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

4.2.2.2. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Bilgiler

Faktör analizi sonrasında, Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Ölçeğinin üniversite iç çevre, farkındalık ve eğitim, teşvik ve destek olmak üzere üç faktörden oluştuğu gözlenmiştir. On dokuz maddeden oluşan ölçek ifadeleri “kesinlikle katılmıyorum=1” ile “kesinlikle katılıyorum=5” arasındaki değerler ile puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar girişimci-yenilikçi üniversite algısının yüksek olduğunu işaret etmektedir. Ölçek madde ve faktörlerinden alınan puanlara ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.16.’da gösterilmiştir.

Tablo 4.16. Üniversite Koşulları Ölçeğine İlişkin Bilgiler

	Ort.	Std.Sap.
A1	2,77	1,07
A2	2,74	1,04
A3	2,76	1,05
A4	2,75	1,10
A5	2,81	1,09
Üniversite İç Çevre Toplam	2,77	0,97
A8	3,08	1,18
A9	3,17	1,14
A10	3,04	1,17
A11	2,72	1,19
A12	2,82	1,21
A13	2,81	1,16
A14	2,85	1,18
Farkındalık ve Eğitim Toplam	2,93	1,03
A21	2,69	1,20
A22	2,90	1,22
A23	2,88	1,22
A24	2,85	1,22
A25	2,79	1,20
A27	2,65	1,09
A29	2,97	1,15

Teşvik ve Destek Toplam	2,82	1,02
Üniversite Koşulları Ölçeği Toplam	2,85	0,79

Notlar: (i) n=900, (ii) ölçekte 1 kesinlikle katılmıyorum ve 5 kesinlikle katılıyorum anlamındadır. (iii) Friedman çift yönlü Anova testine göre $\chi^2=586,145$; $p<0,001$ sonuçlar istatistiksel bakımdan anlamlıdır.

Ölçeğin üniversite iç çevre, farkındalık ve eğitim, teşvik ve destek faktörlerinden alınan puan ortalamaları sırasıyla $2,77\pm 0,97$; $2,93\pm 1,03$ ve $2,82\pm 1,02$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerler, üniversite öğrencilerinin iç çevre, farkındalık ve eğitim, teşvik ve destek algılarının orta düzeyde bulunduğunu işaret etmiştir. Ölçeğin genelinden alınan puan ortalaması $2,85\pm 0,79$ olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre öğrenciler üniversitelerini orta düzeyde girişimci bulmaktadır.

4.2.2.3. Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin girişimcilik yetkinliklerine yönelik algısını belirlemek için Tekin ve arkadaşları tarafından (2019) geliştirilen “Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeği” kullanılmıştır. Bu çalışmada, ölçeğin faktör yapısı yeniden incelenmiştir. Faktör analizi öncesinde, Girişimcilik Yetkinlikleri ölçeğini oluşturan maddelerin ölçeğin yapısını bozup bozmadığı kontrol edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, Girişimcilik Yetkinliği ölçeğindeki 10 maddenin (b9, b10, b11, b12, b13, b14, b16, b17, b18, b20) toplam korelasyon değeri 0,5'ten küçük olduğu tespit edilmiştir (bkz. Ek 5 Başlangıç güvenilirlik Analizi Sonuçları). İlgili maddeler ölçekten çıkarılarak madde toplam korelasyon katsayıları yeniden hesaplanmıştır (bkz. Ek 6 Son Durum Güvenilirlik Analizleri). Madde analizi sonrasında Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeğinde 15 madde kalmıştır.

Faktör analizi, her bir maddenin hangi diğer maddelerle gruplaşma yaptıklarını (benzer amaca yönelindiklerini), bu maddelerin bu gruplara ne kuvvetle bağlandıklarını görmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Özellikle öçek geliştirme sürecinde geliştirilen ölçeğin ölçülmesk istenen özelliğin hangi boyutlarında ölçme yaptığını ortaya çıkarmak için açımlayıcı faktör analizi kullanılmaktadır (Çokluk vd., 2012: 178). Bu çalışmada, çalışmada yararlanılan Girişimcilik Yetkinlikleri ölçeğinin yapısal geçerliliklerini test etmek ve ölçeği oluşturan maddelerin faktör

yapısını belirlemek için bir faktör analizi tekniği olan “asal bileşenler” analizinden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.17.’de gösterilmiştir.

Tablo 4.17. Girişimcilik Yetkinliği Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Maddeler	Bilgi Birikimi	Motivasyon
B1	0,843	
B2	0,814	
B3	0,762	
B4	0,868	
B5	0,882	
B6	0,823	
B7	0,882	
B8	0,724	
B15		0,823
B19		0,815
B21		0,837
B22		0,870
B23		0,910
B24		0,896
B25		0,862
Özdeğer	7,017	3,862
Cronbach Alpha	0,937	0,946
Açıklanan Varyans	37,206	35,319
Açıklanan Toplam Varyans		75,525

Not: (i) Varimax rotasyonlu asal bileşen faktör analizi. (ii) KMO=0,932 ve $x^2 = 11539,565$, $p < 0,001$.

Girişimcilik Yetkinliği ölçeği varimax rotasyonlu asal bileşen faktör analizine tabi tutulmuştur. Varimax rotasyonlu faktör analizi sonucu ölçeğin iki boyutlu bir yapıda olduğu görülmektedir. Her bir boyutun öz değeri 1’den büyüktür. Boyutlar toplam varyansın %75,525’ini açıklamakta olup maddelerin tamamının faktör yükleri 0.50’den büyüktür. Oluşan boyutlar literatürle benzeştiğinden (Orhan, 2017; Yalçın-İncik ve Uzun, 2017; Tekin vd., 2019) literatürdeki isimleri ile ifade edilmiştir.

Cronbach Alfa katsayısı hesaplanarak Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeğinin güvenilirlik düzeyi incelenmiştir. Ölçme araçlarının güvenilirliklerinin yeterli düzeyde olabilmesi için alfa katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması gerekmektedir. 1 ve 1'e yakın alfa katsayıları, iç tutarlılığa bağlı yüksek güvenilirliği işaret etmektedir (Tavşancıl, 2005: 29). Tablo 4.18'de elde edilen alfa katsayıları gösterilmiştir.

Tablo 4.18. Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeği için Hesaplanan Cronbach Alfa Katsayıları

Faktörler	Madde sayısı	Cronbach Alfa
Bilgi birikimi	8	0,94
Motivasyon	7	0,95
Ölçeğin geneli	15	0,92

Not: Ölçekler Kolmogorov-simirnov testine göre normal dağılım şartını sağlamamaktadır. Değerlendirme ölçeklerin toplamı üzerinden yapılmıştır.

Tablo 4.18. incelendiğinde, Girişimcilik Yetkinlikleri ölçeğinin; girişimcilik motivasyonu ve girişimcilik bilgi birikimi faktörleri için hesaplanan Cronbach alfa katsayıları sırası ile 0,94 ve 0,95 olduğu anlaşılmaktadır. Bu değerler, ölçme aracının iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu işaret etmiştir (Tavşancıl, 2005: 29).

Geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeğinin iki faktörlü yapıya sahip olduğu ve 15 maddeden oluştuğu gözlenmiştir. Ölçeğin iki faktörlü yapısı toplam varyansın önemli bir oranını açıklamıştır. Ölçeğin iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu anlaşılmıştır.

4.2.2.4. Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeğinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Bilgiler

Faktör analizi sonrasında, Girişimcilik Yetkinlikleri Ölçeğinin bilgi birikimi ve motivasyon olmak üzere iki faktörden oluştuğu gözlenmiştir. On beş maddeden oluşan ölçek ifadeleri “kesinlikle katılmıyorum=1” ile “kesinlikle katılıyorum=5” arasındaki değerler ile puanlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar girişimcilik ile ilişkili yetkinlik algısının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek madde ve

faktörlerinden alınan puanlara ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.19.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.19. Girişimcilik Yetkinliği Ölçeğine İlişkin Bilgiler

Maddeler	Ort.	Std.Sap.
B1	2,74	1,10
B2	3,03	1,09
B3	2,94	1,11
B4	2,95	1,10
B5	3,09	1,09
B6	2,76	1,10
B7	2,95	1,08
B8	3,22	1,09
Bilgi Birikimi Toplam	2,96	0,91
B15	3,56	1,20
B19	3,70	1,09
B21	3,26	1,16
B22	3,59	1,08
B23	3,41	1,17
B24	3,46	1,16
B25	3,36	1,14
Motivasyon Toplam	3,48	0,99
Girişimcilik Yetkinliği Toplam	3,21	0,84

Notlar: (i) n=900, (ii) ölçekte 1 kesinlikle katılmıyorum ve 5 kesinlikle katılıyorum anlamındadır. (iii) Friedman çift yönlü Anova testine göre $\chi^2=1571,630$; $p<0,001$ sonuçlar istatistiksel bakımdan anlamlıdır.

Ölçeğin bilgi birikimi ve motivasyon faktörlerinden alınan puan ortalamaları sırasıyla $2,96\pm 0,91$ ve $3,48\pm 0,99$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerler, üniversite öğrencilerinin bilgi birikimi algılarının orta düzeyde motivasyon algılarının ise yüksek düzeyde olduğunu işaret etmiştir. Ölçeğin genelinden alınan puan ortalaması $3,21\pm 0,84$ olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre, öğrenciler orta düzey girişimcilik ile ilgili yetkinlik algısına sahiptir.

4.2.2.5. Beş Faktör Kişilik Envanterinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizi Sonuçları

Üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerini belirlemek için John ve Srivastava (1999) tarafından geliştirilen ve Kocabacak (2011: 200) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Büyük Beş Envanteri daha önce Türkçe'ye uyarlanmış ve güvenirliliği ve geçerliliği test edilmiş bu ölçeğin mevcut çalışmada kullanılmasının nedeni; diğer ölçeklerin kullanılması durumunda sadece kişilik özelliklerinin belirlenmesinde 240 maddelik anket uygulamasında 40-45 dakikalık bir süre ihtiyacının olmasıdır. Diğer taraftan 44 maddelik bir ölçeğin 10 maddelik bir ölçekten daha geçerli sonuçlar vereceği düşünülmüştür.

Ölçeğin dışı dönüklük, öz disiplin, deneyime açıklık, uyumluluk ve nevrotilik olmak üzere beş boyutu bulunmaktadır. Beşli Likert tipinde olan ölçek 44 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada, Beş Faktör Kişilik Envanterinin faktör yapısı yeniden incelenmiştir. Faktör analizi öncesinde, Beş Faktör Kişilik Envanterini oluşturan maddelerin ölçeğin yapısını bozup bozmadığı kontrol edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, envanterde yer alan 28 maddenin (m2, m4, m6, m8, m9, m12, m14, m18, m19, m21, m23, m24, m25, m27, m29, m30, m31, m34, m35, m36, m37, m38, m39, m40, m41, m42, m43, m44) toplam korelasyon değeri 0,5'ten küçük olduğu tespit edilmiştir (bkz. Ek 5 Başlangıç güvenirlilik Analizi Sonuçları). İlgili maddeler ölçekten çıkarılarak madde toplam korelasyon katsayıları yeniden hesaplanmıştır (bkz. Ek 6 Son Durum Güvenirlilik Analizleri). Madde analizi sonrasında Kişilik Envanterinde 16 madde kalmıştır.

Faktör analizi, her bir maddenin hangi diğer maddelerle gruplaşma yaptıklarını (benzer amaca yöneldiklerini), bu maddelerin bu gruplara ne kuvvetle bağlandıklarını görmek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Özellikle ölçek geliştirme sürecinde geliştirilen ölçeğin ölçülmesi istenen özelliğin hangi boyutlarında ölçme yaptığını ortaya çıkarmak için açımlayıcı faktör analizi kullanılmaktadır (Çokluk vd., 2012: 178). Bu çalışmada, çalışmada yararlanılan Girişimcilik Yetkinlikleri ölçeğinin yapısal geçerliliklerini test etmek ve ölçeği oluşturan maddelerin faktör yapısını belirlemek için bir faktör analizi tekniği olan "asal bileşenler" analizinden yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4.20.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.20. Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Maddeler	Uyumluluk	Öz disiplin	Deneyime Açıklık	Dışa Dönüklük
M1				0,590
M11				0,818
M16				0,867
M26				0,809
M7	0,833			
M17	0,849			
M22	0,800			
M32	0,845			
M3		0,644		
M13		0,924		
M28		0,905		
M33		0,862		
M5			0,633	
M10			0,759	
M15			0,890	
M20			0,765	
Özdeğer	8,792	1,843	1,292	1,215
Cronbach Alpha	0,900	0,954	0,926	0,944
Açıklanan Varyans	24,216	20,845	18,574	18,505
Açıklanan Toplam Varyans				82,141

Not: (i) Varimaks rotasyonlu asal bileşen faktör analizi. (ii) KMO=0,914 ve $x^2=14083,061$, $p<0,001$.

Kişilik Özellikleri Envanteri varimaks rotasyonlu asal bileşen faktör analizine tabi tutulmuştur. Varimaks rotasyonlu faktör analizi sonucu ölçeğin dört boyutlu bir yapıda olduğu görülmektedir. Her bir boyutun öz değeri 1'den büyüktür. Boyutlar toplam varyansın %82,141'ini açıklamakta olup maddelerin tamamının faktör yükleri 0.50'den büyüktür. Oluşan boyutlar literatürle benzeştiğinden (John ve Srivastava 1999; Kocabacak, 2011; Göktaş ve Kazaferoğlu, 2018; Somer, Korkmaz ve Tatar, 2000) literatürdeki isimleri ile ifade edilmiştir.

Cronbach Alfa katsayısı hesaplanarak Kişilik Envanterinin güvenilirlik düzeyi incelenmiştir. Alfa katsayısının 1'e yakın değerler alması iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğin yüksek düzeyde olduğunu işaret etmektedir. Bununla birlikte, 0,60-0,80 arasındaki alfa katsayılarının ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu ve 0,81-1,00 arasındaki alfa katsayılarının ise ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2016: 941; Kalaycı, 2017: 405). Ölçme aracı için hesaplanan alfa katsayıları 0,60 ile 0,75 arasında değer almıştır. Bu sonuç ölçme aracının güvenilir olduğunu işaret etmiştir.

Tablo 4.21. Beş Faktör Kişilik Envanteri için Hesaplanan Cronbach Alfa Katsayıları

Faktörler	Madde sayısı	Cronbach Alfa
Dışa dönüklük	4	0,90
Uyumluluk	4	0,95
Özdisiplin	4	0,93
Deneyime açıklık	4	0,88
Ölçeğin geneli	16	0,94

Not: Ölçekler Kolmogorov-simironov testine göre normal dağılım şartını sağlamamaktadır. Değerlendirme ölçeklerin toplamı üzerinden yapılmıştır.

Tablo 4.21. incelendiğinde, Kişilik Envanterinin; dışa dönüklük, uyumluluk, özdisiplin ve deneyime açıklık faktörleri için hesaplanan Cronbach alfa katsayıları sırası ile 0,90; 0,95; 0,93 ve 0,88 olduğu anlaşılmaktadır. Bu değerler ölçeğin iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermiştir (Karagöz, 2016: 941; Kalaycı, 2017: 405).

Geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda Kişilik Envanterinin dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve 16 maddeden oluştuğu gözlenmiştir. Envanterin dört faktörlü yapısı toplam varyansın önemli bir oranını açıklamıştır. Ölçeğin iç tutarlılığa bağlı güvenilirliğinin ise yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir.

4.2.2.6. Beş Faktör Kişilik Envanterinden Elde Edilen Puanlara Ait Betimsel Bilgiler

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerini belirlemek için John ve Srivastava (1999) tarafından geliştirilen ve Kocabacak (2011: 200) tarafından Türkçe'ye uyarlanan 44 soruluk kişilik envanteri tercih edilmiştir. 16 maddeden oluşan ölçek ifadeleri “kesinlikle katılmıyorum=1” ile “kesinlikle katılıyorum=5” arasındaki değerler ile puanlanmaktadır. Ölçek madde ve faktörlerinden alınan puanlara ait ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.22.'de gösterilmiştir.

Tablo 4.22. Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Bilgiler

	Ort.	Std.Sap.
M1	3,41	1,27
M11	3,45	1,26
M16	3,33	1,30
M26	3,25	1,35
Dışa Dönüklük Toplam	3,36	1,13
M7	3,28	1,22
M17	3,28	1,27
M22	3,30	1,30
M32	3,22	1,28
Uyumluluk Toplam	3,27	1,19
M3	3,14	1,34
M13	3,30	1,37
M28	3,31	1,39
M33	3,23	1,34
Özdisiplin Toplam	3,24	1,23
M5	3,11	1,32
M10	2,92	1,46
M15	3,18	1,42
M20	3,37	1,33
Deneyime Açıklık Toplam	3,14	1,19
Kişilik Özellikleri Toplam	3,25	0,98

Notlar: (i) n=900, (ii) ölçekte 1 kesinlikle katılmıyorum ve 5 kesinlikle katılıyorum anlamındadır. (iii) Friedman çift yönlü Anova testine göre $\chi^2=303,743$; $p<0,001$ sonuçlar istatistiksel bakımdan anlamlıdır.

Envanterin dışa dönüklük, uyumluluk, özdisiplin ve deneyime açıklık faktörlerinden alınan puan ortalamaları sırasıyla $3,36\pm 1,13$; $3,27\pm 1,19$; $3,24\pm 1,23$ ve $3,14\pm 1,19$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerler, üniversite öğrencilerinin dışa dönüklük, uyumluluk, özdisiplin ve deneyime açıklık kişilik özelliklerini orta derecede benimsediğini göstermiştir.

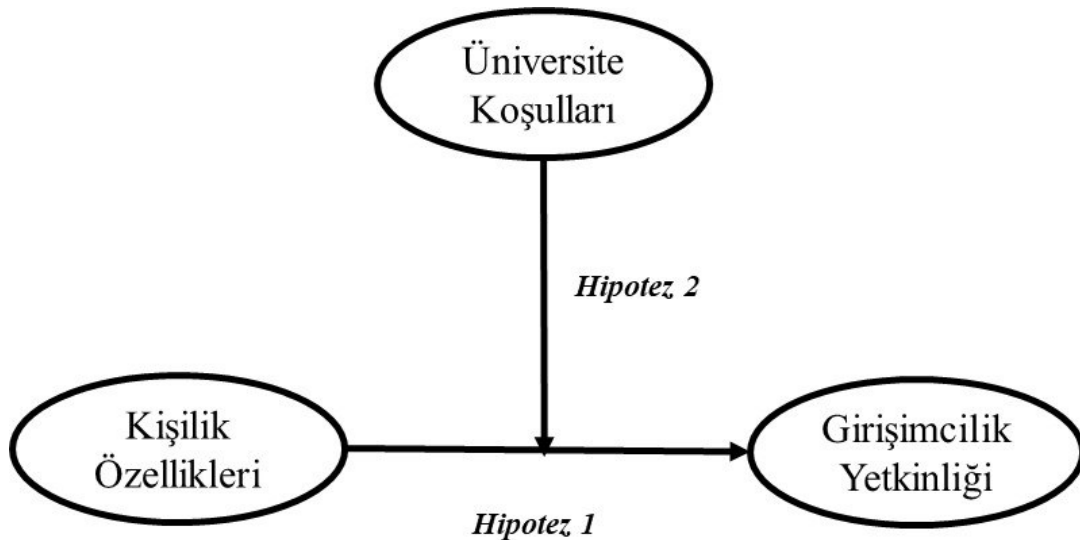
4.2.3. Araştırma Bulguları

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen hipotezlerin test edilmesi ile ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

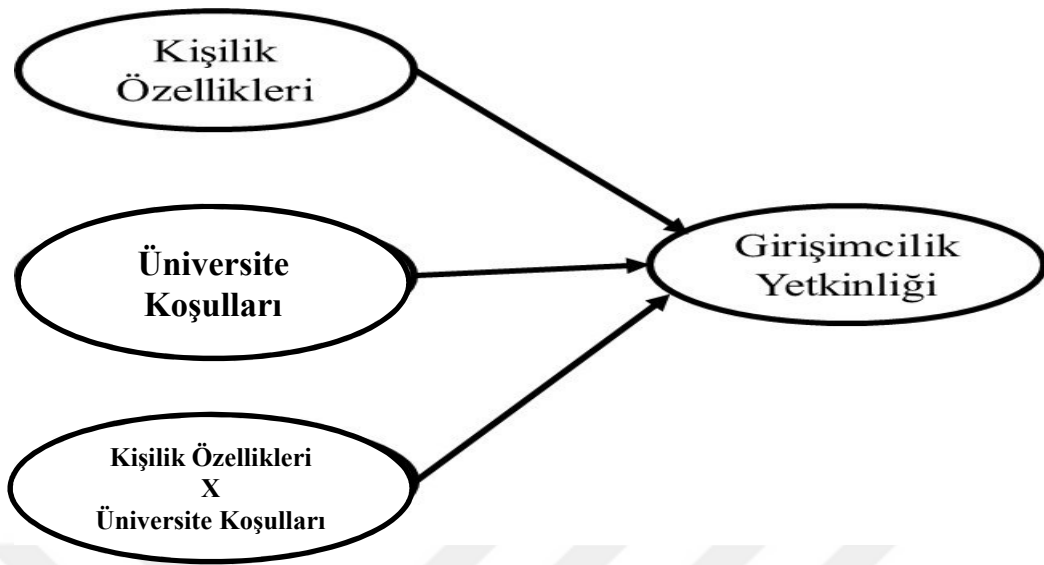
4.2.3.1. Araştırma Hipotezlerine İlişkin Değerlendirmeler

Moderatör etkinin test edilmesinde Hayes (2013) tarafından geliştirilen 1 numaralı model ve onun istatistiksel yapısından faydalanılmıştır. Aşağıda teorik modeller ve araştırmanın hipotezleri gösterilmiştir.

Şekil 4.10. Araştırma Modeli ve Hipotezlerin İstatistiksel Gösterimi –Moderatör Etki

Kaynak: Hayes 2013' ten adapte edilmiştir

Kaynak: Hayes 2013'ten adapte edilmiştir.

Hipotez 1: Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine pozitif etkisi vardır.

Hipotez 2: Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine olan etkisinde üniversite koşulları moderatör etkiye sahiptir.

Hipotezler test edilmeden önce değişkenler arasındaki ilişkiler Spearman Brown korelasyon katsayıları hesaplanarak incelenmiştir (Tablo 4.23.). Sonraki aşamada, geliştirilen hipotezleri test etmek için regresyon analizi uygulanmıştır. Bir sonraki aşamada ise veri toplama araçlarından elde edilen puanlar demografik değişkenlere göre karşılaştırılarak incelenmiştir.

Tablo 4.23. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Ölçme Araçlarından Elde Edilen Puanlar Arasındaki İlişkilere Ait Pearson Korelasyon Katsayıları

	Kişilik özellikleri	Girişimcilik yetkinliği	Üniversite koşulları
Kişilik özellikleri	1		
Girişimcilik yetkinliği	0,422*	1	
Üniversite koşulları	0,115	0,194*	1

Not: * $p < 0,05$.

Tablo 4.23.'teki korelasyon matrisinde görüldüğü gibi kişilik özellikleri ile girişimcilik yetkinliği arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar “Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine pozitif etkisi vardır” şeklindeki 1 numaralı hipotezi desteklemektedir.

Üniversite koşulları ile girişimcilik yetkinliği arasında pozitif yönlü, düşük düzeyde ve istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Ancak burada sonuçlar istatistiksel bakımdan anlamlı olmakla birlikte korelasyon katsayısının düşük olması Üniversite koşullarının girişimcilik yetkinliği üzerindeki etkisinin de düşük olabileceği şeklinde değerlendirilebilir.

Üniversite koşullarının girişimcilik yetkinliği üzerindeki etkisinin irdelenmesi ve değişkenler arasındaki nedenselliğin incelenerek, Üniversite koşullarının kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine olan etkisinde moderatör bir etkisinin olup olmadığını incelemek üzere Hayes (2013) tarafından yapılan değerlendirmeye benzer şekilde (Şekil 4.10.) aşağıdaki regresyon modelleri ileri sürülmüş ve değişkenler üzerinde regresyon analizi yürütülmüştür:

$$\text{Girişimcilik yetkinliği} = b_0 + b_1 \text{ Kişilik Özellikleri}$$

$$\text{Girişimcilik yetkinliği} = b_0 + b_1 \text{ Üniversite Koşulları}$$

$$\text{Girişimcilik yetkinliği} = b_0 + b_1 \text{ Kişilik Özellikleri} + b_2 \text{ Üniversite Koşulları} + b_3 (\text{Kişilik Özellikleri} * \text{Üniversite Koşulları})$$

İleri sürülen modellere ilişkin yürütülen regresyon analizi sonuçları aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Not: *p<0,001.

Tablo 4.24. Girişimcilik Yetkinliği Kişilik Özellikleri Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken	ΔR^2	Bağımsız Değişkenler	B	Std. Hata	t	F
Girişimcilik yetkinliği	0,187	Sabit Terim	1,963	0,09	21,824*	207,576*
		Kişilik Özellikleri	0,383	0,027	14,408*	

Not: *p<0,001.

Öne sürülen Girişimcilik yetkinliği= $b_0 + b_1$ Kişilik Özellikleri modeli istatistiksel bakımdan anlamlıdır ($F=207,576$ ve $p<0,001$). Regresyon analizi sonuçlarına göre, ΔR^2 (açıklanan varyansın yüzdesi) ve F (regresyon modelinin anlamlılık derecesi) değerleri Girişimcilik yetkinliğinin kişilik özellikleri ile açıklanabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda Tablo 4.24.'teki sonuçlar katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine pozitif etkisi etkisi olduğunu ileri süren *Hipotez 1*'i destekler niteliktedir. Dolayısıyla bu sonuçlara dayanarak -1- numaralı hipotez kabul edilmiştir.

Tablo 4.25. Girişimcilik Yetkinliği Üniversite Koşulları Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken	ΔR^2	Bağımsız Değişkenler	B	Std. Hata	t	F
Girişimcilik yetkinliği	0,040	Sabit Terim	2,596	0,103	25,246*	37,998*
		Üniversite Koşulları	0,215	0,035	6,164*	

Not: * $p<0,001$.

Öne sürülen Girişimcilik yetkinliği= $b_0 + b_1$ Üniversite Koşulları modeli istatistiksel bakımdan anlamlıdır ($F=37,998$ ve $p<0,001$). Regresyon analizi sonuçlarına göre, ΔR^2 (açıklanan varyansın yüzdesi) ve F (regresyon modelinin anlamlılık derecesi) değerleri Girişimcilik yetkinliğinin kişilik özellikleri ile açıklanabileceğini göstermekle birlikte ΔR^2 değerinin %4 düzeyine olması bu sonucun yeterli olmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Bir başka deyişle üniversite koşullarının girişimcilik yetkinliği üzerinde kısmi bir etkisinin olduğu söylenebilir (Tablo 4.25.).

Araştırmanın ikinci hipotezinde üniversite koşullarının, kişilik özellikleri ile girişimcilik yetkinliği arasındaki ilişkide, moderatör etkiye sahip olduğu ileri sürülmektedir. Bu hipotezi test etmek amacıyla Hayes (2013) tarafından öne sürülen istatistiksel değerlendirme metodolojisinden yararlanılmıştır. Bu bağlamda

Girişimcilik yetkinliği= $b_0 + b_1$ Kişilik Özellikleri + b_2 Üniversite Koşulları + b_3 (Kişilik Özellikleri* Üniversite Koşulları)

Regresyon modeli ileri sürülmüş ve SPSS Process V.3 sürümü ile Hayes'in (2013) metodolojisine uygun bir biçimde test edilmiştir. Sonuçlar aşağıda Tablo 4.26.'da gösterilmiştir.

Tablo 4.26. Moderatör Etkiye İlişkin Regresyon Analizi

Bağımlı Değişken	ΔR^2	Bağımsız Değişkenler	B	Std. Hata	T	F
Girişimcilik yetkinliği	0,207	Sabit Terim	1,605	0,308	5,215*	79,071*
		Kişilik Özellikleri	0,355	0,092	3,881*	
		Üniversite Koşulları	0,145	0,108	1,340**	
		Moderatör Etki	0,004	0,032	0,127***	

Not: *p<0,001; **p=0,181; *** p=0,899

Öne sürülen; Girişimcilik yetkinliği= $b_0 + b_1$ Kişilik Özellikleri + b_2 Üniversite Koşulları + b_3 (Kişilik Özellikleri* Üniversite Koşulları) modeli istatistiksel bakımdan anlamlıdır (F=79,071 ve p<0,001). Regresyon analizi sonuçlarına göre, ΔR^2 (açıklanan varyansın yüzdesi) ve F (regresyon modelinin anlamlılık derecesi) değerleri Girişimcilik yetkinliğinin kişilik özellikleri ve üniversite koşullarının moderatör etkisi ile açıklanabileceğini göstermekle birlikte (Tablo 4.24.'teki regresyon modelinin anlamlılık derecesi 0,187'den bu tablodaki verilere göre 0,207'ye yükselmiştir) ΔR^2 değerindeki değişimin sadece % 2 olması ve üniversite koşulları değişkeni ile moderatör etki değişkenine ilişkin sonuçların istatistiksel bakımdan anlamlı olmaması nedeni ile (Üniversite Koşulları için t=1,340 ve p=0,181; moderatör etki için t=0,127 ve p=0,899) elde edilen sonuçlar; "Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine olan etkisinde üniversite koşulları moderatör etkiye sahiptir" şeklindeki -2- numaralı hipotezi desteklememektedir. Bu bağlamda bu hipotez ret edilmiştir.

4.2.3.2. Kişilik Özellikleri, Üniversite Koşulları Algısı ve Girişimcilik Öz-Yetkinliğini Etkileyen Faktörlerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Araştırmanın alt amacı, kişilik özellikleri, üniversite koşulları algısı ve girişimcilik öz-yetkinliklerini etkileyen faktörlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Çalışmanın bu kısmında araştırma değişkenlerinin ile teknolojiye ilgi duyma, teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumu, demografik, fakülte, sınıf, çalışma durumu ve ailenin sosyo-ekonomik durumu arasındaki ilişkiye ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4.27. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Teknolojiye İlgi Duyma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Teknolojiye ilgi duyma durumu	N	\bar{X}	Ss	T	p
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır	72	2,53	0,84	-2,61	0,01
	Evet	828	2,78	0,79		
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır	72	2,51	0,74	-2,07	0,04
	Evet	828	2,69	0,71		
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır	72	2,62	0,87	-2,96	0,00
	Evet	828	2,90	0,76		
Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	Hayır	72	2,55	0,74	-2,78	0,01
	Evet	828	2,79	0,68		
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	72	3,18	0,63	-2,59	0,01
	Evet	828	3,38	0,61		
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	72	3,24	0,71	-3,18	0,00
	Evet	828	3,55	0,80		
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Hayır	72	3,21	0,53	-3,35	0,00
	Evet	828	3,45	0,60		
Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır	72	3,52	0,72	0,67	0,50
	Evet	828	3,46	0,67		
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	72	3,64	0,62	-0,69	0,49
	Evet	828	3,69	0,53		
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	72	3,62	0,58	-1,22	0,22
	Evet	828	3,70	0,55		
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	74	3,68	0,61	-2,01	0,049
	Evet	871	3,83	0,61		

Tablo 4.27.'de Bağımsız Örneklem t Testi ile gerçekleştirilen analizler incelendiğinde, üniversite iç çevre koşulları, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam ve deneyime açıklık puan ortalamalarında teknolojiye ilgi duyma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunduğu anlaşılmaktadır ($p<0,05$). Teknolojiye ilgisinin olduğunu ifade eden öğrencilerin; üniversite iç çevre koşulları, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam ve deneyime açıklık puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.28. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Teknoloji Alanında Proje Yapma/İş Kurma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumu	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	1. Halihazırda iş kurdum	5	2,09	1,38	2,04	0,10	-
	2. Düşünmüyorum	225	2,71	0,82			
	3. Kararsızım/belki	375	2,81	0,73			
	4. Düşünüyorum	295	2,75	0,84			
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	1. Halihazırda iş kurdum	5	2,31	0,73	0,611	0,61	-
	2. Düşünmüyorum	225	2,67	0,72			
	3. Kararsızım/belki	375	2,70	0,70			
	4. Düşünüyorum	295	2,67	0,71			
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	1. Halihazırda iş kurdum	5	2,69	1,46	1,46	0,22	-
	2. Düşünmüyorum	225	2,84	0,82			
	3. Kararsızım/belki	375	2,94	0,74			
	4. Düşünüyorum	295	2,83	0,77			
Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	1. Halihazırda iş kurdum	5	2,39	1,06	1,26	0,28	-
	2. Düşünmüyorum	225	2,74	0,72			
	3. Kararsızım/belki	375	2,81	0,65			
	4. Düşünüyorum	295	2,75	0,69			
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	1. Halihazırda iş kurdum	5	4,06	0,60	15,33	0,00	1>2, 1>3, 1>4
	2. Düşünmüyorum	225	3,20	0,64			
	3. Kararsızım/belki	375	3,32	0,57			
	4. Düşünüyorum	295	3,52	0,61			
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	1. Halihazırda iş kurdum	5	4,55	0,58	30,19	0,00	1>2, 1>3, 1>4
	2. Düşünmüyorum	225	3,23	0,83			
	3. Kararsızım/belki	375	3,46	0,68			
	4. Düşünüyorum	295	3,82	0,82			
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	1. Halihazırda iş kurdum	5	4,27	0,57	30,30	0,00	1>2, 1>3, 1>4
	2. Düşünmüyorum	225	3,22	0,61			
	3. Kararsızım/belki	375	3,38	0,51			
	4. Düşünüyorum	295	3,66	0,61			

Tablo 4.28. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Teknoloji Alanında Proje Yapma/İş Kurma Durumuna Göre Karşılaştırılması (devamı)

Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	1.	Halihazırda iş kurdum	5	4,20	0,65	2,91	0,034	1>2, 1>3, 1>4
	2.	Düşünmüyorum	225	3,40	0,70			
	3.	Kararsızım/belki	375	3,47	0,64			
	4.	Düşünüyorum	295	3,50	0,68			
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	1.	Halihazırda iş kurdum	5	4,31	0,28	2,60	0,053	-
	2.	Düşünmüyorum	225	3,66	0,57			
	3.	Kararsızım/belki	375	3,71	0,50			
	4.	Düşünüyorum	295	3,67	0,56			
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	1.	Halihazırda iş kurdum	5	4,40	0,38	2,62	0,051	-
	2.	Düşünmüyorum	225	3,70	0,56			
	3.	Kararsızım/belki	375	3,69	0,56			
	4.	Düşünüyorum	295	3,69	0,54			
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	1.	Halihazırda iş kurdum	5	4,38	0,41	13,67	0,00	1>2, 1>3, 1>4
	2.	Düşünmüyorum	225	3,52	0,56			
	3.	Kararsızım/belki	375	3,62	0,49			
	4.	Düşünüyorum	295	3,78	0,56			

Tablo 4.28. incelendiğinde, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam, dışa dönüklük ve deneyime açıklık puan ortalamalarında teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre, “halihazırda iş kurdum” şeklinde cevap veren öğrencilerin girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam ve deneyime açıklık puan ortalamaları, “düşünmüyorum”, “kararsızım/belki” ve “düşünüyorum” şeklinde cevap veren öğrencilerininkine göre anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 4.29. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	T	p
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Kadın	444	2,85	0,78	3,258	,001
	Erkek	456	2,68	0,81		
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Kadın	444	2,72	0,71	1,708	,088
	Erkek	456	2,64	0,71		
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Kadın	444	2,96	0,76	3,278	,001
	Erkek	456	2,80	0,78		
Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	Kadın	444	2,84	0,68	2,910	,040
	Erkek	456	2,70	0,69		
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	Kadın	444	3,30	0,60	2,91	,004
	Erkek	456	3,42	0,62		
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	Kadın	444	3,37	0,74	-5,751	,000
	Erkek	456	3,68	0,83		
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Kadın	444	3,33	0,55	-5,038	,000
	Erkek	456	3,53	0,63		
Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Kadın	444	3,48	0,69	,458	,647
	Erkek	456	3,46	0,65		
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Kadın	444	3,76	0,54	3,993	,000
	Erkek	456	3,62	0,53		
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Kadın	444	3,77	0,51	3,866	,000
	Erkek	456	3,62	0,59		
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Kadın	456	3,65	0,54	-,208	,835
	Erkek	485	3,65	0,55		

Tablo 4.29.'da Bağımsız Örneklem t Testi ile gerçekleştirilen analizler incelendiğinde, Üniversite iç çevre koşulları, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam, öz disiplin ve uyumluluk puan ortalamalarında cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Araştırmaya katılan kadınların; üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam, uyum ve öz disiplin puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Araştırmaya

katılan erkeklerin ise girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 4.30. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Değişkenler		Yaş grubu	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	1.	18-21 yaş	325	2,83	,80	2,87	0,049	1>3
	2.	21-25 yaş	540	2,74	,79			
	3.	26 yaş ve üzeri	35	2,54	,88			
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	1.	18-21 yaş	325	2,74	,71	1,78	0,17	-
	2.	21-25 yaş	540	2,65	,70			
	3.	26 yaş ve üzeri	35	2,61	,73			
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	1.	18-21 yaş	325	2,95	,75	3,25	0,03	1>3
	2.	21-25 yaş	540	2,85	,78			
	3.	26 yaş ve üzeri	35	2,66	,89			
Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	1.	18-21 yaş	325	2,83	,68	2,89	0,06	-
	2.	21-25 yaş	540	2,74	,68			
	3.	26 yaş ve üzeri	35	2,61	,76			
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	1.	18-21 yaş	325	3,30	,61	3,83	0,02	3>1
	2.	21-25 yaş	540	3,39	,61			
	3.	26 yaş ve üzeri	35	3,55	,74			
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	1.	18-21 yaş	325	3,49	,81	0,58	0,56	-
	2.	21-25 yaş	540	3,55	,79			
	3.	26 yaş ve üzeri	35	3,58	,93			
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	1.	18-21 yaş	325	3,38	,60	2,38	0,09	-
	2.	21-25 yaş	540	3,46	,59			
	3.	26 yaş ve üzeri	35	3,56	,76			

Tablo 4.30. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması (devamı)

Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	1.	18-21 yaş	325	3,37	,66			
	2.	21-25 yaş	540	3,51	,67	4,80	0,00	2>1
	3.	26 yaş ve üzeri	35	3,56	,62			
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	1.	18-21 yaş	325	3,69	,52			
	2.	21-25 yaş	540	3,68	,55	0,35	0,70	-
	3.	26 yaş ve üzeri	35	3,76	,60			
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	1.	18-21 yaş	325	3,68	,56			
	2.	21-25 yaş	540	3,70	,55	0,52	0,58	-
	3.	26 yaş ve üzeri	35	3,77	,48			
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	1.	18-21 yaş	325	3,64	,55			
	2.	21-25 yaş	540	3,65	,54	0,60	0,55	-
	3.	26 yaş ve üzeri	35	3,75	,59			

Tablo 4.30. incelendiğinde, üniversite iç çevre koşulları, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik bilgi birikimi ve dışa dönüklük puan ortalamalarında yaş gruplarına bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Scheffe Testi sonuçlarına göre, “18-21” yaş grubunda bulunan öğrencilerin üniversite iç çevre koşulları, teşvik ve destek faaliyetleri puan ortalaması “26 ve üzeri” yaş grubunda bulunan öğrencilerinkinden anlamlı olarak daha yüksektir. “26 ve üzeri” yaş grubunda bulunan öğrencilerin ise girişimcilik bilgi birikimi puan ortalaması “18-21” yaş grubunda bulunan öğrencilerinkinden anlamlı olarak daha yüksektir. Son olarak, “21-25” yaş grubunda bulunan öğrencilerin dışa dönüklük puan ortalaması 18-21” yaş grubunda bulunan öğrencilerinkinden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.31. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Fakültelere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Fakülte	N	\bar{X}	Ss	t	p
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	2,83	0,80	1,84	0,07
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	2,73	0,79		
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	2,77	0,73	3,13	0,00
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	2,62	0,69		
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	2,93	0,78	1,68	0,09
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	2,84	0,77		
Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	2,84	0,70	2,52	0,01
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	2,72	0,67		
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	3,33	0,63	-1,31	0,19
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	3,38	0,60		
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	3,42	0,79	-3,16	0,00
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	3,59	0,80		
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	3,37	0,61	-2,60	0,01
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	3,47	0,59		

Tablo 4.31. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Fakülterele Göre Karşılaştırılması (devamı)

Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	3,37	0,66	-3,25	0,00
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	3,52	0,67		
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	3,73	0,53	1,97	0,06
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	3,66	0,54		
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	3,76	0,52	2,89	0,00
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	3,65	0,57		
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	343	3,65	0,53	-0,20	0,85
	Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi	557	3,65	0,56		

Tablo 4.31.'de Bağımsız Örneklem t Testi ile gerçekleştirilen analizler incelendiğinde, üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam ve öz disiplin puan ortalamalarında fakülterele bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin; üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam ve öz disiplin puan ortalamaları, mühendislik ve doğa bilimleri fakültesi öğrencilerinin ise girişimcilik motivasyonu ve girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.32. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Sınıf	N	\bar{X}	Ss	t	p
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	3. sınıf	489	2,78	0,81	,77	,44
	4. sınıf	411	2,74	0,79		
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	3. sınıf	489	2,73	0,70	2,16	,03
	4. sınıf	411	2,62	0,71		
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	3. sınıf	489	2,93	0,74	2,18	,03
	4. sınıf	411	2,82	0,81		
Girişimci ve yenilikçi üniversite koşulları toplam	3. sınıf	489	2,81	0,67	2,02	,04
	4. sınıf	411	2,72	0,70		
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	3. sınıf	489	3,36	0,62	-,03	,98
	4. sınıf	411	3,36	0,61		
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	3. sınıf	489	3,58	0,79	2,22	,03
	4. sınıf	411	3,46	0,80		
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	3. sınıf	489	3,46	0,60	1,29	,20
	4. sınıf	411	3,41	0,60		
Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	3. sınıf	489	3,43	0,67	-1,63	,10
	4. sınıf	411	3,50	0,67		
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	3. sınıf	489	3,67	0,53	-1,10	,27
	4. sınıf	411	3,71	0,55		
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	3. sınıf	489	3,67	0,58	-1,60	,11
	4. sınıf	411	3,73	0,52		
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	3. sınıf	489	3,64	0,55	-,85	,39
	4. sınıf	411	3,67	0,54		

Tablo 4.32.'de Bağımsız Örneklem t Testi ile gerçekleştirilen analizler incelendiğinde, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik-yenilikçilik toplam ve girişimcilik motivasyonu puan ortalamalarında sınıf düzeyine bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Üçüncü sınıf öğrencilerinin farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik-yenilikçilik toplam ve girişimcilik motivasyonu puan ortalamaları, dördüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarına göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.33. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişken	Çalışma durumu	N	\bar{X}	Ss	t	p
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır hiç çalışmadım	341	2,81	0,76	1,35	,18
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	2,74	0,82		
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır hiç çalışmadım	341	2,73	0,67	1,65	,10
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	2,65	0,73		
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır hiç çalışmadım	341	2,97	0,73	2,75	,01
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	2,82	0,80		
Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	Hayır hiç çalışmadım	341	2,83	0,65	2,18	,03
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	2,73	0,70		
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır hiç çalışmadım	341	3,25	0,59	-4,22	,00
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	3,43	0,62		
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır hiç çalışmadım	341	3,38	0,73	-4,31	,00
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	3,62	0,83		
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Hayır hiç çalışmadım	341	3,31	0,55	-4,96	,00
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	3,51	0,62		
Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır hiç çalışmadım	341	3,39	0,68	-2,50	,01
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	3,51	0,66		
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır hiç çalışmadım	341	3,73	0,54	1,90	,06
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	3,66	0,54		
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır hiç çalışmadım	341	3,70	0,55	,42	,68
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	3,69	0,56		
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır hiç çalışmadım	341	3,58	0,54	-2,84	,00
	Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım	559	3,69	0,55		

Tablo 4.33.'te Bağımsız Örneklem t Testi ile gerçekleştirilen analizler incelendiğinde, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam, dışa dönüklük ve deneyime açıklık puan ortalamalarında çalışma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Hiç çalışmadığını ifade eden öğrencilerin; teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam puan ortalamaları, tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştığını ifade eden öğrencilerin ise girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam, dışa dönüklük ve deneyime açıklık puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.34. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Ailede Kendi İşini Kuran Bireylerin Bulunma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişken	Ailede kendi işi olan var mı?	N	\bar{X}	Ss	t	p																																																																																																											
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır	494	2,73	0,80	-1,27	,20																																																																																																											
	Evet	406	2,80	0,80			Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır	494	2,65	0,70	-1,17	,24	Evet	406	2,71	0,72	Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır	494	2,88	0,79	,02	,99	Evet	406	2,88	0,76	Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	Hayır	494	2,75	0,68	-,83	,41	Evet	406	2,79	0,68	Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,34	0,61	-1,16	,25	Evet	406	3,39	0,62	Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,48	0,81	-2,08	,04	Evet	406	3,59	0,78	Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Hayır	494	3,40	0,60	-1,88	,06	Evet	406	3,48	0,60	Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,48	0,69	,50	,62	Evet	406	3,45	0,65	Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,53	-1,11	,27	Evet	406	3,71	0,55	Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60	Evet	406	3,68	0,55	Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır	494	2,65	0,70	-1,17	,24																																																																																																											
	Evet	406	2,71	0,72			Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır	494	2,88	0,79	,02	,99	Evet	406	2,88	0,76	Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	Hayır	494	2,75	0,68	-,83	,41	Evet	406	2,79	0,68	Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,34	0,61	-1,16	,25	Evet	406	3,39	0,62	Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,48	0,81	-2,08	,04	Evet	406	3,59	0,78	Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Hayır	494	3,40	0,60	-1,88	,06	Evet	406	3,48	0,60	Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,48	0,69	,50	,62	Evet	406	3,45	0,65	Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,53	-1,11	,27	Evet	406	3,71	0,55	Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60	Evet	406	3,68	0,55	Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet	406	3,63	0,53								
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	Hayır	494	2,88	0,79	,02	,99																																																																																																											
	Evet	406	2,88	0,76			Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	Hayır	494	2,75	0,68	-,83	,41	Evet	406	2,79	0,68	Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,34	0,61	-1,16	,25	Evet	406	3,39	0,62	Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,48	0,81	-2,08	,04	Evet	406	3,59	0,78	Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Hayır	494	3,40	0,60	-1,88	,06	Evet	406	3,48	0,60	Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,48	0,69	,50	,62	Evet	406	3,45	0,65	Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,53	-1,11	,27	Evet	406	3,71	0,55	Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60	Evet	406	3,68	0,55	Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet	406	3,63	0,53																			
Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	Hayır	494	2,75	0,68	-,83	,41																																																																																																											
	Evet	406	2,79	0,68			Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,34	0,61	-1,16	,25	Evet	406	3,39	0,62	Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,48	0,81	-2,08	,04	Evet	406	3,59	0,78	Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Hayır	494	3,40	0,60	-1,88	,06	Evet	406	3,48	0,60	Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,48	0,69	,50	,62	Evet	406	3,45	0,65	Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,53	-1,11	,27	Evet	406	3,71	0,55	Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60	Evet	406	3,68	0,55	Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet	406	3,63	0,53																														
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,34	0,61	-1,16	,25																																																																																																											
	Evet	406	3,39	0,62			Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,48	0,81	-2,08	,04	Evet	406	3,59	0,78	Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Hayır	494	3,40	0,60	-1,88	,06	Evet	406	3,48	0,60	Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,48	0,69	,50	,62	Evet	406	3,45	0,65	Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,53	-1,11	,27	Evet	406	3,71	0,55	Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60	Evet	406	3,68	0,55	Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet	406	3,63	0,53																																									
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	Hayır	494	3,48	0,81	-2,08	,04																																																																																																											
	Evet	406	3,59	0,78			Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Hayır	494	3,40	0,60	-1,88	,06	Evet	406	3,48	0,60	Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,48	0,69	,50	,62	Evet	406	3,45	0,65	Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,53	-1,11	,27	Evet	406	3,71	0,55	Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60	Evet	406	3,68	0,55	Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet	406	3,63	0,53																																																				
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	Hayır	494	3,40	0,60	-1,88	,06																																																																																																											
	Evet	406	3,48	0,60			Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,48	0,69	,50	,62	Evet	406	3,45	0,65	Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,53	-1,11	,27	Evet	406	3,71	0,55	Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60	Evet	406	3,68	0,55	Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet	406	3,63	0,53																																																															
Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,48	0,69	,50	,62																																																																																																											
	Evet	406	3,45	0,65			Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,53	-1,11	,27	Evet	406	3,71	0,55	Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60	Evet	406	3,68	0,55	Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet	406	3,63	0,53																																																																										
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,53	-1,11	,27																																																																																																											
	Evet	406	3,71	0,55			Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60	Evet	406	3,68	0,55	Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet	406	3,63	0,53																																																																																					
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,70	0,56	,52	,60																																																																																																											
	Evet	406	3,68	0,55			Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31	Evet	406	3,63	0,53																																																																																																
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	Hayır	494	3,67	0,55	1,01	,31																																																																																																											
	Evet	406	3,63	0,53																																																																																																													

Tablo 4.34.'te Bağımsız Örneklem t Testi ile gerçekleştirilen analizler incelendiğinde, girişimcilik motivasyonu ve girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamalarında ailede kendi işini kuran bireylerin bulunma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Ailesinde kendi işini kuran birey ya da bireylerin bulunduğunu ifade eden öğrencilerin girişimcilik motivasyonu ve girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 4.35. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Ailenin Aylık Gelirine Göre Karşılaştırılması

Değişken		Ailenin aylık geliri	N	\bar{X}	Ss	F	p	Post-Hoc
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	1.	Asgari ücret	118	2,85	0,82	5,85	0,00	1>4, 1>3; 2>4, 2>3;
	2.	2.021-5.000 tl	521	2,83	0,78			
	3.	5.001-7.500 tl	172	2,61	0,78			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	2,56	0,83			
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	1.	Asgari ücret	118	2,71	0,75	2,91	0,03	1>4, 1>3; 2>4, 2>3;
	2.	2.021-5.000 tl	521	2,73	0,68			
	3.	5.001-7.500 tl	172	2,57	0,74			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	2,58	0,76			
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	1.	Asgari ücret	118	2,89	0,80	3,93	0,00	1>4, 1>3; 2>4, 2>3;
	2.	2.021-5.000 tl	521	2,94	0,76			
	3.	5.001-7.500 tl	172	2,74	0,79			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	2,74	0,80			
Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	1.	Asgari ücret	118	2,81	0,71	4,97	0,00	1>4, 1>3; 2>4, 2>3;
	2.	2.021-5.000 tl	521	2,83	0,66			
	3.	5.001-7.500 tl	172	2,64	0,70			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	2,63	0,73			
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	1.	Asgari ücret	118	3,29	0,68	1,01	0,33	-
	2.	2.021-5.000 tl	521	3,36	0,59			
	3.	5.001-7.500 tl	172	3,42	0,60			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	3,37	0,69			
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	1.	Asgari ücret	118	3,51	0,83	1,07	0,36	-
	2.	2.021-5.000 tl	521	3,50	0,77			
	3.	5.001-7.500 tl	172	3,54	0,81			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	3,66	0,88			
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	1.	Asgari ücret	118	3,39	0,63	0,87	0,46	-
	2.	2.021-5.000 tl	521	3,42	0,59			
	3.	5.001-7.500 tl	172	3,47	0,58			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	3,50	0,68			
Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	1.	Asgari ücret	118	3,38	0,62	2,17	0,07	-
	2.	2.021-5.000 tl	521	3,44	0,65			
	3.	5.001-7.500 tl	172	3,50	0,70			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	3,66	0,73			
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	1.	Asgari ücret	118	3,71	0,61	2,11	0,09	-
	2.	2.021-5.000 tl	521	3,72	0,54			
	3.	5.001-7.500 tl	172	3,62	0,49			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	3,62	0,52			
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	1.	Asgari ücret	118	3,77	0,55	4,32	0,00	1>4; 2>4 1>3; 2>3
	2.	2.021-5.000 tl	521	3,72	0,53			
	3.	5.001-7.500 tl	172	3,62	0,58			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	3,55	0,63			
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	1.	Asgari ücret	118	3,57	0,58	1,67	0,17	-
	2.	2.021-5.000 tl	521	3,64	0,52			
	3.	5.001-7.500 tl	172	3,70	0,55			
	4.	7.501 tl ve üstü	89	3,70	0,64			

Tablo 4.35. incelendiğinde, üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam puan ve öz disiplin kişilik özellikleri puan ortalamalarında ailenin gelir durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Tamhane T2 testi sonuçlarına göre, ailesinin aylık geliri “Asgari ücret” ve “2.021-5.000 tl” olan öğrencilerin üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri ve girişimcilik, yenilikçilik toplam ve öz disiplin puan ortalamaları, ailesinin aylık geliri “5.001-7.500 tl” ve “7.501 tl ve üstü” olan öğrencilerininkine göre anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 4.36. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Baba eğitim durumu	N	\bar{X}	Ss	F	P
Üniversite İç Çevre Koşulları (Girişimcilik ve yenilikçilik)	İlkokul mezunu	262	2,80	0,76	1,17	0,31
	Ortaokul mezunu	169	2,78	0,75		
	Lise mezunu	256	2,79	0,83		
	Lisans mezunu ve üstü	213	2,68	0,83		
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	İlkokul mezunu	262	2,73	0,67	1,13	0,33
	Ortaokul mezunu	169	2,69	0,63		
	Lise mezunu	256	2,68	0,78		
	Lisans mezunu ve üstü	213	2,61	0,72		
Teşvik ve Destek Faaliyetleri (Girişimcilik ve yenilikçilik)	İlkokul mezunu	262	2,94	0,72	2,42	0,06
	Ortaokul mezunu	169	2,90	0,78		
	Lise mezunu	256	2,90	0,82		
	Lisans mezunu ve üstü	213	2,76	0,79		
Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam	İlkokul mezunu	262	2,82	0,64	1,85	0,14
	Ortaokul mezunu	169	2,78	0,64		
	Lise mezunu	256	2,78	0,74		
	Lisans mezunu ve üstü	213	2,68	0,70		
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Girişimcilik yetkinlikleri)	İlkokul mezunu	262	3,34	0,60	1,12	0,34
	Ortaokul mezunu	169	3,31	0,62		
	Lise mezunu	256	3,41	0,61		
	Lisans mezunu ve üstü	213	3,36	0,63		
Girişimcilik Motivasyonu (Girişimcilik yetkinlikleri)	İlkokul mezunu	262	3,54	0,76	1,57	0,19
	Ortaokul mezunu	169	3,45	0,80		
	Lise mezunu	256	3,60	0,80		
	Lisans mezunu ve üstü	213	3,48	0,84		
Girişimcilik yetkinlikleri toplam	İlkokul mezunu	262	3,43	0,56	1,68	0,17
	Ortaokul mezunu	169	3,37	0,62		
	Lise mezunu	256	3,50	0,60		
	Lisans mezunu ve üstü	213	3,41	0,63		

Tablo 4.36. Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları, Girişimcilik Yetkinlikleri ve Kişilik Özellikleri Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması (devamı)

Dışa dönüklük (Kişilik özellikleri)	İlkokul mezunu	262	3,40	0,68	2,32	0,07
	Ortaokul mezunu	169	3,41	0,62		
	Lise mezunu	256	3,51	0,63		
	Lisans mezunu ve üstü	213	3,53	0,73		
Uyumluluk (Kişilik özellikleri)	İlkokul mezunu	262	3,72	0,54	1,01	0,39
	Ortaokul mezunu	169	3,65	0,56		
	Lise mezunu	256	3,70	0,54		
	Lisans mezunu ve üstü	213	3,65	0,52		
Öz disiplin (Kişilik özellikleri)	İlkokul mezunu	262	3,77	0,52	2,35	0,06
	Ortaokul mezunu	169	3,68	0,57		
	Lise mezunu	256	3,71	0,56		
	Lisans mezunu ve üstü	213	3,59	0,56		
Deneyime açıklık (Kişilik özellikleri)	İlkokul mezunu	262	3,61	0,57	2,34	0,06
	Ortaokul mezunu	169	3,58	0,50		
	Lise mezunu	256	3,65	0,52		
	Lisans mezunu ve üstü	213	3,75	0,57		

Tablo 4.36. incelendiğinde, üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri, girişimcilik ve yenilikçilik toplam, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam, dışa dönüklük, uyumluluk, öz disiplin ve deneyime açıklık puan ortalamalarında baba eğitim durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Babası ilkokul, ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü eğitim mezunu olan öğrencilerin girişimcilik-yenilikçilik, girişimcilik yetkinliği ve kişisel özellik puanları farklılaşmamıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Araştırmanın Amaçları ve Kuramsal Temelleri

Bilim ve teknolojiye yön veren üniversiteler, değişen dünyada yüzyıllardır eğitim ve araştırma faaliyetlerini sürdürmektedirler. Ancak toplumsal dinamiklerin ve kamu politikalarındaki bakış açılarındaki değişim, üniversiteleri toplum içerisindeki konumunu ve fonksiyonunu daha etkin bir hale getirmeye itmektir. Öyle ki üniversiteler eğitim ve araştırma faaliyetleri neticesinde elde ettikleri bilgiyi daha aktif bir şekilde kullanmaları maksadıyla girişimci bir kimliğe bürünmektedirler (Barbak vd., 2016, 93).

Üniversitede girişimcilik kavramı, 1960'lı yıllarda projeleri için kamu bütçesi dışında kaynak bulan ya da bulmaya çalışan öğretim elemanlarına verilen "girişimci bilimadami" kavramına dayanmaktadır. Bu ve buna benzer uygulamalar, katkı sağlayan yayın sayısının (geleneksel bakış) yanında bilginin ticarileşmesini (girişimci bakış) de içeren ikili bir bakış açısını doğurmuştur (Barbak vd., 2016: 67). Üniversitelere yüklenen bu yeni misyonun merkezinde ise, üniversiteyi bir ekonomik aktör haline getiren "bilginin sermayeleşmesi" olgusu yer almaktadır (Etzkowitz, 1998). Clark (2004)'a göre üniversiteler, yeni fikirlerin ticarileşmesini artırdıkları, toplumun yararına değer ürettikleri ve bunu akademi için bir tehdit olarak görmedikleri ölçüde girişimci sayılırlar.

Girişimci-yenilikçi üniversite yaklaşımı, birinci sınıf araştırma bilimsel girişimcilik ile birlikte mükemmel yenilikçiliği sağlayacağını ileri sürer ve bilgiyi üretenlerin önemine vurgu yapar (Barbak vd., 2016: 67). Bilgi ekonomisinde üniversiteler, yenilikçiliğin kurumu olarak görülmenin yanı sıra üniversitelerden kalkınmanın da itici gücü olarak işlev görmeleri beklenmektedir. Bu işlevin önemli bir parçası da, toplumun ihtiyaç ve isteklerini karşılayabilecek girişimci insan tipinin yetiştirilmesidir (Röpke, 2000). Schulte (2004)'ye göre girişimci-yenilikçi üniversiteler, öncelikli olarak mezunlarının sadece iş arayan değil yaratıcı ve iş geliştirebilen bireyler olmalarını hedeflemelidir. Schulte (2004), girişimci-yenilikçi üniversitenin iki amacı olduğunu ifade etmektedir; (1) Bütün alanlardaki öğrencilerin

girişimcilik yetkinliklerinin geliştirilmesi ve kendi işlerini kurabilecek geleceğinin girişimcilerinin yetiştirilmesi ve (2) tüm faaliyetlerini kuluçka projeleri, teknoloji parkları vb. uygulamaları ile girişimci bir tarzda yürütmesi.

Araştırmanın sorunsalı, kişilik özellikleri ve girişimci-yenilikçi üniversite koşullarının öğrencilerin girişimcilik yetkinliklerini nasıl etkilediğidir?

İngiltere'nin Kingston Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada, girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin yerel düzeyde girişimcilerin yetiştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır (Patır ve Karahan, 2010: 30). İspanya'da yapılan bir araştırmada ise, üniversitelerin sağladığı destekler ile ülkedeki girişimcilik faaliyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış iken, desteklerin öğrencilerin girişimcilik niyetlerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu durum üniversitede sunulan girişimcilik eğitiminin girişimcilik üzerinde bir şekilde etkiye sahip olduğu yönünde araştırmacılar tarafından yorumlanmıştır (Karabulut, 2009: 337-338). Amerika'nın Arizona Üniversitesi'nde gerçekleştirilen diğer bir araştırmada, girişimcilik eğitiminin girişimcilik yeteneklerinin geliştirilmesinde etkili olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmanın sonunda, girişimcilik programı mezunlarının, işletme programı mezunlarından yıllık yaklaşık üç kat daha fazla gelir elde ettikleri görülmüştür (Patır ve Karahan, 2010: 30). Almanya ve ABD'da yapılan bir araştırmada, işletme alanında yüksek lisans eğitimi alan 489 öğrenci üzerinde girişimcilik potansiyellerine yönelik iki ülkeden öğrencilerin girişimcilik potansiyelleri arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Öğrencilerin girişimcilik potansiyeli benzer düzeylerde olduğu tespit edilmiştir (Karabulut, 2009: 337-338). Ali Sina Üniversitesi öğrencilerin girişimcilik kapasitesi üzerine yapılan bir araştırmanın bulgularına göre girişimcilik eğitiminin öğrencilerin yeni fikir geliştirmelerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Heshmatollah, 2011: 729). Konuyla ilgili yapılan araştırmalara bakıldığı zaman, öğrencilerin girişimcilik eğitimi sonrası elde edilmesi beklenen kazanımların ölçülmesi sorunlu bir süreçtir. Öyle ki, kimi zaman birçok unsur nedeniyle eğitim programının tasarımı, uygulanması ve çıktılarının ölçülmesi gibi araştırma çabaları sonuç vermez iken, kimi zaman da girişimcilik eğitimi sonrası elde edildiği varsayılan kazanımlarını ölçebilmek dahi mümkün olamamıştır.

Öğrenci girişimciliği konusuna temas eden çalışmalara bakıldığında genellikle girişimcilik eğitiminin, öğrencilerin girişimcilik eğilimleri, tutum ve niyetleri üzerindeki etkileri incelendiği görülmektedir (Muofhe ve Toit, 2011; Sinell vd., 2015; Thomson ve Minhas, 2017; Şeşen ve Basım, 2012; Ruda vd., 2013; Tiftik ve Zincirkıran (2014); Setiawan, 2014; Çavuş ve Ülkü-Pekkan, 2017; Hancıoğlu ve Tekin, 2018; Kuvat, 2019; Tekin vd., 2019). Üniversitenin tüm faaliyetlerini bir bütün olarak, diğer deyişle üniversiteyi bir girişimcilik ekosistemi olarak ele alarak öğrencilerin dört yıllık lisans programının sonuna doğru ne gibi etkilerinin olduğunu araştıran bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Buradan hareketle bütüncül bir yaklaşım getirecek bir saha araştırmasına ihtiyaç olduğu ifade edilebilir. Araştırmanın önemi bu anlamda artmaktadır.

Literatürde yer alan girişimcilik yetkinliği ile ilgili modeller, bireysel, örgütsel ve çevresel potansiyel girişim performansının değerlendirmesinde öncül olduğu görülmektedir. Lathi (1999), Bartram (2005), Kailer (2007) ve Morris vd. (2013) girişimcilik yetkinliği ile ilgili modeller geliştirmişlerdir. Chen vd. (1998), DeNoble vd. (1999), Zhao vd. (2005), Barbosa vd. (2007), McGee vd. (2009), Barakat vd. (2014) ve Tekin vd. (2019) girişimcilik öz-yetkinlik konusunu teorik olarak çalışmışlardır.

Kişilik özelliklerini belirlemeye yönelik ilk sözcüksel-trait kuramı temelli çalışma 1936 yılında Allport ve Odbert tarafından yapılmıştır (Deniz ve Erciş, 2008: 303). Girişimci kişilik özelliklerinin araştırılması, girişimcilik bilimi çerçevesinde uzun yıllar boyunca önemli bir konu olarak ele alınmış olup, kökleri Schumpeter'e (1934) dayanmaktadır. 1960'lı yıllarda konunun bilimsel olarak araştırılmaya başlanmıştır. Girişimci kişilik özelliklerinin ampirik diğer deyişle deneye dayalı olarak belirlenmesi McClelland'in (1965) çalışmalarına dayanmaktadır. Girişimci kişilik özellikleri, bireyin bir girişimde bulunması ve başarılı olmasında etkili olan değişkenlerden biri olarak birçok araştırmacı tarafından kabul görülmektedir (Collins, Hanges ve Locke, 2004: 96; Baum ve Locke, 2004: 587). Girişimci kişilik özellikleri taşıyan kişilerin, girişimcilik faaliyetlerinde daha başarılı olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda girişimcinin sahip olduğu kişilik özellikleri arasında çok sayıda özellik sayılmaktadır. Bunlar; sorumluluk/öz-denetim, dışa dönüklük/içe

dönüklük, geçimlilik/ uyumluluk/ uzlaşabilirlik/ yumuşak başlılık/ hırçınlık, duygusal denge, yeni deneyimlere açıklık (Goldberg, 1992). Girişimcilik alanında kişilik özellikleri ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Gürol ve Atsan, 2006; Çetin ve Varoğlu, 2009; Yan, 2010; Başol vd., 2011; Singh ve Rahman, 2013; Boz vd., 2016; Göktaş ve Kazaferoğlu, 2018 kişilik özellikleri üzerine saha araştırmaları yapmışlardır.

Tüm bu bilgiler ışığında kişilik özelliği, üniversite koşulları ve girişimcilik yetkinliği arasında güçlü bir bağ olabileceği düşünülmüştür. Bu çerçevede araştırmanın temel amacı kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerinde etkisi sürecinde üniversite koşullarının moderatör rolünün irdelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu temel amaç bağlamında araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

- Kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerindeki etkisinin tespit edilmesi,
- Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, üniversite koşulları algısı ve girişimcilik öz-yetkinliklerini etkileyen faktörlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Bu sorunsalı çözümlmek için araştırma literatür çalışmasıyla girişimci-yenilikçi üniversite ve öğrenci girişimciliği, girişimcilik yetkinliği ve kişilik özellikleri incelenmiş, hem üniversitelere hem araştırmacılara hem de uygulayıcılara yön veren bir çalışma tasarlanmış ve Selçuk Üniversitesi'nin öğrencilerine anket yöntemi kullanılarak ampirik bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

5.2. Araştırma Bulguları ve Değerlendirmesi

Üniversitenin girişimcilik ekosistemi çerçevesinde öğrencilerin kişilik özellikleri (bağımsız değişken) ve üniversite koşulları (düzenleyici değişken, moderatör) araştırma modelinde belirleyici olarak ele alınırken, sonuç değişkeni olarak girişimcilik yetkinliğine (bağımlı değişken) yer verilmiştir.

Araştırma sorularına cevap bulabilmek için iki hipotez geliştirilmiştir. Araştırmada ulaşılan bulgulara dayalı olarak hipotezlerin test edilmesiyle ortaya çıkan değerlendirme sonuçları Tablo 5.1.'de gösterilmektedir.

Tablo 5.1. Araştırma Hipotezlerinin Kabul/Red Durumu

Hipotez No	Hipotez	Kabul/Red	
H1	Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine pozitif etkisi vardır.	X	
H2	Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine olan etkisinde üniversite koşulları moderatör etkiye sahiptir.		X

H1: Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine pozitif etkisi vardır.

Kişilik Özellikleri ile Girişimcilik Yetkinliği İlişkisi

Araştırma kapsamında, kişilik özelliklerinin ve girişimci-yenilikçi üniversite koşullarının girişimcilik yetkinliği üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen regresyon analizleri oldukça anlamlı sonuçlar ortaya koymuştur. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri girişimci yetkinliklerini anlamlı düzeyde yordamaktadır ($F=207,576$, $\Delta R_2= ,187$, $p<0,001$). Araştırma bulgularına göre girişimcilik yetkinlikte ortaya çıkan değişimin yaklaşık beşte biri kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu araştırmada elde edilen bulgular Murugesan ve Jayavelu (2017: 41), Botha (2016) ve Kerr, Kerr ve Xu (2018: 285-87) gerçekleştirdiği çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Kerr, Kerr ve Xu (2018: 2880-62)'ya göre girişimci yetkinliklerde özellikle yeni bir iş girişimi başlatma eyleminde kişilik özelliklerinin yüksek etkisinden söz edilebilir. Öğrencinin kişilik özellikleri mevcut girişimcilik niyetlerini, bu konuda algıladığı girişimcilik yeteneklerini ve kişisel teşebbürleri arasında güçlü bir ilişki

söz konusudur. Murugesan ve Jayavelu (2017: 41)'ya göre Büyük Beş kişilik özelliklerinden ve öz yeterliliklerinden dışa dönüklük girişimcilik niyetleri üzerinde pozitif bir etki ortaya koyarken nevrotik eğilimler girişimcilik niyetleri açısından kişilerde kararsızlığa yol açmakta bu durumda dolaylı olarak girişimci yetkinliği olumsuz şekilde etkilemektedir. Ayrıca, elde edilen bulgular Singh ve DeNoble'ın (2003) Amerika Birleşik Devletleri'nin batı kıyısındaki büyük bir devlet üniversitesindeki öğrenciler ile Korunka ve arkadaşlarının (2003) Avusturya'daki yeni girişimci bireyler üzerinde yaptıkları çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Singh ve DeNoble (2003)'a göre, öğrencilerin Büyük Beş kişilik özellikleri ile girişimcilik açısından yetenek ve yeterlik arasında güçlü ilişkiler bulmuşlardır. Araştırmacılara göre dışa dönük ve deneyime açıklık, algılanan yetenek ve kişisel yatırım teşebbüsleri doğrudan etkilemektedir. Korunka ve arkadaşlarına (2003) göre herhangi bir işe yeni başlayan bireyler için girişimcilik yeterliklerinin, bu konudaki güncel eğilimlerin ve bilgiler konusunda algılarının güçlü olması gerekir. Zhao ve arkadaşlarının gerçekleştirdikleri bir meta-analiz çalışması (2010), bilinç düzeyinin, deneyime açıklığın, duygusal istikrarın ve dışadönüklüğün, firmaların hayatta kalması, büyümesi ve kârlılığı ile ölçülen girişimci firma performansı ile pozitif ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmacılara göre dışa dönüklük, uyumluluk, öz disiplin kişilik özelliklerine sahip bireyler yeni işlerinde başarıya ulaşmak için öğrenen bir birey özelliği ile girişimci yetkinliklerini ve yeterliklerini geliştirmeyi önemli görmektedir. Bu durum onları işlerinde başarılı kılarken yeterliklerini de geliştirmektedir.

Araştırma kapsamında, üniversite öğrencilerinin dışa dönüklük, uyumluluk, öz disiplin ve deneyime açıklık kişilik özelliklerini benimsedikçe girişimcilik yetkinliği algılarının arttığı gözlenmiştir. Bu bulgular Schumpeter, Becker, Knudsen ve Swedberg (2011: 12), Rauch ve Frese (2007: 353), Zhao ve Seibert'in (2006: 259) yaptıkları çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Potansiyel girişimcinin kişilik özellikleri, iş kurmadaki engellerin zorluk düzeyi ve motivasyonu arasında çok yönlü bir ilişkiden söz edilebilir. Çoğu öğrencinin gelecekte girişimde bulunacağı alana yönelik kaygılar ve zorluklara

ilişkin algılarının girişimcilik motivasyonunu etkilediği görülmüştür. Bununla birlikte bu kaygı ve engellerle başa çıkmada girişimci adayının kişilik özellikleri belirleyici olmaktadır (Sharma ve Madan, 2013: 23-24). Schumpeter, Becker, Knudsen ve Swedberg (2011: 12-15) göre girişimci, yeni bir ham kaynak olarak nitelendirilen yenilikler yürütme yeteneğine ve güdüsüne sahip bir aktördür. Girişimcinin temel motivasyon faktörü bir fikrin gerçekleştirilmesi olmalıdır. Bu temel motivasyonun doğasında, belirli bir derecede özerkliğin önemli olduğu - belki de bir ön şart olan - fikirlerin uygulanmasının yaratıcı aşamasıdır. Motivasyonel bir faktör olarak ön planda olmamakla birlikte, kâr elde etmek yine de bir fikri başarıyla uygulamak için bir zorunluluktur. Fikirlerin gerçekleşmesi sadece girişimciler için zorunlu değil, aynı zamanda nadir bir yetenektir. Schumpeter bir keresinde “fikirlerin ucuz olduğunu” herkesin bir fikre sahip olabileceğini, ancak sadece belirli kişilerin bir fikri gerçekleştirme kapasitesine sahip olduğunu ifade etmiştir. Araştırmacılara göre bazı kişilik özelliklerinin yukarıda açıklanan girişimcilerin güdüsü ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle girişimcinin zihniyetini anlamak için hem motivasyon yapılarını hem de kişilik özellikleri önemlidir.

Zhao ve Seibert (2006: 260-262)'e göre kişilik ve girişimcilik özellikleri araştırması kapsamlı olsa da, girişimcilik zihniyetini tam olarak yakalamak için motivasyon faktörlerinin dahil edilmesinin bir ön şarttır. Schumpeter'e göre, temel güdüler girişimci zihniyetin özüdür. Rauch ve Frese (2007: 353)'e göre kişilik ve girişimcilik motivasyonunda bireylerin bazı özellikleri ön plana çıkmaktadır. Sosyal sermayesi ile dışa dönük bir etkileşim, paydaşlarıyla uyumlu özellikler gösterme durumu ve girişimci faaliyetlerini disiplin içerisinde devam ettirerek yenilik ve deneyime açık bir yapı ortaya koymak ancak yüksek motivasyonel girişimciliği ortaya çıkartmakta ve bazı durumlarda gerektirmektedir.

H2: Katılımcıların kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerine olan etkisinde üniversite koşulları moderatör etkiye sahiptir.

Moderatör Etkisi

Araştırma kapsamında, kişilik özellikleri ile girişimcilik yetkinliği arasındaki ilişkide üniversite koşullarının moderatör etkisinin bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Elde

edilen sonuçlara göre, üniversite koşullarının kişilik özellikleri ile girişimcilik yetkinliği arasında moderatör etkisi bulunmamaktadır (Üniversite Koşulları için $t=1,340$ ve $p=0,181$; moderatör etki için $t=0,127$ ve $p=0,899$). Elde edilen bu sonuç literatürde yer alan açıklamalar ile örtüşmemektedir. Bu durumun olası nedenleri sıralanarak aşağıda bazı açıklamalara yer verilmiştir.

Literatürde yapılan araştırmalara göre girişimci üniversite koşulları girişimcilik yetkinliği ve kişilik özellikleri ile doğrudan ilişkilidir. Üniversite koşulları girişimci kişilik özelliklerini ve girişimcilik yetkinliğini destekleyici bir etkiye sahiptir. (Morris, Shirokova ve Tsukanova, 2017: 65; Blenker vd., 2006: 55; Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019; Etzkowitz, 2004: 65). Yapılan araştırmalarda girişimci üniversite oluşturmak, üniversitenin çevrede meydana gelen değişikliklere verdiği yanıtın yanı sıra, üniversitenin bu değişikliklere içsel olarak adapte edilmesi ile yakından ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Ülkesi, bölgesi ya da özellikleri ne olursa olsun bireysel girişimciliği destekleme, somut kaynak sağlama ve finansman oluşturma konusunda üniversiteler buldukları bölgeler için büyük önem arz etmektedir. Üniversitenin girişimci karakteri, paydaşlarla ilişkisi ve çevrenin gelişimine yönelik algısı (hem iç hem de dış), girişimci adayların kendi eğitim kurumları hakkındaki girişimci imajını yaratmaya da katkıda bulunur. Üniversitelerin sağladığı iyi bir imaj, daha fazla öğrencinin aktif olmasını, daha fazla sayıda ve nitelikte projenin geliştirilmesi ve girişimcilik faaliyetlerinin nitelik kazanmasını sağlar (Etzkowitz, 2004: 65). Bu açıklamalara göre, üniversitelerin ve sağladıkları olanakların bireylerin girişimcilik yetkinlikleri ile ilişkili olduğu açık bir şekilde görülmektedir.

Bireylerin içinde buldukları çevre koşulları ona bazı olanaklar, fırsatlar veya kısıtlar sunmaktadır. Dolayısıyla çevre koşulları, kişinin tutumunu, davranışlarını ve kişiliğini etkileyebilir. Bu durum organizasyonun yani çevre koşullarının bireyin kişiliği üzerindeki önemine işaret etmektedir (Johns, 2006: 386). Bir çevre olarak üniversiteler de öğrenciler için oldukça önemlidir. Girişimci bir kişiliğe sahip üniversite öğrencisi, üniversitesinin ona sağladığı imkânlar doğrultusunda kendisini geliştirebilir. Üniversitenin düzenlediği eğitim ve seminerler, maddi olanaklar ve staj fırsatları üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile getirdiği girişimcilik potansiyelini harekete geçirebilir. Dolayısı ile üniversite koşullarının öğrencilerin

girişimci kişilik özelliklerini destekleyen veya onu körelten bir yönü bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar bu açıklamaları desteklemektedir. İş kuran öğrenci ve mezunların iş faaliyetlerinde, fikir ve görüşlerinde üniversite olanaklarının ve bölgesel koşulların etkili olduğu gözlenmiştir (Bergmann vd., 2016: 76). Bazı araştırmalarda üniversite koşullarının yetersiz olması ve üniversitelerin girişimcilik konusunda yeterli eğitimi verememesinin bir sonucu olarak öğrencilerin iş fikirlerinden vazgeçtikleri ve yeni girişimlerden kaçındıkları ifade edilmiştir (Brown 1990; Collins vd., 2004; Galloway ve Brown 2002). Üniversitenin iç çevre koşullarının elverişli hale getirilmesinin ve girişimcilik konusunda bir kültürün oluşturulmasının öğrencilerin girişimci kişiliklerini olumlu yönde etkileyeceği vurgulanmıştır (Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019). Sonuç olarak üniversite koşullarının öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile ilişkili olduğu ve onu etkilediği açık bir şekilde görülmektedir.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar literatürdeki açıklamalar ile örtüşmemektedir. Bu durumun olası nedenlerinden biri, araştırmaya dâhil edilen bireylerin, üniversitelerin sağladığı olanakları kişilik özelliklerini ve girişimcilik yetkinliğini etkileyebilecek düzeyde önemli görmemeleri olabilir. Katılımcılar üniversitelerinin girişimcilik için sağladığı olanakları (çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri) yeterli bulmadıklarından veya bu olanakların adil ve şeffaf bir şekilde dağıtılmadığını düşündüğünden üniversite olanaklarını girişimcilik yetkinlikleri ile ilişkilendirmemiş olabilirler. Elde edilen bulgunun olası nedenlerinden bir diğeri, öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerine göre üniversite olanaklarının, eğitim faaliyetlerinin ve teşvik alanlarının düzenlenmemesi olabilir. Nitekim bazı araştırmalarda üniversitelerde geleneksel eğitimlerin devam ettiği, üniversite koşullarının öğrencilerin ihtiyaç ve beklentilerine cevap veremediği, girişimcilik derslerinin sadece teorik olarak sunulduğu ifade edilmiştir (Donckels, 1991; Kantor, 1988; Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019). Üniversite koşullarının etkili bir şekilde düzenlenmesi, farkındalık ve eğitim faaliyetlerinin girişimcilik için gerekli becerileri sağlayacak şekilde dizayn edilmesi büyük önem arz etmektedir. Bu sayede, öğrencilerin bir girişimde bulunma süreciyle ilgili özgüveni artıracaktır. Bu sayede

öğrencilerin kazanacağı vizyon ile gelecekte gerçekleştirilmeyi düşündüğü iş fikrine ilişkin eylemler arasında bağlantılar oluşabilecektir (Johannisson, 1991).

Girişimcilik Yetkinliği, Demografik, Aile, Çalışma/İş Durumu ve Teknoloji Faktörleri İlişkisi

Araştırmanın bağımlı değişkeni girişimcilik özellikleri demografik, çalışma-iş durumu faktörleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Cinsiyet faktörü açısından algılanan girişimci ve yenilikçi üniversite koşulları toplam, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam puanlarında anlamlı farklılıklar söz konusudur. Analizlere göre erkek öğrencilerin girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam ortalamaları anlamlı olarak daha yüksektir. Benzer şekilde öğrencilerin yaşlarına göre girişimcilik yetkinliklerinde anlamlı farklılıklar söz konusudur. Analizlere göre “26 ve üzeri” yaş grubunda bulunan öğrencilerin girişimcilik bilgi birikimleri“ 18-21” yaş grubunda bulunan öğrencilerinkinden anlamlı olarak daha yüksektir. Cinsiyet girişimcilik yetkinliği konusunda tezde ulaşılan bulgular Goffe ve Scase’ın (1992: 13) çalışmasının bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Goffe ve Scase’e (1992: 13) göre kadın ve erkek girişimciliğinde kültürel ve meslek faktörlerine bağlı olarak, farklılıklar söz konusudur. Erkek egemen birçok sektörde erkeklerin girişimci yetkinliklerinin yüksek düzeylerde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte literatürde cinsiyet girişimcilik ilişkisi konusundaki bulguların çok farklılıklar ortaya koyduğu görülmüştür. Sünbül ve Yılmaz’a (2008: 1) göre erkek ve bayan öğrencilerin girişimci yetkinlikleri farklılık göstermemektedir. Yaş ile girişimcilik konusunda literatürde benzer bulgular söz konusudur. Bu tezin bulguları literatürde Blanchflower vd. (2001: 680), Carstensen (2006: 1913), Lévesque ve Minniti, (2006: 177) ve Salthouse’un (2009: 201) gerçekleştirdikleri araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Araştırmacılar, yaş ve girişimcilik aktivitesi arasındaki ilişkinin genellikle ters yönlü olduğunu ortaya koymuşlardır (Lévesque ve Minniti, 2006: 177). Yani yaş arttıkça girişimcilik yetkinliklerinde düşüşler görülmektedir. Carstensen (2006: 1913), Blanchflower vd., (2001: 680) ve Salthouse’a (2009: 201) göre yaşla birlikte atılganlık ve dinamiklik gibi özelliklerin azalması, girişimcilik becerileri ve sonuçta girişimcilik aktivitesinin düşük algılanmasına neden olabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin fakültelere ve sınıf düzeylerine göre karşılaştırılmasına ilişkindir. Analizlere göre algılanan girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam ortalamalarında fakültelere bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin; girişimcilik ve yenilikçilik toplam puan ortalamaları buna karşın Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin ise girişimcilik motivasyonu ve girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Sınıf düzeyleri açısından da algılanan girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam ve girişimcilik motivasyonu puan ortalamalarında anlamlı bir farklılıklar bulunmuştur. Üçüncü sınıf öğrencilerinin algılanan girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam ve girişimcilik motivasyonu puan ortalamaları, dördüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalamalarına göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Literatürde McKeon ve arkadaşları (2004: 433), Mustar (2009: 418), Neck ve Greene'nin (2011: 55) çalışmalarının sonuçları bu tezin bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Kişilerin öğrenim gördükleri alanlar ve girişimcilikle ilişkili olarak aldıkları eğitimler yüksek girişimcilik yetkinlikleri göstermektedir. İktisadi ve idari bilimler fakültelerinin müfredatlarında girişimciliği destekleyen ders ve uygulamaların olması bu fakültede öğrenim gören öğrencilerin girişimci yetkinliklerinin yüksek çıkmasının nedeni olabilir. Genel olarak, girişimcilik deneyimi ve bilgisi, önemli bir ilgi alanına giren girişimci öğrenmeye dayanmaktadır (McKeon ve ark. 2004: 433). Dolayısıyla bu konuda sistematik ve programlı eğitimlere katılan bireyler daha yüksek girişimci yetkinliklere sahip olmaktadır. Mustar, (2009: 421) ve Neck ve Greene'e (2011: 57) göre girişimcilik eğitimleri sadece bu becerilerinin kazanılmasını kolaylaştırmakla kalmaz, aynı zamanda girişimcilik algılarına motive etmeyi ve olumlu yönde tutumlar geliştirmeyi sağlar.

Çalışmada ulaşılan bir diğer bulgu öğrencilerin çalışma durumu, ailede kendi işini kuran bireylerin bulunma durumu ve aile gelirine göre girişimcilik özelliklerinin karşılaştırılması konusundadır. Öğrencilerin çalışma durumuna göre algılanan girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamalarında anlamlı

farklılıklar vardır. Hiç çalışmadığını ifade eden öğrencilerin girişimcilik ve yenilikçilik toplam tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştığını ifade eden öğrencilerin ise girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Ailede kendi işini kuran bireylerin bulunması durumu da girişimci yetkinlikte anlamlı farklılara yol açmıştır. Analizlere göre girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamalarında ailede kendi işini kuran bireylerin bulunma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ailesinde kendi işini kuran birey ya da bireylerin bulunduğunu ifade eden öğrencilerin girişimcilik motivasyonu ve girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksektir. Ailenin Aylık Geliri açısından da aylık geliri “Asgari ücret” ve “2.021-5.000 tl” olan öğrencilerin algıladıkları girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam puan ortalamaları, ailesinin aylık geliri “5.001-7.500 tl” ve “7.501 tl ve üstü” olan öğrencilerininkine göre anlamlı olarak daha yüksektir. Araştırmada baba eğitim durumu açısından öğrencilerin girişimcilik yetkinlikleri de incelenmiştir. Algılanan girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamalarında baba eğitim durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Tezin bu konudaki bulguları Stewart, Lumpkin ve Katz (2010: 12-20) gerçekleştirdiği nitel ve nicel yöntemlerin karışımı olan karma modellenin bulguları benzerlik göstermektedir. Stewart, Lumpkin ve Katz’a (2010: 12-20) göre bireylerin ve ailelerinin önceki girişimcilik ve iş deneyimleri onların gelecekteki girişimcilik potansiyellerine önemli katkılar sağlayabilir. Babson’a (2012: 1) göre aile işletmelerinde çalışan genç nesiller, liderlik geçişi gerçekleştiğinde, önceki işletme yöneticilerinin /ebeveynlerinin girişimcilik yetkinliklerini ve liderliklerini sürdürme gayretini göstermektedirler. Bu yönüyle girişimcilik söz konusu olduğunda, kişinin kendisi ya da aile fertlerinin girişimci süreçlere yönelik deneyimleri, bireylerin gelecekteki girişimci yetkinliklerine önemli katkılar sağlamaktadır.

Girişimcilik özellikleri açısından son olarak öğrencilerin teknolojiye ilgi duyma ve teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumuna göre karşılaştırılmalar yapılmıştır. Analizlere göre algılanan girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam,

girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamalarında teknolojiye ilgi duyma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunduğu anlaşılmaktadır. Teknolojiye ilgisinin olduğunu ifade eden öğrencilerin; algılanan girişimci-yenilikçi üniversite koşulları toplam, girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Buna karşılık teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumuna göre öğrencilerin girişimciliklerinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). “halihazırda iş kurdum” şeklinde cevap veren öğrencilerin girişimcilik bilgi birikimi, girişimcilik motivasyonu, girişimcilik yetkinlikleri toplam ve deneyime açıklık puan ortalamaları, “düşünmüyorum”, “kararsızım/belik” ve “düşünüyorum” şeklinde cevap veren öğrencilerinkine göre anlamlı olarak daha yüksektir. Bu konuda Rosenbusch, Brinckmann ve Bausch (2011: 442) ve Matejun’un (2016: 167) araştırma bulguları tezin bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Herhangi bir alan ya da sektörde kişilerin inovasyon potansiyellerinin ve girişimci yetkinliklerinin yaratılmasında teknolojiye yatkınlık, ilgi ve uygulamalar önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu araştırmacılara göre sektörlerde girişimcilik ürünü özgün performanslar ortaya koymada teknolojik yeniliklere adapte olabilme, beraberinde iş alanında güncel ve teknolojik değişimleri uygulayabilme girişimciye önemli avantajlar sağlamaktadır (Matejun’un, 2016: 167; Rosenbusch, Brinckmann ve Bausch, 2011: 442).

Kişilik Özellikleri, Demografik, Aile, Çalışma/İş Durumu ve Teknoloji Faktörleri İlişkisi

Araştırmanın diğer değişkeni olan kişilik özellikleri boyutu da öğrencilerin demografik ve çalışma-iş durumu faktörleri açısından karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Tezin bulgularına göre kişilik ölçeğinin öz disiplin ve uyum boyutlarında cinsiyete bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Bayan öğrencilerin uyum ve öz disiplin özellikleri erkek akranlarına göre anlamlı olarak daha yüksektir. Cross ve Slatter’e (1995: 76-79) göre cinsiyet kişilik ve benliğin oluşumu açısından insanların bilişsel ve psikolojik gelişimini etkileyen önemli bir faktördür. Özellikle ergenlik döneminde erkekler ve kadınlar arasında kişilik ve benlik bakımından sayısız farklılıklar söz konusudur. (Jose vd., 2012; La Greca ve Harrison, 2005).

Çünkü cinsiyet klişelerini benimseme eğilimleri büyük ölçüde kişiliğin şekillenmesinde önemli bir faktördür. Spesifik olarak, erkeğin özgüveninin bağımsızlık ve özerklik ile karakterize edilen hedeflerden daha fazla etkilendiği düşünülürken, kadındaki benlik saygısı karşılıklı bağımlılık ve duyarlılıkla ilgili hedeflerden daha fazla etkilenmektedir. (Cross ve Slater, 1995: 76-79; Jacob, 2002: 589-598). Kling, Hyde, Showers ve Buswell (1999: 470-500) sosyal anlamda uyumsuzlukların bazıları, ergenlikte ortaya çıkan cinsiyet farklılıklarından, özellikle erkeklerin kadınlardan daha fazla özgüven ve özsaygı gösterme eğiliminden; buna karşın kadınların ise olumsuz yaşantılarla başa çıkmada nevroitik eğilimlere yakınlıktan kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin demografik değişkenlerinden bir diğeri ise yaşları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilere yöneliktir. Analizlere göre kişilik ölçeğinin sadece dışa dönüklük boyutunda yaş gruplarına bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. İleri analizlere göre “21-25” yaş grubunda bulunan öğrencilerin dışa dönüklük puan ortalaması 18-21” yaş grubunda bulunan öğrencilerinkinden anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu Brachen (1996), Marsh (1989: 417), Kling, Hyde, Showers ve Buswell (1999: 470) ve Giarrusso, Mabry ve Bengtson’un (2001: 295-297) yapmış oldukları çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Marsh (1989: 417) ve Kling ve diğerlerine göre (1999: 470-471) kişilik boyutlarından dışadönüklük dışındaki özelliklerinde ortaya çıkan değişim yaştan ziyade cinsiyet klişeleriyle daha fazla ilişkilidir. Bununla birlikte dışa dönüklük kişilik özelliği bireyin ilerleyen yaşı çerçevesinde sosyal çevresiyle kurduğu etkileşimleri geliştirmektedir. Bu araştırmacılara göre erken yetişkinliğe kadar bireylerin kişilikleri nispeten istikrarlı bir gelişim süreci izlemektedir. Araştırmacılar, geç ergenlik dönemlerinde fiziksel görünüm ve cinsel yönelimin giderek daha fazla önem kazandığını kişiliğin kısmen bu değişkenlerle şekillendiğini ortaya koymuşlardır (Bracken, 1996). Bu tezin bulgularıyla benzer şekilde O'Malley ve Bachman (1983:258-259) dışa dönük kişilik özelliklerinde, özellikle geç ergenlik dönemlerinde anlamlı bir artış daha sonra da yaşam boyunca ortalama düzeylerde ve istikrarlı bir gelişim söz konusudur. Dışa dönüklük özelliği başkaları ile ikili ve çoklu

etkileşimleri, bir grup içerisinde atılan sosyal beceri özellikler göstermeyi gerektirmektedir. Bu beceriler yaş ve tecrübe ile birlikte artmaktadır.

Araştırmanın bir diğer bulgusu, üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin fakültelere ve sınıf düzeylerine göre karşılaştırılmasına ilişkindir. Analizlere göre kişilik ölçeğinin sadece öz disiplin boyutunda fakültelere bağlı anlamlı farklılıklar söz konusudur. İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin; öz disiplin puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte Öğrencilerin kişilik özelliklerinde sınıf düzeyine bağlı anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu bulgular Harris'in (2009) gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Harris'e (2009) göre üniversite düzeyinde öğrencilerin öğrenim gördükleri alanlarının niteliğine bağlı öz disiplin özellikleri gelişmekte, alana özgü bilişsel yeterlikler açısından sağlanan zengin öğrenme ortamı öğrencilerin öz güven ve öz saygılarında anlamlı düzeyde artışa yol açmaktadır.

Çalışmada ulaşılan bir diğer bulgu öğrencilerin *çalışma durumu, ailede kendi işini kuran bireylerin bulunma durumu ve aile gelirine göre girişimci yetkinliklerinin karşılaştırılması* konusundadır. Araştırma bulgularına göre, dışa dönüklük ve deneyime açıklık puan ortalamalarında *çalışma durumuna bağlı* anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştığını ifade eden öğrencilerin ise dışa dönüklük ve deneyime açıklık puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise *ailesinde kendi işini kuran bireylerin bulunma durumuna göre* kişilik özelliklerinin karşılaştırılması konusundadır. Bununla birlikte öğrencilerin *ailelerinin aylık gelirlerine ve baba eğitim durumlarına göre* kişilik özellikleri anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu konuda Shi ve arkadaşlarının (2017) gerçekleştirdikleri çalışma bu tezin bulguları ile benzerlik göstermektedir. Ergenlerde ve üniversite öğrencilerinde benlik saygısının ve ergenlerin öz saygısının gelişimi gerek kendi gerekse de ailenin sosyo-ekonomik durumuyla yakından ilişkilidir. Araştırmacılara göre özellikle belirli iş kollarında uzmanlaşmış ve sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ebeveynler çocuklarına yönelik mesleki algı, davranış ve beklentileri daha bilinçli bir yaklaşıma göstermektedir. Aile içerisindeki bilinçli etkileşim ve sağlıklı yaklaşımlar kişilik özelliklerine olumlu bir şekilde yansımaktadır.

Kişilik özellikleri açısından son olarak öğrencilerin teknolojiye ilgi duyma ve teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumuna göre karşılaştırmalar yapılmıştır. Analizlere göre kişilik özelliklerinden sadece deneyime açıklık boyutunda teknolojiye ilgi duyma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür. Teknolojiye ilgisinin olduğunu ifade eden öğrencilerin deneyime açıklık puan ortalamaları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. İleri analizlere göre, teknoloji alanında proje yapma/iş kuran ya da düşünene öğrencilerin deneyime açıklık özellikleri yüksek bulunmuştur.

Bu bulgular Sirin and Rogers-Sirin'in (2004: 323-324) yaptığı araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Sirin and Rogers-Sirin'in (2004: 323-324) Afrika kökenli Amerikalı ergenler üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında öğrencilerin eğitim, teknoloji ve iş kurma beklentilerinin ve katılımının kişilik özellikleri ve özgüvenleri ile güçlü bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu araştırmacılara göre deneyime açık ve öz güveni yüksek olan öğrenciler yenilikçi proje ve işlere yönelik beklentileri oldukça yüksek düzeydedir.

Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları Algısı, Demografik, Aile, Çalışma/İş Durumu ve Teknoloji Faktörleri İlişkisi

Araştırma değişkenlerden üniversite öğrencilerinin girişimci-yenilikçi üniversite koşulları konusundaki algıları demografik faktörler ve çalışma-iş durumu değişkenleri açısından incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinin girişimci-yenilikçi üniversite koşulları konusundaki algılarının cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Analizlere göre bayan öğrencilerin; üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri konusundaki puan ortalamalarının daha yüksek ve algılarının olumlu olduğu görülmüştür. Araştırmada ulaşılan bir diğer bulgu ise üniversite öğrencilerinin girişimci-yenilikçi üniversite koşulları konusundaki algılarının yaş gruplarına göre karşılaştırılması konusundadır. Analizlere göre üniversite iç çevre koşulları, teşvik ve destek faaliyetleri puan ortalamalarında yaş gruplarına bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. "18-21" yaş grubunda bulunan öğrencilerin üniversite iç çevre koşulları, teşvik ve destek faaliyetleri puan ortalaması "26 ve üzeri" yaş grubunda bulunan öğrencilerinkinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmada ulaşılan bir diğer bulgu ise girişimci-yenilikçi üniversite koşulları konusundaki algıların öğrencilerin fakülte ve sınıf düzeylerine göre karşılaştırılması konusundadır. Bu açıdan üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, fakültelere bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin; üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Sınıf düzeyi açısından ise farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri puan ortalamalarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Üçüncü sınıf öğrencilerinin farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri konusundaki algıları dördüncü sınıf öğrencilerin daha yüksek ve olumlu bulunmuştur.

Araştırmada ulaşılan bir diğer bulgu ise girişimci-yenilikçi üniversite koşulları konusundaki algıların öğrencilerin çalışma, ailede kendi işini kuran bireylerin bulunması ve aile gelir durumuna göre karşılaştırılması konusundadır. Analizlere göre, teşvik ve destek faaliyetleri puan ortalamalarında çalışma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Hiç çalışmadığını ifade eden öğrencilerin teşvik ve destek faaliyetleri konusundaki algıları anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin ailelerinde kendi işini kuran bireylerin bulunma durumuna açısından ise Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşulları algısında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bununla birlikte ailenin aylık gelirine göre üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri ortalamalarında anlamlı bir farklılıklar bulunmaktadır. İleri analizlere göre ailesinin aylık geliri “Asgari ücret” ve “2.021-5.000 tl” olan öğrencilerin üniversite iç çevre koşulları, farkındalık ve eğitim faaliyetleri, teşvik ve destek faaliyetleri toplam puan ortalamaları, ailesinin aylık geliri “5.001-7.500 tl” ve “7.501 tl ve üstü” olan öğrencilerininkine göre anlamlı olarak daha yüksektir. Araştırmada baba eğitim durumu açısından öğrencilerin girişimci-yenilikçi üniversite koşulları algısı da incelenmiştir. Genel olarak öğrencilerin girişimci-yenilikçi üniversite koşulları baba eğitim durumuna göre farklılık göstermemiştir.

Girişimci-yenilikçi üniversite koşulları algısı açısından son olarak öğrencilerin teknolojiye ilgi duyma ve teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumuna göre karşılaştırmalar yapılmıştır. Analizlere göre öğrencilerin üniversite iç çevre

koşulları, teşvik ve destek faaliyetleri puan ortalamalarında teknolojiye ilgi duyma durumuna bağlı anlamlı bir farklılık söz konusudur. Teknolojiye ilgisinin olduğunu ifade eden öğrencilerin; üniversite iç çevre koşulları, teşvik ve destek faaliyetleri konusunda algılarının daha güçlü olduğu görülmüştür. Bununla birlikte öğrencilerin teknoloji alanında proje yapma/iş kurma durumuna göre girişimci-yenilikçi üniversite koşulları algıları anlamlı farklılık göstermemiştir.

5.3. Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Girişim Odaklı Üniversite Modeli'nin üçüncü boyutu, projeler ve ticarileşme ile ilgili çıktı faaliyetlerinden oluşmaktadır. Mevcut çalışmada çıktılar, öğrenci girişimcilik yetkinliği olarak kabul edilmiştir.
6. Araştırmada kullanılan yöntemin, araştırmanın amacına uygun bir yöntem olarak seçildiği kabul edilmiştir.
7. Kullanılan ölçeklerin üniversite koşullarını, öğrencilerin kişilik özelliklerini ve girişimcilik yetkinliği durumunu saptayacak özelliklerde olduğu varsayılmıştır.
8. Veri analizinde kullanılan tekniklerin araştırmanın amacına uygun yöntemler olduğu kabul edilmiştir.
9. Araştırmaya katılan katılımcıların soruları samimi ve gerçekçi olarak cevaplandığı varsayılmıştır.
10. Cevap veren öğrencilerin evreni temsil yeterliğine sahip olduğu düşünülmüştür.

5.4. Sınırlılıklar

Bu çalışmada kişilik özelliklerinin girişimcilik yetkinliği üzerinde etkisi sürecinde üniversite koşullarının moderatör rolü irdelenmiştir. Araştırma bulgularının geçerliliği ve genelleştirilmesinde bazı kısıtlar nedeniyle birtakım problemlere neden olmuş olabilir. Araştırmanın kısıtları şu şekilde özetlenebilir:

Araştırma üniversite öğrencileri üzerine yapılmıştır. Araştırma kişilik özellikleri, üniversite koşulları ile girişimcilik yetkinliği öğrenci gözüyle algısı ile sınırlıdır.

Araştırma üniversitenin iç çevresi ile sınırlıdır. Kailer (2005: 167)'in Girişimcilik Yetkinlik Modeli'nde ifade edilen çevresel etmenler, üniversitenin iç ve dış çevresini kapsamaktadır. Bergmann vd. (2016: 53) üniversitelerin dış çevre bağlamındaki gelişmelerin “akademik girişimcilik” ve “kurumsal girişimcilik” için önemli olabileceğini ve bununla ilgili araştırma bulgularının bulunduğunu ifade etmektedirler. Öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda, üniversitelerin dış çevresi, “öğrencilerin” fikir geliştirme, girişimcilik motivasyonu ve girişimcilik niyeti ile ilgili herhangi bir anlamlı ilişki bulunmadığını söylemektedirler. Bu nedenle, araştırma kapsamında “üniversitenin dış çevresi” kapsam dışı bırakılmış ve böylece üniversite iç çevre koşulları ve faaliyetleri üzerine odaklanılmasına karar verilmiştir.

Araştırmada belirlenen örneklemin Türkiye'deki girişimci-yenilikçi üniversitelerde eğitim alan tüm öğrencileri temsil edebilecek özellikte genelleme yapılamaması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

5.5. Üniversitelere Yönelik Öneriler

Üniversitelerin öğrenci odaklı girişim odaklı üniversitelere dönüşmesinde üniversite yönetimlerine önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Her şeyden önce üniversiteler, güçlü liderlik ve iyi bir yönetim anlayışı sergilemelidirler. Bu, girişimci ve yenilikçi bir kültür geliştirmek için kritik öneme sahiptir. Pek çok üniversite misyon açıklamalarında “girişimcilik” ve “yenilikçilik” kelimelerine yer verirler, ancak unutulmamalıdır ki, girişimci-yenilikçi üniversiteler misyon açıklamalarında yer verilmesinin ötesinde daha fazlasını göstermelidirler. Başta üniversite yönetimleri olmak üzere yukarıdan aşağıya doğru üniversitenin tüm paydaşlarında bir yaklaşım değişikliğine gidilmesi gerektiği söylenebilir. Üniversite yönetimleri, öğrencilere yönelik bir ekosistem tasarlayabilirler. Üniversiteler, bu ekosistem hakkında tüm iletişim kanallarını kullanarak başta öğrenciler olmak üzere akademisyen ve personelini bu ekosistem hakkında bilgilendirmelidir. Öğrenciye en

etkili ulaşma biçimi, derslerine giren akademisyenler üzerinden olanıdır. Bu nedenle özellikle akademisyenler konuya duyarlılaştırılmalıdır. Üniversite eğitiminde, öğrenciye yalnız mesleki bilgi kazandırma, öğrenilen bilgileri uygulayabilme, profesyonel mesleki davranışlara sahip olmanın yanı sıra, özgür düşünebilme, güçlü bir kişilik ve şahsiyete sahip olma ve girişimci yetkinlik ve becerileri kazanmalarına yönelik programlar düzenlenmelidir. Öğrencilerin geneline yönelik girişimcilik eğitimlerinin yanı sıra, bir iş fikri olan ve gerçekten bir girişimci olma hayalindeki öğrencilere yönelik huni sistemi biçiminde özel programlar düzenlenmelidir. Bu programlarda iş fikri olan ve iş planı hazırlayan öğrencilerin yarışmalara katılmaları desteklenmelidir. Ülkemizde son zamanlarda rektörlüğe bağlı girişimcilik bölümlerinin açıldığı gözlenmektedir. Girişimcilik konusunda iş fikri olan ve iş kurma niyetleri olan öğrenciler için sadece girişimciliğe giriş derslerin verilmesi yetersiz kaldığından bu öğrenciler profesyonelce tasarlanmış eğitim programlara yönlendirilmeli ve üniversitenin fiziki alt yapısından istifade etmelerine olanak tanınmalıdır. Girişimci-yenilikçi üniversiteler, öğrencilerine, mezunlarına ve çalışanlarına bir iş kurmayı kariyer seçeneği olarak görmeleri konusunda yardımcı olmalıdır. Bir iş kurmayı hedefleyen öğrenciler, girişimcilik konusunda gerekli becerileri geliştirerek hazırlanmalı, bunun yanı sıra fikir üretmek, fizibilite çalışmaları ve en önemlisi ilgili ekip üyelerini bulmak ve erişmek isteyenlerle uygun finans olanaklarının bulunması ve ilişki ağlardan faydalanılması konularında desteklenmelidir. Akademisyen veya uzmanlar tarafından yürütülen danışmanlık ve mentörlük faaliyetlerinin artması için gerekli teşvik mekanizmaları geliştirilmelidir.

Öğrencilerin teknoloji alanındaki ilgisini artırmak ve bu alanda çalışmalarını teşvik etmek konusunda da üniversitelere önemli görevler düşmektedir. Üniversite öğrencilerinin teknoloji alanındaki farkındalığını artırmaya yönelik teknoloji toplulukları önemli rol oynayacaktır. Süleyman Demirel Üniversitesi'nin Ağ ve Teknoloji Odaklı Uygulamalı Girişimcilik projesi kapsamında uygulanan çalıştaylar vb. etkinlikler farkındalık ve teşvik faaliyetleri için iyi bir örnek teşkil etmektedir. Üniversitelerin teknoloji alanında özel eğitim programları düzenlemesi ve tekno park gibi fiziki alt yapılarının öğrencilerine kapılarını sonuna kadar açması öğrencileri teknoloji alanında girişimlerde bulunmasını teşvik edecektir. Ayrıca üniversiteler,

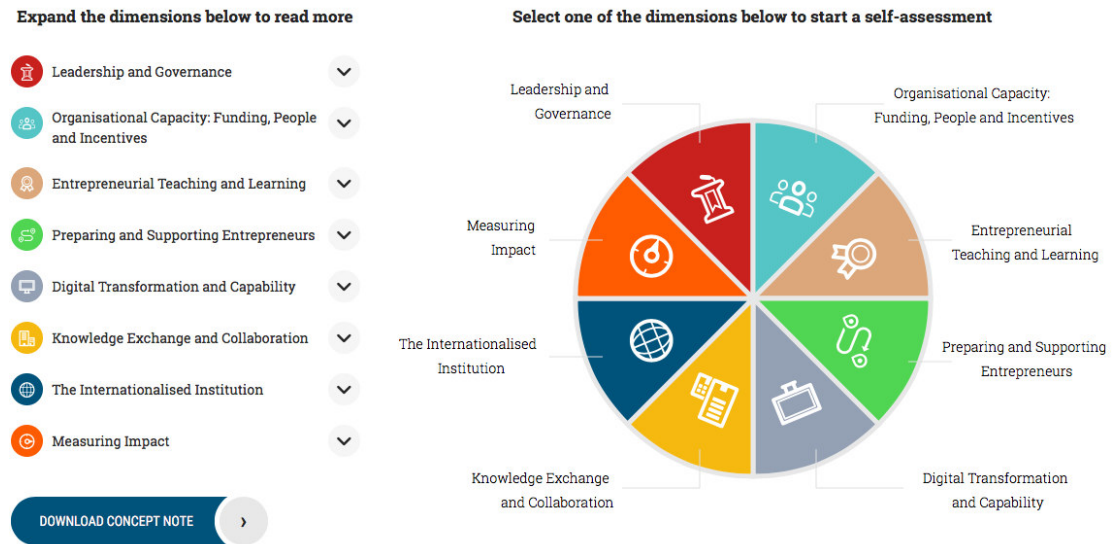
dijital dönüşümün sunduğu fırsatlardan en iyi şekilde faydalanmalı ve dijital teknolojileri kilit bir unsur olarak değerlendirmelidir. Üniversiteler, yenilikçiliği ve girişimciliği desteklemek için alt yapısına dijital teknolojileri entegre etmeli ve dijital kabiliyetlerini artırmaları önerilir. Üniversitelerin işbirliğinden doğan bilgi alışverişi, eğitim ve araştırmanın yanı sıra bölgesel gelişim ve organizasyonel yenilik için önemli bir katalizatördür. Toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınması için bilginin üretilmesi, yaygınlaştırılması ve kullanılması konusunda teşvik edilmesi “üçüncü misyon” içeren sürekli bir süreçtir. Bu bağlamda üniversiteler, iç ve dış ilişki ağlarını güçlendirmeli, yerel işbirliklerine yönelmeli, diğer üniversiteler ile işbirliğinde bulunmalıdırlar. Bunun en iyi yolu, işbirliğini yürüten öğrencilerinin ve öğretim üyelerinin teşvik edilmesi ve desteklenmesidir. Girişimci-yenilikçi üniversiteler, işbirliği, bilgi alışverişi ve toplum için değer yaratma konularında motivasyonlarını arttırmalıdır. Ayrıca girişimcilik yarışmaları konusunda üniversiteler, öğrencilerinin yarışmalara katılmalarını teşvik etmeli ve desteklemelidir. Yarışmalar girişimcilik konusunda farkındalık artırıcı unsurlar içerdiği ve yeni işbirlikleri için fırsatlar doğurduğu söylenebilir.

Bireysel girişimcilikte kişilik özelliklerinin önemli olduğu görülmüştür. Bu kapsamda üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin kendi kişilik ve özelliklerinin farkına varmalarını sağlayıcı psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine ağırlık verilebilir. Kişilik özellikleri, girişimcilik yetkinlikleri konusunda seminer, konferans ve kişisel gelişim kursları düzenlenebilir. Üniversitelerde öğrencilerin bireysel girişimciliğini destekleyici proje ve çalışmalara ağırlık verilebilir.

Girişimci-yenilikçi üniversiteler, yakın zamanda Avrupa Komisyonu ve OECD tarafından geliştirilen bir ölçme aracını (HEInnovate) kullanmaları önerilir. Bu sayede eksik görülen yönler tespit edilebilir. HEInnovate, her tür yükseköğretim kurumu için bir öz-değerlendirme olanağını sağlamaktadır. Liderlik, personel ve iş bağlantılar gibi üniversitelerin faaliyetlerini değerlendirmeleri olanağını sunmaktadır. Ayrıca üniversitelerin atölye çalışmalarını ve diğer faaliyetlerini desteklemek amacıyla uygulamalı vaka çalışmaları da dâhil olmak üzere kapsamlı eğitim ve destek materyalleri sunmaktadır. HEInnovate, yükseköğretim ortamlarının girişimci

ve yenilikçi doğasıyla ilgili bir dizi ifadeye karşı kendilerini değerlendirmek isteyen yükseköğretim kurumlarına yöneliktir.

Şekil 5.1. HEInnovation'ın Değerlendirme Boyutları

Kaynak: <https://heinnovate.eu/en>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.

Şekil 5.1.'de görüldüğü gibi HEInnovate öz-değerlendirme aracı sekiz alanı kapsamaktadır. Bunlar; (1) Liderlik ve yönetim, (2) Organizasyonel kapasite, (3) finansman, insan ve teşvikler, (4) Girişim odaklı öğretim ve öğrenme, (5) Girişimcileri hazırlamak ve desteklemek, (6) Dijital dönüşüm ve beceri, (7) Bilgi değişimi ve işbirliği, (8) Uluslararası kurum ve (9) Ölçüm etkisi. Avrupa Komisyonu ve OECD tarafından ortaklaşa geliştirilen model, sıralama ve kıyaslama yapmamaktadır. Üniversite yönetimleri kurumun girişimci-yenilikçi özelliğini öğrenmeyi sağlayan bir çevrimiçi ölçme aracıdır.

5.6. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Uygulayıcılar ile, yükseköğretim kurumlarına yönelik standartları belirleyen, ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinde bulunan kurum veya kuruluşlar (YÖK, TÜBİTAK vb.) olarak kast edilmek istenmektedir. Uygulayıcı kurum ve kuruluşlar endeks çalışmalarında, her yıl mezun edilen öğrenci sayıları dikkate alındığında, uzun vadede ülkenin yararına olacağı söylenebilir. Bu çağın başarılı girişimcilerinin önemli bir kısmı iyi bir üniversite eğitimi alarak faaliyetlerine başlamaktadır.

Öğrenciler işgören olarak çalıştıktan sonra çalıştığı işyerinden ayrılarak ya da hazırlık ve iş kurma aşamasına kadar işgören olarak devam ederek – Hibrit girişimcisi - kendi işini kurmaktadır. Diğer bir kısım ise çalıştığı işyerine ortak olmak ya da devir almak gibi yöntemlerle işyeri sahibi oldukları görülmektedir. Kimiler şirketlerde iç girişimcisi olarak çalışmaktadır.

Uygulayıcılar bugüne kadar üniversitelerin girişimcilik-yenilikçilik boyutunu kurumsal açıdan değerlendirdiği görülmektedir (örneğin TÜBİTAK'ın Girişimci ve Yenilikçi Endeksi). Bu değerlendirmelerin öğrenci açısından da yapılması düşünülebilir. Öğrencilere burs veren kurum, kuruluş ve kişilerin burs verirken girişimciliği ve bunu destekleyen kişilik özelliklerini rasyonel bir ölçüt olarak dikkate almaları önerilir. Kamu ve özel kurum, kuruluş ve kişiler üniversite öğrencilerinin girişimciliğini desteklemek amacıyla bu araştırmanın sonuçlarından yararlanabilirler. Çalışma bulguları öğrencilerin akademik kariyerleri süresince ve sonrasında girişimciliklerini geliştirecek politikaların ve yenilikçi üniversite koşullarının oluşturulmasına yönelik önemli bilgiler sağlayacaktır. Üniversitenin yenilikçi ve girişimci özelliklerinin ve öğrenci girişimciliğini desteklemeye yönelik kapasitelerinin objektif ve ölçülebilir bir yaklaşımla izlenmesi önerilir. Üniversitenin yenilikçi ve girişimci kapasitelerini geliştirmelerine yönelik stratejik eylem planları hazırlanabilir. Bölgelere ve büyüklüklerine göre üniversitelerin yenilikçi ve girişimci kapasitelerini geliştirmede karşılaştıkları engel ve sorunları belirlemeye yönelik ihtiyaç ve durum analizi çalışmaları yapılabilir.

5.7. Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Üniversite Girişimciliği biliminde daha çok akademisyenler üzerinden üniversiteler değerlendirildiği ve incelendiği görülmektedir. Bununla birlikte girişimcilik derslerinin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçen birçok çalışma bulunmaktadır. Demografik özelliklerinin girişimcilik eğilimleri arasında ne tür bir ilişki bulunduğu daire birçok araştırma yapılmıştır. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda, daha çok girişimcilik eğitiminin ya da kişilik özelliklerinin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine etkisi incelendiği görülmektedir. Birçok araştırmacı girişimcilik derslerinin tek başına yetersiz olduğunu belirtmektedir (Ronstadt, 1985;

Kanton, 1988; Donckels, 1991; Robinson vd., 2016; Işık ve Erdem, 2018; Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019). Üniversite öğrenci girişimcilik ekosistemi olarak, diğer deyişle üniversitelerin girişimcilik koşulları ve faaliyetleri çeşitli değişkenler ile birlikte (aile, çalışma/iş deneyimi durumu, teknolojiye ilgisi, kişilik özellikleri) holistik bir bakış açısıyla öğrencileri nasıl etkilediği incelenmemiştir. Üniversite öğrencilerinin ihtiyaçlarına yanıt verilip verilmediğini ölçen araştırmalara rastlanılmamıştır. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri üniversiteyi girişimcilik ve yenilikçilik yönünü değerlendirmesi açısından mevcut çalışma ilk adım olarak görülebilir.

Araştırmada, John ve Srivastava'nın 1999 yılında geliştirmiş olduğu 44 maddelik Büyük Beş Kişilik Envanteri (BFI-Big Five Inventory) ölçme aracı kullanılmıştır. Bundan sonraki çalışmalarda, yine Büyük Beş Modeline dayanan diğer ölçme araçları (16PF, NEO PI-R, TDA, NEO FFI) kullanılabilir ve bu ölçme araçlarının sonuçları kıyaslanabilir. Ayrıca McClelland'in (1965) başarılı girişimcilik kişilik özellikleri ölçeği ile Müller'in (2007) girişimci kişilik özellikleri ölçeği ile bu çalışmalar genişletilebilir.

Yükseköğretimde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik özellikleriyle ilişkili değişkenlere (Muofhe ve Toit, 2011; Sinell vd., 2015; Thomson ve Minhas, 2017; Şeşen ve Basım, 2012; Ruda vd., 201; Tiftik ve Zincirkıran, 2014; Setiawan, 2014; Yüksel vd., 2015; Piperopoulos ve Dimov, 2015; Bergmann vd., 2016; Schlages, 2016) ve yenilikçi girişimci üniversitelere yönelik araştırmalar (Clark, 1998; Schmoch, 1999; Klofsten ve Jones-Evans (2000); Sporn, 2001; Bernasconi, 2005; Ranga vd. (2003); Jacob vd., 2003; Brennan vd., 2005; De Zilwa, 2005; Lazzretti ve Tavoletti, 2005; Kirby vd., 2011; Todorovic vd., 2011; Özdemir, 2016; Tekin vd., 2018; Choy Er vd., 2019; Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019; Tekin vd., 2019) mevcuttur. Ancak, öğrencilerin girişimciliklerinin iş yaşamına yansımaya yönelik araştırmalara rastlanmamıştır. Bu kapsamda yenilikçi ve girişimci üniversite ortamlarında yetişen girişimci öğrencilerin mezuniyet sonrası girişimcilik özelliklerini izlemeyi sağlayacak boylamsal araştırmalar yapılabilir.

Özelde işletme bölümünden genelde ise tüm fakültelerden mezun olan öğrencilerin girişimcilik faaliyetleri ve bölümlerinin onların bu konuyla ilişkili beceri

ve yeteneklerine etkilerinin ortaya konduğu çok değişkenli araştırmalar yapılabilir. Üniversitelerin buldukları bölgelerdeki girişimcilik faaliyetlerine katkısı konusunda alan araştırmaları yapılabilir. Kişilik özellikleri ve girişimcilik yetkinlikler arasındaki ilişkileri derinlemesine incelemeyi sağlayacak nitel araştırmalar gerçekleştirilebilir. Yenilikçi ve girişimci üniversite kültürüne yönelik akademisyen, öğrenci ve diğer paydaşların görüşlerini de içeren eylem araştırmaları yapılması önerilir. Öğrencilerin üniversite eğitimleri boyunca katıldıkları girişimcilik yetkinliklerini geliştirme faaliyetlerinin belirlenmesi ve bu faaliyetlerin literatürde ortaya konmuş olan etkili girişimcilik programları ile ne düzeyde uyumlu olduğunun belirlenmesine yönelik karma modellenin araştırmalar yapılabilir.

Ulusal ve uluslararası düzeyde ekonomik ve toplumsal gelişme büyük oranda girişimcilerin omuzlarında yükselmektedir. Günümüz koşullarında sahip olduğu iş fikrini bir girişime dönüştürmek ve o girişimi yaşatabilmek önemli yetkinlikleri gerektirmektedir. Bu gerekliliklerin kişilik özellikleri, aile, sosyo-ekonomik koşullar gibi kısımları üniversite dışındaki faktörlerce oluşturulurken önemli bir kısmı ise üniversite eğitimi safhasında kazanılabilir. Bu çalışma Kailer'in (2005) Girişimcilik Yetkinlikleri Modeline dayanarak yapılmıştır. Kailer'e göre girişimcilik yetkinliği girişimcilik bilgi birikimi (aktarılabilen bilgi ve aktarılamayan bilgi, deneyim) ve girişimcilik motivasyonundan (tutum ve niyet) oluşmaktadır. Üniversitelerin yürüttükleri eğitim öğretim faaliyetlerinin sonuçlarını sağlıklı değerlendirebilmeleri, yaptıkları işin etkinliğinin ölçümü ve bahsedilen gereklilikler açısından son derece önemlidir. Uluslararası literatürde pek çok yetkinlik modeli ve çeşitli ölçekler bulunmasına rağmen Girişim Odaklı Üniversite Modeline ve Kailer'in Girişimcilik Yetkinlikleri Modeline dayalı yeni geliştirilen ölçekler ile araştırmanın gerçekleştirilmesi yararlı sonuçları olacağına inanıldığından bu çalışma yapılmıştır. Bu tez ve bugüne kadar yapılan araştırmalar, demografik özellikler, eğitim, aile, kişilik özellikleri gibi faktörler öğrencilerin girişimci olma konusunda eğilimleri, tutum ve niyeti olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, girişimciliğe eğilimli olmak, bu konuda yetkin olmak, girişimcilikte her zaman başarılı olacağı anlamına gelmemektedir.

KAYNAKÇA

- Abereijo, I. O. (2015). Developing Entrepreneurial Competences in University Lecturers: Obafemi Awolowo University Experience, *Kenya College of Accountancy University Journal of Business Management (KJBM)*, 6 (1), 30-42.
- Acar, T. (2007). Öz-yeterlilik (self-efficacy) kavramı üzerine, <http://docplayer.biz.tr/2094979-Oz-yeterlilik-self-eficacy-kavrami-uzerne-tulin-acar.html>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Addae, I. Y., Singh, R. P. and Abbey, A. (2014). Cultivating Black Technology Entrepreneurs Through HBCU Engineering, *Business Programs, Journal of Entrepreneurship Education*, 17 (2), 12-30.
- Aisyah, St., Musa, C. I. and Ramli, A. (2017). Effect of Characteristics and Entrepreneurial Orientation towards Entrepreneurship Competence and Crafts and Arts Small and Medium Enterprises Business Performance in Makassar, *International Review of Management and Marketing*, 7 (2), 166-173.
- Akın, H. B. (2003). Türkiye’de Girişimcilik ve Memurluk Üzerine Mustafa Suphi ve Prens Sabahattin’den Mülhem Bir Analiz, *Piyasa*, 6-7, 29-51.
- Akiskal, H. S., Hirschfeld, M. A. and Yerevanian, B. I., (1983). The Relationship of Personality to Affective Disorders, *Arch Gen Psychiatry*, 40, 801-810.
- Allport, G. W. and Odbert, H. S. (1936). Trait-names: A psycho-lexical study, *Psychological Monographs*, 47 (1), i-171.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamaları* (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- American Heritage (2019). *Yetkinlik Tanımı*. <http://www.ahdictionary.com/world/search.html?q=competence>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Arap, S. K. (2010). Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken, Türkiye’de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekçeleri, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65 (1), 1-29.
- Arıkan, R. (2017). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (3. Baskı), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Arlı , M. ve Nazik, H. (2004). *Bilimsel Araştırmaya Giriş* (3. Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ashton M. C., Lee, K. And Goldberg L. R. (2004). A Hierarchical analysis of 1,710 English personality-descriptive adjectives, *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 707-721.
- Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J. ve Nolen-Hoeksema S. (1999). *Psikolojiye Giriş* (2. Baskı). (Çeviren: Yavuz Alogan). Ankara: Arkadaş Yayınları.

- Austin, J. E. (2006). Three Avenues for Social Entrepreneurship Research. (Editörler: Johanna Mair, Jeffrey Robinson ve Kai Hockerts). *Social Entrepreneurship*. New York: Palgrave Macmillan, 22-33.
- Baark, E. (2001). Technology and entrepreneurship in China: Commercialization reforms in the science and technology sector, *Review of Policy Research*, 18 (1), 112-129.
- Babson, C. B. (2012). *How Can Family Business Be More Entrepreneurial?*. <https://www.forbes.com/sites/babson/2012/05/11/how-can-family-business-be-more-entrepreneurial/#56fb69ce270a>, Erişim Tarihi: 10.06.2019.
- Bacigalupo, M., Kamylyis, P., Punie, Y. and Van den Brande, G. (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*, Publication Office of the European Union, Luxembourg, <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Bagheri, A. and Lope Pihie, Z. A. (2011). Competencies enabling university students to successfully lead entrepreneurial projects and activities, *2011 International Conference on Social Science and Humanity*, 5, Singapor: IACSIT Press, 454-458.
- Bandura, A. (1977). Self Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change, *Psychological Review*, 84 (2), 191-215.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency, *American Psychologist*, 37, 122-147.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. (Editör: V. S. Ramachaudran). *Encyclopedia of human behavior*. New York: Academic Press, 71-81.
- Bandura, A. (1995). *Self efficacy in changingsocieties*, NY: Cambridge University Press.
- Barakat, S., Boddington, M. and Vyakarnam, S. (2014). Measuring entrepreneurial self-efficacy to understand the impact of creative activities for learning innovation, *The International Journal of Management Education*, 12, 456-468.
- Barbak, A., Burmaoğlu, S. ve Esen, M. (2016). "Araştırma Üniversitesi Olmak", (Editörler: Haydar Yalçın, Murat Esen, Serhat Burmaoğlu ve Metehan Feridun Sorkun). *Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Çağında Araştırma Üniversitesi Olmak*, Ankara: Pegem Akademi, 51-100.
- Barbosa, S., Gerhardt, M. and Kickul, J. (2007). The role of cognitive style and risk preference on entrepreneurial self-efficacy and entrepreneurial intentions, *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 13, 86-104.
- Barnett, R. (2005). Convergence in Higher Education: The Strange Case of Entrepreneurialism, *Higher Education Management and Policy* 17 (3), 43-58.

- Baron, R. M. and Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, 51 (6), 1173-1182.
- Barrick, M. R. and Mount, M. K. (1991). The Big Five Personality Dimensions and Job Performance: A Meta-Analysis, *Personnel Psychology*, 41 (1), 1-26.
- Barrick, M. R., Mount, M. K. and Judge, T. A. (2001). Personality and Performance at the Beginning of the New Millennium: What Do We Know and Where Do We Go Next?, *International Journal of Selection and Assessment*, 9, 9–30.
- Bartram, D. (2005). The Great Eight competencies: a criterion-centric approach to validation, *Journal of Applied Psychology*, 90 (6), 1185-1203.
- Baş, M. (2015). *Türkiye’de Girişimci Üniversitenin Oluşturulmasına İlişkin Bir Model Önerisi ve Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Başol, O., Dursun, S. ve Aytaç, S. (2011). Kişiliğin Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkisi: Üniversiteli Gençler Üzerine Bir Uygulama. “İş Güç” *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 4 (13) , 7-22.
- Baum, J. R. and Locke, E. A. (2004). The relationship of entrepreneurial traits, skill, and motivation to subsequent venture growth, *Journal of applied psychology*, 89 (4), 587-598.
- Becherer, R. and Maurer, J. (1999). The proactive personality disposition and entrepreneurial behavior among small company presidents, *Journal of Small Business Management*, 37 (1), 28-36.
- Begley, T. (1995). Using Founder Status, Age of Firm, and Company Growth Rate as the Basis for Distinguishing Entrepreneurs from Managers of Smaller Businesses, *Journal of Business venturing*, 10, 249-261.
- Benneworth, P. (2007). Seven Samurai Opening Up the Ivory Tower? The Construction of Newcastle as an Entrepreneurial University, *European Planning Studies* 15 (4), 487-509.
- Bercovitz, J. and Feldmann, M. (2006). Entrepreneurial Universities and Technology Transfer A Conceptual Framework for Understanding Knowledge-Based Economic Development, *Journal of Technology Transfer*, 31, 175-188.
- Bergmann, H., Hundt, C. and Sternberg, R. (2016). What makes student entrepreneurs? On the relevance (and irrelevance) of the university and the regional context for student start-ups, *Small Business Economics*, 47 (1), 53-76.
- Bernasconi, A. (2005). University entrepreneurship in a developing country: The case of the P. Universidad Catolica de Chile, 1985 – 2000, *Higher Education*, 50 (2), 247-274.
- Bird, B. and Schjoedt, L. (2009). Chapter 15 entrepreneurial behavior: its nature, scope, recent research, and agenda for future research. (Editörler: Alan L. Carsrud ve Malin Brännback). *Understanding the Entrepreneurial Mind*. International Studies in Entrepreneurship, 24, Springer Science+Business Media, 327-358.

- Blanchflower D. G., Oswald A. and Stutzer A. (2001). Latent entrepreneurship across nations, *Eur. Econ. Rev.* 45, 680–691.
- Blenker P., Dreisler P. and Kjeldsen J. (2006). *Entrepreneurship Education – the New Challenge Facing the Universities - A framework or understanding and development of entrepreneurial university communities*, working paper, Department of Management, Aarhus School of Business and University of Aarhus, Denmark.
- Block J. (1995). “A Contrarian view of the five factor approach to personality description”, *Psychological Bulletin*, 117, 187-215.
- Bozkurt, Ö. and Erdurur, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8 (2), 57-78.
- Böke, K. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (1. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Brandstätter, H. (1997). Becoming an entrepreneur – a question of personality structure?, *Journal of Economics*, 18, 157-177.
- Bratainu, C. and Stanciu, S. (2010). An Overview Of Present Research Related To Entrepreneurial University, *Management & Marketing*, 5 (2), 117-134.
- Braunerhjelm, P. (2007). Academic entrepreneurship: social norms, university culture and policies, *Science and Public Policy*, 34 (9), 619-631.
- Brennan, M. C., Wall, A. P. And McGowan, P. (2005). Academic Entrepreneurship: Assessing Preferences in Nascent Entrepreneurs, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 12 (3), 307-322.
- Brown, J. T. and Kant, A. C. (2008). Creating Bioentrepreneurs: How Graduate Student Organisations Foster Science Entrepreneurship, *Journal of Commercial Biotechnology*, 15 (2), 125-35.
- Budner, S. (1962). Intolerance Of Ambiguity As A Personality Variable, *Journal of Personality*, 30 (1), 29-50.
- Bulut, Ç. and Aslan, G. (2014). Üniversitelerde Gerçekleşen Girişimcilik Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10 (22), 119-129.
- Büyüköztürk, Ş. (2006). *Veri analizi el kitabı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Caliendo, M. and Kritikos, A. S. (2011). *Searching for the Entrepreneurial Personality: New Evidence and Avenues for Further Research*. Discussion Paper, Institute of Labor Economics. Yayın No: 5790.
- Cambridge (2019). *Yetkinlik Tanımı*. <http://www.dictionary.cambridge.org/dictionary/british/competence?q=competence>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Cardy L. and Selvarajan, R. (2006), Competencies: Alternative Frameworks For Competitive Advantage, *Business Horizons*, 49 (3), 235-245.

- Carstensen L. L. (2006). The influence of a sense of time on human development, *Science*, 312 (5782), 1913–1915.
- Cattell, H. E. P. and Mead, A. D. (2008). The sixteen personality factor questionnaire (16PF). (Edited by: George J. Boyle, Gerald Matthews and Donald H. Saklofske). *The SAGE handbook of personality theory and assessment. Vol 2: Personality measurement and testing*, Thousand Oaks, CA: Sage, 135-159.
- Chen, C., Greene, P. and Crick, A. (1998). Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers?, *Journal of Business Venturing*, 13, 295–316
- Chrisman, J. J., Hynes, T. and Fraser, S. (1995). Faculty entrepreneurship and economic development: The case of the University of Calgary, *Journal of Business Venturing*, 10 (4), 267-281.
- Choy Er, A., Nawi, N. F. M., Yong Tee, M., Ibrahim, N. I. and Bachok, N. (2019). Entrepreneurial Recycling Initiatives Towards Campus Sustainability, *International Journal of Business and Society*, 20 (1), 247-259.
- Clark, B. R. (1998). *Creating Entrepreneurial University: Organizational Pathways of Transformation*, UK: Emerald Group Publishing Limited.
- Clark, B. R. (2000). Collegial Entrepreneurialism in Proactive Universities: Lessons From Europe, *Change* (Jan/Feb), 2-19.
- Clark, B. R. (2004). Delineating the Character of the Entrepreneurial University, *Higher Education Policy*, 17 (4), 355-370.
- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K. (2000). *Research Methods in Education* (5th Edition), London: Routledge Falmer.
- Collins, C. J., Hanges, P. J. and Locke, E. A. (2004). The relationship of achievement motivation to entrepreneurial behavior: A meta-analysis, *Human performance*, 17 (1), 95-117.
- Colovic, A. and Lamotte, O. (2015). Technological Environment and Technology Entrepreneurship: A Cross- Country Analysis, *Creativity and Innovation Management*, 24 (4), 617-628.
- Comrey, A. L. and Lee, H. B. (1992). *A First Course in Factor Analysis* (2nd ed.), Hillsdale, Lawrence Erlbaum.
- Costa, P. T. and McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Coşkun, H. E. (2018). Sanayi Neden Üniversite İle İşbirliği Yapar?, *TSE Standard Ekonomik ve Teknik Dergi*, 32-35.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranış*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Cook, V. D. (2005). *An Investigation of the Construct Validity of the Big Five Construct of Emotional Stability in Relation to Job Performance, Job Satisfaction An Career Satisfacion*. Phd Dissertation, The University Of Tennessee, Knoxville, UMI.

- Cromie, S. (2000). Assessing Entrepreneurial Intentions: Some Approaches and Empirical Evidence, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 9 (1), 7-30.
- Cross, T. and R. B. Slater (1995). A first view of the academic performance of African Americans at three highly ranked colleges, *J. Blacks Higher Education*, 7, 76-79.
- Çağlıyan, V. (2009). *Yenilikçilik, Tedarikçi Katılımı ve İşletme Performansı Üzerine Değer Zinciri Yönetimi Temelli Bir Yaklaşım: Otomotiv Sektöründe Görgül Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çavuş, M. F. and Pekkan, N. Ü. (2017). Algılanan Sosyal Desteğin Sosyal Girişimciliğe Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, *Business and Economics Research Journal*, 8 (3), 519-532.
- Celebi, N. ve Uğurlu, B. (2014). Resmi Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Kişilik Özelliklerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (18), 537-569.
- Çetin, F. (2011). Örgüt İçi Girişimcilikte Öz Yeterlilik Algısı ve Kontrol Odağının Rolü, *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 69-85.
- Çetin, F. ve Varoğlu, A. K. (2009). Özellikler Bağlamında Girişimcinin Beş Faktör Kişilik Örüntüsü, *Savunma Bilimleri Dergisi*, 8 (2), 51-66.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*. Ankara: Detay Yayınları 438.
- Çırak, U. (2019). *Kuluçka Merkezi ve Hızlandırıcı Programı Nedir?*, <http://www.ugurcirak.com/kulucka-merkezi-nedir/>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Çiftçi, M. (2010). Girişimci Üniversite ve Üçüncü Kuşak Üniversiteler, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 341-347.
- Çokluk, O., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2007). Öğretmen Adaylarının Sosyal Öz-Yeterlilik Algılarının Belirlenmesi, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 1-18.
- De Fruyt, F., McCrae, R. R., Szirmak, Z. and Nagy, J. (2004). The Five-Factor Personality Inventory as a Measure of The Five Factor Model: Belgian, American and Hungarian Comparisons with the NEO Personality Inventory - Revised. *Assesment*, 11, 207-215.
- Demirkan, S. (2006). *Özel Sektördeki Yöneticilerin Ve Çalışanların Bağlanma Stilleri, Kontrol Odağı, İş Doyumu Ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Deniz, A. ve Erciş, A. (2008). Kişilik özellikleri ile algılanan risk arasındaki ilişkilerin incelenmesi üzerine bir araştırma, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22 (2), 301-330.

- DeNoble, A., Jung, D. and Ehrlich, S. (1999). Entrepreneurial self-efficacy: The development of a measure and its relationship to entrepreneurial action. (Edited by: Paul D. Reynolds). *Frontiers of entrepreneurship research*. Stanford, CA: Center for Entrepreneurial Studies, 73–87.
- Dereli, T., Kalender, D. ve Durmuşoğlu, A. (2006). Girişimcilik Performansına Etki Eden Faktörlerin Araştırılması: Gaziantep Örneği. *Uluslararası Girişimcilik Kongresi*, 25-27 Mayıs, Bişkek, 206-215.
- De Zilwa, D. (2005). Using Entrepreneurial Activities as a Means of Survival: Investigating the Processes Used by Australian Universities to Diversify Their Revenue Streams, *Higher Education*, 50, 387-411.
- Dickson, P. H., Solomon, G. T. and Weaver, K. M. (2008). Entrepreneurial selection and success: does education matter?, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 15 (2), 239–258.
- Dictionary.com (2019). *Yetkinlik Tanımı*. <http://dictionary.reference.com/browse/skill>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Dill, D. D. (2003). *Allowing the Market to Rule: The Case of the United States*, *Higher Education Quarterly*, 57 (2), 136-157.
- Dima, A. S. and Vegheş, C. (2008). Entrepreneurial University – A New Vision On The Academic Competitiveness In A World In Motion, *Journal of Economic Literature*, 2 (10), 56-60.
- Doğaner, E. A. (2006). *Yeni Nesil Girişimcilik*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Dunsmore, A. J. (2005). *An Investigation of the Predictive Validity of Broad and Narrow Personality Traits in Relation to Academic Achievement*. Phd Dissertation, The University Of Tennessee, Knoxville: UMI.
- Ehrler, J. D. (2005). *An Investigation Into The Relation Between Five Factor Model Of Personality And Academic Achievement in Children*. Phd Dissertation, The College Of Education Georgia State University, Atlanta Georgia, UMI.
- Erdem, A. R. (2016). Üniversite Anlayışındaki Değişim: Birinci Nesil Üniversiteden Dördüncü Nesil Üniversiteye, *Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 21-52.
- Erol, M. ve Avcı-Temiz, D. (2016). Eyleme Geçiren Bir Katalizör “Öz Yeterlik Algısı”: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31 (4), 711-723.
- Etzkowitz, H. (1983). Entrepreneurial scientists and entrepreneurial universities in american academic science. *Minerva*, 21, 1–21.
- Etzkowitz, H. (1998). The norms of entrepreneurial science: cognitive effects of the new university–industry linkages. *Research policy*, 27 (8), 823-833.
- Etzkowitz, H. (2002). The Triple Helix of University – Industry – Government: Implications for Policy and Evaluation. *Swedish Institute for Studies in Education and Research Working Paper Series 2002-11*, Sweden: Stockholm.

- Etzkowitz H. (2004). The evolution of the entrepreneurial university. *International Journal of Technology and Globalisation*, 1 (1), 64-77.
- Etzkowitz, H. and Leydesdorff, L. (2000). The Dynamics of Innovation: From National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of University-Industry-Government Relations, *Research policy*, 29 (2), 109-123.
- Etzkowitz, H. and Zhou, C. (2007). Regional Innovation Initiator: The Entrepreneurial University in Various Triple Helix Models, *Singapore Triple Helix VI. Conference Theme Paper*, 1-25.
- European Commission (2012). *Effects and impact of entrepreneurship programmes in higher education*. Entrepreneurship Unit. Directorate-General for Enterprise and Industry B-1049 Brussels.
- European Commission (2016). *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework*, JRC Science for Policy Report, Brussels.
- European Commission (2018). *EntreComp into Action – Get inspired make it happen*, Joint Research Centre, Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Fehr, T. (2006). Big Five: Die Fünf grundlegenden Dimensionen der Persönlichkeit und ihre 30 Facetten. (Herausgeber: Walter Simon). *Persönlichkeitsmodelle und Persönlichkeitstests, 15 Persönlichkeitsmodelle für Personalauswahl, Persönlichkeitsentwicklung, Training und Coaching*. Offenbach: GABAL, 113-135.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd Edition), London: Sage Publications Ltd.
- Fiet, J. (2000). The Theoretical Side of Teaching Entrepreneurship, *Journal of Business Venturing*, 16, 1-24.
- Fowler, A. (2000). NGOs as a moment in history: Beyond aid to social entrepreneurship or civic innovation? *Third World Quarterly*, 21 (4), 637-654.
- Fuller, S. (2005). What makes universities unique? Updating the ideal for an entrepreneurial age, *Higher Education Management and Policy*, 17 (3), 27-49.
- Gartner, W. (1989). Who Is an Entrepreneur? Is the Wrong Question, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 13 (4), 47-68.
- Gartner, J., Maresch, D. and Fink, M., (2015). The Potential of Additive Manufacturing for Technology Entrepreneurship: An Integrative Technology Assessment, *Additive Manufacturing and Technology Entrepreneurship*, 24 (4), 585-600.
- George, D. and Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference* (10th edition), 17.0 update Boston, MA: Pearson.
- Gerlitz, J. Y. und Schupp, J. (2005). *Zur Erhebung der Big-Five-Basierten Persönlichkeitsmerkmale im Soep*. Research Notes 2005 (4), DIW Berlin Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, Berlin.
- GGK (2019). *Kulüp Tanımı*. <https://clubs.sabanciuniv.edu/tr/genc-girisimciler-anasayfa>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.

- Gianesini, G., Cubico, S., Favretto, G. and Leitão, J. (2018). Entrepreneurial Competencies. Comparing and Contrasting Models and Taxonomies. (Edited by: Serena Cubico, Giuseppe Favretto, João Leitão, Uwe Cantner). *Entrepreneurship and the Industry Life Cycle - The Changing Role of Human Capital and Competences*. Springer International Publishing, 13-32.
- Gibb, A. A. (2005). *Towards the Entrepreneurial University: Entrepreneurship Education as a Lever for Change*, National Council for Graduate Entrepreneurship, UK.
- Gjerding, A. N., Scheunert, K. J., Cameron, S., Taylor, A. and Wilderom, C. P. M. (2005). *Entrepreneurial University: myth or reality?*, ECIU Leadership Programme, Aalborg.
- Glassman, A. M., Moore, R. W., Rossy, G. L., Neupert, K., Napier, N. K., Jones, D. E. and Harvey, M. (2003). Academic entrepreneurship. *Journal of Management Inquiry*, 12 (4), 353-374.
- Goffe, R. and Scase, R. (1992). *Kadınlar iş başında*, İstanbul: Eti kitapları.
- Goldberg, L. R. (1990). An Alternative Description Of Personality, The Big Five Factor Structure. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 59 (6), 1216-1229.
- Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the Big-Five factor structure. *Psychological Assessment*, 4 (1), 26-42.
- Gökçe, B. (1992). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Ankara: Savaş Yayınları.
- Göktaş, P. ve Kazaferoğlu, E. (2018). *Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 39-63.
- Guerrero, M. and Urbano, D. (2010). The development of an entrepreneurial university. *The Journal of Technology Transfer*, 37 (1), 43-74.
- Guerro-Cano, M. G., Urbano, D. and Kirby, D. (2006). A Literature Review on Entrepreneurial Universities. *An Institutional Approach. 3rd Conference of Pre-communications to Congress, Business Economic Department, Autonomous University of Barcelona, Barcelona*, 1-37.
- Gunzler, D., Chen, T., Wu, P. and Zhang, H. (2013). Introduction to mediation analysis with structural equation modeling. *Shanghai Archives of Psychiatry*, 25 (6), 390-394.
- Gül, İ. ve Adıgüzel, O. (2015). Sağlık Kurumları Yöneticiliği Lisans Bölümü Öğrencilerinin Öz Yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (36), 864-889.
- Gülgöz, S. (2002). Five-Factor Model and NEO-PI-R in Turkey. (Edited by: Robert R. McCrae and Jüri Allik). *The Five-Factor Model Across Cultures*, USA: Kluwer Academic / Plenum Publishers, 175-196.

- Günhan Cantürk, B. ve Başer, N. (2007). Geometriye Yönelik Öz-Yeterlik Ölçeğinin Geliştirilmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 68-76.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürol, Y. and Atsan, A. (2006). Entrepreneurial characteristics amongst university students: Some insights for entrepreneurship education and training in Turkey, *Education + Training*, 48 (1), 25-38.
- Güven, S. (1996). *Toplum Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı), Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Hancıoğlu, Y. ve Tekin, E. (2018). Genç Girişimci Adaylarının Girişimcilik Eğilimlerinin Değerlendirilmesi: Uygulamalı Girişimcilik Kampüsü Üzerine Bir Araştırma, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 213-246.
- Hankin, B., Lakdawalla Z., Carter, L., Abela J. and Adams P. (2007). Are Neuroticism Cognitive Vulnerabilities And Self Esteem Overlapping Or Distinct Risks For Depression? Evidence From Exploratory And Confirmatory Factor Analyses, *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26 (1), 26–63.
- Harms, R. and Walsh, S. T. (2015). An Introduction to the Field of Technology Entrepreneurship: Editorial to the Special Issue, *Creativity and innovation management*, 24 (4), 552-557.
- Hayes, A.F. (2013), *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis*, Guilford Publications, Inc. New York.
- Hayes, J. L. (1979). A new look at managerial competence: the AMA model of worthy performance, *Management Review*, 68 (11), 2 – 3.
- Heinonen, J. and Hytti, U. (2008). Enterprising individuals from an entrepreneurial university: entrepreneurship programmes in non-business and business schools, *The Finnish Journal of Business Economics*, 3, 325-340.
- Hering, T. und Vincenti, A. (2005). *Unternehmensgründung*, München: Oldenbourg Wissenschaftsverlag.
- Herzberg, P. Y. und Roth, M. (2014). *Persönlichkeitspsychologie*, Wiesbaden: Springer.
- Hogan, R. (2007). *Personality and the Fate of Organizations*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Horzum, M. B., Ayas, T. ve Padır, M. A. (2017). Beş Faktör Kişilik Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması. *Sakarya University Journal of Education*, 7 (2), 398-408.
- Howard, P. J. and Howard, J. M. (2008). *Führen mit dem Big-Five-Persönlichkeitsmodell, Das Instrument für optimale Zusammenarbeit*, Frankfurt: Campus.
- Hoyle, R. H. (1995). *Structural equation modeling: Concepts, issues, and applications*, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

- İslamoğlu, A. H. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı), İstanbul: Beta Yayınları.
- İşletme Sözlüğü (2019). *Yetkinlik Tanımı*. <http://www.businessdictionary.com/definition/talent.html>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- İTÜ (2019). *Girişimcilik - İTÜ GİNOVA*. <http://tanitim.itu.edu.tr/neden-itu/girisimcilik>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Jacob, B. A. (2002). Where the boys aren't: Non-cognitive skills, returns to school and the gender gap in higher education, *Econ. Educ. Rev.*, 21 (2002), 589-598.
- Jacob, M., Lundqvist, M. and Hellsmark, H. (2003). Entrepreneurial transformations in the Swedish university system: the case of Chalmers University of Technology, *Research Policy*, 32, 1555–1568.
- Jacobsen, L. (2003). *Bestimmungsfaktoren für Erfolg im Entrepreneurship*. Doktora Tezi, FB Erziehungswissenschaft, FU Berlin.
- Jaksic, M. L., Marinkovic, S. and Rakicevic, J. (2014). Sustainable Technology Entrepreneurship and Development-The Case of Serbia, *Management Journal for Theory and Practice Management*, 70, 65-73.
- John, O. P., Naumann, L. P. and Soto, C. J. (2008). Paradigm Shift to the Integrative Big Five Trait Taxonomy: History Measurement, (Edited by: Oliver Peter John, Richard W. Robins, Lawrence A. Pervin). *Handbook of Personality: Theory and Research*. New York: The Guilford Press, 114-158.
- John O. P. and Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives, (Edited by: Lawrence A. Pervin and Oliver Peter John). *Hand-book of Personality: Theory and Research*. New York: The Guilford Press, 102-138.
- Johns, G. (2006). The essential impact of context on organizational behavior, *Academy of Management Review*, 31 (2), 386–408.
- Johnson, J. A. (2017). Big-Five model.(edited by: Virgil Zeigler-Hill, Todd K. Shackelford). *Encyclopedia of Personality and Individual Differences (1-16)*. New York: Springer.
- Jameson, J. and O'Donnell, P. (2015). The Entrepreneurial University: A unifying theme for TU4Dublin? *Higher Education in Transformation Conference – Dublin 2015*, Dublin: Dublin Institute of Technology, 69-81.
- Jones-Evans, D. and Klofsten, M. (1998). Role of the university in the technology transfer process: a European view, *Science and Public Policy*, 25 (6), Dec. 1998, 373–380.
- Joreskog, K. G. and Sorbom, D. (1984). *Lisrel VI. Analysis of Linear Structural Relationships by Maximum Likelihood, Instrumental Variables, and Least Squares Methods*. Mooresville: Scientific Software.
- Jose, P. E., Wilkins, H. and Spendelow J. S. (2012). Does Social Anxiety Predict Rumination and Co-Rumination Among Adolescents, *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 41 (1), 86–91.

- Khanal A. (2016). *Sampling. In ed. Mahajan's Methods in Biostatistics For Medical Students And Research Workers* (8th edition). New Delhi: Jaypee Brothers Medical Publishers, Chapter 6, 113-127.
- Kailer, N. (2005). Konzeptualisierung der Entrepreneurship Education an Hochschulen: Empirische Ergebnisse, Problemfelder und Gestaltungsansätze, *Zeitschrift für KMU und Entrepreneurship*, 53 (3), 165-184.
- Kailer, N. und Weiß, G. (2018). *Gründungsmanagement kompakt: Von der Idee zum Businessplan* (Ausgabe Österreich 6. Ausgabe), Wien: Linde Verlag.
- Karabey, C. N. (2013). Girişimsel düşünceyi anlamak: Düşünme tarzı ve risk tercihinin Girişimsel özyetkinlik ve Girişimcilik niyeti ile ilişkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013 (18), 143-159.
- Karabulut, T. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16 (1), 331-356.
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS ve Amos 23 uygulamalı istatistiksel analizler* (1. Baskı), Ankara: Nobel Yayınevi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (19. Baskı), Ankara: Nobel Yayınları.
- Kalaycı, Ş. (2017). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (8. Baskı), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda Gruplar Arası Farkın Belirlenmesine Yönelik Çoklu Karşılaştırma (Post-Hoc) Teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 51-64.
- Keller, M. (2016). *Entrepreneurial Personality Traits*. Bachelorarbeit, Universität Koblenz Institute for Management, Koblenz.
- Kiggundu, M. N. (2002). Entrepreneurs and entrepreneurship in Africa: What is known and what needs to be done, *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 7 (3), 239-258.
- Kiper, M. (2010). *Dünyada ve Türkiye’de üniversite-sanayi işbirliği*. Ankara: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı Yayını, 18.
- Kirby, D. A., Urbano, D. and Guerrero, M. (2011). Making Universities More Entrepreneurial: Development of a Model, *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 28, 302-316.
- Klandt, H. (2006). *Gründungsmanagement: Der integrierte Unternehmensplan*, München: Oldenburg.
- Kling, K. C., Hyde, J. S., Showers, C. J. and Buswell, B. N. (1999). Gender differences in self-esteem: A meta-analysis, *Psychological Bulletin*, 125 (4), 470-500.

- Klofsten, M. and Jones-Evans, D. (2000). Comparing academic entrepreneurship in Europe: the case of Sweden and Ireland, *Small Business Economics*, 14 (4), 299-315.
- Knight, G. (2000). Entrepreneurship and Marketing Strategy: The SME Under Globalisation, *Journal of International Marketing*, 8 (2), 12-32.
- Kocabacak, A. (2011). *İnsan Kaynakları Seçme ve Yerleştirme Süreci Açısından Kişilik Boyutları ile Çalışan Performansı İlişkisi: İlaç Sektöründe Psikoteknik Boyutta Bir Uygulama*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kokkonen, M. and Pulkkinen, L. (2001). Examination Of The Paths Between Personality Current Mood, It's Evaluation And Emotion Regulation. *Journal Of Personality*, 15, 83–104.
- Korunka, C. , Kessler, A. , Frank, H. and Lueger, M. (2011). Personal characteristics, resources, and environment as predictors of business survival, *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 83, 1025-1051.
- Koyuncuoğlu, Ö. ve Tekin, M. (2019). Türkiye’de Girişimci ve Yenilikçi Üniversitelerin Gömülü Teoriye Göre Değerlendirmesi ve Bir Model Önerisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 41, 16-31.
- Krueger, N. F. (1993). The Impact of Prior Entrepreneurial Exposure on Perceptions of New Venture Feasibility and Desirability. *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 18 (1), 5-21.
- Krueger, N. F. and Carsrud, A. L. (1993). Entrepreneurial Intentions: Applying the Theory of Planned Behavior. *Entrepreneurship and Regional Development*, 5 (4), 315-330.
- Krueger, N. F., Reilly, M. D. and Carsrud, A. L. (2000). Competing Models of Entrepreneurial Intentions, *Journal of Business Venturing*, 15 (5), 411-432.
- Kuvat, Ö. (2019). Bilişim Sektöründe Girişimcilik, Balıkesir Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilim Ve Niyetleri Üzerine Bir Araştırma, *Yönetim ve Ekonomi*, 26 (1), 295-308.
- La Greca, A. N. and Harrison, H. M. (2005). Adolescent peer relations, friendships, and romantic relationships: Do they predict social anxiety and depression? *Journal of Clinical Child And Adolescent Psychology*, 34 (1), 49–61.
- Lahti, R. K. (1999). Identifying and Integrating Individual Level and Organizational Level Core Competencies, *Journal of Business and Psychology*, 14 (1), 59-75.
- Lambert, B. H. (2009). Impediments, inhibitors, and barriers to university entrepreneurialism. (Edited by: Michael Shattock). *Entrepreneurialism in Universities and the Knowledge Economy Diversification and Organizational Change in European Higher Education*. Glasgow: Open University Press, 142-182.
- Lazzeretti, L. and Tavoletti, E. (2005). Higher Education Excellence and Local Economic Development: The Case of the Entrepreneurial University of Twente, *European Planning Studies*, 13 (3), 475-493.

- Lazzeroni, M. and Piccaluga, A. (2001). Towards the Entrepreneurial University. *Local Economy*, 18 (1), 38-48.
- Le Goff, J. (1980). *Time, work and culture in the Middle Ages*, Chicago, Chicago Üniversitesi Yayınları.
- Lendel, I. (2010). The Impact of Research Universities on Regional Economies: The Concept of University Products. *Economic Development Quarterly*, 24 (3), 210-230.
- Lévesque, M. and Minniti, M. (2006). The effect of aging on entrepreneurial behavior, *J. Bus. Ventur*, 21, 177–194.
- Longman (2019). *Yetkinlik Tanımı*. <http://www.ldoceonline.com/dictionary/talent>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Lukovics, M. and Zuti, B. (2013). Successful universities towards the improvement of regional competitiveness: "Fourth Generation" universities. *Regional Integration*, 2013.08.27-2013.08.31, Palermo.
- Lukovics, M. and Zuti, B. (2015). New Functions of Universities in the XXI. Century: "Fourth Generation" Universities. *Transition Studies Review*, 22 (2), 33-48.
- Luecke, R. (2008). *Girişimcinin El Kitabı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Maltby, J., Day, L. und Macaskill, A. (2011). *Differentielle Psychologie, Persönlichkeit und Intelligenz* (2. aktualisierte Auflage), München: Pearson Studium.
- Marangoz, M. (2012). *Girişimcilik*, Beta Basın, İstanbul.
- Marion, T. J., Dunlap, D. R. and Friar, J. H. (2012). The university entrepreneur: a census and survey of attributes and outcomes, *R&D Management*, 42 (5), 401-419.
- Markowska, M. (2011). *Entrepreneurial Competence Development – Triggers, Processes and Consequences*, Jönköping International Business School, Printed by ARK Tryckaren AB.
- Marques, J. P. C., Caraça, J. M. G. and Diz, H. (2006). How can university–industry– government interactions change the innovation scenario in Portugal?—the case of the University of Coimbra, *Technovation*, 26 (4), 534-542.
- Marques, J. P. C., Caraça, J. M. G. and Diz, H. (2010). Do Business Incubators Function as a Transfer Technology Mechanism from University to Industry Evidence from Portugal, *The Open Business Journal*, 3, 15-29
- Marsh, H. W. (1989). Age and sex effects in multiple dimensions of self-concept: Preadolescence to adulthood, *Journal of Educational Psychology*, 81 (3), 417–430.

- Martinez, M. T. (2005). *A Correlational Study Between The MMPI-2, PSY-5 And The 16PF Global Factors*. Azusa Pacific University, Phd Dissertation, California, UMI.
- Mastar-Özcan, P. ve Tepekule, U. (2016). Girişimciliğin Yeni Yüzü: Teknogirişim ve Kamusal Destekler. *2nd International Congress On Economics And Business, Bosnia and Herzegovina*, 751-763.
- Matejun, M. (2016). Role of technology entrepreneurship in the development of innovativeness of small and medium-sized enterprises, *De Open Gruyter Management*, 20 (1), 167-183.
- Mc Adams, D. P. (1997). *A Conceptual History of Personality Psychology*, Academic Press.
- McGee, J., Peterson, M., Mueller, S. and Sequeira, J. (2009). Entrepreneurial self-efficacy: Refining the measure, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33 (4), 965-988.
- Merriam Webster (2019). *Yetkinlik Tanımı*. <http://www.merriam-webster.com/dictionary/competence?show=0&t=1383219967>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Mészáros, R. (1999). Vital Resources For Global Competition: Quality, Adaptability, And The Regional Role, *Higher Education in Europa*, 24 (1), 91-100.
- Meyer, M. (2006). Academic Inventiveness and Entrepreneurship On the Importance of Start-up Companies in Commercializing Academic Patents, *Journal of Technology Transfer*, 31, 501-510.
- Minniti, M., Bygrave, W. D. and Autio, E. (2006). *Global entrepreneurship monitör: Executive Report 2005*, London 2006.
- Mohar, Y. and Jain, K. (2007). The Emergence Of Entrepreneurial University, *The Business Wallpaper*, 2 (3), 1-6.
- Moore, D. R., Cheng, M. and Dainty, A. R. J. (2002). Competence, competency and competencies: performance assessment in organisations, *Work Study*, 51 (6), 314-319.
- Morris, M., Schindeutte, M. and Laforge, R. W. (2002). Entrepreneurial Marketing: A Construct For Integrating Emerging Emerging Entrepreneurship And Marketing Perspectives, *Journal Of Marketing Theory and Practice*, 1-18.
- Morris, M. H., Shirokova, G. and Tsukanova, T. (2017). Student entrepreneurship and the university ecosystem: a multi-country empirical exploration, *European J. International Management*, 11 (1), 65-85.
- Morris, M. H., Webb, J. W., Fu, J. and Singhal, S. (2013). A Competency-Based perspective on entrepreneurship education: Conceptual and empirical insights, *Journal of Small Business Management*, 51 (3), 352-369.
- Mould, C. (2013). *Do Personality Traits Predict Entrepreneurial Intention and Performance?* Faculty of Commerce , University of Cape Town.

- Muofhe, N. J. and Du Toit, W. F. (2011). Entrepreneurial education's and entrepreneurial role models' Influence on career choice. *SA Journal of Human Resource Management*, 5 (1), 243-257.
- Müftüoğlu, T., Ürper, Y., Başar, M. ve Tosunoğlu, B. T. (2004). *Girişimcilik*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Müller, G. F. (2005). *F-DUP*. Fragebogen zur Diagnose unternehmerischer Potentiale. (Herausgeber: Werner Sarges, und Heinrich Wottawa). *Handbuch wirtschaftspsychologischer Testverfahren*, Lengerich, 337-341.
- Neal, J. E. (1998). Quality Assurance in the Entrepreneurial University. *New Direction For Institutional Research*, 98, 69-87.
- Newman, A., Obschonka, M., Schwarz, S. and Cohen, M. (2019). Entrepreneurial self-efficacy: A systematic review of the literature on its theoretical foundations, measurement, antecedents, and outcomes, and an agenda for future research, *Journal of Vocational Behavior*, 110, 403–419.
- Nga, J. K. H. and Shamuganathan, G. (2010). The influence of Personality Traits and Demographic Factors on Social Entrepreneurship Start up Intentions. *Journal of Business Ethics*, 95 (2), 259-282.
- Noftinger, J. B. (2002). Facilitating economic development through strategic alliances. *New Direction for Higher Education*, 120 (4), 19-29.
- Norman, W. T. (1963). Toward an Adequate Taxonomy of Personality Attributes: Replicated Factor Structure in Peer Nomination Personality Ratings, *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66, 574-583.
- Odabaşı, F. ve Odabaşı, Y. (2004). *Girişimci Üniversitelere Doğru*, Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi, 18 (913), 20-21.
- Odabaşı, Y. (2005). Girişimci Üniversitelere Doğru Stratejik Dönüşüm. *Üniversitelerde Stratejik Planlama Sempozyumu*, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 3-4 Ekim 2005, 91-96.
- Odabaşı, Y. (2006). Değişimin ve Dönüşümün Aracı Olarak Girişimci Üniversite, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1 (1), 87-104.
- Odabaşı, Y. (2007). 21.Yüzyıl'ın Üniversite Modeli Olarak Girişimci Üniversiteler. (Editör: Coşkun Can Aktan). *Değişim Çağında Yükseköğretim Global Trendler-Paradigmal Yönelimler*, İzmir:Yaşar Üniversitesi Yayını, 2007, 117-133.
- O'Malley, P. M. and Bachman, J. G. (1983). Self-esteem: change and stability during ages 13 to 23. *Journal of Developmental Psychology*, 19 (2), 257-268.
- Oosterbeek, H., van Praag, M. and Ijsselstein, A. (2010). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation. *European Economic Review*, 54 (3), 442–454.
- Orhan, K. (2017). Girişimcilik Potansiyeli Belirleme Envanteri'nin (Entrepreneurial Potential Assessment Inventory-EPAI) Türkçe'ye Uyarlanması ve Psikometrik Özellikleri. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)*, 7(3), 609-625.

- Osborne, J. and Waters, E. (2002). Four assumptions of multiple regression that researchers should always test, *Practical assessment, research & evaluation*, 8 (2), 1-9.
- Oxford (2019). *Yetkinlik Tanımı*. <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/competence?q=competence>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Özbölük, T. (2018). Dijital Çağda Girişimci Pazarlama, *TUJOM*, 3 (3), 223-237.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler) 2*, Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özdemir, P. (2016). *Girişimci Üniversiteler ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi*. Doktora Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, Y. E. (2011). Girişimci Üniversite Modeli ve Türkiye, *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, 30 (2), 85-100.
- Özutku H. ve Algur, O. (2012). Uluslararası Görevler İçin Yönetici Seçiminde ve Performans Değerlemesinde Yetkinliklerin Kullanımı: Perfetti Van Melle Gıda San. Tic. A.Ş. Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 53-73.
- Patır, S. ve Karahan, M. (2010). Girişimcilik Eğitimi ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması, *İşletme ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1 (2), 27-44.
- Philpott, K., Dooley, L., O'Reilly, C. and Lupton, G. (2011). The entrepreneurial university: Examining the underlying academic tensions, *Technovation*, 31 (4), 161-170.
- Pawlowski, K. (2009): The 'Fourth Generation University' as a Creator of the Local and Regional Development, *Higher Education in Europe*, 34 (1), January 2009.
- Piperopoulos, P. and Dimov, D. (2015). Burst bubbles or build steam? Entrepreneurship education, entrepreneurial self-efficacy, and entrepreneurial intentions, *Journal of Small Business Management*, 53 (4), 970-985.
- Pott, O. und Pott, A. (2012). *Entrepreneurship, Unternehmensgründung, unternehmerisches Handeln und rechtliche Aspekte*, Heidelberg: Springer.
- Powers, J. B. (2004). R & D Funding Sources And University Technology Transfer, What is Stimulating Universities to Be More Entrepreneurial?, *Research in Higher Education*, 45 (1), 1-23.
- Poyago-Theotoky, J., Beath, H. J. and Siegel, D. (2002). Universities and Fundamental Research: Reflections on the Growth of University-Industry Partnerships, *Oxford Review of Economic Policy*, 18 (1), 10-21.
- Prens Sabahattin (2002). *Türkiye Nasıl Kurturulabilir*. (Çeviren: İnan Keser). Ankara: Liberte Yayınları.
- Raab, G. und Neuner, M. (2008). *Gründungsrelevante Persönlichkeitsmerkmale von Wirtschaftsstudenten in Deutschland und den USA: Eine vergleichende empirische Untersuchung*. (Herausgeber: Sascha Kraus und Katherine Gundolf).

- Stand und Perspektiven der deutschsprachigen Entrepreneurship- und KMU-Forschung*, Köln: ibidem, 305-321.
- Raab, G. und Unger, F. (2010). *Marktpsychologie: Grundlagen und Anwendung*, Wiesbaden: Gabler.
- Ramaprasard, A. and La Paz, A. I. (2007). Transformation to an Entrepreneurial University: Balancing the Portfolio of Facilitators and Barriers. *Triple Helix VI, 6th International Conference on University, Industry & Government Linkages*.
- Ranga, M., Debackere, K. and Von Tunzelmann, G. N. (2003). Entrepreneurial Universities and the Dynamics of Academic Knowledge Production: A Case Study of Basic vs. Applied Research in Belgium, *Scientometrics* 58 (2), 301-320.
- Rathgens, F. (2012). Eine Reflexion der Persönlichkeit im Kontext des Gründungsprozesses. (Herausgeber: Werner Fröhlich). *Unternehmensgründung und Persönlichkeit*. Mering: Rainer Hampp Verlag, 21-42.
- Rauch, A. and Frese, M. (2007). Let's Put the Person Back into Entrepreneurship Research: A Meta-analysis on the Relationship Between Business Owners' Personality Traits, Business Creation, and Success. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 16, 353-385.
- Rinne, R. and Koivula, J. (2009). The dilemmas of the changing university. (Edited by Michael Shattock). *Entrepreneurialism in Universities and the Knowledge Economy Diversification and Organizational Change in European Higher Education*, Open University Press, Glasgow, 183-199.
- Robertson, I. (2008). *Comment: How Universities and Graduates Can Thrive*. <http://www.independent.co.uk/student/career-planning/getting-job/comment-how-universities-and-graduates-can-thrive-918572.html>, Erişim Tarihi: 24.04.2019.
- Robinson, S., Neergaard, H., Tanggaard, L. and Krueger, N. (2016). New horizons in entrepreneurship: from teacher-led to student-centered learning. *Education + Training*, 58 (7/8), 661-683.
- Rosenbusch, N., Brinckmann, J. and Bausch A. (2011). Is Innovation Always Beneficial? A Meta-analysis of the Relationship between Innovation and Performance in SMEs, *Journal of Business Venturing*, 26 (4), 441-457.
- Röpke, J. (1998). *The Entrepreneurial University*. <https://pdfs.semanticscholar.org/a492/feccb37145329f4c0ce25a671de2f51c1a04.pdf>, Erişim Tarihi: 24.01.2019.
- Rotter, J. (1966). Generalised Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement, *Psychological Monographs: General and Applied*, 80, 1-28.
- Sakınç, S. ve Bursalıoğlu, S. (2012). Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2 (2), 92-99.
- Salthouse, T. A. (2012). Consequences of age-related cognitive declines. *Annu. Rev. Psychol.*, 63, 201-226.

- Sarchami, A. and Sarchami, M. (2010). Entrepreneur University And Its Influence On National Economics. *2nd Internatioanl Conference on Entrepreneurship*, 11-12 Octo
ber, Kuala Lumpur-Malaysia.
- Saum-Aldehoff, T. (2007). *Big Five, Sich selbst und andere erkennen*, Düsseldorf: Patmos.
- Saylı, H. ve Ağca, A. (2009). Aile İşletmelerinde Aile Kültürünün İç Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Etkisi: Afyon-Denizli-Uşak Örneği, *İş, Güç; Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 11 (2), 117-136.
- Schick, H. (2007). *Unternehmensgründung und Nachhaltigkeit*, Schriften zur nachhaltigen Unternehmensentwicklung, München/Metering: Rainer Hampp.
- Schlabe, N. (2016). *Die Big Five und Ihre Auswirkungen auf das Gründungsverhalten – Eine konzeptionelle Studie*, Bachelor Master Publishing, Hamburg.
- Schmitt, M. and Altstötter-Gleich, C. (2010). *Differentielle Psychologie und Persönlichkeitspsychologie*, Basel: Beltz Verlag.
- Schmitt-Rodermund, E. (2004). "Pathways to success entrepreneurial competence, and interests", *Journal of Vocational Behavior*, 65, 498-518.
- Schmoch, U. (1999). "Impact of international patent applications on patent indicators", *Research Evaluation* 8 (2), 119-131.
- Schulte, P. (2004). The entrepreneurial university: a strategy for institutional development, *Higher Education in Europe*, 29 (2), 187-191.
- Schumpeter, J. A., Becker, M. C., Knudsen, T. and Swedberg, R. (2011). *The Entrepreneur : Classic Texts by Joseph A. Schumpeter*, Stanford, Calif., Stanford University Press.
- Seibert, S. E. and Kraimer, M. L. (2001). The Five-Factor Model of Personality and Career Success, *Journal of Vocational Behavior*, 58, 1–21.
- Setiawan, J. L. (2014). Examining Entrepreneurial Self-Efficacy among Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 115, 235 – 242.
- Shane, S. (2004). *Academic entrepreneurship: university spinoffs and wealth creation*, Cheltenham, England: Edward Elgar.
- Sharma, L. and Madan, P. (2013). Affect of perceived barriers to entrepreneurship on the career choice decision of students: A study of Uttarkhand state, India. *Business and Economic Horizons*, 9, 23–33.
- Shattock, M. (2005). European Universities for Entrepreneurship: Their Role in the Europe of Knowledge The Theoretical Context, *Higher Education Management and Policy*, 17 (3), 13-25.
- Sinell, A., Heidingsfelder, M. and Schraudner, M. (2015). Entrepreneurship and Academic Employment – More Alike than You'd Think. *Journal of Technology Management & Innovation*, 10 (3), 1-10.

- Sirin, S. R. and Rogers-Sirin, L. (2004). Exploring school engagement of middle-class African American adolescents. *Youth Soc.*, 35 (3), 323-340.
- Sogla (2019). *Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi*. SOGLA Sosyal Girişimcilik Konferansı 2012, <http://www.sogla.org/>, Erişim tarihi: 01 Nisan 2019.
- Somer, O., Korkmaz, M. ve Tatar, A. (2000). Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin geliştirilmesi-I: Ölçek ve alt ölçeklerin oluşturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Soyşekerci, S. (2011). *Uygulamalar ve Şirket Örnekleriyle Girişimcilik*, Kriter Yayınevi, İstanbul.
- Sözlük Net (2019). *Yetkinlik Tanımı*. <http://www.sozluk.net/index.php?world=COMPETENCE&sozluk=ingilizce>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Sporn, B. (2001). Building adaptive universities: Emerging organisational forms based on experiences of European and US Universities, *Tertiary Education and Management*, 7 (2), 121-134.
- Startupnedir (2019). *Melek Yatırımcı Kimdir?* <https://www.startupnedir.com/melek-yatirimci-kimdir/>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Stemmler, G., Hagemann, D., Amelang, M. und Spinath, F. M. (2011). *Differentielle Psychologie und Persönlichkeitsforschung* (7. vollständig überarb. Auflage), Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer.
- Stewart, A., Lumpkin, G. T. and Katz, J. A. (2010). An introduction to the special volume on family business and entrepreneurship. (Edited by: Alex Stewart, G. Tom Lumpkin und Jerome A. Katz). *Entrepreneurship and Family Business (Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence and Growth*, Emerald Group Publishing Limited, xii – xxv.
- Styhre, A. and Lind, F. (2010). Balancing centripetal and centrifugal forces in the entrepreneurial university: a study of 10 research centres in a technical university. *Technology Analysis & Strategic Management*, 22 (8), 909-924.
- Subotzky, G. (1999). Beyond The Entrepreneurial University: The Potential Role Of South Africa's Historically Disadvantaged Institutions. *In Reconstruction And Development International Review of Education*, 45 (6), 507-527.
- Suciu, C. M. and Platis, M. (2009). Entrepreneurial University In The New Economy. *The Journal of the Faculty of Economics*, 2 (1), 591-596.
- Şeşen, H. ve Basım, N. (2012). Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 12, 21-28.
- Singh, R. and Rahman, H. (2013). Traits of Successful Entrepreneurs. *International Journal of Scientific Research*, 2 (11), 292-294.
- Somer, O. (1998). Türkçe'de Kişilik Özelliği Tanımlayan Sıfatların Yapısı ve Beş Faktör Modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13 (42), 17-32.

- Sünbül, A. M. ve Yılmaz, E. (2008). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik ve Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *2nd International Congress on Entrepreneurship, Kyrgyzstan-Turkey Manas University*, 7-10 Mayıs, Bişkek-Kyrgyzstan.
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*, Allyn & Bacon/Pearson Education.
- Tabancalı, E. ve Çelik, K. (2013). Öğretmen Adaylarının Akademik Öz-Yeterlikleri ile Öğretmen Öz-Yeterlikleri Arasındaki İlişki. *International Journal of Human Sciences*, 10 (1), 1167-1184.
- Tağraf, H. ve Halis, M. (2008). Üniversitelerdeki girişimcilik Eğitiminin “Girişimsel Öz Yetkinlik” Algısı Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma. *Girişimcilik Kalkınma Dergisi*, 3 (2), 91-107.
- Tartari, V. And Breschi, S. (2012). Set them free: scientists' evaluations of the benefits and costs of university-industry research collaboration. *Industrial and Corporate Change*, 21 (5), 1117-1147.
- Tatar, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Modeline Dayalı Olarak Sporcu Kadın ve Erkeklerin Kişilik Profillerinin Karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi Hacettepe J. of Sport Sciences 2009*, 20 (2), 70–79.
- Tatlılıoğlu, K. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*. Mart 2014, 7 (17), 939-971.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tecim, V. (2004). Sistem Yaklaşımı ve Soft Sistem Düşüncesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 19 (2), 75-100.
- Tekin, M. (2005). *Girişimcilik – Hayallerin Gerçeğe Dönüşümü* (5. Baskı), Konya: Güney Ofset.
- Tekin, M., Baş, D., Geçkil, T. and Koyuncuoğlu, Ö. (2019). Entrepreneurial Competences of University Students in the Digital Age: A Scale Development Study. (Edited by: Numan M. Durakbasa and M. Güneş Gençyılmaz). *Proceedings of the International Symposium for Production Research 2019*, 28-30 August, Cham: Springer Nature Switzerland AG 2020, 593-604.
- Tekin, M., Geçkil, T. and Koyuncuoğlu, Ö. (2017). “*Entrepreneurial Universities Index: A Scale Development Study*”, Macrothink Institute Business and Economic Research, 7 (2), 70-81.
- Tekin, M., Geçkil, T., Koyuncuoğlu, Ö. ve Tekin, E. (2018). “*Girişimci Dostu Üniversiteler İndeksi ve Bir Model Geliştirilmesi*”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 39, 138-150.
- Tekin, M., Koyuncuoğlu, Ö., Geçkil, T. and Baş, D. (2019). Evaluation of Entrepreneurial-Innovative University Conditions and Activities from Students' Point of View in the Context of Industry 4.0. (Edited by: Numan M. Durakbasa and M. Güneş Gençyılmaz). *Proceedings of the International Symposium for*

- Produktion Research 2019*, 28-30 August, Cham: Springer Nature Switzerland AG 2020, 605-618.
- Terence, H. (1999). The meaning of competency. *Journal of European Industrial Training*, 23 (6), 275-286.
- TGBD (2019). *Teknopark Tanımı*. <https://www.tgbd.org.tr/teknopark-tanimi-icerik-20>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- The Bayh-Dole Act (2019). *The Bayh-Dole Act*. Syracuse University, Office of Technology Transfer, <http://techtransfer.syr.edu/about/bayh-dole/>, (01.04.2019)
- Thomson, G. S. and Minhas, W. (2017). Enabling Entrepreneurship: Entrepreneurial Intentions among Emirati Students. *Journal of Enterprising Culture*, 25 (2), 211–237.
- Tichon, M. A. (2005). *Personnel Selection In The Transportation Sector: An Investigation of Personality Traits In Relation To Job Performance of Delivery Drivers*. Phd Dissertation, The University of Tennessee, Knoxville, UMI.
- Tiftik, H. and Zincirkıran, M. (2014). A survey of entrepreneurial tendencies candidate young entrepreneurs: Foundation university sample. *Journal of Management Research*, 6 (2), 177-200.
- Tiggelaar, B. (2010). *Trauemten, Wagen, Tun. Wie Sie den schwierigsten Menschen der Welt managen: sich selbst*, Offenbach: GABAL.
- Todorovic, Z. W., McNaughton, R. B. and Guild, P. (2011). ENTRE-U: An Entrepreneurial Orientation Scale for Universities. *Technovation*, 31, 128-137.
- Turan, N. (2015). *Çalışma Yaşamında Yetenek, Beceri, Yetkinlik, Yeterlilik*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Turner, J. E. (2003). *Proactive Personality And Big Five As Predictors Of Motivation To Learn*. Phd Dissertation, Old Dominion University, UMI.
- Turktek, (2019). *Teknoloji Transfer Ofisi (TTO) Nedir?* [http://www.turktekteknoloji.com.tr/Makaleler.aspx?DataID=10&Baslik=TEKNOLOJ%DD%20TRANSFER%20OF%DDS%DD%20\(TTO\)%20NED%DDR](http://www.turktekteknoloji.com.tr/Makaleler.aspx?DataID=10&Baslik=TEKNOLOJ%DD%20TRANSFER%20OF%DDS%DD%20(TTO)%20NED%DDR), Erişim Tarihi: 01.06.2019.
- Tuunainen, J. (2005). Contesting a Hybrid Firm at a Traditional University. *Social Studies of Science*, 35 (2), 173-210.
- Tupes, E. C. ve Christal, R. E. (1992). Recurrent Personality Factors based on trait ratings. *Journal of Personality*, 60 (2), 225-251.
- TÜBİTAK (2019). *1512 - Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BİGG)*. <http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/girisimcilik/ulusal-destek-programlari/icerik-1512-teknogirisim-sermayesi-destegi-programi-big>, Erişim Tarihi: 04.05.2019.
- Türk Dil Kurumu (2019). *Yetkinlik Tanımı*. <http://www.tdk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.

- Urbano, D. and Guerrero, M. (2013). Entrepreneurial universities socioeconomic impacts of academic entrepreneurship in a European region. *Economic Development Quarterly*, 27 (1), 40-55.
- Van Burg, E., A. G. L., Gilsing, V. A. and Reymen, I. M. M. J. (2008). Creating university spin-offs: a science-based design perspective. *The Journal of Product Innovation Management*, 25, 114-128.
- Vatansever, Ç. (2011). Türkiye’de bir yetkinlik olarak girişimcilik. *Balkan Journal of Social Sciences*, 2 (1), 1-9.
- Weiss, T. and Weber, K. (2016). Globalization Dynamics in Kenyan Technology Entrepreneurship. *76th Annual Meeting of the Academy of Management Annual Meeting Proceedings*. August 5-9. Anaheim, United States, 1288-1293.
- Williams, C. (2007). Research Methods. *Journal of Business & Economic Research*, 5 (3), 65-78.
- Wirtz, M. A. (2017). *Dorsch – Lexikon der Psychologie* (18. Auflage), Bern: Verlag Hans Huber.
- Wissema, J. G. (2014). *Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru* (2. Baskı), İstanbul, Özyeğin Üniversitesi Yayıncılık.
- Wissema, J. G. and Djarova, J. G. (2015). A New Look at Innovation Policy: Twelve Recommendations. (Edited by: Murat Yülek). *Economic Planning and Industrial Policy in the Globalizing Economy*. Springer Cham Heidelberg New York Dordrecht London, 269-287.
- Wood, M. S. (2011). A process model of academic entrepreneurship. *Business Horizons*, 54, 153-161.
- Worthman, C. (1998). *Psychology*, New York: USA.
- Yalçın-İncik, E., & Uzun, N. B. (2017). Individual entrepreneurship perception scale: Validity and reliability study. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 14(39), 471-485.
- Yan, J. (2010) The Impact of Entrepreneurial Personality Traits on Perception of New Venture Opportunity. *New England Journal of Entrepreneurship*, 13 (2), Article 4.
- Yavuz, M. (2012). *Yükseköğretim Yönetiminde Dönüşüm ve Türkiye İçin Alternatif Yönetim Modeli Önerisi*. Uzmanlık Tezi. Kalkınma Bakanlığı, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, Yayın No: 2837.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2014). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri* (4. Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yener, S. ve Salur, S. (2017). Girişimciliğin Belirleyeni Olarak Girişimsel Özyeterlilik. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2), 1337-1354.
- Yıldırım, E. (2015). *İstatistiksel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yokomaya, K. (2006). Entrepreneurialism in Japanese UK Universities: Governance, Management, Leadership, and Funding. *Higher Education*, 52 (3), 523-555.
- Yükseköğretim Çalışmaları Derneği (2015). *Değişen Dünyada Yükseköğretimi Yeniden Düşünmek*. <http://www.ihec-conference.com/tema/>, Erişim Tarihi: 01.12.2019.
- Yüksel, P. (2018). Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Modeli. *TSE Standard Ekonomik ve Teknik Dergi*, Mayıs 2018, 32-35.
- Yüksel, H., Cevher, E. ve Yüksel, M. (2015). Öğrencilerin Girişimci Kişilik Özellikleri ile Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 143-156.
- Zaharia, S. E. and Gibert, E. (2005). The Entrepreneurial University in The Knowledge Society. *Higher Education in Europe*, 30 (1), 31-40.
- Zhao, H. and Seibert, S. E. (2006). The Big Five Personality Dimensions and Entrepreneurial Status: A Meta-analytical Review'. *Journal of Applied Psychology*, 91, 259–271.
- Zhao, H., Seibert, S. and Hills, G. (2005). The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. *Journal of Applied Psychology*, 90, 1265–1272.
- Zhao, H., Seibert, S. E. and Lumpkin, G. T. (2010). The relationship of personality to entrepreneurial intentions and performance: A meta-analytic review. *Journal of Management*, 36 (2), 381–404.
- Zimmermann, W. (2014). *Unternehmer sind Verrückte, Wie Unternehmer Grenzen überwinden und was Manager von ihnen lernen können*, Wiesbaden: Springer.
- Zuckerman M., Kuhlman D. M., Joireman, J., Teta, P. And Kraft, M. (1993). A comparison of three structural models for personality: The big three, the big five and the alternative five. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65 (4), 757-768.
- Zukunft der Arbeit (IZA) Bonn ve das Deutsche Institute für Wirtschaftsforschung (DIW) Berlin (2011). *Studie: Gründereigenschaften, die zu Erfolg führen können*. <https://www.fuer-gruender.de/blog/2011/04/studie-gruendereigenschaften/>, Erişim Tarihi: 01.06.2019.

EK-1: BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU RAPORU

T.C. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE
YAYIN ETİK KURULU
TOPLANTI VE KARAR TUTANAĞI

TOPLANTI TARİHİ: 19.11.2018

TOPLANTI GÜNDEMİ: Deniz BAŞ'ın 16.11.2018 tarihli dilekçesi

KARAR: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı Doktora programı öğrencisi Deniz BAŞ' ın "Türkiye'de Girişimciliğe Destek Veren Kurumların Eğitim Programlarının Üniversite Tekno Girişimeisi Gençlere Katkılarının İncelenmesi" konulu tezi için yapacağı anket çalışması, bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından **UYGUNDUR**. Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Eki:

- Çalışma için yapılacak anket formu (Parafı 6 sayfa)
- Doktora Tez Öneri Formu (Parafı 8 sayfa)

Kurul Üyeleri	İmza
Prof. Dr. N. Ata ATABEY	Başkan
Prof. Dr. Yılmaz KOÇ	Başkan Yardımcısı
Prof. Dr. Orhan ÇOBAN	Raportör
Prof. Dr. Köksal ALVER	Üye
Prof. Dr. Haluk Hadi SÜMER	Üye
Prof. Dr. Şükrü BALCI	Üye

EK-2: SELÇUK ÜNİVERSİTESİ İZİN BELGESİ

Evrak Tarih ve Sayısı: 09/01/2019-E.3254

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 25669789-044/
Konu : Anket İzni (Deniz BAŞ)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 14/12/2018 tarihli, 122528 sayılı yazı

Enstitünüz İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Deniz BAŞ'ın "Türkiye'de Girişimciliğe Destek Veren Kurumların Eğitim Programlarının Üniversite Tekno Girişimcisi Gençlere Katkılarının İncelenmesi" konulu tezi kapsamında anket yapma isteğine ilişkin Konya Teknik Üniversitesi Rektörlüğünün 08/01/2019 tarih ve 46665609-730.08.03/E.43 sayılı yazısı ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Ahmet Kağan KARABULUT
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek : Yazı (1 sayfa)

Evrak Doğrulama İçin : http://193.255.244.181/enVision-Sorgula/Validate_Doc.aspx?V=BE6P5TN6N

Akademi Mah. Yeni İstanbul Cad. No:369 Pk:42130 Selçuklu/KONYA

Bilgi İçin: Saliha KAYA Tel:03322238026 Faks:0332 223 80 20

e-Posta :ogrisleri@selcuk.edu.tr Elektronik Ağ :www.selcuk.edu.tr selcukuniversitesi@hs01.kep.tr

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

EK-3: KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İZİN BELGESİ

Ezzerle Kararın nevede sayıs: 9/08/9012934-E.43

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 46665609-730.08.03/
Konu : Anketler

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 18.12.2018 tarih ve 25669789-044/29306 sayılı yazınız,

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Deniz BAŞ'ın "Türkiye'de Girişimcilğe Destek Veren Kurumların Eğitim Programlarının Üniversite Tekno Girişimcisi Gençlere Katkılarının İncelenmesi" konulu tez çalışmasına ilişkin Üniversitemiz birimlerinde anket çalışması yapması Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

e-ımalıdır
Prof. Dr. Hüseyin Selçuk HALKACI
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Evrakı Doğrulamak İçin : <http://193.255.244.24/enVision/Dogrula/A95E29Y>
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı Akademi Mahallesi Alaeddin Keykubat Kampüsü
Selçuklu/ KONYA
Bilgi için: Hasan ÖZTÜRK Tel:03322238578

EK-4: ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma “Girişimci-Yenilikçi Üniversite Koşullarının Girişimcilik Yetkinlikleri Üzerine Etkisi”ni belirlemek amacıyla planlanmış tanımlayıcı bir araştırmadır. Vereceğiniz cevaplar bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Değerlendirme formu araştırmacılarda kalacak olup kesinlikle başka bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır.

Bilimsel bir çalışmaya katkıda bulunmak maksadıyla, kıymetli zamanınızı ayırdığınız için teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Prof. Dr. Mahmut TEKİN

Öğr. Gör. Deniz BAŞ

I. Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz? () Kadın () Erkek

2. Yaşınız? () 18 -21 () 22 – 25 () 26 – 29 () 30 – 33 () 34 ve üzeri

3. Öğrenim gördüğünüz eğitim programı?

() Lisans () Yüksek lisans () Doktora

4. Fakülteniz?

5. Bölümünüz?

6. Kaçınıcı sınıftasınız?

7. Daha önce ya da şuan bir işte çalışma durumunuz?

() Hayır hiç çalışmadım () Evet tam zamanlı veya kısmi zamanlı olarak çalıştım

8. Aile üyeleri arasında kendi işinin sahibi kişiler var mı? (Baba, Anne, Kardeş)

() Hayır yok () Evet var

9. Ailenizin yaklaşık olarak toplam (TL) geliri?

() Asgari ücret () 2.021-5.000 () 5.001-7.500 () 7.501-10.000
() 10.001-15.000 () 15.001-25.000 () 25.001 ve üstü

10. Babanızın mesleği

() Kamu veya Özel sektör çalışanı () Tarım (Çiftçi) () Serbest (kendi işi)
() Çalışmıyor () Emekli (SGK emeklisi) () Emekli (Bağkur emeklisi)

11. Babanızın eğitim durumu

() İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu () Lise mezunu () Lisans mezunu ve üstü

12. Şuana kadar bir iş kurdunuz mu veya gelecekte kendi işinizi kurmayı planlıyor musunuz?

() Halihazırda iş kurdum () Planlamıyorum () Kararsızım () Planlıyorum

13. Teknolojiye ilgi duyuyor musunuz?

() Hayır () Evet

14. Şuana kadar “Teknoloji” alanında bir proje veya iş kurma girişiminde bulundunuz mu veya gelecekte “Teknoloji” alanında girişimcilik faaliyetinde bulunmayı düşünüyor musunuz?

() Halihazırda iş kurdum () Düşünmüyorum () Kararsızım/belki () Düşünüyorum

15. Ailenizin ikamet ettiği bölge?

() İç Anadolu Bölgesi () Marmara Bölgesi () Ege Bölgesi () Karadeniz Bölgesi
() Akdeniz Bölgesi () Doğu Anadolu Bölgesi () Güney Doğu Anadolu Bölgesi () Yurt dışında

GİRİŞİMCİ-YENİLİKÇİ ÜNİVERSİTE KOŞULLARI ÖLÇEĞİ

Boyutlar	İfade No	GİRİŞİMCİ-YENİLİKÇİ ÜNİVERSİTE KOŞULLARI ÖLÇEĞİ Aşağıdaki soruları işaretleyerek cevaplayınız. 1- Kesinlikle katılmıyorum 5- Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Üniversite İç Çevre Koşulları	1	Üniversitede girişimcilik kültürü mevcuttur.					
	2	Üniversite yönetimi, girişimcilik konusuna önem vermektedir.					
	3	Üniversite yönetimi girişimcilik konusuna stratejik olarak yaklaşmaktadır.					
	4	Üniversite yönetimi, girişimci olmak isteyen öğrencilere gerekli koşulları (eğitim, danışmanlık, mentorluk, alt yapı vb.) sağlamaktadır.					
	5	Üniversitede yürütülen faaliyetler sayesinde kişisel iletişim ağı genişledi.					
	6	Üniversitede girişimcilik merkezi, teknoloji transfer ofisi gibi destek birimleri bulunmaktadır.					
	7	Üniversitede teknopark, teknokent, cyberpark, kuluçka merkezi gibi fiziki altyapılar bulunmaktadır.					
Farkındalık ve Eğitim Faaliyetleri	8	Üniversitede düzenli olarak girişimcilik odaklı etkinlikler (yarışmalar, proje pazarları, kariyer günleri, seminer, konferans, panel, tanıtım vd.) düzenlenmektedir.					
	9	Üniversiteye sık sık girişimcilik odaklı konuşmacılar davet edilmektedir.					
	10	Girişimcilik ile ilgili öğrenci kulüpleri sık sık etkinlikler düzenlemektedir.					
	11	Üniversitenin resmi web sitesinde girişimcilik konusu yeterli ölçüde ön planda tutulmaktadır.					
	12	Üniversitenin sosyal medya hesaplarında (facebook, instagram vd.) girişimcilik konusunda aktif bilgilendirme/yönlendirmeler yapılmaktadır.					
	13	Üniversitede girişimcilik faaliyetleri hakkında yeterli ölçüde bilgilendirme toplantıları düzenlenmektedir.					
	14	Üniversite, girişimcilik konusunda motivasyonu arttırmak için çaba sarf etmektedir.					
	15	Üniversitede girişimcilik ile ilgili dersler (örn: Girişimcilik Kültürü, İnovasyon, Marka Yönetimi, İş planı ve Ticarileşme, Teknoloji Yönetimi, Yenilik Yönetimi vb.) verilmektedir.					
	16	Üniversite girişimcilik alanında zengin bir ders çeşitliliği programı sunmaktadır.					
	17	Üniversitede girişimcilik ile ilgili derslerde uygulamalar yapılmaktadır (örnek olay, atölye çalışması, saha çalışmaları vb.)					
	18	Üniversitemde aldığım girişimcilik dersleri sonucunda KOSGEB sertifikası verilmektedir.					
	19	Üniversite girişimcilik konusunda aşamalı olarak girişimcilik eğitimi sunmaktadır (1. genel girişimcilik eğitimi, 2. İşe başlarken girişimcilik eğitimi ve 3. İşe başladıktan sonra girişimcilik eğitim modüllerinin sunulması).					
	20	Fikirlerimi hayata dönüştürmek istediğimde işe nereden başlayacağımı üniversitede öğrendim.					

GİRİŞİMCİ-YENİLİKÇİ ÜNİVERSİTE KOŞULLARI ÖLÇEĞİ (devamı)

Boyutlar	İfade No	GİRİŞİMCİ-YENİLİKÇİ ÜNİVERSİTE KOŞULLARI ÖLÇEĞİ Aşağıdaki soruları işaretleyerek cevaplayınız. 1- Kesinlikle katılmıyorum ... 5- Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Teşvik ve Destek Faaliyetleri	21	Üniversite, öğrencilerini girişimcilik konusunda teşvik etmektedir/desteklemektedir					
	22	Üniversite, öğrencilerin sosyal etkinlikler düzenlemelerini desteklemektedir.					
	23	Üniversite, öğrencilerin etkinliklere katılmalarını teşvik etmektedir.					
	24	Üniversite sahip olduğu iletişim ağı hizmetlerinden (yatırım melekleri, öğrenci kulüpleri vb.) öğrencilerini faydalandırmaktadır.					
	25	Girişimcilik eğitimi veren akademisyenler öğrencileri girişimci olma yönünde teşvik etmektedir.					
	26	Üniversitenin girişimcilik destek birimlerine (Teknopark, TTO, Girişimcilik Merkezi vb.) kolayca ulaşabilmekteyim.					
	27	Üniversitenin girişimcilik destek birimleri hızlı ve etkin çözümler üretmektedir.					
	28	Bir fikri veya projesi olan öğrenciler, öğretim elemanları/girişimcilik destek elemanları ile fikir alışverişinde bulunabilmektedir.					
	29	Bir fikri veya projesi olan öğrenciler, öğretim elemanları/girişimcilik destek elemanları yönlendirme konusunda yardımcı olmaktadır.					
	30	Üniversitenin danışmanlık merkezleri (Teknoloji Transfer Ofisi, Teknoloji Geliştirme Merkezi vb.) bir fikri veya projesi olan öğrencilere faydalı hizmetler (danışmanlık, mentorluk, network vb.) sunmaktadır.					
	31	Bilgi veya danışmanlık talep edildiğinde üniversitenin girişimcilik destek birimleri dönüş yapmaktadırlar.					

GİRİŞİMCİLİK YETKİNLİKLERİ ÖLÇEĞİ

Boyutlar İfade No	GİRİŞİMCİLİK YETKİNLİKLERİ ÖLÇEĞİ Aşağıdaki soruları işaretleyerek cevaplayınız. 1- Kesinlikle katılmıyorum 5- Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum ne katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
		1	2	3	4	5	
Girişimcilik Bilgi Birikimi (Bilgi+Beceri)	1	Üniversiteden mezun olduğumda kendi işimi kurmak için yeterli bilgiye sahip olacağımı düşünüyorum.					
	2	Bir fikrim olduğunda işe nereden başlayacağımı biliyorum.					
	3	Yasal statü bakımından işletme türlerinin avantaj ve dezavantajlarını biliyorum (şahıs şirketleri, sermaye şirketleri).					
	4	Girişimcilik konusunda akranlarımla tartışacak kadar bilgimin olduğunu düşünüyorum.					
	5	İlgilendiğim sektör ile ilgili bilgi sahibiyim.					
	6	İlgilendiğim sektör ile ilgili deneyim sahibiyim.					
	7	İş fikrimi gerçekleştirmek için bir ekip kurabilirim.					
	8	Ekip arkadaşlarımla birlikte her şeyin üstesinden gelebilirim.					
	9	Ekip çalışması konusunda becerikli olduğumu söyleyebilirim.					
	10	Pazarlık, satış, sunum gibi konularda becerikli olduğumu söyleyebilirim.					
	11	Arkadaşlarımla birlikte iken ne yapacağımız konusunda onları yönlendirebiliyorum.					
	12	Bir ekibi yönetme konusunda becerikliyim.					
	13	Fikirlerimi hayata dönüştürme konusunda zorlanmıyorum.					
	14	Bir problem ile karşılaştığımda o problemi rahatlıkla çözerim.					
Girişimcilik Motivasyonu (Tutum+Niyet)	15	Kendi işimin sahibi olmak en büyük idealimdir.					
	16	Kamu sektöründe çalışmak bana göre değildir.					
	17	Yaşamda bir şeyleri elde etmek için riskler alınması gerekir.					
	18	Doğru işi, doğru zamanda yapmak başarı için gereklidir.					
	19	Birilerine bağlı olarak çalışmak yerine kendi fikrimi hayata geçirerek kendi işimi yapmayı tercih ederim.					
	20	Başkasına ait bir işte ücretli bir personel olarak çalışmak bana göre değildir.					
	21	Kariyer hedefim, bir girişimci olmaktır.					
	22	Kendi işimi kurmak ve sürdürmek için her türlü çabayı gösteririm.					
	23	Ciddi olarak kendi işimi kurmayı düşünüyorum.					
	24	Bir gün muhakkak kendi işimi kuracağım.					
	25	Bir girişimci olmak için her şeyi yapmaya hazırım.					

BÜYÜK BEŞ ENVANTERİ (BFI-44) ÖLÇEĞİ

İfade No	<p style="text-align: center;">BÜYÜK BEŞ ENVANTERİ ÖLÇEĞİ Aşağıdaki soruları işaretleyerek cevaplayınız. 1- Kesinlikle katılmıyorum 5- Kesinlikle Katılıyorum</p>	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum ne katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
		1	2	3	4	5
1	Konuşkan birisiyim.					
2	Diğer insanlarda kabahat aramaya eğilimliyim.					
3	İşimi düzgün ve tam yaparım.					
4	Depresif, melankoliğim.					
5	Farklıyım, yeni fikirleri olan birisiyim.					
6	İçe kapanık, çekingenim.					
7	Yardımseverim ve bencil değilim.					
8	Biraz düşüncesiz ve ihmalkârim.					
9	Rahatım, stresle iyi başa çıkarım.					
10	Farklı şeylere merak duyarım.					
11	Enerji doluyum.					
12	Diğer insanlarla tartışma başlatırım.					
13	Güvenilir bir insanım.					
14	(Olaylar karşısında) gergin olabilirim.					
15	Zekiyim, derin düşünürüm.					
16	Çok coşkulu, hevesliyim.					
17	Affedici bir yapım var.					
18	Dağınık olmaya eğilimliyim.					
19	(Olaylar karşısında) çok endişelenirim.					
20	Geniş bir hayal gücüm var.					
21	Sessiz olmaya eğilimliyim.					
22	Genelde güvenilirim.					
23	Tembel olmaya eğilimliyim.					
24	Duygusal olarak dengeliyim, kolaylıkla üzülmem.					
25	Yaratıcıyım.					
26	İddialı bir kişiliğe sahibim.					
27	Soğuk ve ilgisiz bir yapım var.					
28	Görevim bitene kadar azimle çalışırım.					
29	Huysuz, kaprisli olabilirim.					
30	Sanatsal ve estetik yapılara değer veririm.					
31	Bazen utangacım.					
32	Nerdeyse herkese karşı düşünceli ve nazığım.					
33	İşlerimi etkin, iyi bir biçimde yaparım.					
34	Gergin durumlarda sakin davranırım.					
35	Rutin işleri tercih ederim.					
36	Dışa dönük, sosyal, arkadaş canlısıyım.					
37	Bazen diğer insanlara karşı kaba davranırım.					
38	Plan yapar ve planlarımı gerçekleştiririm.					
39	Kolay sinirlenirim.					
40	Akıl yürütmeyi, akıl oyunlarına başvurmayı severim.					
41	Sanatsal ilgim azdır.					
42	Başkalarıyla işbirliği yapmayı severim.					
43	Dikkatim çabuk dağılır.					
44	Sanat, müzik ve edebiyatla ilgilenirim, bu konularda bilgiliyim.					

EK-5: Başlangıç Güvenilirlik Analizleri

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	80,1667	411,796	,546	,934
a2	80,1967	412,316	,553	,934
a3	80,1789	412,049	,553	,934
a4	80,1911	411,757	,533	,934
a5	80,1356	410,765	,561	,934
a6	80,1967	414,018	,483	,934
a8	79,8622	407,565	,581	,933
a7	80,1289	413,792	,444	,935
a9	79,7733	409,290	,564	,934
a10	79,9033	407,718	,585	,933
a11	80,2178	404,162	,652	,933
a12	80,1167	404,817	,622	,933
a13	80,1311	403,934	,671	,932
a14	80,0922	402,624	,690	,932
a15	80,0300	413,891	,440	,935
a16	80,7700	415,032	,463	,935
a17	80,5878	414,483	,454	,935
a18	80,5378	416,175	,423	,935
a19	80,9911	414,525	,471	,935
a20	80,8089	411,065	,488	,934
A21	80,2467	405,657	,613	,933
A22	80,0389	406,498	,582	,933
A23	80,0578	406,219	,589	,933
A24	80,0878	406,040	,595	,933
A25	80,1467	404,811	,631	,933
a26	80,7322	411,625	,494	,934
A27	80,2922	407,593	,631	,933
a28	80,4322	410,733	,488	,934
A29	79,9711	408,444	,576	,933
a30	80,6467	411,777	,489	,934
a31	80,5644	413,419	,479	,934

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b1	81,6178	224,959	,536	,674	,915
b2	81,3367	224,584	,552	,643	,914
b3	81,4233	225,297	,519	,581	,915
b4	81,4078	223,274	,588	,736	,914
b5	81,2678	223,071	,599	,783	,914
b6	81,6067	225,011	,531	,659	,915
b7	81,4089	223,657	,588	,760	,914
b8	81,1433	224,281	,564	,577	,914
b9	80,5356	230,189	,446	,431	,916
b10	80,8844	228,961	,425	,362	,917
b11	80,5622	230,662	,449	,551	,916
b12	80,5611	229,908	,471	,579	,916
b13	81,0600	230,871	,397	,337	,917
b14	80,8467	230,646	,449	,382	,916
b15	80,8067	221,033	,600	,611	,913
b16	81,2600	229,309	,323	,251	,919
b17	80,2167	230,355	,433	,451	,916
b18	80,1800	233,089	,354	,440	,917
b19	80,6611	222,565	,619	,638	,913
b20	81,1744	225,372	,499	,422	,915
b21	81,1067	220,414	,642	,664	,913
b22	80,7711	220,584	,688	,727	,912
b23	80,9544	218,437	,692	,815	,912
b24	80,9011	219,520	,669	,791	,912
b25	80,9989	220,835	,643	,715	,913

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
m1	139,6833	270,884	,683	,714	,781
m2	139,4056	297,078	,070	,225	,801
m3	139,9489	272,420	,603	,679	,783
m4	140,6433	301,491	-,048	,246	,805
m5	139,9778	271,321	,642	,696	,782
m6	139,4956	295,247	,097	,352	,801
m7	139,8111	272,436	,670	,819	,782
m8	139,3622	295,357	,114	,243	,800
m9	140,3700	301,610	-,050	,280	,805
m10	140,1744	273,971	,512	,569	,786
m11	139,6378	276,300	,549	,658	,786
m12	140,0833	299,505	-,002	,216	,804
m13	139,7933	274,104	,552	,886	,785
m14	139,5089	299,360	,014	,254	,802
m15	139,9122	274,045	,527	,731	,786
m16	139,7644	275,566	,550	,708	,786
m17	139,8078	272,242	,645	,837	,782
m18	140,0056	297,138	,042	,257	,803
m19	140,0244	300,947	-,032	,278	,804
m20	139,7233	271,767	,626	,738	,783
m21	140,1733	296,604	,066	,380	,802
m22	139,7922	269,533	,696	,826	,780
m23	139,5333	294,934	,118	,303	,800
m24	140,1300	299,557	,000	,238	,804
m25	139,4367	298,028	,060	,260	,801
m26	139,8411	273,994	,563	,660	,785
m27	139,5922	295,981	,089	,287	,801
m28	139,7833	273,685	,548	,856	,785
m29	140,3867	299,697	-,005	,291	,804
m30	139,3189	296,240	,106	,282	,800
m31	140,5089	299,356	,011	,258	,803
m32	139,8678	271,247	,667	,841	,782
m33	139,8633	273,286	,583	,770	,784
m34	140,5433	298,010	,049	,324	,802
m35	140,1567	297,894	,048	,166	,802
m36	139,3889	297,257	,070	,335	,801
m37	139,9133	298,702	,021	,282	,803

m38	139,4256	296,732	,094	,257	,800
m39	139,9600	298,606	,018	,280	,804
m40	139,3611	298,260	,048	,275	,801
m41	139,6756	290,137	,121	,205	,803
m42	139,2822	296,912	,101	,215	,800
m43	140,2544	300,584	-,025	,184	,804
m44	139,5956	296,671	,075	,256	,801

EK-6: Son Durum Güvenilirlik Analizleri**Item-Total Statistics**

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	51,3000	205,770	,508	,845	,935
a2	51,3300	206,321	,508	,780	,935
a3	51,3122	206,344	,501	,686	,935
a4	51,3244	205,608	,500	,685	,935
a5	51,2689	205,541	,507	,775	,935
a8	50,9956	198,781	,671	,635	,932
a9	50,9067	199,698	,667	,726	,932
a10	51,0367	199,052	,671	,717	,932
a11	51,3511	197,701	,702	,789	,931
a12	51,2500	197,629	,687	,766	,931
a13	51,2644	197,292	,730	,811	,931
a14	51,2256	196,760	,736	,791	,930
a21	51,3800	198,817	,659	,600	,932
a22	51,1722	197,718	,678	,811	,932
a23	51,1911	197,781	,678	,817	,932
a24	51,2211	198,397	,661	,734	,932
a25	51,2800	197,356	,705	,744	,931
a27	51,4256	200,656	,667	,612	,932
a29	51,1044	200,841	,622	,588	,933

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b1	45,2767	115,046	,623	,665	,913
b2	44,9956	115,459	,609	,638	,913
b3	45,0822	116,285	,559	,567	,915
b4	45,0667	114,087	,665	,732	,912
b5	44,9267	114,086	,669	,778	,911
b6	45,2656	115,292	,607	,656	,913
b7	45,0678	114,484	,660	,758	,912
b8	44,8022	116,028	,585	,528	,914
b15	44,4656	114,592	,581	,608	,914
b19	44,3200	116,356	,570	,598	,915
b21	44,7656	114,255	,619	,652	,913
b22	44,4300	114,441	,663	,719	,912
b23	44,6133	112,836	,669	,811	,911
b24	44,5600	113,321	,659	,787	,912
b25	44,6578	113,996	,645	,707	,912

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
m1	48,6678	213,099	,791	,705	,938
m11	48,6222	218,558	,638	,649	,941
m16	48,7489	217,957	,634	,695	,941
m26	48,8256	216,814	,638	,651	,941
m7	48,7956	214,416	,784	,812	,938
m17	48,7922	214,016	,760	,832	,938
m22	48,7767	211,851	,803	,820	,937
m32	48,8522	213,194	,781	,837	,938
m3	48,9333	214,396	,706	,672	,940
m13	48,7778	216,433	,638	,882	,941
m28	48,7678	216,339	,625	,853	,941
m33	48,8478	216,163	,659	,761	,941
m5	48,9622	213,324	,750	,687	,939
m10	49,1589	215,571	,610	,554	,942
m15	48,8967	216,702	,601	,724	,942
m20	48,7078	214,447	,713	,732	,939

ÖZGEÇMİŞ

Deniz Baş Koyuncuoğlu 1983 yılının Aralık ayında Zonguldak'da doğmuştur. İlkokulu, ortaokulu ve liseyi Zonguldak'da tamamlamıştır. 2006 yılında Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme bölümünden mezun olmuştur. Lisans son sınıf öğrencisi iken Kombassan Holding A.Ş.'nin iştiraki olan Afra Alış Veriş Merkezleri genel merkezinde yönetici adayı olarak profesyonel iş hayatına başlamıştır. Bu dönemde perakende sektörünün tüm faaliyet alanlarında 2 aylık kapsamlı bir yönetici adayı eğitim sürecinden geçmiştir. Yönetici adayı eğitim sürecini başarıyla tamamladıktan sonra, Konya'nın dönemin en büyük alışveriş merkezinde mağaza şefi pozisyonunda göreve başlamıştır. 2006 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bölümünde yüksek lisans programına kabul edilmiştir. Mağaza şefliği görevini 6 ay kadar yürüttükten sonra, aynı alışveriş merkezinde halkla ilişkiler sorumlusu olarak görevlendirilmiştir. Burada halkla ilişkiler sorumlusu olarak çalışırken, 2007 yılında Koç Holding'in açmış olduğu Marmara Bölgesi bankacılık bireysel müşteri portföy yönetmen yardımcısı sınavını derece yaparak kazanmıştır. Yapı Kredi Bankası'nda dört yıl boyunca kitle bireysel müşteri portföyüne hizmet vermiş ve birçok kurumiçi eğitim programlarına katılmıştır. 2006 yılında başlamış olduğu yüksek lisans eğitimini, 2009 yılında Prof. Dr. Çağatay Ünüsan'ın danışmanlığında "Kobi'lerde Pazarlama ve Perakendeci İşletmeler Üzerine Bir Araştırma" isimli yüksek lisans tezini tamamlayarak mezun olmuştur. 2011 yılında Kırklareli Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü Tıbbi Tanıtım ve Pazarlama programına öğretim görevlisi olarak atanmıştır. 2015 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı'nda doktora programına kabul edilmiştir. Perakende ve bankacılık sektörlerinde müşteri ilişkileri alanında elde etmiş olduğu bilgi ve deneyimini yükseköğretimde kullanarak Tıbbi Mümessil yetiştirmektedir. Doktora danışmanı Prof. Dr. Mahmut Tekin ile ulusal ve uluslararası birçok bildiri ve makale çalışmasında bulunmuştur.

CURRICULUM VITAE

Deniz Baş Koyuncuoğlu was born in December 1983 in Zonguldak. She completed her primary, secondary and high school education in Zonguldak. In 2006, she graduated from Selcuk University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration. While she was a senior student at the undergraduate level, she started her professional career as a manager candidate at the headquarters of Afra Shopping Centers, a subsidiary of Kombassan Holding Corporation. During this period, she received a 2-month comprehensive manager candidate training in all fields of activity of the retail sector. After successfully completing manager candidate training, she started to work as a store chief in the biggest shopping center of that period in Konya. In 2006, she was accepted to the post-graduate program of Production Management and Marketing Department of Selcuk University, Institute of Social Sciences. After working as a store chief for 6 months, she was assigned as a public relations officer in the same shopping center. While she was working as a public relations officer there, she passed the exam by Koç Holding banking retail customer portfolio assistant director' with a degree for Marmara Region. For four years at Yapı Kredi Bank, she served the mass retail customer portfolio and participated in many in-house training programs. She began her postgraduate study in 2006 and finished in 2009 under the supervision of Prof. Dr. Çağatay Ünüsan completing her postgraduate thesis titled "A Research on Marketing and Retail Businesses in SMEs". In 2011, she was appointed as a lecturer to Kırklareli University Vocational School of Health Services, Medical Services and Techniques Department, as a lecturer in the Medical Promotion and Marketing program. In 2015, she was admitted to the doctoral program at Selçuk University Institute of Social Sciences, at Production Management and Marketing of Business Department. She raises Medical Representatives by using the knowledge and experience gained in the field of customer relations in retail and banking sectors in higher education. She was involved in many national and international papers and articles with her doctoral supervisor, Prof. Dr. Mahmut Tekin.